

Bulletin advokacie

Právní úprava tzv. bankovní identity • K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby • Společenská škodlivost jako znak přestupku • Co přináší desátá novela katastrálního zákona • Nesvéprávnost neznamená nezapsatelnost do veřejného rejstříku a nepřičetnost •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

**Cenu Václava Mandáka za rok 2020
získal docent Filip Melzer. Více čtěte na str. 4.**

**KONTROLA
KLIANTA
PODLE AML
ZÁKONA**
Viz str. 9-14.

Kompletně zpracovaná oblast korporátního práva v ASPI

- ASPI Praktický manuál k zákonu o obchodních korporacích
- ASPI Průvodce Korporátní právo
- Komentované předpisy

ASPI Praktický manuál k zákonu o obchodních korporacích

Více než 1 200 příspěvků přináší jasné odpovědi na otázky z korporátní praxe na základě analýzy soudních rozhodnutí.

- Na základě soudní praxe – vychází z rozhodnutí soudů a je řešen formou jasných odpovědí
- Využívá zkušeností z praxe odborníků na korporátní právo – u nejasných výkladů, kde se ve svých rozhodnutích soudní praxe neshoduje, je doplněno doporučení autorů
- Průběžně aktualizován – autoři neustále doplňují nová a aktualizují zařazená řešení

Manuál vhodně doplňuje názory odborných kapacit z komentářů s cílem maximálně zefektivnit práci při aplikaci ZOK do každodenní praxe.

Autoři Mgr. Ivan Chalupa a Mgr. David Reiterman jsou zkušení odborníci na korporátní právo s praxí v předních advokátních kancelářích.

ASPI Průvodce Korporátní právo

Všechny relevantní informace k hledanému tématu z oblasti korporátního práva získáte na 3 kliknutí.

Výsledkem je přehledná rešerše v 1 konsolidovaném dokumentu.

Rychle se dostanete k požadovaným informacím: paragrafu relevantního předpisu, judikatuře, výkladu (komentář), monografiím, článkům a dalším odborným zdrojům.

Informace průběžně aktualizujeme a doplňujeme.

Rádi vám Praktický manuál k ZOK a Průvodce Korporátní právo představíme.
Pro více informací kontaktujte obchodní poradce Wolters Kluwer obchodnici.aspi.cz

Zákon o obchodních korporacích (90/2012 Sb.) – Komentář (2. vydání)

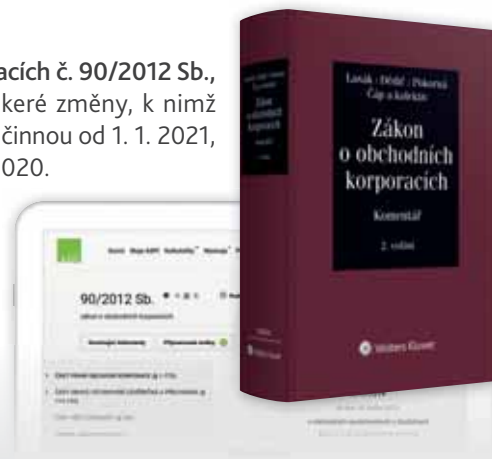
Jan Lasák, Jan Dědič, Jarmila Pokorná, Zdeněk Čáp a kolektiv

Právě vychází druhé vydání úspěšného komentáře zákona o obchodních korporacích č. 90/2012 Sb., které doplňuje a podstatně aktualizuje vydání první. Výklad reflektuje veškeré změny, k nimž v komentované oblasti došlo, a reaguje na rozsáhlou novelu č. 33/2020 Sb., účinnou od 1. 1. 2021, a na novelu č. 163/2020 Sb. týkající se úpravy družstev, jež je účinná od 1. 7. 2020.

Autorský kolektiv svůj odborný výklad doplňuje o nejnovější a nejaktuálnější judikaturu i literaturu ke komentované problematice. Zároveň je výklad obohacen o související účetní a daňový komentář.

Komentář je k dispozici jako e-kniha a bude k dispozici v ASPI.

 Objednávejte na www.wolterskluwer.cz/obchod

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská, Hana Saitzová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte

na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísle je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamací při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura

IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 19. 4. 2021 v nákladu
17 200 výtisků.

Obálka: docent Filip Melzer s Cenou Václava
Mandáka – foto Eva Dvořáková

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Petr Toman: **Doba předněmovní a postfaktická** 3

Aktuality

**Cenu Václava Mandáka za rok 2020 získal docent Filip Melzer
za příspěvky k poskytování náhrad za újmy způsobené pandemií covid-19**
Hana Rýdlová 4
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 6

z právní teorie a praxe

Články

**Kontrola klienta a náhradní způsoby identifikace a kontroly klienta
podle AML zákona** Petra Vrábliková 9
Právní úprava tzv. bankovní identity František Korbel, Dalibor Kovář 17
**K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem
po přednesení obžaloby** Pavel Vantuch 24
Společenská škodlivost jako znak přestupku Pavel Mates, Karel Šemík 30
**Členský podíl v bytovém družstvu a SJM – odvolávám, co jsem odvolal,
slíbují, co jsem slíbil** Vladimír Muzikář 34
Co přináší desátá novela katastrálního zákona Daniela Šustrová 39
**Nesvéprávnost neznamená nezapsatelnost do veřejného rejstříku
a nepřičetnost** Radka Macháčková 41

Z judikatury

**NS: K nabytí vlastnického práva na základě principu materiální publicity
v případě absolutně neplatného právního jednání** 47
ÚS: K posuzování nároku na bezplatnou pomoc obhájce 52
ÚS: K přiznání náhrady nákladů řízení z tarifní hodnoty 55
**NSS: K formátu příloh datové zprávy u žaloby proti rozhodnutí
správního orgánu** 57
**SD EU: K povolení přístupu k souboru provozních nebo lokalizačních
údajů o elektronické komunikaci v trestním řízení** 60
ESLP: Ke komunikaci mezi advokátem a klientem 62
**Glosa: K rozhodnutí NS ohledně zákonného předkupního práva
dle § 3056 o. z.** 64

Z odborné literatury

Petr Hůrka, Nataša Randlová, Jiří Doležilek, Dana Roučková,
Margerita Vysokajová, Soňa Doudová, Michal Košnar, Vladimír Horna:
Zákoník práce. Komentář (Tereza Erényi) 67
Tomáš Grygar, Kateřina Frumarová, Ondřej Horák, Marek Masarik:
Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení (Jan Malast) 67
Michal Králík a kolektiv: **Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů**
(Vojtěch Šimíček) 68
Ladislav Vojáček, Karel Schelle, Jaromír Tauchen: **Právní dějiny
na brněnské právnické fakultě (100 let brněnské právní historie)**
Stanislav Balík 69

z advokacie

Z české advokacie

Sedm let Unie obhájců České republiky Hana Rýdlová	71
Odešli do nebeské síně	74
Pochybení advokáta a řešení nároků poškozeného klienta	
z profesního pojištění Daniel Zacharczyk	75
Z kárné praxe Petra Vráblíkové	76

Z Evropy a ze světa

Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje	77
--	----

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie	78
---	----

Z právnické společnosti

Předseda ČAK Vladimír Jirousek slaví sedmdesáté narozeniny	
Petr Ritter, Zdeněk Štastný	80
Odešel dlouholetý a mimořádný advokát JUDr. Jaroslav Liška	
Jiří Bednář	83

Nakonec

Makléřův manévr Petr Hajn	84
Kresba Lubomíra Lichého	85
Víte, že... Stanislav Balík	85
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

ZIZLAVSKY ➤ **30 let**

**Hledáme
advokáty do týmu!**

CV zasílejte na e-mail: vasinova@zizlavsky.cz

www.zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vašim zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zasláných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasláné portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Knihy: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Doba předsněmovní a postfaktická

Stačily tři měsíce, aby se náš život otočil směrem, který nikdo neočekával, a postavil nás před výzvy, o kterých jsme neměli ani tušení. Zatímco jsme si na Silvestra 2019 bezstarostně připijeli na šťastný nový rok, vyhříval se v letadle z Číny virus, který obrátil naše životy naruby. Kromě životů a zdraví dostávají zabrat i hodnoty právního státu, který se snažíme posledních třicet let lopotně budovat. Úcta k právům a svobodám člověka a občana zmíněná hned v prvním článku Ústavy České republiky nebyla za dobu její účinnosti ještě nikdy tak masivně omezena jako v posledních několika měsících. Nakolik důvodně, nezbytně a přiměřeně, ukáže až čas.

Vzal jsem již na vědomí, že blaničtí rytíři z hory nikdy nevyjedou, těžko se však smírju s tím, že Ústavní soud stále odmítá posoudit ústavnost nouzových stavů, v jejichž důsledku k tomu všemu dochází (byť odst. 22 usnesení Pl. ÚS 12/21 skýtá jistou naději).

Aby toho nebylo málo, končí právě v tomto období čtyřleté funkční období všem voleným funkcionářům Komory, a co víc, její současný předseda se rozhodl znovu do představenstva nekandidovat. Chtělo by se povzdechnout, že to nemohlo přijít v horší době. Nevíme jistě, zda a kdy se bude konat sněm, který by měl zvolit nové vedení Komory, nemůžeme se osobně setkávat v regionech a vyměňovat si názory na další směřování Komory ani hledat na odborných konferencích a seminářích ty, kterým dáme svůj hlas. Navíc ani nevíme, jak jej budeme odevzdávat, pokud vláda ani v říjnu, ani v prosinci neumožní setkání takřka dvou tisíc advokátů na jednom místě.

To vše vede k pochopitelné nejistotě a nervozitě. Komora je zasypávána dotazy věčných hledačů nepravostí. Tradiční kolegiální výměny názorů typické pro předsněmovní

čas se přenášejí do jednovětých tweetů a prohlášení na internetových stránkách nedávno vlastnoručně vytvořených. Pochopitelně, kam jinam, když se konference, salony, přednášky a osobní setkání nemohou konat. O názorech se nediskutuje, nýbrž jsou hlášány. Pravdivost předkládaných tvrzení není důležitá, hlavně že začínají úderným titulkem a končí lajky těch, kteří o tématu nevědí zřehla nic.

Myslím, že není třeba zoufat. Advokacie už prošla horšími zkouškami, než je aktuální mísení doby předsněmovní s dobou postfaktickou. Z rozhovorů s těmi, kteří je osobně prožili, a z příběhů o těch, s nimiž se již nešlo sejít, jsem pochopil, že advokacie je sice komplikovaná partnerka, ale nikdy se s ní nebudete nudit. Odmění vás pocitem uspokojení, pokud ji budete věrní. Pokud jí dáte nezávislost a budete ji bránit proti útokům nepřátel zvenčí i blbců zevnitř. Pokud jí dovolíte, aby byla sebevědomá, samostatná, odborně zdatná, noblesní a na sebe pyšná. Pokud ubráníte to, co ji tvoří jedinečnou: důvěrnost jejího vztahu s klienty. Má totiž proč taková být. Jsou takoví advokáti, z nichž se skládá, byli takoví advokáti, kteří ji tvořili předchozích sto padesát let (až na těch pár, však víte).

Přeji nám všem, aby koronavirus brzy opustil českou kotlinu a my – my advokacie – jsme z nečekaného údolí stínů vyšli sice s mnohými šrámy, ale také s novým nadšením a plány, jak předat advokacii dalším generacím v takovém stavu, v jakém jsme ji převzali. A snad i v trochu lepším.

JUDr. PETR TOMAN, LL.M.,
náhradník představenstva ČAK

Cenu Václava Mandáka za rok 2020 získal docent Filip Melzer za příspěvky k poskytování náhrad za újmy způsobené pandemií covid-19

Cenu Václava Mandáka za nejlepší odborný článek publikovaný v Bulletinu advokacie v roce 2020 získal doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M., a to hned za dva na sebe navazující příspěvky – *Poskytování náhrad za újmy vyvolané krizovými opatřeními v průběhu koronavirové pandemie* a *Poskytování náhrad za újmy vyvolané mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví po jejich zrušení*.

Záměr udělovat každoročně ocenění za nejlepší původní článek publikovaný v tištěné verzi Bulletinu advokacie v předchozím kalendářním roce schválila redakční rada Bulletinu advokacie již před čtyřmi lety. Ocenění pojmenovala (se souhlasem oprávněných dědiců) „Cena Václava Mandáka“, po dlouholetém šéfredaktorovi Bulletinu advokacie JUDr. Václavu Mandákovi, CSc. (*1933 +2009). Redakční rada, společně se šéfredaktorkou BA a vedoucí Odboru vnějších vztahů ČAK, hodnotila články podle odborné kvality, srozumitelnosti a argumentační přesvědčivosti, přínosu článku pro právní a zejména advokátní praxi, a přihlížela i k původnosti tématu a jeho aktuálnosti v daném kalendářním roce.

Nejlépe těmito kritériím v již čtvrtém ročníku soutěže vyhověl a **Cenu Václava Mandáka za rok 2020 získal doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M., za dva vysoce aktuální a na sebe navazující příspěvky. První z nich, *Poskytování náhrad za újmy vyvolané krizovými opatřeními v průběhu koronavirové***

***pandemie*, byl publikován v BA č. 4/2020 a druhý, *Poskytování náhrad za újmy vyvolané mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví po jejich zrušení*, vyšel v BA č. 6/2020.**

Docent Filip Melzer působí jako advokát, pedagog na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci a jako předseda České a slovenské společnosti pro deliktivní právo a příbuzné obory.

Ve svých příspěvcích, za které získal cenu Václava Mandáka, poukázal již v dubnu loňského roku na to, že ekonomické důsledky pandemie onemocnění covid-19 budou obrovské. V úvodním příspěvku autor nastínil obrysy možného právního řešení prostřednictvím náhrady škody a vůbec problémů, které vyvolává právní úprava poskytování náhrad podle krizového zákona. Již tehdy však bylo zřejmé, že se vyskytuje a vyskytne i řada dalších problémů. Druhý autorův příspěvek se týkal následného vývoje, kdy obsahově velmi obdobná opatření byla vydána již nikoli na základě krizového zákona, nýbrž podle zákona o ochraně veřejného zdraví, když následně příslušná mimořádná opatření Ministerstva zdravotnictví byla k 27. 4. 2020 zrušena rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 23. 4. 2020.

Cena Václava Mandáka je každoročně předávána na slavnostním galavečeru Právníka roku, ten se však letos v lednu kvůli pandemii koronaviru nekonal. Cenu vítězi proto za dodržení veškerých protiepidemických opatření předali dne 26. března 2021 v Galerii 17. listopadu v sídle České advokátní komory v Praze předseda ČAK JUDr. Vladimír Jirousek, předseda redakční rady BA JUDr. Petr Toman, LL.M., šéfredaktorka BA JUDr. Hana Rýdlová a vedoucí Odboru vnějších vztahů ČAK PhDr. Iva Chaloupková (na snímku). Vedle skleněné plakety obdržel vítěz i šek v hodnotě 5 000 Kč na nákup tištěné odborné literatury od vydavatelství Wolters Kluwer.

Redakce Bulletinu advokacie vítězi srdečně gratuluje a zároveň dává na vědomí, že byl vyhlášen další, již pátý ročník a bude se těšit na vaše odborné příspěvky na aktuální a zajímavá témata.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ
✿ Foto Eva Dvořáková

Získejte

mezinárodně uznávaný titul

LL.M.

Master of Laws

na tradiční
prestižní vysoké škole

V akademickém roce 2021/2022

nabízíme kurzy v českém jazyce v těchto oborech:

- **SPORTOVNÍ PRÁVO**
- **ZDRAVOTNICKÉ PRÁVO**

Třímestrální kurz vyučovaný v kombinované formě je určen uchazečům s ukončeným vysokoškolským vzděláním, kteří mají zájem prohloubit si znalosti ve vybrané právní oblasti a rozšířit svůj profesní záběr.

Přednáší přední čeští i zahraniční odborníci z akademické sféry i praxe.

Termín podání přihlášek: **30. srpna 2021**

Podmínky studia a podrobné informace:

www.prf.cuni.cz/llmcz

e-mail: llmcz@prf.cuni.cz

tel.: +420 775 854 820

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Rozšíření okruhu zranitelných obětí

Dne 17. března 2021 schválil Senát rozšíření okruhu obětí trestných činů s právem postavení zranitelné oběti. Postavení zranitelné oběti by měly mít podle schválené úpravy také oběti trestných činů znásilnění, týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí. Zranitelné oběti mají právo na citlivější vyšetřování případu, například u jejich výsledků není pachatel, mohou mít také bezplatně zmocněnce. Senát projednal také odložení uzákonění terapeutických programů pro rizikové řidiče, aby byl dostatek času na jejich přípravu. Širší úpravy novely trestního řádu a trestního zákoníku vrátili senátoři k opětovnému posouzení Poslanecké sněmovně.

Novela zákona o ČNB

V souladu s novelou zák. č. 6/1993 Sb., o České národní bance, kterou dne 24. března 2021 schválila Poslanecká sněmovna, by mohla mít Česká národní banka zákonnou pravomoc určovat podmínky pro získání úvěrů na bydlení. Dosud může dávat bankám pouze doporučení, která ale nejsou právně závazná. Změna by měla omezit možná rizika na finančním trhu, například nadměrné zadlužování domácností. Česká národní banka bude moci vyhlásit podmínky, za jakých budou moci poskytovatelé úvěrů na bydlení poskytnout klientovi hypotéku. Mezi parametry bude patřit celková výše spotřebitelských úvěrů žadatele o hypotéku zajištěných stejnou obytnou nemovitostí v poměru k hodnotě zajištění. Dále to bude poměr výdajů spotřebitele vyplývajících z celkové výše jeho dluhů k jeho

příjmům. Posledním parametrem pak bude celková výše dluhů spotřebitele k jeho příjmům.

Novela zákona o ČNB má také rozšířit možnosti obchodů centrální banky na finančních trzích. Do loňského roku mohla obchodovat pouze na peněžním trhu a jen s úzkým okruhem subjektů. Návrh na širší možnosti obchodů i rozšíření okruhu subjektů však loni na jaře vláda předložila poslancům samostatně jako předlohu v legislativní nouzi v souvislosti s nástupem pandemie onemocnění covid-19. Sněmovna ji následně upravila tak, že bude platit jen do konce roku 2021. I nadále bude platit zákaz měnového financování podle § 34a zákona o ČNB, do kterého zákonodárci nijak nezasáhli. ČNB tak v žádném případě nesmí úvěrovat vládu, což vyplývá také z podmínek členství České republiky v EU.

Novela zákona o soudech a soudcích

Zachování nynějšího rozsahu spolurozhodování tzv. soudců z lidu a stanovení přiměřené odměny pro přisedící projednal ve středu 17. března 2021 Senát. S touto, ale i některými dalšími úpravami vrátil širší novelu zákona o soudech a soudcích k opětovnému posouzení Poslanecké sněmovně. Podle vládní novely by měli přisedící i nadále spolurozhodovat v trestních věcech jen u případů úmyslných trestných činů, kde činí horní hranice sazby nejméně deset let. Výjimkou mají být majetkové a hospodářské činy, o nichž má nově rozhodovat samotný soudce.

Senát také usiluje o úpravu postavení uchazečů o funkci soudce, kteří by nebyli před účinností předlohy jmenováni, ač prošli úspěšně výběrovým řízením. Novela mění systém výběru soudců a soudních funkcionářů, ten má být jednotný a průhlednější. Součástí novely jsou i jednotná pravidla pro výběr předsedů okresních, krajských a vrchních soudů. Předpis dále stanoví, že předsedové okresních, krajských a vrchních soudů nebudou smět vykonávat svou funkci opakovaně u téhož soudu.

Odklad zavedení chráněného účtu pro dlužníky v exekuci

O založení takzvaného chráněného účtu budou moci dlužníci v exekuci žádat zřejmě až od července 2021. Sněmovna schválila dne 25. března 2021 zrychleně už v prvním čtení novelu skupiny poslanců o tříměsíčním odkladu zavedení tohoto institutu, aby se banky mohly dostatečně připravit. Předlohu teď dostane k posouzení Senát. Zvláštní bankovní účet by měl zabránit případné neoprávněné exekuci nezabavitelných peněz. Příslušný zákon č. 38/2021 Sb. přijatý v lednu, který tato konta uzákonil, měl být původně účinný od 1. dubna 2021.

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Z judikatury

ÚS: Každému má být co nejvíce umožněno konat ve vlastním zájmu

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 3. března 2021, sp. zn. II. ÚS 1250/20, platí, že v oblasti soukromého práva má být každému co nejvíce umožněno konat v souladu s vlastními zájmy, čemuž ze strany státu odpovídá nutnost respektovat ústavní zásady, chránící zejména smluvní svobodu, a to i pro její společenskou a hospodářskou funkci. Účastníci soukromoprávních vztahů se musejí s důvěrou spolehnout na princip *pacta sunt servanda*, zásadu „*co neni zakázáno, je dovoleno*“, a ochranu autonomie vůle, neboť jde o základní podmínky fungování právního státu, který je v moderním ústavním právu chápán pouze jako materiální právní stát.

ÚS: K náhradě za nahlížení do spisu ve věci civilní

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 8. března 2021, sp. zn. I. ÚS 4012/18, v souladu s nálezem sp. zn. I. ÚS 3906/17 ze dne 1. března 2021 platí, že úkon nahlížení do spisu může být považován za samostatný úkon právní služby, za který náleží náhrada podle ust. § 11 odst. 3 advokátního tarifu, neboť se svou povahou kvalitativně blíží úkonu podle § 11 odst. 1 písm. f) advokátního tarifu. Ústavní soud znovu zdůraznil nutnost zkoumání účelnosti nákladů vynaložených účastníkem na zastoupení advokátem (srov. nález ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. III. ÚS 3000/11). Pokud by obecný soud nepřihlédl ke specifickým okolnostem případu, které mohly mít vliv na výši účelně vynaložených nákladů žalobce, porušil by svým postupem právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, a to tím spíše, pokud takové okolnosti strana namítala a doložila.

ÚS: K přehnaně formalistickému postupu soudů

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 10. března 2021, sp. zn. I. ÚS 3174/20, odmítne-li soud návrh účastníka na nařízení předběžného opatření podle § 75b odst. 2 občanského soudního řádu, byť byla dříve složená a dosud nevrácená jistota za dřívější zamítnutý návrh stejného účastníka v den podání pozdějšího návrhu v dispozici daného soudu a byť účastník projevil svoji vůli použít tuto složenou a dosud nevrácenou jistotu jako jistotu pro jeho nový návrh srozumitelně a bez jakýchkoliv pochybností, je takový postup soudu nepřipustně formalistický a zároveň je v rozporu s právem účastníka na přístup k soudu a spravedlivý proces a podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

NS: V nouzovém stavu není nutné trestat přísněji všechny krádeže

Krádeže za nouzového stavu se mají trestat přísněji jen tehdy, pokud věcně souvisejí s pandemickou situací, při-

padně pokud pachatelé zneužili mimořádné okolnosti. O výkladu trestního zákoníku rozhodl velký senát Nejvyššího soudu. Jeho postoj by se měl promítnout do posuzování dosud neuzavřených případů krádeží s minimální škodou spáchaných od loňského jara i některých dalších trestných činů. Dosud odcházeli usvědčení zloději od soudů automaticky s přísnějšími tresty. Za běžnou krádež lze za normálních okolností uložit až dva roky vězení. Pokud se však krádež odehraje v době ohrožení státu, ve válce, při živelní pohromě nebo jiné události vážně ohrožující život a zdraví lidí, činí trestní sazba dva až osm let. Jde o takzvanou kvalifikovanou skutkovou podstatu spojující vyšší stupeň závažnosti činu s vyšším trestem. Podle NS je však vyhlášení nouzového stavu jen podpurným faktorem. Soudy by měly kromě časové a místní souvislosti hledat také věcnou souvislost mezi činem a mimořádnými okolnostmi, například nynější pandemii koronaviru, a teprve pak ukládat přísnější tresty.

NSS eviduje již 10 návrhů na zrušení opatření podle pandemického zákona

Nejvyšší správní soud zatím obdržel deset návrhů na zrušení opatření přijímaných po schválení pandemického zákona. Směřují proti povinnému testování na covid-19 v podnicích a nově také proti povinnosti nosit na veřejnosti ochranu úst a nosu. Je pravděpodobné, že soud k některým návrhům svolá veřejné jednání. Podle pandemického zákona, který platí od konce února, přezkoumává mimořádná opatření ministerstva právě NSS, jde o jeho novou kompetenci. Předseda soudu JUDr. Michal Mazanec už dříve uvedl, že rozhodování bude složité a rozporuplné, soud by se ale měl s návrhy vypořádat v jednotkách týdnů.

Judikaturu pro vás

sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

✦ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

C. H. BECK NOVINKA

Palíšková/Legnerová/Stříteský

Personální řízení

Úvod do moderní personalistiky

2021 | brožované | 264 390 Kč | obj. číslo EU79

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

ČTK pro advokáty

Neztraťte se v moři zpráv Odebírejte online zpravodajství z vašeho oboru

Česká tisková kancelář (ČTK) ve spolupráci s Českou advokátní komorou (ČAK) připravila speciálně sestavenou službu určenou pro advokáty zapsané v ČAK.

ČTK advokátům nabízí v průměru dvě desítky zpráv denně z justice, soudnictví, policie, vězeňství, tvorby zákonů a také o nejdůležitějších domácích politických událostech a rozhodnutích.

Součástí služby je **ČTK24 News Report**, souhrn nejdůležitějších událostí z domova, zahraničí a ekonomiky, doplněný o vybrané očekávané události. Každý pracovní den v 8:30 je rozeslán e-mailem.

24 News Report

Z DOMOVA

V úterý přibýlo 5522 případů koronaviru

V úterý přibýlo 5522 případů koronaviru, o 3107 méně než před týdnem. Je to nejnižší hodnota od začátku října, kdy úřady začaly údaj zveřejňovat jako sociální systému PČR.

Vláda potvrdila Plagův plán otevření škol, začne 12. dubna

Zač prvním stupně základních škol se začnou do lavic vracet v rotační formě od pondělí 12. dubna, říká se čínským médiím. Plán vlády je, aby děti se školou mohli postupně vracet, aby se mohli využívat roušky. Od 19. dubna by se tak mělo do škol postupně vrátit stádní učitelé posledních ročníků vyučující děti do třetí třídy.

NKÚ: Téměř polovina nárůstu výdajů nesouvisela s covidem

Vysvětlili, že za loňským nehorším výsledkem hospodaření v historii ČR je pandemie, neobdobí napříkat za zimou, ale také například opatření, ale růst výdajů na provoz státu, sociální výdaje a další položky. Uvěřil to prezident Nejvyššího soudního úřadu, který dříve řekl, že výdaje na zdravotnictví a sociální výdaje byly výrazně vyšší než v minulosti.

Blatný a Plaga se nedozvěděli, že by měli skončit

Ministr zdravotnictví Jan Blatný a školství Robert Plaga (oba za ANO) se na Závěrečném zasedání jednání s premiérem Andrejem Babišem a některá média. Oba po zasedání kabinetu novinářům řekli, že se na zasedání o jmenování osobních záměrných kabinetu zúčastnili.

Odchod ČSSD z vlády by byl podle Petříčka nyní prázdňím gestem

Odchod ČSSD z vlády by byl nyní pouze prázdňím gestem, které by vytvořilo prostor pro řešení řešení přeměny vlády, říká ministr zahraničních věcí Tomáš Petříček. Svůj názor uvedl na setkání s špičkami ČSSD na začátku března. Další postup slovenských úřadů ohledně ruské očkovací látky, která zatím neprošla s bezpečnostní kontrolou, řekl Petříček.

ZE ZAHRANIČÍ

Podle EMA je spojitost mezi vakcinou a trombózami

Podle šéfa vakcinační strategie Evropské agentury pro léčivé přípravky (EMA) existuje spojitost mezi vakcinou od firmy AstraZeneca a trombózami a schizofrenií, to řekl italským deníku Il Messaggero. Nicméně také dodal, že poměr rizika a přínosu vakcíny je stále v prospěch jejího použití.

Lidí EU slibili Erdoğanovi posílení spolupráce

Evropská unie je ochotna posílit obchodní spolupráci s Tureckem, pokud bude Ankara pokračovat v současném nátlaku na jmenování zvláštního zpravodáče pro lidská práva a omezení svobody slova a politické konkurence.

Slovenský úřad nerozhodl o Sputniku V

Slovenský státní úřad pro kontrolu léčiv (SUKL) kvůli nedostatku potřebných informací nerozhodl o tom, zda je bezpečné začít s jmenováním zvláštního zpravodáče za zisku země dostala na začátku března. Další postup slovenských úřadů ohledně ruské očkovací látky, která zatím neprošla s bezpečnostní kontrolou, řekl Petříček.

Novou izraelskou vládu bude sestavovat premiér Netanjahu

Izraelský prezident Reuven Rivlin pověřil sestavením nové vlády dosavadního předsedy Benjamin Netanjahu. Předsávkou vlády je Rivlin, který umožnil sestavit vládní kabinet. Netanjahu má nyní ve 120členném parlamentu podporu 62 poslanců.

Zpravodajství ČTK pracuje s ověřenými informacemi, které podává ve věcných, společenských a historických souvislostech.

14 dní na vyzkoušení zdarma

www.ctkproadvokaty.ctk.cz

z právní teorie a praxe

Kontrola klienta a náhradní způsoby identifikace a kontroly klienta podle AML zákona

Kontrola klienta je základním nástrojem AML opatření. Nestačí totiž znát svého klienta, podstatné je právě porovnat znalosti o něm se získanými znalostmi o obchodním vztahu, do kterého klient (vaším prostřednictvím) vstupuje. V praxi jde o to, mít dostatek informací k závěru, že se klient a jeho prostřednictvím advokát jako povinná osoba, byť i nevědomky, nepodílí na protiprávní činnosti praní peněz nebo financování terorismu ani k ní nenapomáhá. Ani zde není dobré být nedbalý. Nicméně je možné si pomoci zavedením účinných administrativních nástrojů se zvládnutím této povinnosti, kterou lze klienta provést tak, aby ani advokát, ani klient nebyli zatíženi fakticky množstvím potřebných dokumentů, mentálně pak vzájemnou nedůvěrou.

Mgr. Petra Vrábliková
působí jako advokátka a vedoucí
Oddělení pro věci kárné ČAK.

Ude-li o problematiku poskytovaných právních služeb jako sledovaných činností, může tato nedůvěra hrát velmi významnou roli při fungování samotného právního vztahu. I zde je nejučinnějším nástrojem odstranění této nedůvěry poučení, nejenom to formální ve smyslu § 24a AML zákona, nýbrž i to mezilidské, ujišťující klienta o tom, že se tak děje i v jeho zájmu, neboť je žádoucí, aby advokát okolnosti transakce nebo obchodního vztahu znal a mohl je z hlediska ochrany práv klienta řádně posoudit a ošetřit. O AML v té souvislosti přitom nemusí padnout ani slovo. Pokud klient umožní advokátovi porozumět svému profilu, kterému bude následně aktivita klienta v obchodním vztahu odpovídat, pak nebudou mít případná další opatření v praxi na klienta žádný dopad (kromě případného dodatečného doplnění informací).

Kontrola tedy jednak prohlubuje nástroje identifikace, jednak rozšiřuje požadované informace na ty, které nesměřují výhradně k posouzení klienta, ale k posouzení obchodu nebo obchodního vztahu, který je navazován.

Jak již bylo uvedeno v článku v minulém čísle BA,¹ identifikace a kontrola jsou neoddelitelně spjaty do jednoho proce-

su, jde tedy o souhrn kontroly klienta, přičemž část této kontroly tvoří zajištění informací o jeho identitě. Někdy tímto krokem povinnosti povinné osoby ve vztahu k AML končí. Kontrola klienta v té široké podobě totiž není prováděna vždy a u všech sledovaných činností, ale až od určité zákonem sledované výše transakce nebo u určité formy obchodu. Advokát není (v zásadě na rozdíl od identifikace) oprávněn takto zákonem přednastavené limity měnit, případně je snížit nebo zaujmout stanovisko, že bude kontrolu provádět u všech klientů bez ohledu na podmínky ust. § 9 AML zákona.²

Novelou provedenou zákonem č. 527/2020 Sb. doznal i tento proces řady změn, ale jeho idea ani základní rámec se nezměnily. Výslovně bylo dodatečně zakotveno pravidlo, že povinnost provést kontrolu klienta v případě obchodu se vztahuje pouze na případy, kdy je zároveň zákonem uložena povinnost provést identifikaci klienta podle § 7 odst. 1 AML zákona.

Advokát tedy provádí kontrolu klienta:

1. před uskutečněním obchodu, který je sledovanou činností, mimo obchodní vztah
 - a) při hodnotě obchodu 15 000 eur a vyšší,
 - b) s politicky exponovanou osobou,
 - c) s osobou s vysoce rizikové třetí země,³

1 P. Vrábliková: Novela AML zákona: Identifikace klienta advokátem, Bulletin advokacie č. 3/2021, str. 11-16.

2 To platí o všech povinných osobách, byť je zřejmé, že zejména finanční a úvěrové instituce si všimají spíše limitů identifikace a kontrolu provádějí interně všude.

3 Osobou usazenou ve třetí zemi, kterou na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo z jiného důvodu (tj. na základě vlastního zjištění advokáta) je třeba považovat za vysoce rizikovou. Tím přímo použitelným předpisem je zde nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2016/1675 ze dne 14. července 2016, kterým se směrnice (EU) 2015/849 Evropského

d) s osobou, u níž byla provedena elektronická identifikace prostřednictvím nástrojů eIDAS nebo nástrojů bankovní identity,

e) při převodu peněžních prostředků v hodnotě 1 000 eur a vyšší,

2. jde-li o podezřelý obchod,

3. před vznikem a v době trvání obchodního vztahu.

Na rozdíl od identifikace je kontrola souborem kroků, z nichž většina se uskuteční před vznikem obchodu nebo obchodního vztahu nebo na jeho začátku, ale zjišťování a ověřování údajů získaných ke kontrole probíhá po celou dobu obchodu nebo obchodního vztahu, a to buď v pravidelných časových intervalech, anebo před provedením podstatných transakcí v rámci obchodního vztahu. Frekvenci určuje advokát, který by měl tak učinit na základě vlastního nebo sektorového hodnocení rizik podle rizikového profilu klienta a rizikosti obchodního vztahu (tj. podle rizikosti předmětu vlastní služby).

Součástí kontroly je hodnocení rizik na základě informací a dokladů získaných při kontrole, vyhodnocování těchto rizik buď za účelem dalšího doptávání informací, anebo závěru, že je zde podezření na nelegální činnost, resp. praní peněz.

Základním obsahem kontroly je zjišťování a hodnocení informací:

a) o účelu a zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu

Zjišťované informace by měly být především relevantní službám, které klient po advokátovi v dané situaci požaduje. Advokát by totiž měl být schopen posoudit, zda požadované služby jsou relevantní k činnosti klienta, zda se z ní vymykají a případně proč, zda jsou u klienta a ve vztahu mezi advokátem a klientem obvyklé, či nikoliv, případně, pokud se vymykají běžné činnosti advokáta nebo běžné činnosti klienta, zda toto vybočení z obvyklých pravidel má právní a ekonomické ratio (pochopitelně raději jiné, než je praní peněz).

Měl by rovněž zjišťovat, čemu obchod nebo obchodní transakce klientovi slouží a jak je zakotvená v jeho dalších obchodních vztazích. Rozhled advokáta u některých služeb (typicky prodej nemovitostí, úschova a mnohdy také zakládání společností) je pochopitelně nevelký, mnohdy nevidí ani na krok předchozí, ani na krok následný, který klient ve vztahu k majetku, který je předmětem jeho služeb, podniká. Nemělo by to být záměrem ani na straně klienta, tím méně na straně advokáta.

Prvotním zdrojem i zde budou údaje od klienta, u nichž se dá začít, nelze se však spolehnout pouze na ně. Informace je možné získat z veřejných zdrojů (veřejný rejstřík, údaje o propojení podnikatelských subjektů), z dokumentace pro-

parlamentu a Rady doplňuje o identifikaci vysoce rizikových třetích zemí se strategickými nedostatky. Seznam zemí je k dispozici zde: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-supervision-and-risk-management/anti-money-laundering-and-counter-terrorist-financing/eu-policy-high-risk-third-countries_cs.

4 Protože zákon o evidenci skutečných majitelů nabude účinnosti až od 1. 6. 2021, máme na tři měsíce pouze definici vycházející z ust. § 4 odst. 4 písm. b) AML zákona.

vázející samotný obchod nebo obchodní vztah, ze sdělení třetích osob o ekonomickém důvodu obchodu, z jeho smluvní dokumentace, potvrzení finanční/úvěrující instituce, komunikace mezi účastníky obchodu apod.

b) o povaze podnikání klienta

Tento požadavek byl do zákona promítnut v reakci na závěry zprávy MONEYVAL o nedostacích, pokud jde o plnění 10. doporučení FATF. Toto doporučení stanoví, že „v rámci kontroly klienta by měly povinné osoby porozumět povaze podnikatelské činnosti svého klienta“ (pokud je samozřejmě podnikatelem). Logicky má smysl takové informace zjišťovat pouze tehdy, pokud podnikatelská činnost souvisí s posuzovaným obchodem nebo obchodním vztahem nejméně v tom ohledu, zda z této činnosti pochází zdroj majetku, který je předmětem obchodu nebo obchodního vztahu, tyto informace jsou tedy zjišťovány v relaci na informace pod písm. a).

Nejčastějším zdrojem těchto údajů bude jistě klient, nicméně za věrohodný zdroj lze považovat údaje zjištěné z jakéhokoliv veřejného zdroje. Tyto zdroje pak zároveň slouží k ověření informací od klienta. Dalším zdrojem budou typicky oprávnění k podnikání vydané orgány veřejné správy, licence k vývozu nebo dovozu zboží, základací nebo statusové listiny klienta, zejména pokud jsou součástí sbírky listin veřejného rejstříku, případně jeho webové stránky nebo publikované výroční zprávy (v kombinaci s jiným zdrojem). Ne vždy povaha podnikání koresponduje formálnímu předmětu činnosti klienta zapsanému ve veřejných rejstřících, podstatou je zjištění, čím se skutečně klient zabývá, co je zdrojem jeho příjmů a v jakých relacích a objemech a jak do toho zapadá posuzovaný obchod nebo obchodní vztah.

c) zjištění totožnosti skutečného majitele a přijetí opatření ke zjištění jeho totožnosti

Přestože AML zákon vyžaduje zjišťování skutečného majitele až v rámci kontroly, ve skutečnosti je třeba jej zjišťovat již při identifikaci klienta, který je právnickou osobou, neboť jenom prostřednictvím tohoto zjištění lze učinit závěr, že klient není politicky exponovanou osobou.

Dle AML zákona ve spojení se zákonem o evidenci skutečných majitelů⁴ je skutečným majitelem fyzická osoba:

- a) která může mít přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání podstatnou část z celkového majetkového prospěchu tvořeného při činnosti nebo likvidaci právnické osoby nebo tvořeného při správě nebo zániku právního uspořádání (dále jen „prospěch“), a tento prospěch dále nepředává, anebo
- b) která může bez pokynů jiného přímo nebo nepřímo uplatňovat rozhodující vliv v právnické osobě nebo na správu právního uspořádání,
- c) za kterou se obchod provádí.

Na rozdíl od dosavadní právní úpravy zákon výslovně předpokládá, že je-li klient – právnická osoba zapsán v registru skutečných majitelů, je každá povinná osoba povinna ověřit si jeho skutečného majitele výpisem z tohoto registru. Stávající evidence není veřejná a neumožňuje přístup třetí oso-

by, nadto k 1. 3. 2020 došlo ke změně v technické platformě této evidence v rámci přípravy na účinnost nové úpravy provedené zákonem č. 37/2021 Sb., jejíž součástí je i skutečnost, že přestaly být vydávány identifikátory skutečného majitele pro účely výpisů z aplikace. Přesto povinnost zajistit si výpis je již účinná. Z uvedených důvodů **bude nezbytné zajistit tento výpis prostřednictvím datové schránky na základě zmocnění klienta, anebo přímo k jeho žádosti.**

Ani po 1. 6. 2021 nepůjde o evidenci veřejnou a údaje z ní budou dostupné jen částečně, konkrétně v rozsahu: jméno, příjmení, stát, bydliště, rok a měsíc narození a státní občanství skutečného majitele. **Zákon však vyžaduje ještě ověření totožnosti, přičemž totožnost by zásadně měla být ověřována z průkazu totožnosti** [§ 8 odst. 2 písm. a) AML zákona⁵], kopii dokladu může advokátu poskytnout fyzická osoba, která za klienta – právnickou osobou jedná. Zajištění kopie příslušných dokladů se jeví jako nejjednodušší cesta i potud, že zákon vyžaduje ověření skutečného majitele z registru a jednoho dalšího důvěryhodného zdroje, přičemž nerozlišuje mezi ověřením existence vztahu skutečného majitele k právnické osobě a ověřením totožnosti skutečného majitele.

Součástí ověření je však i zjištění, zda skutečný majitel není politicky exponovanou osobou⁶ ani osobou, na niž se vztahují mezinárodní sankce. Protože pravděpodobně osobně advokát skutečného majitele nebude mít ke svým otázkám k dispozici, je možné pracovat s prohlášením klienta, a to ověřit z veřejných zdrojů. Jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu, **u nízkorizikových klientů se lze spokojit s výpisem z evidence a prohlášením klienta.** Je však třeba zohlednit požadavek čl. 30 odst. 8 V. AML směrnice, podle kterého **výpis z této evidence nesmí být jediným zdrojem informací.** Za další zdroj informací je možné považovat veřejné databáze, statusové nebo zakládací listiny klienta, lze je však doložit i např. zprávou o vztazích podle § 82 z. o. k. nebo jinou obdobnou listinou.

Je namístě zdůraznit, že **s ničím menším než objektivním závěrem o zjištění a ověření totožnosti skutečného majitele se zákon nespokojí, nelze si tedy vystačit ani s údaji z veřejného rejstříku, ani s pouhým prohlášením klienta, případně jednoduchým dosazením statutárního orgánu společnosti do této kolonky.**

Jak poukázal Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí č. j. 3 Af 50/2014:⁷ „... předně uvádí, že jednotlivá ustanovení zákona AML je nutné ve smyslu principů aplikační přednosti a závaznosti unijního práva, kterou dovodila judikatura Soudního dvora, vykládat v souladu se směrnicí AML (srov. např. i rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2008, č. j. 2 Azs 45/2008-67, č. 1713/2008 Sb. NSS; ze dne 19. 1. 2010, č. j. 1 A 91/2009-83; ze dne 7. 4. 2016, č. j. 9 As 291/2015-21; všechna rozhodnutí správních soudů jsou dostupná na: www.nssoud.cz). Ačkoli z § 9 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 4 odst. 4 písm. a) zákona AML může být předmětem sporu, které všechny osoby zahrnuje pojem skutečný vlastník, zda má povinná osoba povinnost jeho zjišťování, nebo zjištění, a za jakých podmínek, v kontextu čl. 3 odst. 6 písm. a) a čl. 8 odst. 1 písm. b) směrnice AML, je obsah pojmu skutečný vlastník a rozsah povinností povinné osoby zřejmý. Soud navzdory názoru žalobce i žalovaného uvádí, že skutečného vlastníka nelze v žádném

případě samo o sobě ztotožňovat s osobou statutárního orgánu, ředitele či jiného nejvyššího vedoucího. Z čl. 3 odst. 6 písm. a) směrnice AML, který je rozhodný pro výklad § 4 odst. 4 zákona AML, vyplývá, že skutečný vlastník je osoba, která v konečném důsledku vlastní nebo ovládá klienta, nebo fyzická osoba, pro kterou se provádí transakce nebo vykonává činnost. Jedná se tedy o fyzickou osobu na samém konci možného řetězce vlastnických vztahů, protože právě ona v konečném důsledku ovládá fakticky celý řetězec. Rovněž obsah povinností v čl. 8 odst. 1 písm. b) směrnice AML odpovídá závěru, že nestačí zjišťovat namísto skutečného vlastníka statutární orgán. Uvedené ustanovení totiž oproti § 9 odst. 2 písm. b) zákona AML jasně uvádí, že povinná osoba musí být přesvědčena, že skutečného vlastníka zná a chápe vlastnickou a kontrolní strukturu klienta v případě právnických osob. Tuto podmínku nelze přirozeně považovat za splněnou, pokud se povinná osoba omezí na zjištění statutárního orgánu. Statutární orgán je orgánem, který má zpravidla na starosti jednání za právnickou osobu, nemá ale bez dalšího přímý vztah k majetkové struktuře. Navíc je nutné poukázat na skutečnost, že konstrukce právnických osob je náchylná ke zneužívání prostřednictvím nastrčených osob, které např. páchají za právnickou osobu ve prospěch skutečného pachatele – zosnovatele protiprávního jednání – trestnou činnost (tzv. bílí koně). Pokud by výklad povinností dané § 9 odst. 2 písm. b) zákona AML umožňoval za určitých okolností zjišťovat toliko osobu vykonávající nejvyšší vedoucí funkci, jak – v rozporu se směrnicí AML – uvádí Metodický pokyn FAÚ, byl by tím popřen smysl opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Nejvyšším vedoucím právnické osoby totiž může být v praxi kdokoli, aniž by měl v konečném důsledku vliv na činnost právnické osoby či ji vlastnil.“

Klient, u kterého nelze zjistit skutečného majitele, se považuje za klienta s neprůhlednou vlastnickou strukturou, tedy klienta s vysokým rizikem praní peněz. S takovým klientem by neměl být obchodní vztah vůbec uzavírán a měl by být předmětem nejdříve zesílené kontroly a následně, nepodaří-li se problém vyřešit, a to bez ohledu na povinnost ohlásit nesrovnalost (nesrovnalostí jsou i chybějící údaje), podání oznámení podezřelého obchodu.

d) zjištění vlastnické a řídicí struktury klienta a zjištění, zda v této struktuře není osoba, vůči které se uplatňují mezinárodní sankce

U právnických osob a svěřenských fondů je advokát dále povinen popsat strukturu řídicích orgánů klienta, případně jeho mateřské společnosti, uvést údaje všech členů statutárního orgánu alespoň na úrovni základních identifikačních údajů (jméno, příjmení, datum narození, pobyt) a totéž ve vztahu k vlastnické struktuře klienta.

Následně je třeba prověřit, zda žádná z uvedených osob není předmětem mezinárodních sankcí. Politická expono-

5 Ověření podoby vyžadováno není, a tedy není ani nutná fyzická přítomnost skutečného majitele.

6 Čímž se vracíme na začátek k identifikaci a závěru o tom, že proces identifikace a kontroly vlastně není oddělitelný.

7 Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2016, č. j. 3 Af 50/2014-61, č. 3519/2017 Sb. NSS, www.nssoud.cz.

vanost těchto osob se podle § 9 odst. 2 písm. c) AML zákona nejišťuje, nicméně s ohledem na znění ust. § 54 odst. 8 AML zákona je třeba ji brát v úvahu.

e) přezkoumávání peněžních prostředků nebo jiného majetku, kterého se obchod nebo obchodní vztah týká

V daném případě půjde o zhodnocení, zda zdroje majetku, který je předmětem obchodu/obchodního vztahu, jsou legální. Nepůjde vždy o empirický závěr, spíše o zhodnocení dosavadních informací tak, aby byl zřejmý účel obchodu a zdroj použitých prostředků, případně další osud prostředků, které klient obchodem získá. Toto zhodnocení je však třeba podložit patřičnou dokumentací. Není-li k dispozici doklad o tom, jak a za jakých okolností klient majetek nabyt, např. dědictvím, vypořádáním své účasti ve společnosti apod., je třeba zejména zkoumat, zda jeho ekonomická situace koresponduje prováděnému obchodu, zda skutečně jeho společnost má takový obrat a takové zdroje, že si mohl s ohledem na své podnikání nebo zaměstnání uváděnou částku na bydlení ušetřit apod. Samozřejmě zcela bez diskusí jsou zde zdroje poskytnuté bankou v rámci úvěru, nicméně zejména tam, kde jde o soukromoprávní půjčky, je třeba v zásadě tytéž skutečnosti zkoumat u věřitele, resp. složitele prostředků. **Složení prostředků cizí osobou nebo jinou osobou než klientem je nejčastěji popisovanou rizikovou skutečností v oznámeních podezřelého obchodu, která jsou advokáty podávána.** V řadě případů je to riziko, které je poměrně snadno řiditelné, složitele je nutné identifikovat a zkontrolovat, což dodatečně udělat lze.

Součástí kontroly je dále průběžné sledování obchodního vztahu, včetně povinnosti přezkoumat transakce prováděné v jeho rámci za účelem kontroly souladu všech informací a zjištění, jimiž advokát jako povinná osoba v rámci kontroly disponuje.

Podstatou je tedy jednak udržovat zjištěné informace stále aktuální, jednak však je opakovaně ověřovat ve vztahu k tomu, jak informace v průběhu obchodního vztahu přibývají, zda stále odpovídají rizikovému profilu klienta a dosavadním závěrům o neexistenci podezření nebo rizik na straně klienta. Je zřejmé, že tato průběžná evaluace je spíše praktická v automatických systémech finančních a úvěrových institucí než u advokáta, který je povětšinou k dispozici nemá.

V takovém případě je třeba soustředit se nejméně na:

1. platnost a aktuálnost poskytnutých identifikačních a souvisejících údajů,
2. skutečnost, zda obchodní vztah odpovídá svému zjištěnému rámci, odehrává se tak, jak bylo dohodnuto, a koresponduje osobě klienta a jeho podnikání,
3. ověření, že se neobjevily další informace vyžadující změnu v hodnocení rizik, anebo nebyla zjištěna další rizika.

Ke kontrole nelze použít informace a doklady, které advokát nabyt v souvislosti se službami vyjmenovanými podle § 27 odst. 1 AML zákona, konkrétně tedy pokud jde o informace o klientovi, které získal od klienta nebo jakýmkoliv jiným způsobem během nebo v souvislosti s:

- a) poskytováním právních porad nebo následným ověřováním právního postavení klienta,
- b) obhajobou klienta v trestním řízení,

- c) zastupováním klienta v řízení před soudy, nebo
- d) poskytováním jakýchkoliv právních porad týkajících se řízení uvedených v písm. b) a c), a to bez ohledu na to, zda tato řízení již byla zahájena, nebo zda již byla ukončena.

Ve vztahu k těmto činnostem advokát není povinnou osobou a nemá ani informační, ani oznamovací povinnost podle AML zákona.

Jak je patrné, jde o výluku poměrně širokou, nicméně je třeba připomenout, že zde zůstává zachována povinnost advokáta přikazít trestný čin podle § 367 tr. zákona. Tato povinnost je zdůrazňována zejména ve vztahu k trestnému činu teroristického útoku podle § 311 tr. zákona, nicméně souvislost mezi samotnými prostředky, u nichž je podezření na financování terorismu, a teroristickým útokem v jeho skutkové podstatě je poměrně volná.

Rozsah kontroly klienta určuje povinná osoba, tedy advokát. Tento rozsah musí být založen na stanovení rizikového profilu klienta a musí umožnit zhodnocení všech relevantních rizik obchodu nebo obchodního vztahu, přičemž odůvodněnost rozsahu zjišťování informací a jejich následného hodnocení musí být i zpětně doložitelná. Nelze se tedy spokojit s ústním stanovením ani ústním hodnocením. Stejně tak musí být zdokladován způsob provádění kontroly, včetně důvodů pro použití zjednodušené kontroly klienta anebo naopak zesílené kontroly klienta.

Zjednodušená identifikace a kontrola klienta

Celá novela provedená zákonem č. 527/2020 Sb. je vedena ideou zpřísnění postupů v rámci plnění AML/CFT opatření, přičemž v tomto ohledu to zásah do ust. § 13 AML zákona zřetelně ilustruje. Ďábel se skrývá v detailu. Zatímco do konce roku 2020 bylo přípustné, aby byla zjednodušená kontrola prováděna ve vztahu ke kategoriím klientů s nižším rizikem praní peněz, **dnes je možná táž kategorizace a na ni navazující využití zjednodušené kontroly klienta i ve vztahu k typovým obchodním vztahům, produktům nebo obchodům, kde povinná osoba kvalifikuje riziko praní peněz jako nízké.** Původně taxativně stanovený výčet situací, kdy je možné zjednodušené kontroly využít, byl zrušen, aniž by byl nahrazen novým. **Otázkou použití nástroje zjednodušené kontroly tak nově zákon ponechává pouze na úvaze povinné osoby a také na její odpovědnosti a na tom, oč svůj postup opře a jak jej zdůvodní.**

I zde výrazně chybí nástroj v podobě automatických hodnotících systémů využívaných bankami, nicméně **podkladem pro závěr o zjednodušené kontrole klienta bude vždy hodnocení rizik, a pokud jej advokát nezpracovává, pak hodnocení rizik sektorové, s případným doplněním jeho vlastní úvahy podle znalosti specifík vlastní klientely,** která se samozřejmě advokát od advokáta, s ohledem na region působení a jeho specializaci, může výrazně lišit. Pouhý odkaz na sektorové hodnocení tak není dostatečný, zejména pokud advokát využívá zjednodušené identifikace nikoliv jako výjimky z pravidla (jíž by měla být), nýbrž jako běžného postupu ve vztahu ke konkrétní paletě své klientely.

Zjednodušená kontrola vychází především z dobré znalosti klienta, přičemž její využití je možné tam, kde kombinace daného klienta a požadované služby bude představovat nízké riziko praní peněz. Základním ulehčením zde není to, že advokát neprovádí kontrolu nebo další AML opatření, nýbrž to, že zde není nezbytná primární identifikace klienta (zejména ověření podoby prostřednictvím jeho fyzické přítomnosti) a ani obsah kontroly není tak podrobný.

Základním údajem tohoto postupu je však uvedení jeho důvodů, teprve následně je možné přistoupit k postupu samotnému. Advokát tedy musí provést identifikaci klienta na základě průkazu totožnosti, zajistit kopie dokladů o identifikaci, zjistit, zda klient není politicky exponovanou osobou nebo se na něj nevztahují mezinárodní sankce (pak by musel svůj postup „překlopit“ v provádění identifikace a kontroly běžné, anebo dokonce zesílené), a provést kontrolu směřující nejméně k ověření totožnosti skutečného majitele (včetně ověření podle evidence a jednoho dalšího zdroje) a ověřit alespoň v obecné rovině rizikovost řešeného obchodu nebo obchodního vztahu.

Zjednodušenou kontrolu klienta může advokát provést jen v případě, že nemá pochybnosti o splnění podmínek pro takový postup, má tento postup řádně odůvodněn, operace ani typ klientů není jako rizikový označen ani ve vlastním nebo sektorovém hodnocení rizik, ani v Národním hodnocení rizik, a zároveň zde nejsou důvody provedení zesílené kontroly klienta.

Zákon výslovně počítá kromě zjednodušené identifikace a kontroly klienta i s výjimkami z povinnosti identifikace a kontroly klienta, pouze však ve vztahu k využívání elektronických peněz podle zákona o platebním styku. I zde však došlo k jistému zpřísnění, neboť se snížil zákonem stanovený limit uchovávaných peněžních prostředků na předplacených kartách, nezbytný pro možnost využití této výjimky z povinnosti identifikace a kontroly.

Zesílená identifikace a kontrola klienta

Jedním z mnoha požadavků a výtek hodnotící zprávy MONEYVAL byl poukaz na skutečnost, že v České republice není zakotvena tzv. zesílená hloubková kontrola klienta (*enhanced due diligence*), ale otázka rozsahu kontroly klienta je zcela ponechána na úvaze povinné osoby. Ve snaze vyhovět vznesenému požadavku tak došlo vložením nového § 9a AML zákona k formalizaci procesu, který zde již byl, a pouze se zdůraznily povinnosti povinné osoby ve vztahu k některým typům rizikovějších klientů. Primárním důvodem využití tohoto nástroje je vlastní hodnocení rizik povinné osoby, případně využití sektorového hodnocení rizik, tj. nadále vlastní úvaha advokáta jako povinné osoby.

⚠ Pokud obchod nebo obchodní vztah představují zvýšené riziko praní peněz/financování terorismu, je advokát povinen:

- zajistit dodatečnou (ověřující) dokumentaci o identifikaci klienta a jeho skutečném majiteli, o povaze obchodního vztahu a zdroji peněžních prostředků;
- získané informace ověřit z více důvěryhodných zdrojů, konkrétně alespoň ze dvou (veřejné rejstříky, vyhledávače na internetu);

Jan Surý

Změny závazku ze smlouvy na veřejnou zakázku

- právní úprava zadávání veřejných zakázek patří k těm komplikovanějším právním oblastem, není proto divu, že také regulace změn závazků ze smluv na veřejné zakázky mnohdy způsobuje aplikační problémy
- smyslem této publikace je představit ucelené, prakticky pojeté výkladové stanovisko na změny závazků, na základě něhož budou zadavatelé a dodavatelé schopni lépe posoudit, zda se v daném případě jedná o (ne)podstatnou změnu daného závazku, a proč tomu tak je

2021 | brožované | 128
290 Kč | obj. číslo EP1132

Spáčil • Králík a kol.

Občanský zákoník III Věcná práva (§ 976–1474) Komentář. 2. vydání

- druhé vydání komentáře k absolutním majetkovým právům přináší 400 stran výkladu navíc
- zásadních změn doznala část věnovaná judikatuře, na rozdíl od prvního vydání jsou jednotlivá rozhodnutí zapracována přímo do textu výkladu

2021 | vázané s přebalem | 1 688
3 590 Kč | obj. číslo EVK27

Adam Talanda

Problematika reprezentace v dědickém právu

- monografie se zabývá právem reprezentace, tedy jedním z dílčích principů dědického práva, který se uplatňuje především v úpravě zákonné dědické posloupnosti a má dále přesah i do dalších institutů dědického práva a který upravuje podmínky a způsob nastoupení potomků dědice do dědického práva a práva na povinný díl
- kniha obecně pojednává o zasazení dědického práva do systému práva, o ústavních aspektech dědického práva a principech dědického práva

2021 | brožované | 168
350 Kč | obj. číslo EP1133

- c) smluvní vztah pravidelně zesíleně (častěji, hlouběji) sledovat a kontrolovat aktuálnost poskytnutých informací;
- d) zajistit k uzavření obchodního vztahu souhlas člena statutárního orgánu (povinné osoby) nebo osoby pověřené; tato podmínka se uplatní samozřejmě pouze ve vztahu k advokátním společnostem, kde advokacii vykonává více než jeden advokát; je zřejmé, že pokud statutární orgán uzavře smlouvu, jejímž předmětem je poskytování služeb ke sledovanému obchodnímu vztahu, automaticky tím byl souhlas dán a žádný další dokument nebo úkon se nevyžaduje;
- e) požadovat provedení první platby z účtu vedeného na jméno klienta u finanční nebo úvěrové instituce, která podléhá povinnostem identifikace a kontroly klienta, jež jsou alespoň rovnocenné požadavkům práva EU; první platba zde zajišťuje vyšší jistotu ohledně identifikace a kontroly klienta, neboť se využívá bankovní identity klienta, identifikaci a kontrolu zde musela nutně provést banka, která mu ji vydala;
- f) provést případně i jiná opatření s ohledem na vlastní hodnocení rizik.

Zákon však zároveň taxativně ve třech případech zakotvuje povinnost zesílenou identifikaci a kontrolu využít, bez ohledu na další úvahy hodnotitele.

Zesílenou identifikaci a kontrolu je tak nezbytné provést vždy:

- a) při vzniku a v průběhu obchodního vztahu s osobou usazenou ve vysoce rizikové třetí zemi,⁸
- b) před uskutečněním obchodu souvisejícího s vysoce rizikovou třetí zemí,

⁸ Viz pozn. č. 3.

- c) před uskutečněním obchodu nebo při uzavření obchodního vztahu s politicky exponovanou osobou.

Tyto případy jsou V. AML směrnicí výslovně označeny jako případy s vyšším rizikem praní peněz, s požadavkem uplatnění dalších, zesílených opatření vůči nim. Ve vztahu ke každému případu je pak uplatňován jiný okruh opatření nad rámec požadavků běžné kontroly. Ve všech třech případech pak platí, že advokát musí kontrolu doplnit o další dokumentaci, tuto dokumentaci ověřuje, obchodní vztah pravidelně a ve vyšší frekvenci sleduje a provádí některá další opatření interní i ve vztahu ke klientovi. Advokát je ale stále povinen provést zesílenou kontrolu klienta všude tam, kde zjistí jiná zvýšená rizika praní peněz nebo financování terorismu. Může jít o rizika na straně klienta, obchodního vztahu nebo jiný typ geografických rizik.

Zákon stanoví minimální úroveň opatření ve vztahu ke každému takovému případu (viz tabulka níže).

Závěr

Je samozřejmě, že **veškeré doklady získané při identifikaci a kontrole klienta je advokát povinen archivovat a uchovávat.**

V každém případě, pokud by advokát měl činit veškeré úkony při identifikaci a kontrole klienta v jeho osobní přítomnosti, šlo by o proces neúnosný pro obě strany. Tím spíše, že v důsledku odlišného chápání obsahu výrazu klient nepůjde vždy o advokátova vlastního klienta. Z uvedeného důvodu **umožňuje zákon, aby část úkonů identifikace a kontroly byla provedena na dálku, jinou, od advokáta odlišnou osobou, od níž advokát může tyto části dokumentace převzít.** O těchto náhradních způsobech identifikace a získávání údajů nezbytných ke kontrole klienta bude pojednáno až v následujícím čísle BA. ❀

Důvod zesílené identifikace	Opatření (minimální)
Klient je PEP	<ul style="list-style-type: none"> • dodatečná (ověřující) dokumentace o zdroji peněžních prostředků (resp. původu majetku klienta) • smluvní vztah musí být pravidelně a zesíleně (častěji, hlouběji) sledován a kontrolována aktuálnost poskytnutých informací • k uzavření obchodního vztahu musí být dán souhlas člena statutárního orgánu (povinné osoby) nebo osoby pověřené
Klient je původem z vysoce rizikové třetí země	<ul style="list-style-type: none"> • dodatečná (ověřující) dokumentace o identifikaci klienta a jeho skutečném majiteli, o povaze obchodního vztahu a zdroji peněžních prostředků • získané informace se ověřují z více důvěryhodných zdrojů • smluvní vztah musí být pravidelně a zesíleně (častěji, hlouběji) sledován a kontrolována aktuálnost poskytnutých informací • k uzavření obchodního vztahu musí být dán souhlas člena statutárního orgánu (povinné osoby) nebo osoby pověřené • provádí se jiná opatření s ohledem na vlastní hodnocení rizik
Obchod souvisí s vysoce rizikovou třetí zemí	<ul style="list-style-type: none"> • dodatečná (ověřující) dokumentace o identifikaci klienta a jeho skutečném majiteli, o povaze obchodního vztahu a zdroji peněžních prostředků • získané informace se ověřují z více důvěryhodných zdrojů • smluvní vztah musí být pravidelně a zesíleně (častěji, hlouběji) sledován a kontrolována aktuálnost poskytnutých informací • k uzavření obchodního vztahu musí být dán souhlas člena statutárního orgánu (povinné osoby) nebo osoby pověřené • provádí se jiná opatření s ohledem na vlastní hodnocení rizik
Jiné zjištěné riziko	<ul style="list-style-type: none"> • dodatečná (ověřující) dokumentace o identifikaci klienta a jeho skutečném majiteli, o povaze obchodního vztahu a zdroji peněžních prostředků • získané informace se ověřují z více důvěryhodných zdrojů • smluvní vztah musí být pravidelně a zesíleně (častěji, hlouběji) sledován a kontrolována aktuálnost poskytnutých informací • k uzavření obchodního vztahu musí být dán souhlas člena statutárního orgánu (povinné osoby) nebo osoby pověřené • provádí se jiná opatření s ohledem na vlastní hodnocení rizik • opatření musí korespondovat zjištěnému riziku a míře, již vyžaduje jeho řízení; stejně tak musí odpovídat i dodatečně zajišťovaná dokumentace

Novotná/Olšanský

Zákon o dani z přidané hodnoty. Komentář

2021 | vázané v plátně | 816 | 1 990 Kč | obj. číslo EKZ191

Komentář k zákonu o dani z přidané hodnoty podává podrobný výklad ustanovení zákona s doplněním o ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu a Soudního dvora EU. Autoři se zabývají aktuálními problémy souvisejícími s jednotlivými instituty zákona a jejich aplikací v praxi, s níž mají oba rozsáhlé zkušenosti ze své poradenské praxe. Publikace je určena pro podnikatelské subjekty, daňové poradce a advokáty i pro pracovníky finanční správy, kteří se ve své praxi s problematikou daně z přidané hodnoty setkávají.

Martin Kopecký

Správní právo. Obecná část. 2. vydání

2021 | brožované | 576 | 690 Kč | obj. číslo PU113

Po dvou letech přichází na knižní trh druhé vydání beznadějně rozebrané učebnice Martina Kopeckého. Kniha zůračuje mnohaleté odborné a pedagogické zkušenosti autora. Ačkoli se rozsah od prvního vydání příliš neliší, nová kniha reaguje na změny v právních předpisech a judikatuře, ke kterým v mezidobí došlo. Na více než pěti stech stranách čtenáře detailně seznamuje s celou obecnou částí správního práva. Autor vedle výkladu o základních institutech a pojmech oboru přináší i výklad o organizaci veřejné správy a její činnosti, o správním trestání a nepomíjí ani oblast správního řízení a správního soudnictví.

Sedláková/Tomek/Formanová/Čech/Hradský a kol.

Softwarové smlouvy. Jejich specifika a kontrakční proces

2021 | brožované | 328 | 590 Kč | obj. číslo PP164

Publikace je praktickým průvodcem pro právníky, manažery a profesionály z oboru IT pro uzavírání smluv v oblasti software. Nabídne řadu vzorových ustanovení vhodných z pohledu objednatele i softwarových společností a představí nejčastější chyby, které se ve smlouvách v praxi běžně objevují. Zvláštní pozornost je věnována smlouvám o vývoji software. V této kapitole jsou představeny rozdíly mezi tradičním waterfall a agilním vývojem, možnosti jak efektivně provádět akceptační testy či otázky limitace odpovědnosti. Samostatná kapitola věnovaná zajištění podpory a údržby softwaru představí typické služby zajišťující kontinuální a hladké fungování software.

Radek Vojtek

Bail-in a ochrana vlastnického práva

2021 | brožované | 272 | 490 Kč | obj. číslo EPI130

Monografie pojednává o ochraně vlastnického práva věřitelů, majitelů akcií či dluhopisů při řešení selhání – (před)úpadkové situace finančních institucí a je na českém trhu první publikací tohoto zaměření. Autor se podrobně zabývá jak praktickými, tak teoretickými aspekty – počínaje finančněprávní a konče ústavněprávní rovínou – nového způsobu řešení úpadků bank formou rekapitalizace z vnitřních zdrojů prostřednictvím konverze pohledávek za korporací na vlastnický podíl na této korporaci, tj. vynucenou restrukturalizaci pasív korporace, takřkajíc fait accompli, v zásadě nikoli na základě smluvního konsensu, tedy bez zapojení valné hromady, vlastníků dluhopisů, věřitelů či jiných zainteresovaných osob, ale na základě rozhodnutí správního

Zajčček/Korbel/Kovář/Amler/Donát/Tomíšek/Oršulík

Zákon o právu na digitální služby. Komentář

2021 | vázané v plátně | 184 | 790 Kč | obj. číslo BK81

Komentář přináší ucelený výklad k předpisu, který do českého právního prostředí přináší výrazný posun v digitalizaci úkonů (služeb), které státní správa provádí a které je teoreticky možné činit digitálně. Na základě zákona vznikne detailní přehled povinností státní správy a typů jednání s důsledky navenek, tzv. katalog služeb; díky němu bude zaručeno právo občanů jednat vzdáleně (digitálně) a povinnost státu takovou volbu akceptovat. Zákon dále mimo jiné umožní „vytvořit“ na dálku úředně ověřený podpis či digitálně prokázat některé skutečnosti a zaručí právo na elektronickou identifikaci.

ADVOKÁTNÍ ^{ONLINE} DENÍK

- váš zpravodaj v PC i telefonu

**DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO
A PODSTATNÉHO NEJEN Z DĚNÍ NA KOMOŘE, V ADVOKACII,
ALE I V CELÉM SVĚTĚ PRÁVA**

**RYCHLE A PŘEHLEDNĚ SE V NĚM DOZVÍTE O VŠECH
DŮLEŽITÝCH ROZHODNUTÍCH ORGÁNŮ ČAK.**

**UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY, TIPY A PODNĚTY!
PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ**

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

Právní úprava tzv. bankovní identity

Tzv. zákon o bankovní identitě otevírá pomyslné technologické dveře do světa snadné, dostupné, důvěryhodné, jednotné a efektivní elektronické identifikace napříč soukromým a veřejným sektorem, a to prakticky jen tím, že umožňuje využít přihlašovací metody do internetového bankovníctví pro další účely. Tato možnost pro více než pět milionů aktivních uživatelů internetového bankovníctví v České republice přinesla zcela nový rozměr využití jinak relativně ustrnulé důvěryhodné elektronické identifikace, poskytované málo rozšířenými elektronickými občanskými průkazy s čipem. Pro advokáty by to mohlo v budoucnu umožnit zejména dálkové přístupy do soudních a správních spisů, které by nám značně usnadnily život.

Mgr. František Korbel, Ph.D.,
působí jako advokát v AK HAVEL
& PARTNERS, Praha.

JUDr. Dalibor Kovář
působí jako advokát v AK HAVEL
& PARTNERS, Praha.

Zákon č. 49/2020 Sb.,¹ kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále „zákon o bankovní identitě“), byl přijat ústavní většinou poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, stal se nejvážnějším kandidátem na „Zákon roku 2020“ a byl spolu se zákonem o právu na digitální služby (č. 12/2020 Sb.) patrně mediálně nejvíce pokrytým přijatým zákonem minulého roku. To je velmi příznivá zpráva, vezmeme-li v potaz, že tento zákon vznikl jako iniciativa soukromého sektoru,² jež vedla k obšírnému a produktivnímu dialogu se státem (zejm. s Českou národní bankou, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem financí, Finančním analytickým úřadem a Správou základních registrů), který vznik zákona plně podpořil a stanovil mu výslednou podobu.

Přitom nejde pouze o možnost jednoznačně identifikovat konkrétní osoby, ale po dobrém vzoru z jiných zemí i o možnost poskytovat důvěryhodné identifikační údaje osoby tře-

tím stranám (samozřejmě se souhlasem dané osoby), vytvářet zaručené elektronické podpisy, jednoduše se přihlašovat do uživatelských účtů napříč internetem (tzv. single sign-on) nebo v budoucnu provádět i související bankovní transakce v rámci jediného nástroje, který každý aktivní klient banky již zná a umí jej bez problémů používat.

Přes aktuální záplavu informací o bankovní identitě a jejím využití v teorii i praxi doposud chybí detailnější pojednání o jejím právním základu a bližší vysvětlení zákonem zavedených principů. Primárně to se budeme snažit našim příspěvkem napravit, ačkoli samozřejmě nemůžeme obsáhnout veškeré dotčené právní oblasti (např. podrobně nepojednáváme o problematice ochrany osobních údajů).

Zákon o bankovní identitě

Právní prostředí před zákonem o bankovní identitě

České právo se před rokem 2017 snažilo podchytit vzdálené důvěryhodné ověření či určení totožnosti osoby spíše výjimečně. Dlouhodobě se omezilo pouze na identifikaci fyzické osoby, byť existovaly i snahy o zřízení tzv. mandátového rejstříku pro fyzické osoby zastupující právnické osoby. Aktuálně bohužel stále neexistuje ani návrh takového řešení, ač v jiných členských státech Evropské unie již inspirace existuje.

Digitální identita občanů ČR byla fakticky založena se vznikem základních registrů dle zák. č. 111/2009 Sb., o základních registrech (dále „ZZR“). Každý z nás máme pouze jednu oficiální identitu vyjádřenou záznamem v základním registru obyvatel. Od té doby se stát až do přijetí zákona o bankovní identitě snažil zákonem upravit pouze ověřování totožnosti pro veřejný sektor. Jednalo se např. o identifikaci přes občanský průkaz se strojově čitelnými údaji (u přístupu k údajům o občanovi vedeným v základních registrech), autentizaci přihlášením do datové schránky (např. pro na-

¹ Oba autoři se podíleli na sepisu právní úpravy.

² Legislativně projekt zaštitila Česká bankovní asociace ve spolupráci s ICT Uníí a advokátními kancelářemi HAVEL & PARTNERS a ROWAN LEGAL.

hlížení do daňové schránky či podání v oblasti nemocenského pojištění) nebo jiný nespecifikovaný způsob umožněný fakticky konkrétním úřadem (např. pro podání v oblasti sociálního zabezpečení). Českým specifickým v rámci právní úpravy vzdálené identifikace je tzv. přístup se zaručenou identitou, který blíže popisujeme ve stejnojmenné části dále.

Aktuálně elektronickou identifikaci v České republice obecně upravuje zákon č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci (dále „ZoEI“). Jedná se o jeden ze dvou klíčových vnitrostátních adaptačních předpisů nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES (dále „nařízení eIDAS“).

ZoEI upravuje použití elektronické identifikace v případech, kdy zákon nebo výkon působnosti vyžaduje ověření totožnosti osoby a cílí primárně na snadnější přístup občanů ke službám veřejné správy a k zákonem regulovaným službám soukromého sektoru (typicky zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu; dále „AML zákon“). Na jeho základě vzniklo prostředí tzv. kvalifikovaných systémů (tj. důvěryhodných státních a akreditovaných soukromoprávních IT prostředí), které spravují tzv. kvalifikovaní správci (dle § 4 ZoEI, někdy též identity provideři) a které některým poskytovatelům online služeb (dle § 18 odst. 1 ZoEI, někdy též service provideři) umožňují prostřednictvím Národního bodu pro identifikaci a autentizaci (dále „NIA“) identifikovat jejich koncové zákazníky. Jelikož jde primárně o regulaci pro veřejný sektor, obecné užití komerční elektronické identifikace v soukromém sektoru ponechává ZoEI na vůli stran a nijak tuto identifikaci nereguluje (což je spíše dobře).

Hlavní překážkou bránící širšímu zapojení bank a poboček zahraničních bank (dále v článku obě skupiny jen jako „banky“) do poskytování identifikačních služeb byla původní podoba § 1 zák. č. 21/1992 Sb., o bankách (dále „zák. o bankách“). Tato úprava taxativně vymezovala činnosti, které banka mohla v rámci své podnikatelské činnosti vykonávat, přičemž mezi těmito činnostmi chybělo poskytování elektronické identifikace. Pro banku přitom neplatí obecný princip legální licence, tj. že by mohla činit vše, co není zákonem zakázáno, ale může vykonávat pouze činnosti uvedené v bankovní licenci a ty jsou odvozeny od možností činností bank uvedených v zákoně.

Původní právní úprava také neumožňovala přístup bank k aktuálním údajům o klientech, které o nich vedou základní registry dle ZZR a vybrané informační systémy veřejné správy. Absence tohoto přístupu omezovala banky v efektivním plnění jejich zákonných povinností; přitom se o ni léta diskutovalo jako o klíčové cestě k eliminaci rizika zneužívání identity při bankovních obchodech.

Účel a principy zákona o bankovní identitě

Zákon o bankovní identitě měl proto za cíl odstranit výše uvedené překážky za účelem širšího zapojení bank do poskytování prostředků pro elektronickou identifikaci.

Nabyl účinnosti dne 1. 1. 2021. Nejedná se o nový svěbytný předpis, ale o novelizaci čtyř zákonů – zák. o bankách, AML zákona, zák. č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, a zák. č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů.

Základním účelem novelizace bylo otevření trhu se službami v oblasti elektronické identifikace a službami vytvářejícími důvěru pro elektronické transakce pro banky a změna fungování NIA, tedy prostředníka ve státěm zřízeném identifikačním prostoru, který zajišťuje výměnu informací mezi kvalifikovanými správci a kvalifikovanými poskytovateli. Klienti bank tak získali bezplatný přístup k elektronicky poskytovaným službám státu i soukromého sektoru pomocí svých stávajících bankovních autentizačních prostředků (bankovních identit), čímž by mělo dojít k jejich lepšímu přístupnosti a zatraktivnění.

Neméně důležitým účelem byla i náprava omezeného přístupu bank a pojišťoven do základních registrů a vybraných agendových informačních systémů státu, který jim – jako tzv. soukromoprávním uživatelům údajů – pomůže při plnění jejich zákonných povinností, zejm. v rámci AML zákona.

Základní principy zákona o bankovní identitě lze shrnout následovně:

- možnost bank poskytovat elektronickou identifikaci a související služby v rámci své podnikatelské činnosti (jedná se o důvěryhodné, renomované, ale také právně velmi přísně regulované subjekty na trhu s nejvyššími bezpečnostními standardy),
- omezený bezplatný přístup ke službám bank jakožto akreditovaných kvalifikovaných správců v NIA pouze pro orgány státu a územních samosprávních celků (s ohledem na zmíněnou nezbytnost řízení rizik na straně bank),
- omezený přístup bank a pojišťoven k základním registrům za účelem efektivnějšího plnění jejich zákonných povinností, a
- možnost užití bankovní identity v rámci zákonných povinností v rámci identifikace klienta dle AML zákona (potřebné přímé zákonné zakotvení možnosti ověření totožnosti prostřednictvím bankovního prostředku pro elektronickou identifikaci v § 8a AML zákona).

Vysvětlení pojmů bankovní identita a identifikační služby

Ačkoli zákon o bankovní identitě definici bankovní identity neobsahuje, bankovní identitu lze obecně vnímat jako záznam o konkrétní fyzické osobě v informačním systému banky, který je ověřen a sjednocen se záznamy v základním registru osob vedeném státem. S tímto záznamem je spjat technický (fyzický) prostředek pro elektronickou identifikaci sloužící k ověření totožnosti (a následné autentizaci) vydaný bankou v rámci kvalifikovaného systému (viz § 38ab odst. 1 zák. o bankách).

Jinými slovy se tedy jedná o jednotný přihlašovací nástroj využívající uživateli dobře známé přihlašovací prostředky do jeho internetového bankovníctví, které na základě dobro-

volnosti a vlastní aktivity jejího uživatele slouží též jako identifikační prostředek do systémů orgánů veřejné správy k čerpání veřejných služeb (přístup do různých portálů či evidencí nebo v budoucnu např. vzdálené nahlížení do spisu) nebo do systémů dalších soukromoprávních subjektů k identifikaci pro právní jednání a uzavírání smluv.

Zákon o bankovní identitě umožňuje reformulaci § 1 odst. 4 písm. c) zák. o bankách bankám a poskytovatelí identifikačních služeb (dle § 38aa odst. 1 a 2 zák. o bankách – osoba, ve které mají podíl pouze banky, která může poskytovat identifikační služby za splnění zákonných podmínek dle ZoEI a zák. o bankách) podnikat v odvětví identifikačních služeb. **V únoru letošního roku se celkem deset bank dohodlo, že budou využívat pouze jediného poskytovatele identifikačních služeb, a to společnost Bankovní identita, a. s.** Pro jednoduchou adopci bankovní identity je dobře, že minimálně na nějakou dobu není na stole myšlenka více poskytovatelů identifikačních služeb.

Ust. § 1 odst. 4 písm. c) zák. o bankách vyjmenovává **jednotlivé identifikační služby**, které může banka nebo poskytovatel identifikačních služeb vykonávat v rámci své podnikatelské činnosti. Patří mezi ně:

- **elektronická identifikace** dle čl. 3 bodu 1 nařízení eIDAS (v souvislosti s prostředky pro elektronickou identifikaci dle čl. 3 bodu 2 nařízení eIDAS),
- **autentizace** (elektronický postup umožňující potvrzení elektronické identifikace dle čl. 3 bodu 5 nařízení eIDAS),
- **služby vytvářející důvěru** (zejm. vytváření, ověřování shody, ověřování platnosti a uchovávání elektronických podpisů, pečeti či časových razítek dle čl. 3 bodu 16 nařízení eIDAS) a
- **související služby nedefinované v nařízení eIDAS** (zejm. poskytování nebo potvrzování osobních identifikačních údajů klienta, informací o klientovi souvisejících s jeho osobními identifikačními údaji, informací o bankovních obchodech klienta a vytváření a uchování elektronických dokumentů).

Z výše uvedeného výčtu vyplývá, že do zákona o bankovní identitě není potřeba inkorporovat definice jednotlivých pojmů, neboť je již obsahuje přímo použitelný právní předpis Evropské unie. Ten definuje i klíčový pojem prostředek pro elektronickou identifikaci, a to v čl. 3 bodu 2 nařízení eIDAS jako „*hmotnou či nehmotnou jednotku obsahující osobní identifikační údaje, která se používá k autentizaci pro účely online služby*“. Jedná se tedy o jakýsi nosič identifikačních údajů využívaný při elektronické identifikaci a následné autentizaci, který musí banka každému svému klientovi nejdříve vydat.

Ačkoli je bankovní identita založena na již existujících datech, bankovní prostředek pro elektronickou identifikaci je nutné vždy konkrétní osobě vydat. Většina bank přistoupila k tomuto kroku v návaznosti na předchozí změnu svých obchodních podmínek automaticky (tedy v režimu opt-out), v níž svým klientům umožnila odmítnout zřízení takového prostředku nebo pozastavit jeho používání. V opačném případě jim byla funkcionálnost elektronické identifikace zřízena a možnost využití online identifikace jim nabízí (být to

možná někteří klienti nemuseli ani zaregistrovat). Klienti většiny bank si mohou založit bankovní identitu i samostatně, aniž by byli nuceni založit si u vybrané banky účet nebo využít jiný klasický bankovní produkt.

Bankovní identita v rámci kvalifikovaného systému (NIA)

Bankovní identitu lze využívat jak ve státěm zřízeném identifikačním prostoru dle ZoEI, tak i mimo něj. Vždy ale musí být vydána v rámci kvalifikovaného systému, i když by eventuálně mohla být používána výhradně mimo něj (viz dále). Užití bankovní identity v rámci kvalifikovaného systému se řídí primárně ZoEI.

Podmínky na trhu

Bankovní identita v dnešní době není první ani jedinou snahou o zavedení sjednocující elektronické identifikace. Před jejím zavedením byl nejvíce rozšířeným prostředkem pro elektronickou identifikaci v rámci kvalifikovaného systému (v NIA) tzv. **elektronický občanský průkaz** s kontaktním elektronickým čipem, nicméně jednalo se o desítky tisíc aktivních unikátních uživatelů. Hlavní příčinou nízké uživatelské základny byl a stále je v praxi specifický nárok na pokročilý hardware a software pro samotnou identifikaci, kdy tento samotný nárok představuje určitou komplikaci a snižuje uživatelský komfort. V kombinaci s nutností znát nové číselné kódy a fyzicky se dostavit na úřad k vyzvednutí průkazu jako prostředku pro elektronickou identifikaci se jednalo o zásadní překážku bránící rozšíření takové metody elektronické identifikace. Tu bankovní identita překonala.

Definici kvalifikovaného systému uvádí § 3 ZoEI jako systéme elektronické identifikace spravovaný kvalifikovaným správcem (v našem případě banka nebo poskytovatel identifikačních služeb dle § 38aa odst. 2 zák. o bankách), který umožňuje poskytnutí služby NIA a splňuje obligatorní podmínky nařízení eIDAS a prováděcího nařízení Komise (EU) 2015/1502 ze dne 8. září 2015, kterým se stanoví minimální technické specifikace a postupy pro úroveň záruky prostředků pro elektronickou identifikaci podle čl. 8 odst. 3 nařízení eIDAS (dále „*prováděcí nařízení*“). Vztahuje se na něj i výkladový dokument konkretizující minimální požadavky na kvalifikované systémy elektronické identifikace a na prostředky pro elektronickou identifikaci v rámci nich vydávané a používané (tzv. DKP IDP, aktuálně ve verzi 3.3) vydaný Ministerstvem vnitra.

Možnost pozastavit užívání bankovní identity

Za určitých okolností banka či poskytovatel identifikačních služeb nemá povinnost umožňovat používání prostředku pro elektronickou identifikaci v rámci kvalifikovaného systému. Tyto **specifické okolnosti definuje nový § 38ab odst. 2 zák. o bankách jako změnu právního předpisu nebo změnu na základě právního předpisu, která zásadně ohrožuje plnění povinnosti banky nebo kvůli níž nelze po bance spravedlivě požadovat, aby umožňovala používat tento prostředek**

v rámci kvalifikovaného systému. Jde o relativně hypotetickou možnost, ale např. zásadní změna ZoEI rozšiřující přístup k bankovní identitě v NIA by mohla mít právě tento praktický dopad.

Jedná se pouze o přerušení povinnosti umožňovat používání bankovní identity (jako prostředku pro elektronickou identifikaci) v rámci kvalifikovaného systému, povinnost vydávat ji v rámci kvalifikovaného systému a možnost ji užívat mimo kvalifikovaný systém však bance stále zůstávají. Jde o jakousi legislativní „brzdu“ pro případ, že banka zjistí, že užívání jejích identitních prostředků jí může přinést nekontrolovatelné riziko. Banky však musí vyvinout veškeré úsilí, které po nich lze spravedlivě požadovat, k tomu, aby došlo k odstranění překážek bránících používání prostředků pro elektronickou identifikaci v rámci kvalifikovaného systému.

Takové přerušení povinnosti umožňovat používání bankovní identity (i odpadnutí relevantních důvodů) podléhá označovací povinnosti dle § 38ab odst. 3 zák. o bankách vůči správci NIA, Ministerstvu vnitra a v případě banky též ČNB.

Subjekty oprávněné využívat bankovní identitu

Bankovní prostředek pro elektronickou identifikaci dle ZoEI v rámci kvalifikovaného systému (v NIA) mohou využívat pouze orgány státní správy a místní samosprávy v postavení kvalifikovaných poskytovatelů online služeb dle § 18 ZoEI (dle § 38ad odst. 2 zák. o bankách) a přirozeně také koncoví uživatelé vůči takovým poskytovatelům, tj. klienti bank. Těmto orgánům zákon o bankovní identitě dokonce ukládá, aby bankovní identitu čerpaly výlučně skrz NIA, tedy záměrně jim zakazuje možnost využít bankovní identitu mimo NIA (§ 38ad odst. 3 zák. o bankách).

Zatímco v NIA probíhá elektronická identifikace výlučně zdarma, mimo NIA (resp. mimo kvalifikovaný systém) je tato služba zpoplatněna. Zákonodárce tak zakázal orgánům státu a místní samosprávy využít zpoplatněnou bankovní identitu, když jim (jako jediným subjektům v NIA) dává možnost ji využít zdarma. Zároveň změnil fungování NIA, který oproti původnímu stavu musí umět určit a odlišit, jaký prostředek pro elektronickou identifikaci kvalifikovaného správce byl využit konkrétním kvalifikovaným poskytovatelem služby.

Zákon o bankovní identitě tak zakotvuje jistou nerovnost mezi kvalifikovanými správci v NIA, kdy státní orgány a orgány územních samosprávních celků budou moci zdarma a bez omezení využít prostředky bank pro elektronickou identifikaci. Soukromoprávní poskytovatelé služeb budou za využití bankovní identity platit, podobně jako platí za využití platebních karet prodejci služeb. **Uživatelé těchto služeb získávají benefit elektronické identifikace v obou situacích zdarma.**

S ohledem na účinnost zákona o bankovní identitě již orgány státu začaly využívat bankovní identitu od začátku tohoto roku. Lze ji tak např. využít při přihlášení na Portál občana, portál Moje daně online, Portál Pražana, ale i v dal-

ších řešeních eGovernmentu [v souladu s § 38ad odst. 2 zák. o bankách a s § 4 odst. 1 písm. d) zák. č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů]. V rámci legislativních změn plánovaných v rámci další elektronizace státní správy je pravděpodobné, že využití bankovní identity v rámci kvalifikovaného systému (NIA) automaticky brzy povede ke zřízení datové schránky fyzické osobě spojené s použitým prostředkem.³ Její využití mimo kvalifikovaný systém ke vzniku datové schránky nepovede.

Bankovní identita mimo kvalifikovaný systém

Obecné využití

Mimo státní identifikační prostor, tedy v neregulované oblasti soukromoprávních vztahů mimo NIA a v něm sdružené kvalifikované systémy, na trhu objevíme nespočet prostředků pro elektronickou identifikaci, ale opravdu rozšířený, uživatelsky komfortní a důvěryhodný je, resp. bude, podle našeho názoru právě jen bankovní prostředek pro elektronickou identifikaci. Jako jediný prostředek ze všech je vydán podle přísných pravidel ZoEI tak, aby vyhověl právě i použití uvnitř kvalifikovaného systému. Navíc jako jediný nabízí uživatelsky praktickou kombinaci vzdálené identifikace a zároveň i platební metody.

Banka však může dle § 38ab odst. 1 zák. o bankách umožnit používání prostředku pro elektronickou identifikaci i podnikatelsky mimo kvalifikovaný systém dle § 1 odst. 4 písm. c) zák. o bankách, pouze je-li tento prostředek pro elektronickou identifikaci vydán a je umožněno jeho používání také v rámci kvalifikovaného systému. Touto úpravou zákonodárce mířil na propojení soukromého a veřejného sektoru v oblasti elektronické identifikace a zároveň na uchování určitých technologických a bezpečnostních standardů, neboť podnikatelsky budou moci banky využít jen to, co předtím akreditoval stát. Zároveň se tím zajišťuje benefit státu, krajům a obcím na bezplatné využívání bankovní identifikace pro účely služeb veřejného e-Governmentu, který jde na vrub bank.

Využití bankovní identity pro povinné subjekty dle § 2 ZoEI

Jednou z podstatných změn, kterou zákon o bankovní identitě přináší prostřednictvím § 38ac zák. o bankách, je **užití prostředku pro elektronickou identifikaci (bankovní identity) i pro ty subjekty, jimž prokázání totožnosti ukládá právní předpis jako právní povinnost nebo jej potřebují pro výkon působnosti.** Tedy typicky subjekty, které musí identifikovat své klienty podle AML zákona, nebo subjekty vykonávající delegovanou působnost v oblasti veřejné správy, které však nespádnou do kategorie orgán státu a orgán územně samosprávného celku (ti totiž musí bankovní identitu využívat výlučně v NIA, viz výše).

První podmínkou je existence prostředku pro elektronickou identifikaci splňujícího podmínky dle § 38ab odst. 1 zák. o bankách, tedy prostředku vydaného v rámci kvalifikovaného systému (NIA). Druhou je splnění technických specifikací, norem a postupů alespoň pro úroveň záruky

³ Blíže viz sněmovní tisk č. 756, dostupný zde: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=756>.

značnou pro daný prostředek pro elektronickou identifikaci dle prováděcího nařízení. Třetí podmínka se váže na provedení identifikace osoby v souladu s AML zákonem (viz také nový § 8a AML zákona), tedy na splnění alespoň jedné ze tří možností identifikace osoby dle § 38ac odst. 2 písm. b) zák. o bankách:

1. za fyzické přítomnosti identifikovaného,
2. s využitím prostředku pro elektronickou identifikaci, který splňuje technické specifikace, normy a postupy pro úroveň záruky vysokou dle prováděcího nařízení (tedy se státními prostředky⁴ nebo akreditovanými soukromoprávními prostředky uvedenými na webových stránkách Ministerstva vnitra⁵ s touto úrovní záruky), nebo
3. s využitím bankovního prostředku pro elektronickou identifikaci podle § 38ab odst. 1, který splňuje technické specifikace, normy a postupy pro úroveň značnou, pokud zároveň došlo k ověření totožnosti identifikovaného prostřednictvím NIA nebo informačního systému veřejné správy a banka, která prostředek vydává, má k dispozici údaj, kdo (jaká jiná banka) provedl AML identifikaci dle jednoho z předcházejících bodů.

Takto **nastavené podmínky**, které vyplynuly z dlouhých diskusí nad legislativním návrhem zákona o bankovní identitě s Ministerstvem vnitra a Finančním analytickým úřadem, **zajišťují důvěryhodnost bankovních prostředků pro elektronickou identifikaci v případech vyžadované identifikace právním předpisem nebo výkonem působnosti i mimo kvalifikovaný systém** (v komerčním prostředí). Povinné subjekty tedy mohou zvolit vedle NIA i komerční službu, která vyhoví požadavkům zvláštních předpisů. Využity budou shodné identifikační prostředky bank, avšak s tím rozdílem, že budou zpoplatněny dle ceníku společnosti Bankovní identita, a. s.

Jelikož mají banky různorodé sítě spolupracovníků, kteří reálně zajišťují identifikaci jejich koncových klientů, myslí na tuto skutečnost i zákon o bankovní identitě. Identifikaci identifikovaného za jeho fyzické přítomnosti může provést za podmínek dle § 38ac odst. 2 zák. o bankách také:

1. osoba, která jedná za banku nebo poskytovatele identifikačních služeb (typicky se bude jednat o obchodního zástupce banky),
2. úvěrová instituce podle § 2 odst. 1 písm. a) AML zákona, nebo
3. osoba, která jedná za úvěrovou instituci podle bodu 2 a je vázána jejími vnitřními předpisy.

Při takové identifikaci se nacházejí data a údaje obvykle mimo dispoziční sféru banky, proto informace získané při identifikaci klienta dle AML zákona, včetně kopií příslušných dokladů, pokud byly pořizovány, musí být nově uloženy u banky (nebo poskytovatele identifikačních služeb) před vydáním příslušného bankovního prostředku pro elektronickou identifikaci. Povinná osoba, která provede takovou identifikaci, musí mít po dobu 10 let od ukončení obchodu mimo obchodní vztah nebo od ukončení obchodního vztahu s klientem k dispozici údaj o tom, kdo provedl identifikaci podle § 38ac odst. 1 písm. b) bodu 1 nebo 2 nebo § 38ac odst. 2 zák. o bankách.

Popsané řešení reaguje na předešlou zavedenou praxi bank v rámci identifikace klientů a zavádí možnost provést identifikaci na základě pověřeného subjektu (např. obchodní zástupce, úvěrová společnost), nebo na základě bankou získaných dat souvisejících s ověřením totožnosti dané osoby před vydáním prostředku pro elektronickou identifikaci.

V návaznosti na přijetí zákona o bankovní identitě bankovní sektor se státem nakonec bohužel nenašel řešení, díky němuž by bylo možné považovat za řádně ztotožněné klienty pro vydání bankovního prostředku pro elektronickou identifikaci i klienty, při jejichž ztotožnění banka využila metodu tzv. korunové platby dle § 11 odst. 7 AML zákona. Tyto klienty proto některé banky musí dodatečně ztotožnit, aby jim mohly nabídnout vydání vlastního bankovního prostředku pro elektronickou identifikaci.

Poskytovatel identifikačních služeb a interní využití bankovní identity

Mimo kvalifikovaný systém (tedy zjednodušeně mimo NIA) bude využívání bankovní identity zpoplatněno dle ceníku společnosti Bankovní identita, a. s., sjednocujícího banky poskytující elektronickou identifikaci prostřednictvím bankovní identity v soukromém sektoru. Jde o jediný subjekt, který naplňuje definici již mnohokrát zmíněného *poskytovatele identifikačních služeb* podle § 38aa odst. 2 zák. o bankách, který má dle zák. o bankách dokonce možnost sám vydávat prostředky pro elektronickou identifikaci namísto bank, byť to ještě minimálně nějakou dobu dělat nebude. Tato možnost shodná s koncepty v jiných zemích je nicméně již nyní umožněna zákonem a na své uplatnění zatím čeká.

Společnost byla založena Českou spořitelnou, Československou obchodní bankou a Komerční bankou, které byly do konce letošního února jedinými akreditovanými kvalifikovanými správci z řad bank, nicméně již v březnu k nim začaly přibývat další banky. Ty se postupně zapojí do projektu bankovní identity jako noví akcionáři společnosti i jako akreditovaní kvalifikovaní správci; půjde o Air Bank, Equa bank, Fio banku, mBank, MONETA Money Bank, Raiffeisenbank a UniCredit Bank.

Zákon o bankovní identitě nebrání bance využívat prostředky pro elektronickou identifikaci vydané v kvalifikovaném systému i v rámci svých interních aktivit nebo vydávat prostředky pro elektronickou identifikaci pouze za účelem interních aktivit (tzn. nebude možné s nimi pracovat v rámci kvalifikovaného systému ani mimo něj). Domníváme se, že vydávání samostatných prostředků pro elektronickou identifikaci sloužících pouze k interním aktivitám bank bude minoritní. Banky budou spíše vydávat jednotný prostředek sloužící ke všem účelům (plný přístup v rámci NIA, mimo ni i k interním záležitostem), který se bude lišit pouze použitou metodou autentizace či úrovní záruky. Na příkladu Československé obchodní banky lze demonstrovat, že umožňuje svým klientům využít hned šesti jejích prostředků pro elek-

⁴ Dostupné zde: <https://info.eidentita.cz/idp/>.

⁵ Dostupné zde: <https://www.mvcr.cz/clanek/seznam-udelenych-akreditaci-prospravu-kvalifikovaneho-systemu-elektronicke-identifikace.aspx>.

tronickou identifikaci – pěti s úrovní záruky značná a jednoho s úrovní záruky nízká. Všechny jsou použitelné v NIA, mimo ni i interně. A i kdyby měl jeden klient více těchto prostředků, všechny budou vycházet ze stejné báze dat a osobních údajů o něm, jen se budou lišit využitou technologií.

Bankovní identita v soukromém sektoru

Bankovní identita v soukromém sektoru přináší velký potenciál jednotné identifikace zejména v oblasti finančních služeb, energetiky, telekomunikací a obecně v e-Commerce. Nabízí komfortní a jednoduchou přihlašovací metodu do desítek uživatelských účtů napříč internetem (tzv. single sign-on) na základě dobrovolnosti a vlastní aktivity subjektů. Může se jednat o jednotné přístupy do různých e-shopů, internetových stránek poskytujících specifické služby nebo o zastřešení autorizace jednoduchých plateb.

Využití bankovní identity v soukromém sektoru je na rozdíl od veřejného sektoru založeno **smluvně**, a to na základě komplexní smluvní dokumentace mezi kvalifikovanými správci, společností Bankovní identita, a. s., a kvalifikovaným poskytovatelem (koncovým korporátním zákazníkem bankovní identity). Jeho koncový individuální zákazník může v takovémto smluvním vztahu třetích stran iniciovat použití bankovní identity pouze svou faktickou aktivitou a souhlasem se zpracováním svých osobních údajů.

Bankovní identita může být zároveň metodou pro elektronický podpis. Jedná se o efektivní metodu elektronického podepisování, která výborně funguje např. ve skandinávských zemích. Bankovní identita, a. s., chystá doplňkovou službu elektronického podepisování, které bude postaveno na kombinaci jednoznačného ověření podepisující osoby a jejím provedení zaručeného elektronického podpisu, který nebude založen na kvalifikovaném certifikátu pro elektronický podpis. Nebude tedy sice použitelný např. pro jednání vůči úřadům dle § 6 zák. č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ale v důsledku spolehlivého systému společnosti Bankovní identita, a. s., naplňujícího parametry § 562 odst. 2 občanského zákoníku a souvisejícím datům bude bezesporu velmi důvěryhodným důkazem pro případná soudní řízení, v nichž nelze dle nařízení eIDAS odmítat nejen elektronické dokumenty obecně, ale ani dokumenty nepodepsané nejvyššími úrovněmi elektronického podpisu.

Majoritní, byť jistě jen dočasnou překážkou rozvoje bankovní identity v soukromém sektoru v dnešní době, je zejména personální a technologická nepřípravenost eventuálních zájemců z řad poskytovatelů služeb na zavedení této novinky do jejich obchodních případů. Technologie na straně bank jsou již v zásadě plně připraveny. Ti poskytovatelé, kteří si tuto možnost osvoji dříve, získají konkurenční výhodu.

Přístup se zaručenou identitou

Jedním z konceptů vzdáleného ověření totožnosti ve veřejném sektoru v českém právu je od 1. 7. 2018 i tzv. přístup se zaručenou identitou. **Přístup do informačního systému veřejné správy nebo elektronické aplikace s využitím prostředku pro elektronickou identifikaci musí pro určité agendy splňovat**

právě kvalitativní požadavky přístupu se zaručenou identitou dle zák. č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů („ZISVS“).

ZISVS v § 2 písm. t) stanoví, že: *„přístupem se zaručenou identitou [je] přístup do informačního systému veřejné správy nebo elektronické aplikace s využitím prostředku pro elektronickou identifikaci, při jehož vydání nebo v souvislosti s ním anebo v souvislosti s umožněním jeho využití byla totožnost osoby ověřena státním orgánem, orgánem územního samosprávného celku nebo orgánem veřejné moci, který není státním orgánem ani orgánem územního samosprávného celku, nebo který byl vydán v rámci kvalifikovaného systému elektronické identifikace“.*

Přístup se zaručenou identitou umožňuje subjektům čerpat vybrané služby státu a využívat jejich výhod, např. Portál občana, v budoucnu Portál stavebníka nebo také služby dle § 9 odst. 4 a 5 ZISVS.

Bankovní identita ze zákona požadavky na přístup se zaručenou identitou splňuje, neboť se jedná o prostředek pro elektronickou identifikaci vydaný v rámci kvalifikovaného systému. V § 38ad odst. 1 zák. o bankách i přesto nově nalezneme pojistku pro případ legislativní změny, že přístup do informačního systému veřejné správy nebo elektronické aplikace prostřednictvím prostředku pro elektronickou identifikaci dle zák. o bankách je přístupem se zaručenou identitou.

Využívání údajů z informačních systémů veřejné správy, zejm. základních registrů

V neposlední řadě přinesl zákon o bankovní identitě i dlouho diskutovaný přístup bank jako soukromoprávních uživatelů údajů do vybraných informačních systémů veřejné správy.

Zřízení informačního systému využívajícího data ze základních registrů a splnění podmínek referenčního rozhraní

Ust. § 38ae odst. 1 až 3 zák. o bankách zakládá oprávnění bance nebo poskytovateli identifikačních služeb zřídit vlastní informační systém, který umožní přímý přístup do informačních systémů veřejné správy, včetně základních registrů. Pro tento systém zákon zavádí i novou legislativní zkratku *systém pro využívání údajů*.

Systém pro využívání údajů musí být schopen napojit se na referenční rozhraní definované v § 2 písm. h) ZISVS a musí splňovat podmínky vyhlášky č. 53/2007 Sb., o technických a funkčních náležitostech uskutečňování vazeb mezi informačními systémy veřejné správy prostřednictvím referenčního rozhraní (vyhláška o referenčním rozhraní).

Systém pro využívání údajů musí také umožnit dálkové a nepřetržité vyhodnocování záznamů o poskytnutí a využití údajů pro potřeby evidenční ochrany údajů podle zvláštních právních předpisů, např. dle zák. č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, zák. č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, nebo zák. č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství. Představy bank a subjektů odpovědných za evidenční ochranu o rozsahu a způsobu evidence se po přijetí zákona o bankovní identitě ukázaly relativně odlišné.

Využívání dat ze základních registrů

Přístup bank a poskytovatele identifikačních služeb k datům ze základních registrů a dalších vybraných informačních systémů veřejné správy umožní ověřovat aktuálnost údajů o klientech za účelem plnění jejich povinností stanovených zákonem (zejm. AML zákonem, ale i sektorovými předpisy ve vztahu ke kontrole rizik).

ZZR už před účinností zákona o bankovní identitě umožňoval soukromým subjektům (tzv. *soukromoprávním uživatelům údajů*) přístup do základních registrů, ale podmiňoval jej přímým zákonným zmocněním v příslušném právním předpise. Zákon č. 49/2020 Sb. zavádí právě takové zmocnění do právního řádu a umožňuje příslušným subjektům ověřovat údaje přímo na základě dat ze základních registrů.

Zákon o bankovní identitě zakládá Ministerstvu vnitra kontrolní roli dle § 38ae odst. 4 a 5 zák. o bankách nad systémem pro využívání údajů spravovaných bankou nebo poskytovatelem identifikačních služeb. To může dočasně pozastavit čerpání údajů z informačních systémů veřejné správy v případech nejzávažnějšího ohrožení referenčního rozhraní ze strany systému pro využívání údajů.

Rozsah využitelných údajů

Banka nebo poskytovatel identifikačních služeb mohou využívat údaje z následujících informačních systémů veřejné správy (§ 38af odst. 1 zák. o bankách):

- základního registru obyvatel,
- informačního systému evidence obyvatel,
- informačního systému cizinců,
- informačního systému evidence občanských průkazů a
- informačního systému evidence cestovních dokladů.

Odst. 2 až 6 předmětného ustanovení uvádějí **taxativní výčet konkrétních údajů**, které banka nebo poskytovatel identifikačních služeb může využít během své činnosti. Jedná se např. o jméno, adresu, státní občanství klienta nebo také jeho rodné číslo a číslo občanského průkazu. Nutno podotknout, že se jedná o výčet údajů, které již běžně banky mají, proto by na tomto místě bylo vhodné hovořit spíše o aktualizaci existujících údajů bank než o získávání nových údajů.

Uvedené údaje mohou banky nebo poskytovatel identifikačních služeb využít vždy pouze jen co do nezbytnosti v konkrétním případě. Zákon touto úpravou apeluje na příslušné subjekty, aby v každém případě maximálně zhodnotily situaci a na základě toho určily, které údaje z informačních systémů veřejné správy budou opravdu potřebné. Využívání údajů je samozřejmě sledováno na úrovni správců daných systémů a je možné jej přezkoumávat. **Částečně může přístupy bank a případně i poskytovatele identifikačních služeb sledovat i samotný občan, a to přes roční výpis aktivity k údajům vedeným o něm v registru obyvatel.**

Speciální úpravu představuje § 38af odst. 9, který umožňuje příslušným subjektům dle zvláštního právního předpisu přistoupit k údajům z vybraných informačních systémů veřejné správy **také na základě souhlasu klienta.** V zásadě se jedná o využití principu sdílení údajů z § 7 zák. č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby.

Pojišťovny a jejich přístup do informačních systémů veřejné správy

Pojišťovny měly před přijetím zákona o bankovní identitě přístup k údajům vedeným v základním registru obyvatel a k vybraným agendovým informačním systémům na základě původního znění § 129 odst. 3 až 9 zák. č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. Ten obsahoval státem požadovaný zákonný výčet informačních systémů veřejné správy a dostupných údajů v nich vedených. Jednalo se však v praxi o přístup provizorní a uživatelsky nepraktický.

Zákon o bankovní identitě proto přinesl pojišťovnám a České kanceláři pojistitelů, zákonem zřízené profesní organizaci pojistitelů pro plnění jejich povinností stanovených právními předpisy, tzv. přímý přístup do informačních systémů veřejné správy, tedy přístup prostřednictvím vlastního informačního systému shodně jako bankám. Zajímavostí je, že systém pro využívání údajů si nemusí zřizovat každá pojišťovna, ale mohou centrálně přistupovat přes systém zřízený Českou kanceláří pojistitelů. V praxi tuto cestu pravděpodobně využijí všechny pojišťovny na českém trhu.

Závěr

V tomto článku jsme se snažili zevrubněji popsat, v čem přináší zákon o bankovní identitě unikátní příležitost pro elektronické ověřování totožnosti v soukromém a veřejném sektoru. Zákon o bankovní identitě sice představuje průlomovou úpravu v odvětví elektronické identifikace, avšak i přesto se jedná pouze o jeden z mnoha potřebných kroků vedoucích k digitální přeměně české společnosti. **Ve vztahu k advokátům jde o prostředek umožňující např. dálkové přístupy do soudních a správních spisů, k jejichž digitalizaci a poskytování služby nahlížení do spisu online bude třeba co nejdříve přesvědčit Ministerstvo spravedlnosti.** Podle přechodných ustanovení zákona o právu na digitální služby k tomu má čtyři roky, ale může tyto služby začít nabízet na základě dostatečně hlasitých požadavků praxe i dříve. Přejeme bankovní identitě mnoho spokojených klientů a co nejrychlejší adopci relativně konzervativním českým trhem i veřejnou správou. ❀

KORONAVIRUS

speciální zpracování

- předpisy ke zmírnění dopadů koronavirových restrikcí
- **speciální zpracování** každá novela zvlášť
- např. 4 postupná znění textu Lex covid justice
- daně, právo, sociální oblast a další
- vše k datu 6. 4. 2021

více na www.kor.sagit.cz

K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby

Institut dohody o vině a trestu je součástí trestního řádu od jeho novelizace provedené zákonem č. 193/2012 Sb. Dne 1. 10. 2020 nabyt účinnosti zákon č. 333/2020 Sb., který s účinností od 1. 10. 2020 rozšířil možnost uzavírání těchto dohod novými ust. § 196 odst. 2 a 3, § 206a až 206d tr. řádu.¹ Po půl roce účinnosti novelizované právní úpravy považují za vhodné informovat o některých praktických poznatcích, nejasnostech a problémech týkajících se sjednání dohod o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, případně více obviněnými, po podání obžaloby, i po přednesení obžaloby státním zástupcem před soudem.

Doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc., je bývalým advokátem a vysokoškolským učitelem.

K dohodě o vině a trestu ve vyšetřování

Dohodu o vině a trestu (dále také jen „DOVT“) mohl od 1. 9. 2012 po novelizaci trestního řádu, provedené zák. č. 193/2012 Sb., uzavřít obviněný se státním zástupcem zásadně jen v průběhu vyšetřování, a to dle § 175a, 175b a § 314o až 314s tr. řádu.²

Pokud výsledky vyšetřování dostatečně prokazovaly závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný, mohl státní zástupce s obviněným sjednat dohodu o vině a trestu.

V letech 2012 až 2019 bylo každoročně podáno vesměs přes sto návrhů na schválení DOVT, nejvíce pak v roce 2019, kdy bylo podáno 160 návrhů a z nich soudy schválily pouhých 34 dohod o vině a trestu. Počty podaných návrhů na DOVT, stejně jako počty schválených dohod o vině a trestu jsou velmi nízké, což dokladuje nedostatečné využití tohoto institutu.³

Podstatné je, že podmínky DOVT, které jsou uvedeny v § 175a a 175 b tr. řádu, jsou i po jeho novelizaci provedené

zák. č. 333/2020 Sb. (dále také „v současnosti“) nezměněny pro obviněné i nově také pro obžalované.

K informování obžalovaného o dohodě o vině a trestu s doručením obžaloby

Od 1. 10. 2020 je v tr. řádu doplněno ust. § 196. Zde jsou za dosavadní odst. 1, dle něhož dá předseda senátu doručit opis obžaloby obžalovanému a jeho obhájci, vloženy dva nové odstavce.

Dle nového § 196 odst. 2 tr. řádu, pokud předseda senátu na základě obžaloby nařídí hlavní líčení, pak spolu s doručením opisu obžaloby upozorní obžalovaného, že má právo vyjádřit se ve lhůtě, kterou stanoví, ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, zejména,

- a) zda se cítí být nevinný nebo vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a z jakých důvodů,
- b) zda má zájem uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu nebo zda chce v hlavním líčení prohlásit svou vinu,
- c) zda souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením, a
- d) které skutečnosti považuje za nesporné.

Podstatné je tedy to, že od 1. 10. 2020 předseda senátu dle § 196 odst. 2 písm. b) tr. řádu upozorní při doručení opisu obžaloby obžalovaného, že má právo vyjádřit se ve lhůtě, kterou mu sám stanoví, zda má zájem uzavřít se státním zástupcem DOVT nebo zda chce v hlavním líčení prohlásit svou vinu.

Předseda senátu také dle § 196 odst. 3 tr. řádu poučí obžalovaného o následcích spojených s vyjádřeními uvedenými v § 196 odst. 2 tr. řádu, i o tom, že vyjádření k obžalobě může za něj učinit také jeho obhájce, a to i v případě, že se hlavní líčení koná v jeho nepřítomnosti. Obhájce však nemůže za obžalovaného učinit doznání nebo prohlášení viny.

Upozornění a poučení od předsedy senátu dle § 196 odst. 2, 3 tr. řádu může být pro konkrétního obžalovaného

1 Srov. blíže. J. Kocina: Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu, Bulletin advokacie č. 11/2020, str. 17-20.

2 Výjimkou je možnost uvedená v § 186 písm. g) tr. řádu, dle něhož předseda senátu nařídí předběžné pojednání obžaloby, pokud vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednat DOVT.

3 Pozornost budí skutečnost, že soudy každý rok schvalovaly nejvíce 25 % z návrhů státních zástupců na DOVT. Konkrétně v roce 2019 soudy schválily pouhých 21 % z podaných návrhů. Srov. blíže údaje v práci op. cit. sub 1, str. 18.

důvodem k úvaze o případném využití DOVT, i když o této dohodě neuvažoval v průběhu vyšetřování. To může být pro obžalované důvodem k jednání o dohodě o vině a trestu se státním zástupcem v případech, kdy jsou ve spisu pouze nebo převážně důkazy svědčící v neprospěch obviněného.

Nemělo by to však iniciovat obžalované k nepromyšlenému jednání o uzavření dohody o vině a trestu se státním zástupcem v případech, kdy jsou ve spisu významné důkazy svědčící ve prospěch obviněného. Jde-li o nutnou obhajobu, je vždy na obhájci, aby obžalovaného upozornil na skutečnosti svědčící v jeho prospěch. Měl by také obžalovanému připomenout, že oproti seznámení se spisem při skončení vyšetřování, kdy o DOVT neuvažoval, se po podání obžaloby důkazní situace vůbec nezměnila.⁴

K informování obžalovaného o dohodě o vině a trestu po přednesení obžaloby

Pokud předseda senátu nařídil hlavní líčení a zaslal obžalovanému opis obžaloby v době **do 30. 9. 2020**, pak neexistoval § 196 odst. 2, 3 tr. řádu, tedy ani možnost upozornit obžalovaného na možnost sjednání DOVT. Proto **značný počet obžalovaných, jimž byl doručen opis obžaloby v této době, nepřevzal s opisem obžaloby upozornění předsedy senátu na možnost sjednání DOVT se státním zástupcem.**

V praxi, po účinnosti zák. č. 333/2020 Sb., tedy **od 1. 10. 2020, předseda senátu písemně informuje obžalovaného o možnosti sjednat se státním zástupcem DOVT i po přednesení obžaloby** ve smyslu § 175a, 206a, 206b tr. řádu a o možnosti prohlásit svoji vinu (§ 206c tr. řádu). Kromě toho informuje obžalovaného také o tom, že nedojde-li ke sjednání DOVT ani k prohlášení viny obviněným, může soud rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat (§ 206d tr. řádu).⁵

V praxi předseda senátu informuje obžalovaného nejen písemně, nýbrž zpravidla také ústně v průběhu hlavního líčení, o možnosti sjednat po přednesení obžaloby dohodu o vině a trestu se státním zástupcem.

Jedním z výlučných oprávnění státního zástupce bylo, a v současnosti nadále je, oprávnění sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu a podat soudu návrh na její schválení [§ 175 odst. 1 písm. c) tr. řádu]. **Od 1. 10. 2020 je nově možné, aby státní zástupce sjednal dohodu o vině a trestu s obžalovaným po přednesení obžaloby.**

Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce. Přítomnost obhájce je po novelizaci nezbytná jen v případech, že jde o případ nutné obhajoby, neboť od 1. 10. 2020 je § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu zrušen. Proto **obviněný, u něhož nejde o důvody nutné obhajoby dle § 36 odst. 1 písm. a) nebo b) nebo c) tr. řádu, nemusí mít obhájce při sjednávání DOVT se státním zástupcem.**⁶

Nemá-li však v současnosti obžalovaný obhájce, protože nejde o nutnou obhajobu dle § 36, 36a tr. řádu, pak je po upozornění předsedy senátu na možnost sjednat DOVT

se státním zástupcem ve složitě situaci. Pokud si nezvolí obhájce, potom se o možnosti sjednat DOVT může poradit s advokátem. Jinak se rozhodne sám, mnohdy nahodile či intuitivně. Pokud se alespoň neporadí s advokátem, pak zpravidla neví, že stejné upozornění jako on obdrží v současnosti spolu s opisem obžaloby každý obžalovaný.

Možnost sjednat DOVT jako důvod pro předběžné projednání obžaloby

Těžiště pro jednání státního zástupce s obviněným o dohodě o vině a trestu je i v současnosti ve vyšetřování, a to na základě jeho výsledků a prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Přesto, již po novelizaci trestního řádu provedené zákonem č. 193/2012 Sb., s účinností od 1. 7. 2012, je **důvodem pro předběžné projednání obžaloby dle § 186 písm. g) tr. řádu důvodně přesvědčení předsedy senátu, že je vhodné pokusit se sjednat dohodu o vině a trestu ve formě dle § 187 odst. 4 tr. řádu.** Tak tomu je i v současnosti. Podle komentáře Wolters Kluwer *„dohodu o vině a trestu lze v zásadě sjednat pouze v přípravném řízení. Výjimkou je možnost vyvolat její sjednání bezprostředně po podání obžaloby. Tato možnost je dána soudy v § 186 písm. g) a § 187 odst. 4 pro stadium předběžného projednání obžaloby.“*⁷

Soud může shledat důvod podle § 186 písm. g) tr. řádu zejména za situace, kdy ve vyšetřování jednal státní zástupce s obviněným o DOVT, avšak k jejímu sjednání nedošlo, ale i v případě, že se o této dohodě nejednalo.

*„Vyvolání jednání o dohodě o vině a trestu soudem je za splnění zákonem stanovených předpokladů v zásadě namístě až po přezkoumání obžaloby a trestního spisu z hledisek uvedených v § 186 písm. a) až f) tr. řádu.“*⁸

V případech, v nichž se jeví vhodným sjednat DOVT, je předběžné projednání obžaloby nařizováno předsedou senátu ke zjištění stanoviska obviněného a státního zástupce k jednání o takové dohodě.

4 V praxi obžalovaný po upozornění předsedy senátu na možnost sjednat DOVT se státním zástupcem neřídka mylně dovozuje, že jde o jakési individuální upozornění určené pouze pro něj. Pak by mu měl obhájce vysvětlit, že takové upozornění obdrží od 1. 10. 2020 spolu s opisem obžaloby všichni obžalovaní, protože to předsedovi senátu ukládá ust. § 196 odst. 2 písm. b) tr. řádu. Ukazuje se, že po takovém vysvětlení zpravidla začne obžalovaný zvažovat jak důvody pro sjednání DOVT, tak i proti jejímu sjednání, podle konkrétní důkazní situace.

5 V těchto případech nejde o upozornění předsedy senátu dle § 196 odst. 2 tr. řádu, které se váže na doručení opisu obžaloby. Tak je tomu vždy, pokud obžalovaný převzal opis obžaloby třeba v roce 2019, a po více odročeních hlavního líčení, např. na počátku roku 2021, obdrží od předsedy senátu informaci o možnosti sjednat se státním zástupcem i po přednesení obžaloby dohodu o vině a trestu (§ 175a, 206a, 206b tr. řádu) či o možnosti, aby prohlásil svoji vinu. Tato informace v praxi *de facto* nahrazuje upozornění předsedy senátu dle § 196 odst. 2 písm. b) tr. řádu, které nelze v současnosti využít.

6 Sjednávání dohody o vině a trestu bylo před novelizací tr. řádu důvodem nutné obhajoby dle § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu. Obviněný si od 1. 9. 2012 do 30. 9. 2020 musel za účelem sjednávání DOVT obhájce zvolit nebo mu byl ustanoven. Jinak, bez účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu, se jednalo o závažnou procesní vadu, která byla důvodem pro následné odmítnutí návrhu na DOVT soudem, resp. neschválení dohody o vině a trestu [srov. § 314o odst. 1 písm. b), § 314p odst. 3 písm. f), § 314 r odst. 2 tr. řádu].

7 A. Draštík, J. Fenyk a kol.: Trestní řád, Komentář, I. díl, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha, 2017, str. 48.

8 Tamtéž.

Podle Beckova komentáře k trestnímu řádu může taková situace nastat např. tehdy, když se změnil poměr na straně obviněného nebo došlo k jiným skutkovým či právním odlišnostem od stavu v přípravném řízení.⁹ Návrhy obviněného podle § 186 písm. g) tr. řádu však byly v praxi ojedinělé, a pokud se vyskytly, soud jim vesměs nevyhověl.¹⁰

Obvinění, i když byli dříve vždy zastoupeni obhájci, v podstatě nevyužívali možnosti sjednat DOVT v předběžném projednání obžaloby. Návrhy obhajoby soudu na využití § 186 písm. g) tr. řádu byly jen výjimečné, a to i v případech, když měl obviněný zájem sjednat tuto dohodu po skončení vyšetřování, poté, co si uvědomil rozsah důkazů svědčících proti němu.

Proto by **obhájci neměli v současnosti přehlížet možnost využití návrhu na předběžné projednání obžaloby dle § 186 písm. g) tr. řádu, pokud pro to shledá důvod také obviněný.**

Vyjádření obžalovaného ke skutečnostem uvedeným v obžalobě

V tr. řádu jsou od 1. 10. 2020 doplněna také ustanovení § 206a, 206b, 206c a 206d tr. řádu.

Dle § 206a odst. 1 tr. řádu vyzve předseda senátu obžalovaného, a to po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného, aby se vyjádřil ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, zejména se ho může dotázat, zda se cítí být nevinný nebo vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě, souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením, a které skutečnosti považuje za nesporné; přitom ho poučí o následcích spojených s takovým vyjádřením.

Dále ho upozorní na jeho právo prohlásit svou vinu a poučí ho o následcích spojených s takovým prohlášením. Pokud se obžalovaný k těmto skutečnostem vyjádřil již po doručení obžaloby, předseda senátu se ho dotáže, zda setrvává na svém vyjádření nebo zda je chce nějakým způsobem změnit.

Podstatné je, že toto právo, vyzvat obžalovaného, aby se vyjádřil ke skutečnostem uvedeným v obžalobě, má předseda senátu po přednesení obžaloby.

Mnohá hlavní líčení trvají několik let a státní zástupce přednesl obžalobu před zakončením § 206a odst. 1 do tr. řádu. Proto **je aktuální otázka, zda v hlavním líčení, ve kterém byla přednesena obžaloba dříve než 1. 10. 2020, může předseda senátu po jeho odročení, třeba v roce 2021, vyzvat obžalovaného, aby se vyjádřil, zda se cítí být nevinný,**

nebo naopak vinný spácháním skutku uvedeného v obžalobě. V praxi zaznávají dva diametrálně odlišné názory.

Podle jednoho z nich není možné, aby předseda senátu kdykoliv v průběhu hlavního líčení vyzval obžalovaného, aby se vyjádřil, zda se cítí být nevinný, nebo naopak vinný spácháním skutku uvedeného v obžalobě, protože to dle § 206a odst. 1 tr. řádu může učinit jen po přednesení obžaloby státním zástupcem.

V praxi však některé soudy činí tuto výzvu obžalovanému kdykoliv v průběhu hlavního líčení, třeba rok po přednesení obžaloby. Tento přístup je v rozporu s § 206a odst. 1 tr. řádu, který umožňuje, aby výzvu obžalovanému dle cit. ustanovení učinil výlučně „po přednesení obžaloby“.

V současnosti není k dispozici judikatura ani komentáře k novým ustanovením tr. řádu. Ani v důvodové zprávě k vládnímu návrhu novelizace trestního řádu¹¹ není na 39 stranách možné najít odpověď na výše uvedenou spornou otázku.

Je to proto, že důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 453/0 nereaguje na ust. § 206a až 206d tr. řádu, která nebyla součástí vládního návrhu zákona. Tato ustanovení byla vložena do vládního návrhu až ústavněprávním výborem Poslanecké sněmovny, a to poté, co projednal vládní návrh zákona a vydal 10. 2. 2020 usnesení doručené poslancům jako tisk č. 453/3. Až zde jsou tato ustanovení navržena. Jejich součástí však není odůvodnění.

Poslanecká iniciativa je při novelizaci zákonů nepochybně žádoucí. Jsou však dva problémy s tím spojené. Prvním je to, že k novele zákona je připojena důvodová zpráva, která je vypracována jen k vládnímu návrhu zákona ve znění předloženém Poslanecké sněmovně, a proto k nově navrženým ustanovením chybí odůvodnění. Druhým problémem je to, že návrhy poslanců se zpravidla nedostanou do připomínkového řízení příslušným resortům, tudíž ani k připomínkovým místům, mezi něž patří i Česká advokátní komora.

Je-li v obžalobě popsán jeden či více skutků jediného obžalovaného XY, může mít jeho prohlášení, že se cítí být vinný skutkem či skutky, jichž se měl dopustit dle obžaloby, dopad pouze pro něj osobně.

Je-li v obžalobě popsáno více skutků několika obžalovaných, je situace složitější. Pokud je v obžalobě popsáno např. pět skutků dvou spoluobžalovaných a pouze obžalovaný XY prohlásí, že se cítí být vinný všemi pěti skutky, pak jsou zde nejméně dva důsledky. První důsledek je pro obžalovaného XY, u něhož může v případě splnění zákonných podmínek dojít ke sjednání DOVT se státním zástupcem a k jejímu schválení soudem. Druhý nepříznivý důsledek může být pro spoluobžalovaného, který neměl zájem sjednat DOVT, v tom, že soud pak i ve vztahu k němu bere v průběhu dokazování v úvahu prohlášení viny obžalovaného XY k těmto skutkům, i když je nemůže považovat za doznání.

Někdy je v obžalobě popsáno např. deset skutků více obžalovaných. Pokud se obžalovaný XY měl dopustit dle obžaloby pouze jednoho skutku, může prohlásit, že se cítí být vinný tímto skutkem. Pokud jsou další osoby obžalovány z jiných skutků, pak pro ně prohlášení obž. XY nebude mít žádný dopad. V případě, že se tohoto skutku, u něhož

9 P. Šámal a kol.: Trestní řád II., Komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 2458.

10 Komentáře k trestnímu řádu i důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. shodně uvádějí, že dohodu o vině a trestu lze v zásadě sjednat pouze v přípravném řízení, s výjimkou uvedenou v § 186 písm. g) tr. řádu. Skutečností však je, že od 1. 9. 2012 do 30. 9. 2020 bylo možné DOVT sjednat zásadně jen ve vyšetřování, tedy ve druhé fázi přípravného řízení. Sjednání této dohody před zahájením trestního stíhání, v průběhu šetření, tedy v první fázi přípravného řízení, nepřícházelo v úvahu.

11 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 333/2020 Sb. je dostupná na <http://www.psp.cz> – sněmovní tisk č. 453, Poslanecká sněmovna, VIII. volební období od roku 2013.

obž. XY prohlásí, že je vinen, dle obžaloby dopustili všichni spoluobžalovaní, bude soud muset reagovat na prohlášení viny obžalovaným XY i ve vztahu k nim v průběhu dokazování v hlavním líčení, i když je nemůže považovat za doznání.

Prohlášení viny není doznání

Dle nového § 206a odst. 2 tr. řádu může vyjádření k obžalobě za obžalovaného učinit i jeho obhájce, a to i když se hlavní líčení koná v nepřítomnosti obžalovaného, **nemůže však za něj učinit doznání nebo prohlášení viny**. Přestože se obhájce může v zastoupení obžalovaného vyjádřit k obžalobě, nemůže za něj prohlásit, že se cítí být vinen skutkem či skutky, jichž se měl dopustit dle obžaloby, což je základním předpokladem pro sjednání dohody o vině a trestu se státním zástupcem.

Ust. § 206a odst. 2 tr. řádu se týká možné DOVT mezi obžalovaným a státním zástupcem. Přesto se zde nesytemově zmiňuje jak prohlášení viny, tak i doznání obžalovaného. Někteří obhájci vyjadřují obavu, že ze slov „*učinit doznání nebo prohlášení viny*“ bude soud dovozovat, že prohlášení viny je *de facto* doznáním tohoto obžalovaného, přestože tyto pojmy nelze ztotožňovat. Nadále také proto přetrvávají obavy některých obžalovaných z prohlášení viny, i když během trestního řízení oficiálně nemůže být považováno za doznání.

V § 206a odst. 2 tr. řádu užil zákonodárce v jednom souvětí pojmy „*doznání nebo prohlášení viny*“. Je však třeba odlišovat podmínky sjednání DOVT dle § 175a odst. 3 tr. řádu od podmínek označení obviněného za spolupracujícího obviněného dle § 178a tr. řádu.

Shrnu-li to tedy, ust. § 206a odst. 1, 2 tr. řádu mohou být využita jen ve vztahu k obžalovaným, u nichž bylo zahájeno hlavní líčení a přednesena obžaloba kdykoliv po 1. 10. 2020. Je to proto, že citovaná ustanovení se vztahují na dobu po přednesení obžaloby státním zástupcem, případně na vyjádření k podané obžalobě, které je možné jen od tohoto dne.

Dohoda o vině a trestu se sjednává mimo hlavní líčení

Mnozí obžalovaní, a také někteří obhájci, zastávají v současnosti názor, že po přednesení obžaloby kdykoliv od 1. 10. 2020 se DOVT sjednává v průběhu hlavního líčení. S tím nelze souhlasit.

Dle § 206b odst. 1 věty třetí tr. řádu, vyjádří-li se státní zástupce a obžalovaný, že mají zájem jednat o dohodě o vině a trestu, předseda senátu hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší za účelem jejího sjednání mimo hlavní líčení, a je-li to s ohledem na okolnosti zapotřebí, hlavní líčení odročí.

Zde zákon výslovně uvádí, že **dohoda o vině a trestu se sjednává mimo hlavní líčení**, a k tomu předseda senátu využije jednu ze dvou možností dle § 206b odst. 1 tr. řádu.

- **První možností** je, že za účelem jednání či sjednání DOVT mezi státním zástupcem a obžalovaným předseda

senátu na nezbytnou dobu **přeruší hlavní líčení**. K jednání o dohodě může dát předseda senátu konkrétní časový úsek, třeba dvou či čtyř hodin, nebo tuto dobu nemusí limitovat a soud pokračuje v přerušném hlavním líčení po sjednání nebo nesjednání DOVT.

- V pořadí **druhou možností** je, že předseda senátu **odročí hlavní líčení, pokud je to s ohledem na okolnosti zapotřebí**. Za jakých okolností k tomu má dojít, cit. ustanovení neuvádí. Není jasné, jaké okolnosti by musely vzniknout pro to, aby pouhé přerušení hlavního líčení nepostačovalo a bylo by nutné je odročit. Pokud v praxi předseda senátu odročí hlavní líčení, zpravidla nezdůvodňuje okolnosti, kvůli nimž to bylo nutné.¹²

Nová ust. § 206a, 206b a 206c tr. řádu neumožňují sjednání dohody o vině a trestu v hlavním líčení, nýbrž mimo něj, a to po jeho přerušení či po jeho odročení. Až poté, co skončí jednání DOVT mezi státním zástupcem a obžalovaným či více obžalovanými, ať již jejím sjednáním, či nikoliv, se pokračuje v hlavním líčení.

K přístupu obhajoby ke sjednání dohody o vině a trestu

Zásadní význam pro obžalované, kteří mají zájem o sjednání DOVT po přečtení obžaloby v hlavním líčení, nebo dokonce již po doručení popisu obžaloby, mají nový § 206b odst. 2, 3 a 4 tr. řádu a již dříve účinný § 314q odst. 3 tr. řádu.

Dle § 206b odst. 2 tr. řádu dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obžalovaným a případně jeho obhájcem. Při sjednávání DOVT státní zástupce postupuje přiměřeně podle § 175a tr. řádu. **Bylo-li hlavní líčení odročeno, státní zástupce bez zbytečného odkladu po skončení jednání o dohodě o vině a trestu vyrozumí soud o výsledku jednání. K tomu dodávám, že státní zástupce musí bez zbytečného odkladu po skončení jednání o DOVT vyrozumět soud o výsledku jednání i v případě přerušení hlavního líčení.** Při sjednávání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obžalovaným, případně jeho obhájcem dle § 206b odst. 2 tr. řádu, se postupuje přiměřeně podle § 175a tr. řádu.

Dle § 206b odst. 2 tr. řádu **dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obžalovaným a případně s jeho obhájcem. Zdůrazňuji, že účast obhájce při sjednání dohody obžalovaného o vině a trestu se státním zástupcem by měla být pravidlem. Bez účasti obhájce může obžalovaný sjednat**

¹² V konkrétní věci předseda senátu po zahájení hlavního líčení sdělil více spoluobžalovaným, že po odročení, v novém termínu hlavního líčení bude dán obžalovanému XY, který již projevil zájem o sjednání dohody o vině a trestu, prostor k jejímu sjednání se státním zástupcem. Tento názor je v rozporu s § 175a a § 206b odst. 1 tr. řádu, podle něhož dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obžalovaným, který o ni projevil zájem, a s jeho obhájcem vždy mimo hlavní líčení. Zvukový záznam ze zmíněného hlavního líčení dokladuje chybné informování obžalovaných od předsedy senátu. Bohužel informace, že po odročení bude v hlavním líčení dán obžalovanému a státnímu zástupci prostor pro sjednání dohody o vině a trestu, je pro obžalované dezorientující. V takové situaci musí obhájce pečlivě poučit obžalovaného, jehož obhajuje, a nejlépe mu citovat § 206b odst. 1 tr. řádu, zejména větu třetí, kde se uvádí: „*Vyjádří-li se státní zástupce a obžalovaný, že mají zájem jednat o dohodě o vině a trestu, předseda senátu hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší za účelem jejího sjednání mimo hlavní líčení.*“

DOVT jen v případech, kdy nemá obhájce a nejde o nutnou obhajobu. I pak by se měl poradit s advokátem a nerozhodovat se sám.

Vyjádří-li obžalovaný již po přednesení obžaloby (§ 206a odst. 1 tr. řádu) nebo již po doručení jejího opisu [§ 196 odst. 2 písm. b) tr. řádu], že má dle § 206b odst. 2 tr. řádu zájem jednat o dohodě o vině a trestu, pak po přerušení či odročení hlavního líčení může dojít k této dohodě mimo hlavní líčení jen v případě, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Musí být zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 2 odst. 5 tr. řádu).

Dle ust. § 206b odst. 3 tr. řádu, došlo-li ke sjednání dohody o vině a trestu, pokračuje se v hlavním líčení. **Státní zástupce nejprve přednese obsah sjednané dohody o vině a trestu a navrhne soudu její schválení.** Nedošlo-li k dohodě o náhradě škody nebo nemajetkové újmy anebo o vydání bezdůvodného obohacení, státní zástupce na tuto skutečnost soud upozorní. Po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu se v hlavním líčení postupuje přiměřeně podle § 314q odst. 3 až 5 a § 314r.

Dojde-li dle § 206b odst. 4 tr. řádu ke sjednání dohody o vině a trestu v průběhu přerušení či odročení hlavního líčení, státní zástupce v hlavním líčení buď přednese obsah dohody o vině a trestu uzavřené s obžalovaným a navrhne soudu schválení dohody. Nebo státní zástupce sdělí soudu, že k dohodě nedošlo, a pak pokračuje hlavní líčení dle obžaloby. V dalším řízení se ke sjednané dohodě o vině a trestu, včetně prohlášení viny obžalovaným učiněného pro účely jejího sjednání, nepřihlíží, ledaže obžalovaný požádá, aby takové prohlášení bylo posouzeno jako prohlášení viny podle § 206c.

Pokud nedojde ke sjednání dohody o vině a trestu, může obžalovaný prohlásit, že je vinný spácháním skutku nebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku uvedenou v obžalobě (§ 206c odst. 1 tr. řádu).

Předseda senátu před rozhodnutím o přijetí prohlášení viny zjistí stanovisko státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby, pokud jsou přítomni při hlavním líčení (§ 206c odst. 3 tr. řádu). Proto předseda senátu v hlavním líčení nezjišťuje stanovisko žádného obžalovaného, který nejednal se státním zástupcem o dohodě o vině a trestu. Podstatné proto je, že **obžalovaní, kteří nejednali se státním zástupcem o DOVT, a proto se jich případně uzavřená dohoda ohledně konkrétních skutků netýká, se sami ani v zastoupení obhájci nemohou vyjadřovat k dohodě o vině a trestu uzavřené mezi státním zástupcem a obžalovaným XY ani k prohlášení viny tímto obžalovaným, ani k rozhodnutí soudu o tom, že prohlášení viny přijímá** (§ 206c odst. 3, § 206b odst. 2 tr. řádu).

Schválení dohody o vině a trestu soudem

Dle § 314q odst. 3 tr. řádu po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu vyzve předseda senátu obviněného, aby se k návrhu vyjádřil, a dotáže se jej, zda:

- a) rozumí sjednané dohodě o vině a trestu,
- b) prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, učinil dobrovolně a bez nátlaku a byl poučen o svých právech na obhajobu,
- c) jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu, zejména že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým by soud dohodu o vině a trestu schválil, s výjimkou důvodu uvedeného v § 245 odst. 1 větě druhé tr. řádu, dle něhož poškozený může podat odvolání proti výroku o náhradě škody.

Z cit. ustanovení je zřejmé, že **předseda senátu de facto kontroluje, zda obžalovaný pochopil dohodu o vině a trestu, kterou uzavřel se státním zástupcem, i důsledky pro sebe, i to, zda prohlášení o spáchání skutku, pro který je stíhán, učinil z vlastní vůle a bez jakéhokoliv nátlaku či ovlivňování.**

Soud provede výslech obviněného, který prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, jen pokud z jeho předchozího vyjádření dle § 314q odst. 3 tr. řádu vyplynou důvodné pochybnosti o splnění nezbytných podmínek pro sjednání dohody o vině a trestu, přičemž pokud tyto pochybnosti nebudou dostatečně rozptýleny, soud bude muset rozhodnout o neschválení sjednané dohody (§ 314r odst. 2 tr. řádu). Obžalovaného může soud vyslechnout také v případě, že chce rozhodnout i o řádně a včas uplatněném nároku poškozeného. **Soud prohlášení viny nepřijme, není-li v souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo zjistí-li, že v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného.** Soud nemusí prohlášení viny přijmout, pokud takový postup nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran (§ 206c odst. 5 tr. řádu). K nepřijetí prohlášení viny soudem by mohlo dojít za výjimečných okolností, např. tehdy, pokud by obžalovaný XY ve svém vyjádření prohlášení viny pro skutek, z něhož byl obžalován, odvolal nebo zpochybnil.

Rozhodne-li soud, že prohlášení viny přijímá, zároveň v usnesení uvede, že se dokazování v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, neprovede a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu; tím není dotčena možnost vyslyšet obžalovaného k účasti jiných osob na spáchaném skutku, ohledně kterého prohlásil vinu (§ 206c odst. 6 tr. řádu).

V praxi se vyskytla následující situace. Ve věci s 15 obžalovanými jen obž. XY prohlásil vinu za skutek, z něhož byl obžalován. Pak předseda senátu uvedl, že „obž. XY bude po odročení hlavního líčení vyslýchán jako svědek“. Toto sdělení nemá oporu v trestním řádu. **Prohlášení obžalovaného, že je vinen skutkem, z něhož je obžalován, není důvodem ke změně jeho procesního postavení. Obžalovaný, který prohlásí, že je vinen skutkem, z něhož je obžalován, nemůže být v dalším průběhu hlavního líčení vyslýchán jako svědek k účasti jiných osob na spáchaném skutku, ohledně kterého prohlásil vinu. Soud jej může vyslyšet pouze jako obžalovaného.** Pokud by se stalo, že by předseda senátu vyslechl takového obžalovaného jako svědka, jednalo by se o závažné procesní pochybení a k tomuto výslechu by soud nemohl přihlídnout při rozhodování, protože by šlo o absolutně neúčinný úkon.

Závěr

Dohodu o vině a trestu mohl po novelizaci trestního řádu provedené zák. č. 193/2012 Sb. uzavřít obviněný se státním zástupcem zásadně jen v průběhu vyšetřování, zejména po jeho skončení (§ 175a, 175b a § 314o až 314s tr. řádu), pokud výsledky vyšetřování dostatečně prokazovaly závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Proto přípravné řízení bylo možné skončit také podáním návrhu na schválení DOVT (§ 12 odst. 10 tr. řádu). Řízení před soudem bylo možné konat i na základě návrhu státního zástupce na schválení DOVT s obviněným (§ 2 odst. 8 tr. řádu). Pokud takový návrh nebyl podán a obviněný měl po podání obžaloby státním zástupcem nadále zájem o sjednání DOVT, mohl podat soudu návrh na nařízení předběžného projednání obžaloby podle § 186 písm. g) tr. řádu a odůvodnit, proč by vzhledem k okolnostem případu bylo vhodné sjednání této dohody.

Proto je i v současnosti, po novelizaci trestního řádu provedené zák. č. 333/2020 Sb., na obviněných, aby ve spolupráci s obhájci po vyrozumění o podání obžaloby státním zástupcem podávali návrhy na nařízení předběžného projednání obžaloby a sjednání DOVT podle § 186 písm. g) tr. řádu a aby nečekali na nařízení hlavního líčení.

V době od 1. 9. 2012 do 30. 9. 2020 obvinění neměli zájem sjednat DOVT zejména v případech, kdy shledávali důvody pro zastavení trestního stíhání po skončení vyšetřování.

Podání obžaloby je však pro nejednoho obviněného signálem, že může být uznán vinným ze skutku, který je předmětem obžaloby. Proto může být v současnosti, tedy od 1. 10. 2020, impulzem k úvaze obhajoby nad možností sjednat DOVT se státním zástupcem dodání opisu obžaloby (§ 196 odst. 2 tr. řádu), nebo jeho vyjádření po přednesení obžaloby a po následné výzvě předsedy senátu dle § 206a odst. 1 tr. řádu. Ani to by však nemělo iniciovat obžalované k nepromyšlenému uzavření dohody o vině a trestu v případech, kdy jsou ve spisu pouze, nebo také, důkazy svědčící v jejich prospěch. Je na obhájci, aby obžalovaného upozornil na skutečnosti svědčící v jeho prospěch. Měl by také obžalovanému, který ani při seznámení se spisem při skončení vyšetřování o DOVT neuvažoval, sdělit, že se po podání obžaloby důkazní situace vůbec nezměnila. O tuto možnost porady s obhájcem je připraven obžalovaný, který se obhajuje sám, nejde-li o nutnou obhajobu.

Obžalovaný by měl zvažovat možnost uzavření dohody o vině a trestu se státním zástupcem pouze v případě, že je pachatelem trestného činu i skutku, který je předmětem obžaloby. Pokud se však tohoto skutku, tedy ani trestné činnosti, z níž je obžalován, nedopustil, měl by využít možnosti dokazování v hlavním líčení k prokázání nedůvodnosti obžaloby podané státním zástupcem. ❖

Trestní příkaz

Petr Novák

Monografie analyzuje trestní příkaz, nejčastější druh rozhodnutí v trestních věcech. Podrobně se zabývá podmínkami pro jeho vydání a druhy trestů, které jím mohou být uloženy, a srovnává trestní příkaz s odklony a jinými druhy rozhodnutí. Zkoumá také jeho vztah k základním zásadám trestního řízení.

140 stran, 280 Kč

Vazba v trestním řízení

Ingrid Galovcová

Vazba jako tradiční institut trestního práva procesního výrazně zasahuje do osobní svobody obviněného. Monografie zdůrazňuje respektování výjimečnosti ukládání vazby nejen z hlediska zákonné úpravy, ale i přístupu aplikační praxe.

176 stran, 360 Kč

Temná zákoutí legislativního procesu: příprava vládních návrhů zákonů v ČR

Marian Kokeš

Výjimečná publikace se zabývá problematikou procesu přípravy vládních návrhů zákonů v České republice. Analyzuje problémy, které vyvěrají z koncepčních a systémových nedostatků zákonodárského procesu. Poskytuje mnoho praktických příkladů a přináší také návrhy, jak učinit procesy efektivnější a transparentnější.

348 stran, 550 Kč

Společenská škodlivost jako znak přestupku

Proč bylo v úpravě odpovědnosti za přestupek zvoleno, resp. ponecháno, materiální pojetí, je poměrně zevrubně objasněno v důvodové zprávě k zákonu o odpovědnosti za přestupky (zák. č. 250/2016 Sb., dále „zákon“). Přestupky stojí typově pod trestnými činy a dolní hranice již nehraničí s jiným typem deliktu, takže na tomto základě lze rozlišovat mezi oběma veřejnoprávními delikty; správní orgán může bagatelní případy porušování povinností odložit a řízení nezahajovat, protože pro nedostatek materiálních podmínek vůbec nejde o přestupek; pokud věc neodložil pro nedostatek škodlivosti, musel by s ohledem na princip legality, jíž je zákon ovládán, řízení zahájit, což odporuje smyslu právní úpravy a speciálně zásadě hospodárnosti; čistě formální pojetí by mohlo vést v konkrétních případech k nepřiměřené tvrdosti. Přes snahu zákonodárce se ne vždy podařilo formulovat skutkové podstaty trestných činů tak, aby se nepřekrývaly s přestupky, a právě společenská škodlivost umožňuje mezi nimi diferencovat.

Doc. JUDr. Pavel Mates, CSc., působí na Vysoké škole finanční a správní Praha a Fakultě sociálně ekonomické UJEP v Ústí nad Labem.

Mgr. Karel Šemík je soudcem Okresního soudu v Ústí nad Labem a pedagogem na FSE UJEP v Ústí nad Labem.

V posléze uvedených důvodech je implicitně obsažen ještě důvod další: za situace, když se počet skutkových podstat přestupků pohybuje řádově přinejmenším ve stovkách, není možné, aby byly formulovány tak precizně jako v trestním zákoníku, což by komplikovalo možnost postihu přestupků orgá-

ny státní správy, které musí reagovat na značně proměnlivé situace vyskytující se v celém spektru veřejné správy.¹

Ostatně také novelou zákona účinnou od 1. 1. 2019 došlo k odstranění nadbytečné administrativní zátěže při řešení přestupků na hranici společenské škodlivosti faktickým návratem k právní úpravě účinné do 30. 6. 2017 (podle předchozího přestupkového zákona), když správní orgán bude moci nově příkazem na místě uložit pouze pokutu, pokud nestačí domluva.

Z vymezení pojmu přestupek tak, jak jej podává § 5 zákona, plyne, že **má-li být jednání kvalifikováno jako přestupek, musí být nejen protiprávní, naplňovat obecné znaky, které se týkají pachatele, a formální znaky přestupku, ale také vykazovat určitý stupeň škodlivosti pro společnost, s tím, že tyto podmínky musí být splněny kumulativně.** Lze to vyjádřit tak, že každé jednání, které je v rozporu s právem, je protiprávní, ale nemusí tím ještě založit odpovědnost za přestupek, pokud mu bude chybět materiální znak, což plyne ze subsidiarity trestní represe, kterou vyjadřuje princip *ultima ratio*,² jenž platí nejen pro oblast trestního práva, ale i pro oblast přestupků, z něhož plyne, že postih má místo pouze tam, kde jiné prostředky jsou z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob nedostatečné, neúčinné nebo nevhodné.³

Primárně je záležitostí právně-politickou, tedy věci úvahy zákonodárce, aby určil, zda určité jednání je natolik typově škodlivé, a jako takové jej kriminalizoval, byť by přitom měl samozřejmě vycházet z věcných hledisek.

Současně je třeba, aby **mezi oběma znaky, tedy formálním a materiálním, byly zachovány náležitě proporce:** nebude-li totiž skutková podstata formulována dostatečně precizně a pokud zákonodárce „*tuto formu naplní obsahem velmi neurčitým... zeslabuje se tím výhoda psané právní formy*“, kterou by tak mohla nahradit materiální stránka, což by vedlo ke snížení právní jistoty a v krajním případě až k libovůli.⁴ V každém případě může být společenská škodlivost jen korektivem formálních znaků, jejichž posouzení musí mít vždy přednost.⁵ **Společenská škodlivost přestupku má obdobnou**

1 V. Ondračková: Nová úprava odpovědnosti za přestupky a řízení o nich – vybrané otázky, Správní právo č. 1-2/2014, str. 7.

2 Zevrubně k tomu viz H. Prášková: Základy odpovědnosti za správní delikty, C. H. Beck, Praha 2013, str. 41-47.

3 Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012.

4 V. Kratochvíl: Trestní právo hmotné, Obecná část, Masarykova univerzita, Brno 2002, str. 153-154.

5 Nejvyšší správní soud např. konstatoval, že byť soutěže organizované tzv. společenskými časopisy vykazují po formální stránce znaky loterie a jiné podobné hry (ve smyslu § 1 odst. 5 dnes již zrušeného zák. č. 202/1990 Sb.), ve skutečnosti jimi nejsou, protože jejich účelem není dosažení zisku, ale jde o společenskou zábavu, a to tím spíše, že cena vkladu pro účast na nich byla pouhých 9 Kč (rozsudek č. j. 1 As 255/2020-72).

povahu jako společenská škodlivost trestného činu, kde společenská škodlivost označuje materiální stránku trestného činu, vymezenou však pro trestní právo jako součást zásady subsidiarity trestní represe dle § 12 odst. 2 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.⁶

Vymezení společenské škodlivosti

Společenská škodlivost není, jak známo, legálně definována a jako taková patří mezi **relativně neurčité pojmy, které nelze vymezit a priori a generálně**. Na obecné úrovni ovšem zůstávají v tomto ohledu také doktrína i judikatura, které se shodují v tom, že představuje to, co je v rozporu s účelem právního řádu, čin, který je schopen poškodit nebo ohrozit společností chráněné zájmy. Její určení je činností hodnotící, značně komplikovanou, vzhledem k tomu, že její určení je koneckonců záležitostí právní, vycházející však z posouzení skutkových otázek.⁷ Společenská škodlivost není znakem skutkové podstaty, ale musí se prolínat jejími znaky jak v souhrnu, tak jednotlivostech, tedy znaky objektivními i subjektivními. Stupeň škodlivosti je pak určován závažností přestupku, způsobem, jímž byl spáchán, mírou a tam, kde je to předpokladem vzniku odpovědnosti formou zavinění, osobou pachatele, jeho pohnutkami, materiálními a sociálními poměry. Současně představuje kritérium, k němuž se přihlíží při stanovení druhu a výměry trestu.⁸

Nikoli každé protiprávní jednání je však společensky škodlivé. **Materiální pojmání má důležitý význam zejména při rozlišení jednání protiprávních od jednání v souladu s právem**, neboť materiální charakter protiprávnosti je spatřován ve společenské škodlivosti, tedy v tom, co porušuje nebo ohrožuje právní statky právními normami chráněné.⁹

Materiální znak pak není automaticky naplněn naplněním formálních znaků, ačkoli většinou tomu tak bude. Např. pro oblast bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích Nejvyšší správní soud konstatoval, že skutečnost, že řidič vozidla v provozu na pozemní komunikaci sice překročil nejvyšší dovolenou rychlost stanovenou právním předpisem nebo dopravní značkou, nicméně rychlost jeho jízdy se hranici nejvyšší dovolené rychlosti blížila, sama o sobě nepostačuje pro závěr o tom, že nebyla naplněna materiální stránka přestupku proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, měla by však vést správní orgán k tomu, aby na materiální stránku tohoto jednání zaměřil svou pozornost, neboť je třeba posoudit, zda zde nejsou další pro věc relevantní okolnosti, které by teprve ve svém souhrnu takový závěr odůvodňovaly.¹⁰

Hledisko společenské škodlivosti má tak povahu významného interpretačního pravidla, které napomáhá zákonnou skutkovou podstatu konkrétního činu i jeho formální znaky vyložit podle jejich smyslu.¹¹

Jako zásada tedy platí, že **nikoli každé protiprávní jednání musí být bez dalšího společensky škodlivé**. Ojedinelou výjimku z této zásady představuje § 270 odst. 1 zákona o zadávání veřejných zakázek (zák. č. 134/2016 Sb.), který stanoví, že každý čin, který vykazuje formální znaky přestupku podle tohoto zákona, je společensky škodlivý, což je odůvodňováno tím, že pro oblast jím regulovanou není ma-

teriálně-formální pojmání přestupků vhodné. Proč tomu tak je právě zde, se však nelze nikde dopátrat. Smysluplnost této odchylky zpochybňuje to, že jde o vyvratitelnou domněnku, takže všude tam, kde vzniknou pochybnosti, se bude muset společenskou škodlivostí Úřad pro ochranu hospodářské soutěže zabývat a vyhodnotit, zda dosáhla takové hranice, aby jednání mohlo být označeno jako přestupek, a současně beztak platí, že protiprávní jednání je principiálně společensky škodlivé.¹²

Běžně se vychází z toho, že typová materiální stránka přestupku je dána již tím, že jednání je kvalifikováno jako přestupek, tedy jednání protiprávní, pro což je argumentováno tím, že pokud by vůbec nebyla dána, pak by zákonodárce určitě jednání jakožto přestupek nepostihoval a učinil jej beztrestným. Současně je však třeba brát v úvahu existenci materiálního znaku jakožto korektivu, který má svoje místo v případech, kdy málo významné porušení povinnosti nedosahuje ani minimální hranice typové škodlivosti, a tím ani škodlivosti konkrétní.¹³

Odpověď bude proto třeba hledat pro každý jednotlivý případ s ohledem na všechny okolnosti, které jsou pro jeho posouzení relevantní, a určit tak, zda se jednání pohybuje pod požadovanou spodní hranicí, nebo ji již překračuje a v jaké míře. To je ostatně také důvodem, proč aplikační proces musí vždy začínat tím, že se nejprve zjišťují, po vyhodnocení skutkových okolností, formální znaky a teprve až následně stránka materiální a absence jednoho či druhého nezbytně vede k tomu, že řízení musí být zastaveno.¹⁴

Je ovšem třeba zdůraznit, že **jakkoli nelze klást rovnítko mezi kategoriemi protiprávní a společensky škodlivý, je třeba chápat spíše jako výjimku případ, kdy dojde k naplnění skutkové podstaty a jednání nebude shledáno jako škodlivé; pravidlem naopak je, což zdůrazňuje i konstantní judikatura, že všude tam, kde jsou naplněny formální znaky, je naplněna typová škodlivost.**¹⁵ Proto platí, že konstatování nedosta- tečné společenské škodlivosti činu lze učinit (výjimečně) v případech, v nichž z určitých závažných důvodů není

6 V. Kratochvíl: Společenská škodlivost trestného činu, in D. Hendrych, M. Bělina, J. Fiala, P. Šámal, P. Šturma, I. Štenglová, M. Karfíková: Právní slovník, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2009.

7 P. Šámal: § 12 [Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe], in: P. Šámal a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 108.

8 Např. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 19/2006-89.

9 P. Šámal, § 12, op. cit. sub 7, str. 108.

10 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 12. 2009, č. j. 5 As 104/2008-45.

11 Viz P. Šámal, op. cit. sub 7.

12 V. Podešva, L. Sommer, J. Votrubeč, M. Flaškár, J. Harnach, J. Měkota, M. Janoušek: Zákon o zadávání veřejných zakázek, citováno podle ASPI.

13 S tímto nahlížením polemizuje J. Scheuer, podle něhož existuje „automatický materiální znak“, čili ten je přítomný vždy, jsou-li dány znaky formální (Materiální znak veřejnoprávních deliktů, Správní právo č. 6/2015, str. 336). Jde ovšem o pojetí spíše ojedinelé, již vzhledem k tomu, že nerespektuje smysl a účel materiálního znaku přestupku.

14 Např. rozsudky Krajského soudu v Brně č. j. 30 Ad 7/2016-79 a 29 A 60/2018-61, rozsudky Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 27/2008-46 a 3 As 32/2018-40.

15 Např. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 5 As 106/2011-77 a rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích č. j. 52 A 86/2015-33, rozsudky Nejvyššího správního soudu č. j. 3 As 92/2014-32 a 5 As 106/2011-77.

vhodné uplatňovat represí, a pokud posuzovaný čin svou závažností neodpovídá ani těm nejléčším, běžně se vyskytujícím protiprávním činům dané právní kvalifikace.¹⁶

Pojem škodlivost není možné ztotožňovat s tím, že inkriminovaným jednáním byla způsobena škoda ve smyslu materiálním nebo újma na zdraví, jak bývá někdy argumentováno. Platí to zejména u ohrožovacích přestupků, kde se má za to, že materiální stránka je implicitně obsažena v jejich skutkové podstatě, tedy v možnosti škodlivého následku.

Typicky je tomu tak u porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích. Např. řízení vozidla někým, kdo vůbec nemá oprávnění k řízení motorových vozidel nebo vozidel určité kategorie, nepůsobí bez dalšího škodu, nicméně je schopné přinejmenším potenciálně ohrozit bezpečnost a plynulost provozu, byť se tak v konkrétním případě stalo jen na krátkém úseku komunikace. Ze stejného důvodu je vždy za škodlivé považováno řízení motorového vozidla osobou, u níž byla zjištěna přítomnost alkoholu, resp. jiné návykové látky, aniž je rozhodná naměřená hodnota a kde se vozidlo pohybovalo, jakož i to, že osoba odmítne vyšetření na přítomnost alkoholu nebo jiné návykové látky, nerespektování dopravní signalizace či značení nebo nezaplacení časového poplatku za užívání dálnice.¹⁷ Relevantní tu pak samozřejmě není subjektivní přesvědčení pachatele přestupku, že jeho jednání nemá žádné negativní důsledky.

Do určité míry samostatnou kapitolu představuje v tomto ohledu přestupek provozovatele motorového vozidla podle § 125f zákona o silničním provozu (zák. č. 361/2000 Sb.), který má sice povahu přestupku poruchového, ale ani s ním není spojen vznik nějaké materiální škody. Materiální stránka přestupku je zde opět dovozována z typové škodlivosti, která je dána potřebou zajištění bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Za krajní je však třeba považovat argumentaci, podle níž je tento přestupek natolik speciální, že se u něj vůbec nemá přihlížet k obecné úpravě zákona o přestupcích, včetně materiální stránky. Třebaže jde o přestupek nepochybně zvláštní např. již tím, že zde platí objektivní odpovědnost provozovatele motorového vozidla, bez čehož by ostatně jeho po-

stih vesměs ani nepřicházel v úvahu, nelze jistě *a limine* dovozovat, že by stál mimo obecnou regulaci odpovědnosti za přestupky, protože tím by se fakticky stal dalším z druhů správních deliktů.¹⁸

Zásadně tedy nelze dovodit, že by se u této kategorie přestupků neměla vůbec škodlivost vyhodnocovat, a bude i u nich třeba přihlížet k tomu, nakolik, resp. v jaké míře, byl v konkrétním případě činem chráněný zájem ohrožen, byť zde může být posuzování přísnější, a jak se vyjádřila judikatura, nemusí k vyloučení odpovědnosti postačovat pouze škodlivost nepatrná, ale musí být nulová.¹⁹

Jak zmíněno, určení toho, které činy jsou společensky škodlivé, je zásadně na zákonodárci, jemuž také náleží, aby stanovil, jaký trest za ně má být uložen, případně i to, v jakém rozmezí, a na správních orgánech je pouze vyhodnotit, jsou-li v konkrétním případě podmínky splněny, aniž by ovšem mohly takové závěry činit paušálně, protože tím by se fakticky posouvaly do role zákonodárce. Přitom sám zákonodárce může stanovit, že v zájmu ochrany veřejné bezpečnosti, pořádku nebo jiných hodnot je určitá skupina přestupků typově natolik vysoce škodlivá, že bude třeba je postihovat vždy, což je vyjadřováno mimo jiné tím, že je u nich stanovena spodní hranice pokut.²⁰

Co vše je třeba brát v úvahu při určení společenské škodlivosti, představuje značně širokou škálu okolností právních, skutkových, subjektivních i objektivních. Vedle toho, že některá jednání považuje již sám zákonodárce za natolik škodlivá, že musí být postižena vždy, což určuje význam chráněného objektu, je to dále např. výše trestu, který je možné uložit, způsob provedení přestupku a jeho následky, okolnosti, za nichž byl přestupek spáchán, místo, kde došlo k naplnění skutkové podstaty, osoba pachatele, pohutka, případně míra zavinění. V konkrétních případech byla škodlivost, resp. její míra, dovozována např. ze značného překročení povolené rychlosti jízdy, z toho, že šlo o recidivu (pachatel opakovaně skladoval, byť vždy jen bagatelní množství, neoznačené cigarety), jednalo se o pokračující přestupek (pachatel vícekrát řídil motorové vozidlo, ačkoli mu byl uložen zákaz řízení) nebo přestupkem došlo k narušení práva na soukromí nezletilých dětí, které představují zvláště zranitelnou skupinu.²¹

Odůvodnění škodlivosti

V rozhodnutích správních orgánů se s explicitním vyjádřením důvodů určujících společenskou škodlivost setkáváme spíše jen sporadicky. Všeobecně přijímanou praxí totiž je, že tam, kde splývá materiální a formální znak, je tím i vyjádřena škodlivost a není již třeba se jí výslovně věnovat v odůvodnění, resp. za postačující je považováno i jen stručné konstatování, že je dána, a jestliže by ji zde správní orgán vůbec pomínil, nezpůsobí to nezákonnost rozhodnutí, tím spíše pak, pokud ji rozhodnutí konstatuje, ale blíže nespecifikuje.²²

Zevrubně se jí ovšem musí správní orgány zabývat v případech atypických, zejména pokud by to mohlo vést k závěru, že škodlivost není dána, nebo při odůvodňování výše trestu, případně tam, kde je skutková podstata vymezena neurčitými pojmy. Zásadně je tak třeba učinit vždy, jestliže obvině-

16 Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 5 Tdo 17/2011.

17 Např. rozsudek Krajského soudu v Plzni č. j. 17 A 208/2019-39, rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 46 A 12/2020-30, rozsudky Nejvyššího správního soudu č. j. 10 As 173/2015-32 a 4 As 179/2017-48.

18 Rozsudek Krajského soudu v Ostravě-pobočka v Olomouci č. j. 72 A 10/2019-30, rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 15 A 161/2017-34, rozsudek Krajského soudu v Brně č. j. 33 A 60/2018-63 a rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 3 As 114/2016-46 (již zcela mylně je tvrzení, že při posuzování tohoto deliktu se neberou v úvahu takové okolnosti, jakými je přítomnost pachatele, nebo dokonce exempce).

19 Např. rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 46 A 131/201-42, rozsudek Krajského soudu v Ostravě-pobočka v Olomouci č. j. 72 A 10/2019-30 a rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 5 As 104/2008-45.

20 Nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 3/13 a Pl. ÚS 24/14; ust. § 44 zákona ovšem umožňuje, aby za stanovených podmínek byla uložena pokuta i v částce nižší, než je zákonná dolní sazba.

21 Např. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 8 As 34/2012-35, rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 15 Af 2/2015-32, rozsudky Městského soudu v Praze č. j. 3 A 9/2013-30 a 8 A 375/2011-61 a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 10 A 134/2015-19.

22 Např. rozsudky Krajského soudu v Brně č. j. 30 A 69/2018-92 a 32 A 23/2018-29.

ný z přestupku existenci škodlivosti popírá, protože jinak se stává rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů. Zde ovšem současně platí, že obviněný z přestupku musí uvést relevantní důvody, pro které shledává absenci škodlivosti, nikoli jen obecná tvrzení, a správní orgány nejsou povinny ji za běžných situací zkoumat *ex officio*.²³ Přestupkové řízení je ovládáno mj. zásadou materiální pravdy a zásadou vyšetřovací, nezbavuje to, vzhledem k dílci § 52 správního řádu, účastníka řízení povinnosti označit důkazy na podporu svých tvrzení. Je tak i povinen prokázat, co sám tvrdí, pokud má správní orgán právě z jeho tvrzení vycházet.²⁴ V takových případech však bude namístě, aby k otázkám naplnění znaku společné škodlivosti, je-li to nezbytné pro zjištění stavu věci, správní orgán i bez návrhu nařídil ústní jednání (§ 80 odst. 2 zákona).

Kdy není škodlivost dána

Obecně tedy platí, že k materiální stránce se přihlíží pouze v těch případech, kdy by její nezohlednění vedlo k výsledku, který neodpovídá účelu a funkcím správního trestá-

ní (typicky v hraničních případech, jakými je krátkodobé a nevýznamné porušení povinnosti).

Zde pak je třeba jednotlivé důvody a okolnosti určující společenskou škodlivost posuzovat jak v jejich souhrnu, tak i každý samostatně, přičemž čím vyšší je typová škodlivost, tím podstatnější musí být okolnosti, které by ji minimalizovaly, případně vylučovaly.

Konstantní judikatura zde zdůrazňuje,²⁵ že ji nepostačuje proto promítnout např. jen do úvahy o výši trestu, ale je nutné posuzovat veškeré zvláštní okolnosti, které by případně vylučovaly naplnění materiálního znaku přestupku. ❀

23 Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 60 A 6/2015-39, rozsudek Krajského soudu v Ostravě-pobočka v Olomouci č. j. 65 Af 12/2019-56 a rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 177/2019-35.

24 Srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu č. j. 5 As 76/2011-8 a 5 As 64/2011-66.

25 Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 5 Ads 40/2014-41, rozsudek Krajského soudu v Plzni č. j. 30 A 72/2013-39.

inzerce

advokátní kancelář
tdpa

Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.
ROZŠÍŘUJE SVŮJ TÝM
O ZKUŠENÉ ADVOKÁTY/ADVOKÁTKY
se specializací **OBCHODNÍ PRÁVO**

POŽADAVKY:

advokátní praxe min. 5 let
perfektní znalost českého jazyka
angličtina slovem i písmem/jiný jazyk
schopnost vedení vlastních projektů a týmů
skvělé komunikační schopnosti
profesionalita
pracovitost a zdravá ambice

NABÍZÍME:

jistota měsíční odměny a bonusy za úspěšné projekty
stabilní a perspektivní uplatnění v přední advokátní kanceláři
podpora v kolektivu a v nadstandartním pracovním prostředí

KONTAKTUJTE nás na info@tdpa.cz a zašlete svoje CV.
Veškeré informace na www.tdpa.cz.

Členský podíl v bytovém družstvu a SJM – odvolávám, co jsem odvolal, slibuji, co jsem slíbil

Pro základní charakteristiku vývoje vztahu členského podílu v bytovém družstvu a společného jmění manželů (SJM) a jeho změn jsem si dovolil převzít do názvu tohoto článku zlidovělé rčení klasické české pohádky. Toto rčení, jak je všeobecně známo, se používá pro případy, kdy je situace nejasná a nepřehledná, často se mění a vrací se ke stavu, který byl dříve zpochybněn či popřen. Podobný pocit mám z vývoje právní úpravy, judikatury a názorů právní teorie na problematiku vzájemného vztahu členského podílu v bytovém družstvu a SJM, kterou se tímto příspěvkem pokusím poněkud zpřehlednit.

JUDr. Vladimír Muzikář
působí jako advokát v Brně.

Nejedná se přitom pouze o teoretickou záležitost, v právní praxi se dosud nezdídka objevují případy, kdy je zapotřebí při vypořádání SJM řešit otázky členského podílu spojeného se společným členstvím bývalých manželů v bytovém družstvu v režimu zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“), a nově se začínají objevovat i případy řešení této problematiky v režimu zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen nový občanský zákoník nebo „o. z.“).

Členský podíl a bezpodílové spoluvlastnictví manželů

Pro přehlednost se nejdříve krátce pozastavím u problematiky členského podílu v bytovém družstvu v podmínkách bezpodílového spoluvlastnictví manželů (BSM), tedy v období **do 31. 7. 1998**, kdy novelizace obč. zák. č. 40/1964 Sb. změnila ust. § 143 a zavedla pojmosloví společné jmění manželů.

Nejen před rokem 1989, ale i v **porevolučních podmínkách existovaly v právní teorii i praxi zásadní pochybnosti o tom, zda podíl v obchodní společnosti či družstvu vůbec představuje majetkovou hodnotu**, která je způsobilá být předmětem občanskoprávních vztahů, zejména pak předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů a jeho vypořádání po zániku tohoto spoluvlastnictví. Stejně pochybnosti přetrvávaly i ve vztahu k členskému podílu v bytovém družstvu, což se projevovalo i značnou nejednotností soudní praxe při řešení otázky, jak pro účely vy-

pořádání zaniklého BSM (SJM) zohlednit existenci společného členství bývalých manželů v bytovém družstvu a jak případně stanovit hodnotu členského podílu při jeho vypořádání. **Původní názory byly velmi konzervativní a vycházely z toho, že při výpočtu náhrady za společný členský podíl je zapotřebí vycházet výhradně z tzv. zůstatkové hodnoty členského podílu.** Zůstatková hodnota členského podílu představovala součet základního členského vkladu člena družstva a jeho dalších plnění, která družstvu poskytl v souvislosti se vznikem a existencí užívacího práva (nyní nájmu) k bytu, a která je jako taková definována v účetnictví bytového družstva.

Tento stav však nerespektoval měnící se ekonomické podmínky ve společnosti a dostával se do příkrého rozporu s realitou na trhu s byty. Docházelo běžně k situacím, kdy jeden z bývalých manželů byl po rozvodu manželství určen za výlučného uživatele (nájemce) družstevního bytu a jediného člena družstva a v řízení o vypořádání BSM byl zavázán zaplatit druhému manželovi jednu polovinu zůstatkové hodnoty členského podílu, tedy částku obvykle v řádu desítek tisíc korun. Následně tento manžel úplatně převedl na třetí osobu svá členská práva a povinnosti (členský podíl) v bytovém družstvu za částku mnohonásobně přesahující zůstatkovou hodnotu členského podílu, čímž docházelo k výraznému poškození druhého z manželů.

Soudní praxe se tedy dostávala pod značný společenský tlak, aby spravedlivě vyřešila tyto disproporce. Pokrokem bylo, že **členskému podílu začala být přiznávána majetková hodnota, rozhodnutí soudů se však bohužel dosti odlišovala ohledně způsobu jejího výpočtu.** Postupně bylo upuštěno od výpočtu za použití zůstatkové hodnoty členského podílu, což bylo zdůvodňováno jeho nekorelací s tržními podmínkami, nespravedlivostí tohoto způsobu výpočtu (zejména pro toho z manželů, který nebyl po rozvodu manželství určen jako výlučný nájemce družstevního bytu a člen družstva), po přijetí zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (účinnost od 1. 1. 1992), i tím, že nová úprava družstev pojem zůstatková hodnota členského podílu nezná a její používání by nemělo oporu v zákoně.

Objevily se i názory, že hodnota členského podílu by měla být stanovena z hodnoty vypořádacího podílu, vypočteného dle příslušných ustanovení obchodního zákoníku nebo stanov družstva. Ani tento způsob výpočtu se však nejevil jako spravedlivý a nerespektoval aktuální tržní podmínky, nehledě na to, že nezohledňoval skutečnost, že pro účely stanovení hodnoty členského podílu pro účely vypořádání BSM (SJM) nedocházelo k zániku členství v bytovém družstvu jako takového, ale pouze k transformaci společného členství bývalých manželů na členství individuální.

Pokud jde o soudní praxi, jak jsem již zmínil, byla velmi rozporuplná. Nejvyšší soud dokonce ještě v roce 2001 dospěl k závěru, že v řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů – bývalých společných nájemců družstevního bytu a společných členů bytového družstva, jehož předmětem je vypořádání hodnoty členských práv a povinností spojených s užíváním tohoto bytu, je nutné vycházet ze zůstatkové hodnoty členského podílu k předmětnému bytu. Možnost užívání družstevního bytu jedním z rozvedených manželů nelze tržním způsobem vyjádřit.¹ Zajímavé bylo, že v této věci se Nejvyšší soud neztotožnil s právním názorem odvolacího soudu, že podíl v bytovém družstvu je nutné stanovit v reálných tržních cenách (prvostupňový soud přitom dospěl k závěru, že hodnota členského podílu je tvořena jeho zůstatkovou hodnotou vykázanou v účtenictví družstva). Nejvyšší soud přitom dovodil, že členský podíl v projednávané věci představuje majetkovou účast žalobce na podnikání bytového družstva a hodnotově je určován stavem čistého obchodního jmění družstva a nachází své hodnotové vyjádření ve vypořádacím podílu, na který vzniká členu družstva nárok při zániku jeho členství za trvání družstva. Dle Nejvyššího soudu měla být východiskem pro rozhodnutí zpráva bytového družstva o stanovení zůstatkové hodnoty členského podílu k předmětnému bytu, neboť možnost užívat nadále byt jedním z rozvedených manželů nelze tržním způsobem vyjádřit. Tento názor Nejvyššího soudu byl zajímavý nejen tím, že velmi zvláštním a dle mého názoru zcela nepřiléhavým způsobem propojil stanovení hodnoty členského podílu jako jeho zůstatkové hodnoty s výpočtem vypořádacího podílu při zániku členství v družstvu, ale rovněž tím, že nerespektoval jiná rozhodnutí Nejvyššího soudu, která již dříve dospěla k tomu, že hodnota členského podílu má být stanovena z jeho obvyklé ceny.²

Situace však pomalu, ale nezadržitelně mířila k řešení, že pro stanovení hodnoty členského podílu bude zapotřebí vycházet z ceny tržní (obvyklé), tedy ceny, kterou bylo možné v daném místě a čase dosáhnout za převod členských práv a povinností v bytovém družstvu.

Členský podíl v podmínkách SJM

Ani tzv. velká novela obč. zák. č. 40/1964 Sb., tedy zákon č. 91/1998 Sb., účinný od 1. 8. 1998, který zavedl institut společného jmění manželů, nepřinesl rychlé rozuzlení výše uvedeného problému. Do ust. § 143 obč. zák. č. 40/1964 Sb. byl sice začleněn nový druhý odstavec, který stanovil, že: „Stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společně-

kem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členu družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev“, nicméně toto ustanovení nedávalo odpověď na otázku, zda je podíl v obchodní společnosti nebo družstvu, nabytý jen jedním z manželů za trvání manželství, součástí SJM, nebo předmětem individuálního vlastnictví manžela – nabyvatele podílu. V praxi se tak objevovaly různé názory, od tvrzení, že takovýto podíl do SJM nespadá (se zdůvodněním, že pokud nabytí podílu nezakládá účast druhého manžela na obchodní společnosti či družstvu, nemůže být ani součástí SJM), přes názory, že podíl do SJM náleží (podpořené zejména tím, že při opačném výkladu by docházelo k nedůvodnému poškození majetkových práv druhého manžela), až po názory, že součástí SJM není samotný podíl, ale pouze hodnota jeho navýšení, k němuž došlo v průběhu trvání manželství. Další názory rozlišovaly vztah obchodního podílu a SJM podle toho, z jakých prostředků byl obchodní podíl za trvání manželství nabyt. Pokud došlo k jeho nabytí zcela nebo zčásti z prostředků SJM, byl obchodní podíl považován za součást SJM. Pokud však došlo k nabytí obchodního podílu některým ze způsobů, které zakládají výlučnost ze SJM, byl obchodní podíl považován za výlučné vlastnictví manžela – nabyvatele podílu.

Tyto pochybnosti přetrvávaly, i pokud jde o vztah SJM a hodnoty členských práv a povinností manželů (bývalých manželů) spojených s nájmem družstevního bytu v bytovém družstvu. Zřejmě bylo pouze to, že u bytových družstev se uplatní výjimka, která na rozdíl od obchodních společností a družstev nebytových zakládá při nabytí členského podílu v bytovém družstvu jedním z manželů za trvání manželství účast druhého manžela na bytovém družstvu. Ani tato výjimka však nedávala odpověď na otázku, zda a za jakých podmínek je členský podíl v bytovém družstvu nabýván do SJM či do individuálního vlastnictví jednoho z manželů.

Bylo zřejmé, že klíčem k vyjasnění těchto problémů bude zejména definování vzájemného vztahu mezi ust. § 143 a násl. a § 703 až 705 obč. zák. č. 40/1964 Sb. Bylo tedy zapotřebí postavit najisto, zda jsou citovaná zákonná ustanovení ve vztahu obecné a speciální právní úpravy, a pokud ano, která zákonná ustanovení budou aplikována přednostně jako speciální ustanovení a která pouze doplňujícím způsobem jako ustanovení obecná, a zda se jedná o ustanovení kogentní, či dispozitivní. Jen pro připomenutí lze uvést, že podle § 703 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. platilo, že: „Vznikne-li jen jednomu z manželů za trvání manželství právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, vznikne se společným nájmem bytu manžely i společné členství manželů v družstvu; z tohoto členství jsou oba manželé oprávněni a povinni společně a nerozdílně.“

Vzhledem k tomu, že právní úprava se až do přijetí nového občanského zákoníku prakticky nezměnila, vyjasňovala uvedenou problematiku postupně zejména judikatura a právní

¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2001, sp. zn. 30 Cdo 726/2001.

² Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 717/99, nebo ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2244/99.

teorie. Judikaturou Nejvyššího soudu bylo konstatováno, že s obchodním podílem v obchodní společnosti nebo družstvu je spjata majetková hodnota, která může být předmětem občanskoprávních vztahů. Nabude-li jeden z manželů za trvání manželství z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, stává se tím získaný majetek (hodnota takového podílu) ze zákona součástí společného jmění manželů. To platí i pro členský podíl v bytovém družstvu. Členský podíl manželů v bytovém družstvu je pak majetkovou hodnotou, která je předmětem vypořádání společného jmění manželů. Naproti tomu právo společného nájmu bytu manžely není majetkovým právem samostatně vypořadatelným jako součást SJM.³ Další rozhodnutí Nejvyššího soudu pak potvrdila, že byl-li obchodní podíl nabyt zcela nebo i jen zčásti z prostředků tvořících společné jmění manželů, představuje společnou hodnotu, která se po zániku bezpodílového spoluvlastnictví vypořádává.⁴

Zásadní pochybnosti tedy nevznikaly, pokud byl členský podíl v bytovém družstvu nabyt za trvání manželství zcela či zčásti z prostředků tvořících součást společného jmění manželů, v takovém případě se nabízelo řešení, že takovýto členský podíl v bytovém družstvu je majetkem (majetkovým právem) patřícím do společného jmění manželů.

Mnohem složitější však byla situace, pokud došlo k nabytí členského podílu v bytovém družstvu sice za trvání manželství, ale způsobem zakládajícím některou z výluk nabytí majetkových hodnot do společného jmění manželů.

Spornou otázkou v takovém případě bylo, zda i k takto nabytému členskému podílu v bytovém družstvu vzniká společné jmění manželů, nebo zda je tento podíl v individuálním vlastnictví toho z manželů, v jehož prospěch svědčila zákonná výlučka. I právní teorie a praxe nebyla v této záležitosti jednotná, názory se postupně vyvíjely a měnily, a to i v návaznosti na způsob nabytí členského podílu jedním z manželů. Např. Nejvyšší soud původně judikoval, že i pokud dojde ke zdědění členského podílu v bytovém družstvu jedním z manželů za trvání manželství, spadá tento členský podíl do společného jmění manželů.⁵ Lze najít i další názory, které tvrdily, že při nabytí členského podílu v bytovém družstvu jedním z manželů za trvání manželství ve formě dědictví či darování vzniká k členskému podílu společné jmění manželů a ten z manželů, v jehož prospěch bylo dědictví či darování provedeno, má při vypořádání společného jmění manželů po jeho zániku nárok na zohlednění

ve formě jeho vnosu z výlučného do společného majetku.⁶ Jiné názory naproti tomu uváděly, že pokud jeden z manželů za trvání manželství zdědí hodnotu členského podílu v bytovém družstvu, stává se tento manžel výlučným členem družstva a § 703 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. se neuplatní. Ve prospěch těchto závěrů bylo argumentováno tím, že dědici nevzniká v důsledku nabytí dědictví právo na uzavření nájemní smlouvy k družstevnímu bytu, ale dědic *ex lege* vstupuje do již existujícího nájemního vztahu.⁷ Bylo rovněž konstatováno, že **zdědí-li jeden z manželů za trvání manželství členský podíl v bytovém družstvu, nemůže být skutečnost, že žije v manželství, důvodem k tomu, aby byl zbaven zčásti svého práva** a aby v případě zániku manželství byl nucen druhému manželovi zaplatit polovinu hodnoty podílu, nebo aby byl podíl dokonce přikázán druhému manželovi. Takový postup omezující právo nabývat majetek by byl považován za rozporný s čl. 11 odst. 1 Listiny.⁸ K posledně uvedeným názorům se přiklonil i Ústavní soud, který konstatoval, že v důsledku úmrtí matky stěžovatelky přešel v důsledku zdědění členského podílu v bytovém družstvu na stěžovatelku nájem k družstevnímu bytu *ex lege*, nevzniklo jí tedy právo na uzavření nájemní smlouvy. Stěžovatelka se stala výlučným nájemcem družstevního bytu, k němuž tedy nemohl vzniknout společný nájem bytu manžely ani jejich společné členství v bytovém družstvu. Skutečnost, že byla stěžovatelka v době nabytí dědictví vdaná, nemůže mít za následek nabytí části dědictví manželem stěžovatelky. Je namístě aplikovat výlučku z nabytí do společného jmění manželů.⁹

Pokud jde o ostatní způsoby nabytí členského podílu v bytovém družstvu způsobem zakládajícím výlučku z nabytí do společného jmění manželů, zejména pro případ nabytí členského podílu darem či z výlučných prostředků pouze jednoho z manželů, uváděla literatura tři možné varianty řešení:

1. Konzervativní přístup, spočívající v tom, že i členský podíl nabytý darem nebo z výlučných prostředků jednoho z manželů bude součástí společného jmění manželů a výlučka ze společného jmění se neuplatní. Tento názor vycházel z toho, že § 703 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. má kogentní povahu a je speciální vůči § 143 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb.
2. Novátorský přístup vycházející ze zcela opačného stanoviska, podle kterého členský podíl nabytý darem nebo z výlučných prostředků jednoho z manželů nebude součástí společného jmění manželů a výlučka ze společného jmění se uplatní. Tento názor vychází z toho, že § 143 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. je naopak speciální vůči § 703 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb.
3. Umírněný přístup, který respektuje, že členský podíl takto nabytý bude součástí společného jmění manželů, avšak způsob jeho nabytí a zásluhy na tom promítne do úvahy o disparitě podílů.¹⁰ Podle mého názoru bylo možné v rámci umírněného přístupu uvažovat nejen o disparitě podílů, ale i o zohlednění způsobu nabytí členského podílu ve formě vnosu z výlučného majetku jednoho z manželů do majetku společného.

3 Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004, nebo ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 460/2005.

4 Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005, nebo ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 2875/2006.

5 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. 20 Cdo 3672/2007.

6 L. Chalupa: Vypořádání zděděného či darovaného členského podílu, Právní rádce č. 10/2006.

7 T. Dvořák: Společné jmění manželů a členský podíl v bytovém družstvu – některé otázky vzájemných vztahů, Obchodněprávní revue č. 1/2010.

8 J. Dvořák, J. Spáčil: Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře, 3. vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha 2011.

9 Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. IV. ÚS 362/10.

10 M. Králík: Judikatura NS: Členský podíl v bytovém družstvu a podíl v obchodní společnosti a SJM, Soudní rozhledy č. 11-12/2012.

Soudní praxe se postupně přiklonila k názoru, že otázka vzniku a zániku společného nájmu družstevního bytu a společného členství manželů v bytovém družstvu je úpravou kogentní a strany nejsou oprávněny ji smluvně vyloučit.¹¹

V jiném rozhodnutí byla řešena otázka, zda je možné zrušit společné členství manželů v bytovém družstvu jejich dohodou za trvání manželství dle ust. § 143a obč. zák. č. 40/1964 Sb.

Bylo konstatováno, že členský podíl je sice součástí společného jmění manželů, ale úprava § 703 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. je úpravou speciální a nelze pro ni postupovat podle § 143a obč. zák. č. 40/1964 Sb.

Způsob vzniku a zániku společného členství manželů v bytovém družstvu je upraven specificky v kogentních ustanoveních obč. zák. č. 40/1964 Sb. Společný členský podíl není možné zrušit za trvání manželství, dispozitivní možnosti manželů jsou ohledně této části jejich společného jmění ze zákona omezeny.¹²

Významný posun při řešení otázky nabytí členského podílu způsobem zakládajícím výluku z nabývání do společného jmění manželů přinesla dvě rozhodnutí Ústavního soudu.

Ústavní soud nejdříve konstatoval, že v řízení o zrušení práva společného nájmu k družstevnímu bytu se nabytí členského podílu v bytovém družstvu z výlučných prostředků jednoho z manželů zohledňuje pouze jako jedno z hledisek pro rozhodnutí soudu o tom, kdo z bývalých manželů bude určen jako výlučný nájemce družstevního bytu a člen bytového družstva, a to vedle hledisek ostatních, která mohou i převážit. Ústavní soud se nepřiklonil k názoru stěžovatele, že v situaci, kdy byl za trvání manželství družstevní byt pořízen z jeho výlučných prostředků, měly soudy aplikovat ustanovení o společném jmění manželů a při rozhodování zohlednit tuto skutečnost. Ústavní soud konstatoval, že právní úprava vztahů manželů k družstevnímu bytu a jejich společné členství v družstvu včetně jeho zániku je obsažena ve speciálních ustanoveních, která se týkají nájmu bytu. Tato speciální úprava je bez přímého vztahu ke společnému jmění. Proto nelze aplikovat bez dalšího principy vyplývající z právní úpravy společného jmění na zrušení společného členství v družstvu. Z majetkového hlediska pak stěžovateli zůstává zachován nárok na vypořádání členského podílu v družstvu v rámci vypořádání společného jmění.¹³

V dalším rozhodnutí Ústavní soud řešil situaci, kdy za trvání manželství manželé nabyli členství v bytovém družstvu a stali se společnými nájemci družstevního bytu, přičemž nabytí členského podílu bylo pokryto darem rodičů stěžovatelky. Po rozvodu manželství uzavřeli bývalí manželé dohodu o zrušení společného členství a práva společného nájmu, k vypořádání hodnoty členského podílu však nedošlo. Obecné soudy konstatovaly, že uplynutím zákonné tříleté lhůty po právní moci rozvodu manželství nastoupila zákonná fikce a majetkové právo spočívající v členském podílu přešlo do podílového spoluvlastnictví bývalých manželů. **Stěžovatelka pak byla zavázána k úhradě jedné poloviny obvyklé ceny družstevního bytu bývalému manželovi.** Ústavní soud především odmítl názor stěžovatelky, že je nutné analogicky aplikovat judikatorní závěry vztahující se na nabytí členského

ho podílu v důsledku dědictví. Ústavní soud dále připomněl závěry výše uvedeného usnesení II. ÚS 3976/12, že právní úprava vztahů manželů k družstevnímu bytu a společné členství manželů v družstvu včetně jeho zániku je obsažena ve speciálních ustanoveních týkajících se nájmu bytu. Tato úprava je bez přímého vztahu ke společnému jmění, a nelze tak aplikovat bez dalšího principy vyplývající z právní úpravy společného jmění na zrušení společného členství v družstvu. Ústavní soud uvedl, že bydlení představuje jednu ze základních lidských potřeb, u níž je třeba zohledňovat i jiné okolnosti než u obecně nabývaného majetku do společného jmění (včetně stěžovatelem zdůrazňované zásluhovosti na získání družstevního bytu). Ústavní soud konstatoval, že shora nastíněnou právní úpravu je třeba považovat za legitimní, neboť stěžovateli je zachován nárok na vypořádání členského podílu v družstvu v rámci vypořádání společného jmění.¹⁴

Z výše uvedeného je zřejmé, že za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. se názory a soudní praxe ohledně majetkové hodnoty členských práv a povinností spojených se společným členstvím manželů v bytovém družstvu a jejího vztahu k bezpodílovému spoluvlastnictví (společnému jmění) manželů vyvíjely a velmi zásadně měnily.

Od prvotních názorů, které vůbec nepřiznávaly členskému podílu v bytovém družstvu majetkovou hodnotu a zpochybňovaly jeho schopnost být předmětem občanskoprávních vztahů, které měly zřejmě svůj původ zejména v předrevoluční právní teorii a soudní praxi, se postupně přešlo k tomu, že hodnota členského podílu může být předmětem majetkového vypořádání. **Způsob stanovení hodnoty členského podílu se pak měnil od výpočtu za použití zůstatkové hodnoty členského podílu, přes jeho stanovení jako podílu vypořádacího při zániku členství až po přiznání hodnoty členského podílu jako hodnoty tržní (obvyklé).** Dále byly vymezeny vztahy mezi ustanoveními o společném nájmu bytu manželů a vzniku společného členství manželů v bytovém družstvu (§ 703 až 705 obč. zák. č. 40/1964 Sb.) a ustanoveními upravujícími společné jmění manželů (§ 143 a násl. obč. zák. č. 40/1964 Sb.), a to tak, že ust. § 703 až 705 obč. zák. č. 40/1964 Sb. jsou ustanoveními speciálními ve vztahu k právní úpravě obsažené v § 143 a násl. obč. zák. č. 40/1964 Sb. Právní úprava § 703 až 705 obč. zák. č. 40/1964 Sb. byl pak přiznán kogentní charakter.

Členský podíl po přijetí o. z.

K zásadní změně došlo účinností nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., tedy počínaje dnem 1. 1. 2014, kdy nastala jeho účinnost. Právní úprava vzniku společného členství manželů v bytovém družstvu se přesunula do ust. § 739 zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích, dále jen „z. o. k.“).

11 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. 26 Cdo 423/2000.

12 Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 1 Cm 12/2005.

13 Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 3976/12.

14 Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2239/13.

V prvním odstavci citovaného ustanovení je uvedeno, že „Společné členství manželů v bytovém družstvu vzniká, jestliže je družstevní podíl součástí společného jmění manželů.“ Druhý odstavec téhož ustanovení pak uvádí, že „Společné členství manželů zaniká vypořádáním společného jmění manželů nebo marným uplynutím lhůty pro jeho vypořádání podle občanského zákoníku.“

Jestliže tedy dřívější právní úprava vázala vznik společného členství manželů v bytovém družstvu na předpoklad, že jednomu z manželů za trvání manželství vznikne právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, **nová právní úprava podmínky vzniku společného členství manželů v bytovém družstvu zásadně změnila.**

Pokud v podmínkách obč. zák. č. 40/1964 Sb. judikatura konstatovala, že právní úprava vztahů manželů k družstevnímu bytu a společnému členství v bytovém družstvu včetně jeho zániku je obsažena ve speciálních ustanoveních, která se týkají nájmu bytu a jsou bez přímého vztahu ke společnému jmění, v podmínkách nové právní úpravy toto konstatování již rozhodně neplatí. **Z ust. § 739 odst. 1 z. o. k. naopak jednoznačně vyplývá přímá vazba vzniku společného členství manželů v bytovém družstvu k jejich společnému jmění.** Pouze pokud je družstevní podíl součástí společného jmění manželů, může vzniknout společné členství manželů v družstvu. Jinými slovy, pokud družstevní podíl součástí společného jmění není, společné členství manželů v družstvu nevzniká.

Nová právní úprava přináší řadu otázek, na které bude muset právní teorie a zejména soudní praxe reagovat a nabídnout jejich řešení. Jednou ze zásadních bude otázka vzniku společného členství manželů v bytovém družstvu při nabytí členského podílu za podmínek zakládajících vyloučení z nabytí majetku do společného jmění manželů. Jsem přesvědčen, že starší judikatura (včetně výše citované) nebude na novou právní úpravu aplikovatelná. Z nové právní úpravy lze dovést, že **pokud dojde k nabytí členského podílu v bytovém družstvu jakýmkoli ze způsobů, který je vyloučen z nabytí do SJM, tedy včetně jeho nabytí z vylučných prostředků jednoho z manželů, dědictvím či darem, nevznikne společné členství manželů v bytovém družstvu** a členský podíl bude výlučným vlastnictvím toho z manželů, kterému svědčí zásluhy na jeho nabytí.

Domnívám se, že **bude muset nastat odklon i od té části judikatury, která neumožňovala zrušení společného členství manželů v bytovém družstvu a vypořádání členského podílu za trvání manželství.** Jestliže je totiž vznik společného členství manželů v bytovém družstvu podmíněn tím, že je družstevní podíl součástí SJM, je logické, že při zániku SJM, a to i za trvání manželství, musí dojít k zániku společného členství manželů v bytovém družstvu, i když k tomuto zániku nedochází již samotným zánikem SJM, ale (dle ust. § 739 odst. 2 z. o. k.) až jeho vypořádáním nebo marným uplynutím zákonné lhůty pro jeho vypořádání. Pokud tedy dojde k zániku SJM za trvání manželství, ať už uzavřením smlouvy o manželském majetkovém režimu odlišném od zákona dle ust. § 716 a násl. o. z., nebo rozhodnutím soudu dle ust. § 724 o. z. a jeho následnému vypořádání, zanikne i společné členství manželů v bytovém družstvu.

Bude zapotřebí rovněž vyřešit situace, na které ust. § 739 odst. 1 z. o. k. nepamatuje, kdy bude za trvání manželství nabyt členský podíl v bytovém družstvu do podílového spoluvlastnictví obou manželů. K tomu může dojít např. zděděním členského podílu oběma manžely či jeho darováním oběma manželům, jeho úplatným nabytím oběma manžely v situaci, kdy před nabytím došlo soudním rozhodnutím nebo uzavřením smlouvy o režimu oddělených jmění k zániku SJM, nebo tím, že po zrušení SJM soudním rozhodnutím nebo uzavřením smlouvy o režimu oddělených jmění dojde následně k vypořádání členského podílu do podílového spoluvlastnictví obou manželů. Stěží lze najít důvody k tomu, aby v takovém případě nevzniklo společné členství manželů v bytovém družstvu, jakkoli zákonná úprava váže jeho vznik výhradně na skutečnost, že družstevní podíl je součástí SJM. Je totiž otázkou, jaká účast na právech a povinnostech spojených s členstvím v bytovém družstvu by byla v takovém případě manželům přiznána. Není logické, aby v případě nabytí členského podílu manžely do podílového spoluvlastnictví vznikla dvě samostatná individuální členství spojená se spoluvlastnictvím jednoho členského podílu, nebo aby dokonce vzniklo pouze jedno individuální členství některému z manželů.

Závěr

Z výše uvedeného je zřejmé, že problematika společného členství manželů v bytovém družstvu a vztahu členského podílu a společného jmění manželů je poměrně komplikovaná a vyznačovala se po dlouhou dobu značnou nejednotností a názorovými odklony jak v právní teorii, tak v soudní praxi.

S ohledem na změnu právní úpravy v podmínkách o. z. a neexistenci aktuální judikatury k nové právní úpravě lze očekávat, že výkladové problémy a právní nejistota v těchto vztazích budou ještě přetrvávat, a nezbyvá než doufat, že judikatura k nové právní úpravě, která vyřeší vznikající problémy, bude přijata co nejdříve. ❖

švýcarský advokát

Praha, Curych, Freiburg i.Br.

Dr. iur. Julius Effenberger

jazyky: če, ně, an, fr, it

Malá Štupartská 6, 110 00 Praha 1
advokátní kancelář Novický & Mejzlík

www.effenberger-law.com

mail@effenberger-law.com

Co přináší desátá novela katastrálního zákona

Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), byl od své účinnosti již desetkrát novelizován, nikoliv však proto, že by byl špatně napsán; změny jsou vynuceny novelizacemi jiných právních předpisů. Následující text je věnován změnám, které jsou účinné od 1. ledna 2021 v souvislosti s novelou zákona o pozemkových úpravách.

JUDr. Daniela Šustrová, LL.M.,

je ředitelkou kanceláře ředitele Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu.

Novela zákona o pozemkových úpravách

S účinností od 1. ledna 2021 je zákonem č. 481/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zák. č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, novelizován rovněž katastrální zákon.

Komplexní pozemkové úpravy jsou jedním ze způsobů obnovy katastrálního operátu.¹ Pozemkovými úpravami dochází k novému prostorovému a funkčnímu uspořádání pozemků, k jejich scelení nebo dělení a úpravě jejich hranic tak, aby byly vytvořeny podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy, bere se v úvahu též vliv na životní prostředí, zúrodnění půdního fondu a podobně.

Cílem pozemkových úprav je zajištění podmínek pro zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, včetně napomáhání diverzifikaci hospodářských činností a zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství, zlepšení životního prostředí, ochrany a zúrodnění půdního fondu, lesního hospodářství a vodního hospodářství zejména v oblasti snižování nepříznivých účinků povodní a sucha, řešení odtokových poměrů v krajině a zvýšení ekologické stability krajiny. Agenda pozemkových úprav spadá do gesce pozemkových úřadů.

Výsledky provedených komplexních pozemkových úprav využije katastrální úřad vždy, výsledky jednoduchých pozemkových úprav využije katastrální úřad tehdy, je-li jednoduchou pozemkovou úpravou dotčena souvislá část katastrálního území a považuje-li to s ohledem na účelnou správu katastru za vhodné.

Podle důvodové zprávy ambicí novely zákona o pozemkových úpravách byla **snaha vytvořit legislativní prostředí pro řešení dopadů klimatických změn v krajině a zvýšit operativnost řízení o pozemkových úpravách. Mimo to, rozsáhlá**

novela zákona o pozemkových úpravách upřesňuje ustanovení týkající se zápisu obvodu pozemkových úprav do katastru, řeší situace, kdy je ohledně vlastnictví pozemku veden soudní spor o určení vlastnictví,² řeší situace, kdy na pozemku zahrnutém do pozemkových úprav vázne zástavní právo,³ řeší přechod věcných práv⁴ a omezení změny druhu nebo způsobu využití pozemku, na kterém je umístěno společné zařízení ve veřejném zájmu, a související zápis poznámky k nemovitosti do katastru.⁵

Revize katastru a „stará“ věcná břemena

Novela zákona o pozemkových úpravách zařadila do katastrálního zákona v § 35 nový odst. 2. Stávající § 35 odst. 2 katastrálního zákona zní: „*Sdělí-li vlastník nemovitosti zatížené věcným břemenem, jehož zápis byl do katastru převzat z bývalé pozemkové knihy, zemských desek nebo železniční knihy, a které je zapsáno ve prospěch osoby s údaji neumožňujícími její dostatečnou identifikaci, katastrálnímu úřadu v rámci revize katastru, že toto věcné břemeno není již více než 10 let vykonáváno, vyzve katastrální úřad oprávněného z věcného břemene veřejnou vyhláškou, aby se přihlásil. Katastrální úřad zašle obci, na jejímž území se zatížená nemovitost nachází, výzvu ke zveřejnění na úřední desce po dobu 1 roku. Nepřihlásí-li se oprávněný do 1 roku od zveřejnění výzvy, má se za to, že věcné břemeno se promlčelo. Výmaz takto promlčeného věcného břemene provede katastrální úřad z úřední povinnosti; pro výmaz se použijí přiměřeně ustanovení o záznamu, ustanovení § 11 se neuplatní.*“

Revize údajů katastru je činnost prováděná katastrálními úřady, která slouží k zajišťování souladu údajů katastru se skutečným stavem v terénu. Katastrální úřad v souladu s ust. § 35 katastrálního zákona reviduje za součinnosti obcí, popř. též orgánů veřejné moci,⁶ a za účasti vlastníků obsah katastru se skutečným stavem. Předmětem revize katastru jsou zejména zápisy či výmazy staveb, druhů pozemků a způsobů využití pozemků a typů staveb a způsobů využití staveb.⁷

1 § 40 odst. 1 písm. c) katastrálního zákona.

2 § 11 odst. 12 zákona o pozemkových úpravách.

3 § 11 odst. 14 zákona o pozemkových úpravách.

4 § 11 odst. 15 zákona o pozemkových úpravách.

5 § 12 odst. 6 zákona o pozemkových úpravách.

6 Např. stavební úřad, orgán ochrany zemědělského půdního fondu.

Jestliže katastrální úřad při provádění revize zjistí, že u nemovitosti je v části C listu vlastnictví evidováno věcné břemeno, jehož zápis byl převzat z pozemkové knihy, zemských desek nebo železniční knihy⁸ a které je zapsáno ve prospěch osoby, o níž nejsou katastrálnímu úřadu známy dostatečné identifikátory,⁹ projedná tuto skutečnost s vlastníkem nemovitosti. Sdělí-li vlastník nemovitosti katastrálnímu úřadu, že věcné břemeno není již více než deset let vykonáváno, katastrální úřad zašle příslušné obci výzvu ke zveřejnění na úřední desce s tím, že výzva bude zveřejněna též na úřední desce příslušného katastrálního pracoviště.

Oprávněný z věcného břemene má jeden rok od zveřejnění výzvy na to, aby se k výkonu věcného břemene katastrálnímu úřadu přihlásil a aby si doplnil své identifikátory do katastru. Pokud tak neučiní, nastoupí vyvratitelná domněnka, že věcné právo bylo promlčeno, a toto věcné právo bude z katastru vymazáno, přičemž o výmazu věcného břemene katastrální úřad vyhotoví písemný záznam, který založí do sbírky listin.

Obnova operátu a „stará“ věcná břemena

Novela zákona o pozemkových úpravách zařadila do katastrálního zákona v ust. § 40 odst. 3 také novou část, která zní: „Společně s oznámením o zahájení obnovy katastrálního operátu vyzve katastrální úřad veřejnou vyhláškou osoby oprávněné z věcných břemen, jejichž zápis byl do katastru převzat z bývalé pozemkové knihy, zemských desek nebo železniční knihy, které jsou v katastru zapsány s údaji neumožňujícími jejich dostatečnou identifikaci, aby se katastrálnímu úřadu přihlásily. Výzvu zveřejní katastrální úřad na úřední desce do vyložení nového souboru geodetických informací a souboru popisných informací, současně požádá o zveřejnění výzvy po stejnou dobu i dotčenou obec.“

Nástroje pro evidování věcných práv k nemovitostem a pro zobrazování nemovitostí v katastrální mapě se neustále zdokonalují. Současný katastr na tyto trendy adekvátním způsobem reaguje, a proto existují postupy, které umožňují katastrálním úřadům katastrální operát „obnovit“. Při této činnosti dochází také k odstraňování některých nesrovnalostí v operátu vzniklých během historického vývoje v minulém období.

Rovněž v souvislosti s obnovou operátu bude možné odstranit z katastru neaktuální údaje o věcných břemenech, a to postupem stanoveným v ust. § 40 a násl. katastrálního zákona.

7 Mezi nejčastější nesoulady patří situace, kdy je v terénu postavena budova (nebo přístavba k budově), ale není zapsána v katastru, nebo kdy je v katastru na listu vlastnictví zapsána budova, ale ve skutečnosti již byla odstraněna, nebo kdy neodpovídá druh a způsob využití pozemku zapsaný v katastru skutečnosti.

8 Údaj je vždy uveden na listu vlastnictví u příslušného práva v části „Listina“, např. Pozemková kniha vložka 2733.

9 Za dostatečnou identifikaci lze u fyzických osob považovat jméno, příjmení, adresu trvalého bydliště a rodné číslo nebo datum narození, u právnické osoby pak název a IČO.

10 Např. protože revize již v daném katastrálním území proběhla a je ukončena, nebo proto, že bude probíhat až za delší časové období a vlastník nemovitosti má zájem na brzkém výmazu neaktuálního údaje.

11 Viz § 62 odst. 3 poslední věta katastrálního zákona.

Další možnost výmazu „starých“ věcných břemen

Vlastník nemovitosti, na jehož nemovitosti je evidováno věcné břemeno převzaté z předchozí evidence, nemusí spoléhat na revizi¹⁰ nebo na obnovu operátu a sám svým aktivním konáním může učinit kroky k výmazu věcného břemene. Na tuto situaci pamatuje nové ust. § 62 odst. 4 katastrálního zákona. Jestliže věcné břemeno není více než deset let vykonáváno a zároveň údaje o oprávněném z věcného břemene neumožňují dostatečnou identifikaci, může vlastník nemovitosti dosáhnout výmazu na základě **ohlášení sepsaného ve formě notářského zápisu o tom, že věcné břemeno zaniklo**. Specialitou je, že výmaz věcného břemene se v daném případě neprovede vkladem podle § 11 a násl. katastrálního zákona, ale v protokolu „Z“, tedy **bez povinného formuláře a bez poplatku**.

Novela katastrálního zákona tuto výjimku zavedla rovněž pro výmaz „starých“ zástavních práv.¹¹

Dvě nové poznámky

Od 1. ledna 2021 dochází také k rozšíření katalogu poznámek k nemovitosti, které se do katastru zapisují. **Poznámku podle § 23 odst. 2 písm. i) katastrálního zákona, o společném zařízení ve veřejném zájmu**, zapíše katastrální úřad na základě žádosti pozemkového úřadu po předání dokončeného společného zařízení ve veřejném zájmu obci nebo jiné osobě podle § 12 odst. 6 zákona o pozemkových úpravách. Výmaz poznámky se provede na základě návrhu pozemkového úřadu, pokud důvody pro její vyznačení pominuly.

Poznámku podle § 23 odst. 2 písm. j) katastrálního zákona, o zákazu změny druhu nebo způsobu využití pozemku bez souhlasu pozemkového úřadu, zapíše katastrální úřad podle § 12 odst. 6 zákona o pozemkových úpravách na základě rozhodnutí pozemkového úřadu o výměně nebo přechodu vlastnických práv k pozemkům, vydaného podle § 11 odst. 8 zákona o pozemkových úpravách. Výmaz poznámky se provede na základě návrhu, pokud důvody pro vyznačení poznámky pominuly.

Závěr

S ohledem na zásadu materiální publicity je žádoucí, aby údaje zapsané v katastru byly aktuální, úplné a správné. Novela zákona o pozemkových úpravách změnou části katastrálního zákona přispěla k tomu, aby nemovitosti mohly být procesně vhodným a uživatelsky přívětivým způsobem „očištěny“ od některých neaktuálních zápisů. ❀

Sledujte ČAK
na Twitteru!

Nejnovější krátké zprávy o dění v české advokacii naleznete na www.twitter.com/CAK_cz.

Nesvéprávnost neznamená nezapsatelnost do veřejného rejstříku a nepřičetnost

Tento článek se zaměřuje na nenápadný problém, o kterém se v současné době moc nemluví, přestože existuje již dlouhou dobu, minimálně od roku 2012. Jedná se o ochranu osob s omezenou svéprávností,¹ které nebyly hospitalizovány v odborných zařízeních, ať již sociálního či zdravotnického typu, a současně nemají žádnou osobu blízkou, která by se stala jejich opatrovníkem, a je jim tak určen opatrovník veřejný.

JUDr. Radka Macháčková
působí jako advokátka v Praze.

Název tohoto článku vymezuje dvě oblasti, které bych chtěla podrobněji rozebrat, navzdory skutečnosti, že problémů nesvéprávných osob a jejich veřejných opatrovníků je mnohem více (např. zkuste se veřejného opatrovníka zeptat, jaký je to pocit mít bankovní účty svých opatrovanců vedených v bankách pod rodným číslem veřejného opatrovníka, především pokud jsou na opatrovance vedeny exekuce a veřejný opatrovník by si rád požádal o hypoteční úvěr).² Zaměřuji se pouze na problematiku zapsání osob s omezenou svéprávností do veřejných rejstříků a s tím spojených trestných činů, které nesvéprávná osoba spáchá jako statutární zástupce obchodní korporace, nikoliv násilných trestných činů. I osoba omezená ve svéprávnosti může být trestně stíhána za poměrně sofistikované trestné činy, jako je např. úvěrový podvod, zpronevěra.

Rozhodně nebude v tomto článku zaměřena pozornost na samostatné řízení o omezení svéprávnosti, jeho podmínky či postavení procesního opatrovníka. Článek se zaměřuje na situace, kdy již soud rozhodl po náležitém řízení a přezkoumání zdravotního stavu posuzované osoby, že je nutné omezit určitou osobu ve svéprávnosti, a zasáhnout tak do jejich základních lidských práv, a to z důvodu její ochrany před závažnou újmou, kterou by si mohla svým jednáním sama způsobit.

Podnětem k jeho napsání je reálný případ z advokátní praxe, kdy jsem byla ustanovena jako obhájce *ex officio* osobě, která je dlouhodobě omezena ve svéprávnosti, až na právní jednání v běžných záležitostech, a přesto je stíhána za úvěrový podvod.³ S ohledem na tuto skutečnost se dále zaměřuji jen na trestný čin úvěrového podvodu.

Možnosti zjištění informace, že osoba je nesvéprávná

Jak již bylo uvedeno výše, nejsou všechny osoby, kterým byla v nějakém rozsahu omezena svéprávnost, hospitalizovány v psychiatrických léčebnách či umístěny v zařízeních sociálních služeb. V lepším případě se o ně stará opatrovník z členů rodiny, pokud však rodinu nemají, je jim určen **opatrovník veřejný**. Zpravidla není nesvéprávnost na první pohled seznatelná, resp. její posuzování pouze dle vzhledu či jednání může být velmi ošemetná záležitost.

Údaj o omezení svéprávnosti byl uveden v občanských průkazech až do konce roku 2011, od 1. ledna 2012 již tento údaj v občanských průkazech nenaleznete, a to z důvodu, že tato informace byla považována za dehonestující důstojnost osob s omezenou svéprávností, neboť škála omezení svéprávnosti může být značně široká.

Rozsah omezení svéprávnosti je obsažen ve výroku rozsudku, kterým se určitá osoba ve svéprávnosti omezuje. Bohužel, soudy nemají jednotný vzor, jakým způsobem má omezení svéprávnosti v rozsudku být popsáno, někdy je ve výroku určen výčet činností, které nesvéprávná osoba bez opatrovníka nemůže činit, jindy je výrok koncipován tak, že osoba není způsobilá činit žádná právní jednání s výjimkou samostatného právního jednání v běžných záležitostech v rozsahu nakládání s majetkem v hodnotě nepřesahující určitou částku, např. 1 000 Kč týdně. Výčet jednání ve výroku rozsudku není považován za vhodné řešení, neboť zpravidla soud opomene některá jednání podmínit účastí opatrovníka. Dále nesmíme zapomínat na skutečnost, že omezení svéprávnosti může mít i rozličný obsah ve vazbě na zdravotní stav posuzované osoby. Tak může být

1 V rámci tohoto článku bude jako zkratka pro osobu s omezenou svéprávností používán pojem „nesvéprávná osoba“, přestože pojem nesvéprávnost neexistuje.

2 Poměrně zajímavou sondou do práce veřejných opatrovníků je diplomová práce Bc. Miroslavy Andělové z roku 2018 s názvem: Praktické důsledky omezení svéprávnosti z pohledu veřejných opatrovníků, zdroj: https://theses.cz/id/hev5q/DP_-_Praktick_dsledky_omezen_svprvnosti_z_pohledu_veejnych.pdf.

3 Předmětné trestní řízení je i v době sepsání tohoto článku pořád ve fázi vyšetřování, ačkoliv jsem byla určena jako obhájce již na podzim roku 2017, neboť se jedná o větší skupinu obviněných, kde *modus operandi* dvou hlavních aktérů byl vždy stejný, jen využívali větší počet jednatelů v různých společnostech.

některá osoba omezena ve svéprávnosti pouze u nakládání s finančními prostředky nad určitou částku (např. nad částku 1 000 000 Kč) či u právních jednání týkajících se jen majetkových dispozic u nemovitých věcí. Lze tedy uzavřít, že **neexistuje jednotný postup, jakým se rozsah omezení svéprávnosti vymezuje.**

Variabilita možností omezení svéprávnosti správně reflektuje konkrétní zdravotní stav posuzované osoby, ale na druhé straně opravdu může být údaj týkající se omezení svéprávnosti uvedený v občanském průkazu pro některé osoby citlivý a ponižující.

V souvislosti se zněním výroku rozsudku, kterým se omezuje svéprávnost určité osoby, považují za nutné dále zmínit určitý **volný výklad soudů po přijetí nového občanského zákoníku.**⁴ Omezení svéprávnosti je považováno za nejzásadnější zásah do základních lidských práv, a tak některé soudy u osob, které byly trvale hospitalizovány ve zdravotnickém zařízení, protože jejich zdravotní stav byl natolik závažný, že se nemohly pohybovat v normálním životě, neomezovaly svéprávnost těchto osob, ale volily menší zásahy do jejich práv. Nicméně Nejvyšší soud tento přístup soudů odmítl s tím, že nedostatečně chrání osoby nesvéprávné před způsobením újmy.⁵ Ve vazbě na tuto změnu při rozhodování o omezení svéprávnosti nelze očekávat, že vymezení rozsahu omezení svéprávnosti bude napříč různými soudy jednotné.

Kam se tedy údaj o omezení svéprávnosti zaznamenává?

Rozsudek o omezení svéprávnosti je doručován posuzovanému, procesnímu opatrovníkovi a ustanovenému opatrovníkovi. Tyto osoby jej mají k dispozici, **při jednání za opatrovance se opatrovníci pravomocným rozhodnutím prokazují,** dále jej používají při zneplatňování uzavřených smluv mezi opatrovancem a třetími osobami, zejména např. se společnostmi, které poskytují finanční půjčky či úvěry.

Dále se rozsudek o omezení svéprávnosti zaznamenává do agendového informačního systému evidence obyvatel,⁶ ve kterém se uvádí datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o omezení svéprávnosti, včetně uvedení čísla jednacího a označení soudu, který o omezení svéprávnosti rozhodl, jméno, popřípadě jména, příjmení a rodné číslo opatrovní-

ka, datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o zrušení omezení svéprávnosti.⁷

Informace o omezení svéprávnosti a o jejím rozsahu je tedy uvedena v centrální evidenci obyvatel, ke které mají zásadně přístup státní úřady/orgány, mezi něž lze zcela jistě zařadit i soudy. Dále si může každá osoba vyžádat výpis z centrální evidence obyvatel. Za osoby, jimž byla svéprávnost omezena, může v určitých případech podat žádost o poskytnutí údajů z centrální evidence obyvatel jejich opatrovník.⁸

Pokud jednáte s osobou, u které máte pochybnosti, zda není náhodou omezena ve své svéprávnosti, můžete po ní vyžadovat předložení výpisu z centrální evidence obyvatel, který nad veškerou pochybnost prokáže, zda předmětná osoba je či není svéprávná. Avšak bez součinnosti této osoby se běžný občan není schopen dozvědět, zda je určitá osoba omezena ve své svéprávnosti, či nikoliv.

Lze uzavřít, že do centrální evidence obyvatel, ve které je zaznamenána informace o omezení svéprávnosti fyzické osoby, mají přístup ministerstva, jiné správní úřady a soudy bez součinnosti vyhledávané osoby. **Do centrální evidence obyvatel nemají přístup advokáti, notáři či jiné osoby, které ověřují podpisy na listinách. Bez spolupráce nesvéprávné osoby, která by si požádala o výpis z evidence obyvatel, tak nemá běžný člověk ani profesionál typu advokáta či notáře šanci zjistit, zda osoba, se kterou jedná (které případně ověřuje podpis), je plně svéprávná, či nikoliv.**

Pro ochranu třetích osob i osob omezených ve svéprávnosti byl uveden údaj o omezení svéprávnosti v občanských průkazech, kdy všichni mohli poměrně snadno zjistit, že osoba má omezenou svéprávnost. Nyní však tento údaj v občanských průkazech dlouhodobě schází, a tak jediným zdrojem týkajícím se nesvéprávnosti člověka je centrální evidence obyvatel, do které však běžný člověk nemá přístup. Předmětný údaj však nerefletoval rozmanitost rozsahu omezení svéprávnosti člověka.

Již v době, kdy se diskutovalo, že bude údaj o omezení svéprávnosti z občanského průkazu vyškrtnut, upozorňovala odborná veřejnost na úskalí neuvedení informace týkající se omezení svéprávnosti v občanských průkazech.⁹ Hlavní výtky mířily především proti snazšímu a jednoduššímu zneužití osob, jimž byla svéprávnost omezena. Varování však nedopadla na úrodnou půdu, **údaj o omezení svéprávnosti byl z občanského průkazu vymazán a začalo docházet ke zneužívání nesvéprávných osob jako „bílých koní“ u obchodních společností.**

Zapísování nesvéprávných osob do veřejných rejstříků

Ačkoliv v České republice existuje větší počet veřejných rejstříků, zaměřím se především na obchodní rejstřík, do kterého jsou zapisovány obchodní společnosti.

Zásadně se nemůže každá osoba stát statutárním orgánem obchodní společnosti, ať již jednatelem, či členem představenstva. K tomu, aby byla navrhovaná osoba zapsána do obchodního rejstříku, musí splňovat podmínky pro zápis statutárního orgánu, které jsou upraveny v jednotlivých zákonech (v o. z., z. o. k.,¹⁰ zákonu o veřejných rejstřících,¹¹ živnostenském zákonu¹²).

4 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále „občanský zákoník“ či „o. z.“).

5 K této problematice blíže článek P. Vrcha: K rozhodování o svéprávnosti člověka, zdroj: <https://vrcha.webnode.cz/news/k-rozhodovani-o-svepravnosti-cloveka>).

6 Dále bude v tomto článku používán pojem centrální evidence obyvatel jako zkratka pro agendový informační systém evidence obyvatel.

7 § 3 odst. 3 písm. l) zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o evidenci obyvatel“).

8 § 8 odst. 8 zákona o evidenci obyvatel.

9 <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7003>.

10 Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. o. k.“).

11 Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejných rejstřících“).

12 Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „živnostenský zákon“).

Zkráceně a zjednodušeně řečeno, k tomu, aby mohla být osoba zapsána jako statutární orgán obchodní společnosti, musí splňovat základní podmínku uvedenou v občanském zákoníku¹³ – musí být **plně svéprávná**. Opětovně je i tato podmínka uvedena v živnostenském zákoně,¹⁴ když mezi všeobecné podmínky pro provozování živnosti jsou zařazeny dvě: a) plná svéprávnost, b) bezúhonnost.¹⁵

Osoba omezená ve svéprávnosti nemá být (a neměla by být) zapsána do obchodního rejstříku, protože nesplňuje ani základní podmínku uvedenou v § 152 o. z.

Všichni, kdo alespoň jednou zapisovali osobu jako statutární orgán do obchodního rejstříku, se setkali s prohlášením statutárního orgánu,¹⁶ že splňuje podmínky občanského zákoníku a živnostenského zákona, tedy že je bezúhonná a plně svéprávná. Na tomto prohlášení je nutný ověření podpis zapisované osoby. Osoby ověřující podpis (advokát, notář, úředník) si k ověření podpisu vyžádají občanský průkaz, na jehož základě provedou ověření podpisu. **Při ověření podpisu nelze zjistit, že osoba, které se podpis ověřuje, je nesvéprávná.** Následně se všechny dokumenty potřebné k zápisu změn do obchodního rejstříku, tedy i k zápisu statutárního orgánu, předloží rejstříkovému soudu nebo notáři k zapsání. Rejstříkový soud, případně notář, pokud má k dispozici všechny podklady, změny zapíše. Rejstříkový soud v případě, kdy má k dispozici prohlášení statutárního orgánu o svéprávnosti, ale i v případě, kdy toto prohlášení u návrhu na zápis nových skutečností chybí, neprověřuje navržené zapisované osoby přes centrální evidenci obyvatel. Tedy **ani rejstříkový soud při zápisu statutárního orgánu do obchodního rejstříku nezjišťuje, zda je osoba opravdu plně svéprávná, či nikoliv.**

S ohledem na výše uvedené se po roce 2012 stalo bohužel skutečností, že nesvéprávné osoby jsou zapisovány do obchodního rejstříku, ačkoliv nesplňují základní podmínku pro zápis. Tato skutečnost ve vazbě na materiální publicitu obchodního rejstříku, kdy všechny údaje zapsané v obchodním rejstříku jsou vůči třetím osobám považovány za skutečný a správný právní stav, pokud jednájí v důvěře v zápis uvedený v obchodním rejstříku, způsobuje možnosti dalšího zneužití nesvéprávných osob zapsaných jako statutární orgány obchodních společností.

Pokud osobě, jejíž svéprávnost byla omezena až na nakládání s finančními prostředky ve výši 1 000 Kč týdně, nabídne někdo odměnu ve výši 5 000 Kč za pár podpisů na dokumentech, kterým tato osoba obsahově není schopna porozumět, lze si velmi těžko představit, že této lákavé nabídce osoba s omezenou svéprávností odolá. Tak může být velmi snadno zapsána jednatelem společnosti s ručením omezeným i osoba nesvéprávná. A pokud si někdo vytipuje takto zranitelnou osobu a nechá ji zapsat jako statutární orgán do obchodního rejstříku, tak ji pak velmi snadno může zneužít i při páčání trestné činnosti, jako jsou úvěrové podvody, kde potřebuje obchodní společnost, na kterou se nechá načerpat úvěr.

Při zápisu nesvéprávných osob do obchodního rejstříku stát, resp. rejstříkový soud, zcela selhává při ochraně osob s omezenou svéprávností. Pokud soud na jedné straně uza-

nutné chránit ji omezením svéprávnosti, tak by to měl být opět soud, který zajistí, že nesvéprávné osoby nebudou zneužívány jako statutární orgány, a měl by zajistit ochranu jejich práv.

V případě, že lze zjistit nesvéprávnost určité osoby pouze z centrální evidence obyvatel, měl by rejstříkový soud provádět kontrolu osob navrhovaných k zápisu do obchodního rejstříku navzdory prohlášení, že navrhovaná osoba je plně svéprávná, prostřednictvím systému centrální evidence obyvatel. Pokud tuto kontrolu není schopen rejstříkový soud zajistit, tak z jakého důvodu se vůbec zapisuje údaj týkající se omezení svéprávnosti do centrální evidence obyvatel? Jestliže si tuto informaci není schopen zkontrolovat ani rejstříkový soud, jak má zjistit nesvéprávnost osoby, se kterou jedná, běžný člověk, který nemá k dispozici přístup do centrální evidence obyvatel? V případě, že následně po zápisu do obchodního rejstříku jedná ať již fyzická, nebo právnická osoba v důvěře v zápis v obchodním rejstříku s nesvéprávnou osobou jako statutárním orgánem obchodní společnosti, **měl by stát pravděpodobně odpovídat za neplatnost uzavřených smluv, neboť zapsal neplatný údaj do obchodního rejstříku (osoba s omezenou svéprávností vůbec nemohla být jako statutární orgán obchodní společnosti zvolena), a současně by měl stát odpovídat i za škodu tím vzniklou.**

Rejstříkový soud tak zcela selhává při ochraně nesvéprávných osob, ačkoliv ověření skutečnosti, zda navrhovaná osoba je či není omezena ve svéprávnosti, by mělo být právě v pravomoci rejstříkového soudu, který by měl mít přístup do centrální evidence obyvatel. Je smutné, když soud omezí osobu ve svéprávnosti a zapíše tento údaj do centrální evidence obyvatel, ale současně není soud schopen zajistit ochranu těchto osob při zápisu do obchodního či jiného veřejného rejstříku jednoduchou kontrolou informací právě z centrální evidence obyvatel.

Situace se zápisem nesvéprávných osob do obchodního rejstříku je o to absurdnější, že již nyní si rejstříkové soudy bezúhonnost statutárních orgánů ověřují a zajišťují samy, po doplnění všech podstatných údajů. **Rejstříkové soudy jsou si schopny zajistit výpis z rejstříku trestů, ale nejsou schopny zkontrolovat údaje navrhované osoby v centrální evidenci obyvatel. Jak je možné, že u splnění podmínky bezúhonnosti kontrola ze strany rejstříkového soudu probíhá, ale u podmínky plné svéprávnosti nikoliv?**

Zapisování nesvéprávných osob do obchodního rejstříku **následně musí napravovat opatrovník této osoby, který může podat podnět příslušnému rejstříkovému soudu k výmazu této osoby z obchodního rejstříku.** Podnět však může být podán až poté, co se opatrovník o zápisu opatrovance do obchodního rejstříku dozvěděl, což zpravidla bývá až v případě zjištění nějakého závažného problému ve formě podané žaloby na plnění či usnesení o zahájení trestního stíhání. V případě podání žaloby a nemožnosti jejího do-

13 § 152 o. z.

14 § 46 odst. 1 z. o. k.

15 § 6 živnostenského zákona.

16 § 12 zákona o veřejných rejstřících.

ručení žalovanému si totiž soud vyžádá výpis z centrální evidence osob, čímž zjistí, že žalovaná osoba je omezena ve svéprávnosti a má ustanoveného opatrovníka. Lze navrhnout, aby opatrovník činil pravidelnou kontrolu jmen svých opatrovanců v obchodním rejstříku, což je možné v případě, že jich má na starosti nízký počet, ale při větším počtu svěřených osob se neúměrně zvyšuje pracovní zátíženost veřejného opatrovníka. Navíc, osoby veřejného opatrovníka zpravidla o možnosti kontroly obchodního rejstříku online dle jména fyzické osoby nevědí. Mimo jiné bych předpokládala, že pokud veřejný opatrovník informuje rejstříkový soud o zapsání nesvéprávné osoby jako statutárního orgánu u jedné obchodní společnosti, soud sám ze své pravomoci prověří tuto zapsanou osobu i u jiných zapsaných obchodních společností ve své působnosti. Bohužel se tak však neděje.¹⁷

Zápis osob s omezenou svéprávností jako statutárních orgánů obchodních společností poměrně závažně narušuje již zmíněnou materiální publicitu obchodního rejstříku. Zapsáním nesvéprávné osoby do obchodního rejstříku tak rejstříkový soud označuje za platné jednání (volbu statutárního orgánu), které však je ze své podstaty neplatné, resp. neexistující, neboť na rozhodnutí o volbě nesvéprávné osoby se musí pohlížet jako na nikdy neučiněné. Ale zapsáním nesvéprávné osoby do obchodního rejstříku činí tuto volbu rejstříkový soud platnou ve vazbě na princip materiální publicity. **Je proto otázkou, zda by rejstříkové soudy neměly nést odpovědnost za „zlegalizování“ neplatného právního jednání vůči třetím osobám, které jednají v důvěře v zápis obchodního rejstříku.**

Řešení popsaného problému – zapisování nesvéprávných osob do obchodního rejstříku, je dle mého názoru poměrně jednoduché – zavedení kontroly údajů ze strany rejstříkového soudu u osob navrhovaných na zápis do obchodního rejstříku prostřednictvím centrální evidence obyvatel. Jednoduchým úkonem, tedy kontrolou osoby navrhované na zápis do obchodního rejstříku v centrální evidenci obyvatel, a následným nezapsáním nesvéprávné osoby by se zvýšila ochrana těchto osob před jejich zneužitím zločinnými strukturami. Rejstříkové soudy si již nyní ověřují bezúhonnost osoby navržené k zápisu do obchodního rejstříku prostřednictvím přístupu do rejstříku trestů, ale nejsou schopny ověřit, že navržená osoba splňuje základní podmínku – plnou svéprávnost.

17 Osoba, která byla omezena ve svéprávnosti a již jsem byla ustanovena jako obhájce *ex officio*, byla zapsána v několika obchodních společnostech, všechny měly či mají sídlo v Praze. Při zrušení jedné společnosti s likvidací byl rejstříkový soud informován v roce 2015, že statutární orgán je osobou nesvéprávnou. Navzdory této skutečnosti byla tato nesvéprávná osoba zapisována jako statutární orgán jiných společností ještě v průběhu roku 2016. Pro zajímavost, soud vůbec neposuzoval skutečnost, že nesvéprávná osoba nemohla být zvolena jako statutární orgán, ale důvodem pro jmenování jiného likvidátora bylo, že nesvéprávná osoba funkci jednatele nevykonávala a neměla k tomu ani nikdy vůli, nikoliv, že osoba nespĺňuje základní podmínky pro výkon funkce statutárního orgánu.

18 § 26 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“).

19 § 581 o. z.

Nesvéprávná osoba stíhaná pro trestné činy, které spáchala jako statutární orgán obchodní společnosti

S ohledem na výše popsané lze uzavřít, že nesvéprávná osoba, která může být a v některých případech i je zapsána jako statutární orgán obchodní společnosti, může být stíhána pro sofistikované trestné činy, jako je úvěrový podvod.

Většinou odborné veřejnosti je zcela zřejmé, že nesvéprávnost není synonymem pro nepřičetnost, a nelze tedy jednoduše uzavřít, že kdo je omezen ve svéprávnosti, je současně i nepřičetný dle trestního zákoníku.¹⁸

V rámci trestního řízení se vždy posuzuje, zda osoba stíhaná pro trestný čin měla v době jeho spáchání zachovány ovládací a rozpoznávací schopnosti. Okolnost, že je určitá osoba nesvéprávná, pak pouze indikuje, že musí být vypracován znalecký posudek pro trestní řízení ohledně zachování rozpoznávací a ovládací schopnosti v době spáchání skutku. **I nesvéprávná osoba samozřejmě může spáchat násilnou trestnou činnost typu loupeže, ublížení na zdraví a za ni být odsouzena, pokud její schopnost rozpoznávací a ovládací byla zachována.**

Nicméně, **v případě trestného činu úvěrového podvodu existují dle mého názoru určité pochybnosti.** Pokud je nesvéprávná osoba omezena tak, že není způsobilá činit žádná právní jednání s výjimkou samostatného právního jednání v běžných záležitostech v rozsahu nakládání s majetkem v hodnotě nepřesahující částku 1 000 Kč týdně, tedy je schopna uzavřít např. jednoduché kupní smlouvy při nakupování základních potřeb v obchodě, ale žádné komplikovanější smluvní typy (již není schopna si sama zakoupit mobilní telefon nebo televizor), považují stíhání pro sofistikovanou trestnou činnost jako člena statutárního orgánu za poněkud kontraproduktivní. Pokud vezme v úvahu, že je nutné k žádosti o úvěr předkládat účetní závěrky společnosti a další dokumenty prokazující solventnost obchodní společnosti, nelze očekávat, že tyto dokumenty budou předloženy nesvéprávnou osobou. **Nesvéprávná osoba je užívána v těchto případech hlavními aktéry trestné činnosti, kteří vědí o její nesvéprávnosti a o jejím zapsání jako statutárního orgánu obchodní společnosti v obchodním rejstříku, jako podpisový nástroj.** Lze stěží uzavřít, že nesvéprávná osoba, která není schopna pochopit ani základní podmínky nájemní smlouvy, má intelektuální schopnosti k pochopení důsledků podpisu úvěrové smlouvy pro společnost.

Motivace nesvéprávných osob k podpisu dokumentů, u kterých nejsou schopné pochopit jejich obsah, je opět zřejmá. Finanční odměna ve výši několika tisíc korun českých je pro osoby omezené ve svéprávnosti velice lákavá, neboť nevidí důsledek ve formě závázání společnosti k placení úvěru ve výši několika milionů korun českých. Pochopení tohoto důsledku je zcela zřejmé nad intelektuální schopnosti nesvéprávné osoby. Ke spáchání úvěrového podvodu pak může postačovat jedna schůzka, na které nesvéprávný člověk podepíše několik dokumentů, jejichž obsah mu nic neříká, a nemůže jej tedy ani pochopit.

Všechna právní jednání, která nesvéprávná osoba učiní bez schválení a spolupodpisu opatrovníka, jsou neplatná.¹⁹

Pokud by se druhá smluvní strana smlouvy domáhala na nesvéprávné osobě plnění, neměla by v řízení uspět, neboť smlouva je neplatná.²⁰ Bohužel zpravidla druhá smluvní strana neví o nesvéprávnosti osoby, domáhá se tak plnění soudně, a v tomto okamžiku do celého procesu vstupuje opatrovník, který nesvéprávnou osobu v rámci soudního řízení, ve kterém bude uzavřeno, že smlouva je neplatná, zastupuje.

S ohledem na výše uvedené je i smlouva o úvěru uzavřená nesvéprávnou osobou jako statutárním orgánem obchodní společnosti neplatná, neboť nebyla spolupodepsána opatrovníkem. Nicméně ani tato skutečnost neznámá, že proti nesvéprávné osobě nebude vedeno trestní řízení z důvodu podezření na spáchání trestného činu úvěrového podvodu. Dále nesmíme zapomenout, že v rámci trestního řízení může poškozený požadovat náhradu škody po osobě trestně stíhané.

Dochází tak k téměř absurdní situaci, kdy neplatná smlouva o úvěru uzavřená s nesvéprávnou osobou je hlavním důkazem jejího úmyslu spáchat úvěrový podvod v rámci trestního řízení. Dále může poškozený požadovat na základě neplatné smlouvy náhradu škody po nesvéprávné osobě v rámci trestního řízení.

Úvěrová smlouva, která je neplatná, je hlavním důkazem viny nesvéprávné osoby v trestním řízení a prokazuje se jí úmysl nesvéprávné osoby spáchat trestný čin. V rámci trestního řízení bude nutné nechat vypracovat znalecký posudek, který bude posuzovat, zda osoba omezená ve svéprávnosti měla či neměla v době spáchání trestného činu zachovanou schopnost rozpoznávací a ovládací, a to s ohledem na svůj zdravotní stav. V případě, že obě schopnosti (rozpoznávací i ovládací) byly v době spáchání trestného činu zachovány, je možné nesvéprávnou osobu trestně stíhat, ačkoliv smlouva o úvěru, na základě které je vedeno trestní stíhání, je neplatná, neboť tato osoba není schopna v rámci občanského života uzavřít jakoukoliv smlouvu bez přítomnosti svého opatrovníka, jelikož není schopna pochopit její obsah. Pokud byla alespoň jedna schopnost (rozpoznávací či ovládací) nesvéprávné osoby podstatně snížena, může být v rámci trestního řízení využit institut zmenšené přičetnosti,²¹ pokud nejméně jedna schopnost zcela vymizela, tak není nesvéprávná osoba trestně odpovědná, neboť bude chybět naplnění subjektivní stránky trestného činu.²²

Závěr

Okolnost, že osoba nesvéprávná se pohybuje normálně mezi námi a běžné osoby nejsou schopny zjistit skutečnost, že je omezená ve svéprávnosti, může vést k dalekosáhlým důsledkům. V rámci tohoto článku jsem se zaměřila jen na některé z nich, a to především na skutečnost, že nesvéprávné osoby mohou být zapsány jako statutární orgány do obchodního rejstříku bez větších problémů, ačkoliv nesplňují ani základní podmínku pro výkon funkce statutárního orgánu stanovenou občanským zákoníkem. Současně pak mohou být využívány jinými osobami ke spáchání majetkových trestných činů právě z jejich pozice statutárního orgánu.

Zamezení výše uvedeného zneužívání nesvéprávných osob může mít několik řešení.

Prvním řešením, aby nedocházelo ke zneužívání nesvéprávných osob jako bílých koní, je **navrácení údaje o omezení svéprávnosti do občanských průkazů**. Výhodou a současně možnou nevýhodou je, že k občanskému průkazu má přístup velký počet lidí, a některé osoby by uvedení tohoto údaje proto mohly považovat za ponižující a za zasahující do jejich práv.

Nicméně nikde není právně stanoveno, že osobě nesvéprávné nelze ověřit její podpis. Údaj o omezení svéprávnosti v občanském průkazu by měl vést všechny osoby k přiměřené opatrnosti a požádat např. tuto osobu o předložení výpisu z centrální evidence obyvatel, aby se zjistil rozsah omezení svéprávnosti. Toto řešení by zabránilo nákladům na soudní řízení týkající se zneplatňování uzavřených smluv s nesvéprávnou osobou, neboť občanský průkaz si zpravidla vyžádá při podpisu smluv většina subjektů v rámci předběžné opatrnosti. Samozřejmě nelze očekávat, že by nedocházelo k uzavírání žádných smluv, které by byly předmětem soudního řízení i nadále, ale jejich počet by byl zcela jistě nižší. Výhodou by dále bylo ulehčení práce veřejných opatrovníků, i částečné odbřemenění zatíženosti soudů. Ačkoliv by znovuzavedení informace o omezení svéprávnosti do občanského průkazu bylo pro ochranu nesvéprávných osob nepochybně výhodné a nejvíce nesvéprávné osoby chránící, je možné akceptovat i opačné názory, které tyto informace považují za nedůstojné a poškozující tuto osobu.

Jak bylo uvedeno výše, může být rozsah omezení svéprávnosti velice rozmanitý. **Je možné navrhnout, aby do občanských průkazů byl zaznamenán údaj o omezení svéprávnosti jen u osob, kterým byla svéprávnost omezena největším možným způsobem**. O skutečnosti, zda se údaj o omezení svéprávnosti zapíše či nezapíše do občanského průkazu, by mohl rozhodnout soud v rámci řízení o omezení svéprávnosti (tento soud totiž musí náležitě zjistit zdravotní stav posuzované osoby). Pokud by soud rozhodl o omezení svéprávnosti, až na samostatné právní jednání v běžných záležitostech, bylo by to důvodem pro zapsání údaje o omezení svéprávnosti do občanského průkazu. **S tím by mohl být spojen právní rámec, že osobám, které mají v občanském průkazu uveden údaj o omezení svéprávnosti, nelze ověřit podpis**. Bez ověřeného podpisu na prohlášení statutárního orgánu by následně rejstříkové soudy tuto osobu nezapsaly do obchodního rejstříku.

Druhým možným řešením, pokud by se na navrácení údaje o omezení svéprávnosti nenašla obecná shoda, je **zpřístupnění údajů v centrální evidenci obyvatel osobám, které ověřují podpis na různých dokumentech**. Nicméně, opět by se měl rozlišit rozsah omezení svéprávnosti u jednotlivých osob, zda jim je možné ověřit podpis, či nikoliv. **O rozsahu a o zapsání údaje do centrální evidence obyvatel by opět rozhodo-**

²⁰ Nicméně, žalobce by mohl v případě neplatnosti smlouvy požadovat vydání bezdůvodného obohacení.

²¹ § 27 tr. zákoníku.

²² § 26 tr. zákoníku.

val soud v rámci řízení o omezení svéprávnosti. A tento údaj by měl z centrální evidence obyvatel jednoznačně vyplývat. Ověřující osoby by pak odpovídaly za to, že ověřily podpis nesvéprávné osoby na různých dokumentech, např. i na prohlášení důležitých pro zápis do obchodního rejstříku. V současné době však podpis ověřuje velký počet osob. Nejedná se pouze o advokáty či notáře, ale i o úředníky. Dálkový přístup do centrální evidence obyvatel by musel být navržen tak, aby k němu měly přístup opravdu pouze osoby oprávněné k ověření podpisů. Toto lze zajistit u advokátů či notářů, u úředníků, kteří by přistupovali přes portál veřejné správy, by to již bylo komplikovanější. S ohledem na plánovanou elektronickou ověřovací knihu by tato kniha mohla být propojena s centrální evidencí osob, a osobu, která podpis ověřuje, by po zapsání údajů ověřované osoby na její nesvéprávnost upozornila.

Poslední řešení uvedeného problému se současně jeví jako nejméně zasahující do soukromí osob s omezenou svéprávností. **Rejstříkové soudy by prováděly kontrolu osob navrhovaných k zápisu do obchodního rejstříku přes centrální evidenci obyvatel.** Jednoduchou kontrolou údajů v centrální evidenci obyvatel by totiž rejstříkový soud zjistil, že osoba navrhovaná jako statutární orgán je omezena ve svéprávnosti, a tedy by ji vůbec jako statutární orgán nezapsal. Nesvéprávné osoby by nemohly být zneužívány jako „bílé koně“ u obchodních společností a případně dále zneužity k majetkové trestné činnosti, neboť by nebyly jako statutární orgány zapsány. Ochrana osobních údajů z centrální evidence obyvatel by byla zcela jistě zajištěna, protože soudy již mají přístup do centrální evidence obyvatel. **Je proto zcela nepochopitelné, že tento jednoduchý krok, který by byl i z hlediska úpravy nastaveného systému pravděpodobně nejsnazší, není ze strany rejstříkového soudu prováděn.** Neprověření osoby pomocí centrální evidence obyvatel je o to více zarážející ve vazbě na skutečnost, že samy rejstříkové soudy jsou schopny ověřit bezúhonnost osoby navržené k zápisu do obchodního rejstříku. Pokud je prováděna již tato kontrola, je

požadavek na kontrolu svéprávnosti osob ze strany rejstříkového soudu zcela legitimní.

V případě, když již stát jednou vynaložil dostatečné úsilí na posouzení zdravotního stavu posuzované osoby v rámci řízení o omezení svéprávnosti, ve kterém uhradil odměnu za zpracovaný znalecký posudek (vedle odměny procesního opatrovníka), je zcela absurdní, že je možné osobu s omezenou svéprávností zapsat do obchodního rejstříku jako statutární orgán obchodní společnosti, když rejstříkový soud může informace ohledně navrhované osoby zkontrolovat v centrální evidenci obyvatel. Neučinění tohoto jednoduchého procesního úkonu ze strany rejstříkového soudu je zcela nepochopitelné.

Se zapsáním nesvéprávné osoby do obchodního rejstříku jsou spojeny další náklady, související s napravením stavu neodpovídajícího skutečnosti. Jakmile se veřejný opatrovník dozví o zapsání opatrovance do obchodního rejstříku, musí podat žádost o jeho výmaz. Dále nesmíme zapomenat i na skutečnost, že v rámci případného trestního řízení je zpracován nový znalecký posudek, který posuzuje zachování schopnosti ovládací a rozpoznávací v době spáchání skutku, který je opět hrazen státem. Dále je nutné ustanovit osobě s omezenou svéprávností obhájce *ex offio*. Všechny výše uvedené náklady se jeví jako zbytečné, neboť kdyby nebyla nesvéprávná osoba zapsána do obchodního rejstříku, neprobíhalo by ani trestní řízení spojené s trestnou činností této osoby jako statutárního orgánu.

Závěrem lze říci, že by bylo dostatečné, aby **opravdu nemohla být osoba omezená ve svéprávnosti zapsána do obchodního rejstříku, když k zabránění zápisu může dojít ze strany rejstříkového soudu kontrolou údajů v centrální evidenci obyvatel.** Soud již v minulosti rozhodl, že ochrana osob s omezenou svéprávností je nutná, a k zabránění jejich zneužití jako statutárních orgánů obchodních společností ze stran třetích osob by postačovalo nezapisovat je jako statutáry do obchodního rejstříku. ❖

LADISLAV DRHA

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Praha \ Paris \ Luxembourg

Právní služby ve Francii

Poskytujeme komplexní právní služby v českém jazyce na území Francie a Lucemburska.

Václavské nám. 56
Praha – Nové Město
www.ak-drha.cz

+420 776 578 488
+ 33 6 77 33 70 73
office@ak-drha.cz

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

Nejvyšší soud:

K nabytí vlastnického práva na základě principu materiální publicity v případě absolutně neplatného právního jednání

Nabytí práva podle § 984 o. z. je vyloučeno v případě absolutně neplatného nabývacího právního jednání. Zákonem požadovaná dobrá víra nabyvatele pokrývá pouze nedostatek vlastnického práva převodce, nikoliv jiné vady právního jednání, způsobující jeho neplatnost. Materiální publicity nepůsobí, jestliže se nesoulad mezi evidovaným a skutečným stavem netýká údajů o právech, nýbrž údajů vypovídajících o technickém stavu, ekonomické hodnotě či veřejnoprávních omezeních, která se k věci vážou.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 22 Cdo 1980/2020

K věci:

Soud prvního stupně rozsudkem zamítl žalobu, aby z – blíže konkretizované – exekuce byla vyloučena specifikovaná bytová jednotka (dále také „bytová jednotka“). K odvolání žalobce odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Odvolacímu soudu vytkl jeho výklad § 984 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen o. z.), a položil podle jeho názoru neřešenou otázku, **zda dobrá víra žalobce, který koupil od povinné – omezené v nakládání se svým majetkem generálním inhibitoriem podle § 44 odst. 7 exekučního řádu účinného do 31. 10. 2009 – bytovou jednotku, požívá ochrany podle § 984 o. z.** Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný ve vyjádření odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4109/2016, v němž byla řešena obdobná věc. Kupní smlouva, na základě které žalobce od povinné nabyt bytovou jednotku, je absolutně neplatná. Je tedy nerozhodné, zda žalobce nabyt bytovou jednotku v dobré víře, či nikoliv. Podané dovolání nemá podle žalovaného opodstatnění a obdobná věc již byla Nejvyšším soudem řešena. Navrhl podané dovolání zamítnout.

Z odůvodnění:

Dovolání není přípustné.

Žalobce vymezil otázku, zda jeho dobrá víra požívá ochrany podle § 984 o. z. v případě, kdy koupil od povinné – omezené v nakládání se svým majetkem generálním inhibitoriem podle § 44 odst. 7 exekučního řádu účinného do 31. 10. 2009 – bytovou jednotku.

Tato otázka nezakládá přípustnost dovolání.

Odvolací soud uvedl, že „spočívá-li rozpor mezi skutečným právním stavem a stavem zapsaným ve veřejném seznamu ve veřejnoprávním omezení, kterým je generální inhibitorium (§ 44 odst. 7 exekučního řádu účinný do 31. 10. 2009), které činí osobu k převodu věci nezpůsobilou, nepožívá dobrověrný nabyvatel ochrany vyplývající z principu materiální publicity (takový rozpor nemá z hlediska ochrany vyplývající z materiální publicity právní význam). S takto vymezeným rozsahem povahy údajů, jichž se rozpor mezi skutečným právním stavem a stavem zapsaným ve veřejném seznamu musí týkat, se snoubí také to, že ochrana vyplývající z materiální publicity se nevztahuje na právní jednání, které je absolutně neplatné pro porušení zákazu nakládat s věcí vyplývající ze zákona. Pokud povinná jako skutečná a zároveň v katastru evidovaná vlastnice byla omezena v nakládání s bytovou jednotkou v důsledku generálního inhibitoria, není žalující nabyvatel bytové jednotky chráněn principem materiální publicity, přestože ze zápisu v katastru nemovitostí omezení povinné vlastnice nevyplývalo, a ona se tak jevila jako osoba plně oprávněná s nemovitostí nakládat. Ochrana vyplývající z principu materiální publicity se netýká převodcovy nezpůsobilosti k převodu věci, přičemž v těchto závěrech se odvolací soud může opřít i o právní argumentaci doktrinní [k tomu srov. J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník III., Věcná práva (§ 976-1474), Komentář, I. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 37, nebo V. Sabotínov, V. Syruček a kol.: Realitní právo, Nemovitosti v realitní praxi, I. vydání, C. H. Beck, Praha 2018, str. 490].“ Zohlednil rovněž v rámci obecné představy spravedlnosti možnost ovlivnit vznik nežádoucí situace, kdy se protichůdně působící principy dostávají do vzájemného rozporu. Zatímco žalobce mohl omezení povinné v nakládání s bytovou jednotkou zjistit z centrální evidence exekucí, oprávněný žalovaný reálnou možností ovlivnit vznik kolidujících práv neměl.

Dále odvolací soud učinil závěr, že v dané věci **nedochází věcně ke střetu principu ochrany dobré víry nového naby-**

vatele a ochrany vlastnického práva původního vlastníka, nýbrž ke střetu práva oprávněných na uspokojení z majetku povinné, resp. zachování tohoto majetku pro exekuční řízení, a ochrany dobré víry nového nabyvatele. Spočívá-li pak „rozpor“ mezi skutečným právním stavem a stavem zapsaným ve veřejném seznamu ve veřejnoprávním omezení, kterým je tzv. generální inhibitorium, jež činí osobu k převodu práva nezpůsobilou, nepoživá nabyvatel ochrany vyplývající z principu materiální publicity. **Ochrana vyplývající z materiální publicity se nevztahuje na právní jednání, které je absolutně neplatné pro porušení zákazu nakládat s věcí vyplývajícího ze zákona.** Odvolací soud pak uzavřel, že kupní smlouva uzavřená mezi žalobcem a povinnou ohledně předmětného bytu ze dne 5. 1. 2017 je absolutně neplatným právním jednáním.

Účinky usnesení o nařízení exekuce doručeného povinnému před účinností novely exekučního řádu č. 286/2009 Sb. spočívající v zákazu nakládání s jeho majetkem, jehož porušení má za následek absolutní neplatnost právního úkonu, zůstávají zachovány i po účinnosti této novely [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4109/2016 (dostupný na www.nsoud.cz)]. Tento závěr není dovoláním jakkoliv zpochybněn, a dovolacímu přezkumu již proto nepodléhá.

Závěr o absolutní neplatnosti uvedené převodní smlouvy, od níž žalobce dovozuje nabytí svého vlastnického práva, dovolatel v dovolání žádnou věcnou argumentaci nezpochybňuje a již tato zásadní okolnost předurčuje věcnou neúspěšnost podaného dovolání.

Podle § 984 odst. 1 o. z. není-li stav zapsaný ve veřejném seznamu v souladu se skutečným právním stavem, svědčí zapsaný stav ve prospěch osoby, která nabyla věcné právo za úplaty v dobré víře od osoby k tomu oprávněné podle zapsaného stavu. Dobrá víra se posuzuje v době, kdy k právnímu jednání došlo; vzniká-li však věcné právo až zápisem do veřejného seznamu, pak k době podání návrhu na zápis.

V této souvislosti dovolací soud uvádí, že ochrana poskytovaná § 984 odst. 1 o. z. je mimo jiné podmíněna tím, že – v daném případě převodní jednání v podobě kupní smlouvy – smlouva, kterou se nabývá právo (zde vlastnické právo), je uzavřena platně (k tomu shodně a k dalším vyžadovaným podmínkám pro ochranu nabyvatele v režimu § 984 odst. 1 srov. P. Tégl, J. Zajíc: Úplatnost nabytí věcného práva jako podmínka fungování materiální publicity veřejných seznamů v novém občanském zákoníku, Právní rozhledy č. 1/2013, str. 28 a násl., P. Tégl, J. Zajíc: Způsob, jakým věc opustila sféru vlivu vlastníka, jako kritérium důležité pro ochranu nabyvatele při nabývání od neoprávněného, Právní rozhledy č. 4/2016, str. 120 a násl.). Jinak řečeno, **neplatnost uzavřené smlouvy vylučuje nabytí práva v režimu § 984 odst. 1 o. z.**, což je i tento případ. Obstojí-li pak závěr o absolutní neplatnosti převodní smlouvy, je tím bez dalšího vyloučeno použití § 984 o. z.

Ust. § 984 o. z. je promítnutím zásady materiální publicity veřejných seznamů v právním řádu, která umožňuje, aby za stanovených podmínek došlo k nabytí práva od neoprávněného, tedy od osoby, která, ačkoliv je ve veřejném seznamu zapsána jako osoba oprávněná, podle skutečného stavu

osobou oprávněnou není, protože jí uvedené právo nesvědčí. Právní úprava tu sleduje ochranu těch, kdo nabudou věcné právo (v daném případě vlastnické právo) za úplatu v dobré víře od osoby, která je podle stavu zápisů ve veřejném seznamu oprávněna takové právo zříditi nebo převést. Podmínkou takového nabytí práva je úplatnost nabývacího právního jednání [srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018 (dostupného na www.nsoud.cz)] a dobrá víra nabyvatele v soulad zápisu ve veřejném seznamu se skutečným právním stavem (v to, že osoba zapsaná ve veřejném seznamu jako oprávněná osoba je oprávněnou osobou k převodu práva i podle skutečného právního stavu jakožto vlastník věci) [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2020, sp. zn. 21 Cdo 3017/2019 (dostupný na www.nsoud.cz)].

V této souvislosti dovolací soud uvádí, že ochrana nabyvatele práva v režimu § 984 odst. 1 o. z. se vztahuje jen na případy, kdy – v případě převodu vlastnického práva – schází vlastnické právo převodce, tj. jde o stav, kdy osobě zapsané ve veřejném seznamu převáděné právo nesvědčí, protože není jeho skutečným subjektem. Zákonem požadovaná dobrá víra nabyvatele pak pokrývá toliko nedostatek vlastnického práva převodce, nevztahuje se však na jiné vady právního jednání, způsobující jeho neplatnost (k tomu srov. shodně P. Tégl, J. Zajíc: Způsob, jakým věc opustila sféru vlivu vlastníka, jako kritérium důležité pro ochranu nabyvatele při nabývání od neoprávněného, Právní rozhledy č. 4/2016, str. 120 a násl. a tam citovanou další rozsáhlou odbornou literaturu).

Dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu žádný odklon od těchto východisek nezaznamenala a zjevně z nich vychází (k tomu srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1187/2019, nebo ze dne 20. 4. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1353/2019, dostupné na www.nsoud.cz).

Tato východiska sdílí i komentářová literatura [k tomu srov. L. Vrzalová in J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník III., Věcná práva (§ 976-1474), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 36-38], podle které „materiální publicita nepůsobí v případech, kdy se nesoulad mezi evidovaným a skutečným stavem netýká údajů o právech, nýbrž údajů vypovídajících o technickém stavu, ekonomické hodnotě či veřejnoprávních omezeních, která se k věci vážou... Ochrana vyplývající z materiální publicity se nevztahuje na právní jednání zdánlivá nebo neplatná. Právní jednání tedy musí existovat a nesmí být dán důvod jeho absolutní neplatnosti, zejména nedostatek vůle, nedostatek svéprávnosti nebo zákaz nakládat s věcí vyplývající ze zákona nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci. Ve starší literatuře se k tomu uvádí, že „princip veřejné víry nechrání tam, kde nejde o nabytí, změnu nebo zánik knihovních práv skutkovými příběhy, nýbrž o důsledky nezpůsobilosti autorovy k právním činům (např. nezletilost jeho), třeba tato z knihy nebyla patrna“ (Randa, 1922, str. 209-210). Pokud tedy bude nakládající osoba omezena v nakládání s nemovitostí např. proto, že jí bylo doručeno oznámení o zahájení vyvlastňovacího řízení, avšak v katastru nemovitostí nebyla o této skutečnosti vyznačena odpovídající poznámka, není nabyvatel nemovitosti chráněn principem materiální publicity, přestože ze zápisů v katastru ne-

movitostí omezení vlastníka nevyplývalo, a on se tak jevil jako osoba plně oprávněná s nemovitostí nakládat.“

S tím je ve shodě i ta část komentářové literatury vycházející z toho, že § 984 o. z. chrání důvěru nabyvatele v zapsaný stav, jen pokud jde o zapisovaná práva k věci, což je dáno již tím, že se zapsaný stav porovnává se skutečným právním stavem. Ustanovení nechrání důvěru v jiné údaje o věci, byť by se zapisovaly do veřejného seznamu. Právy k věci je třeba rozumět jen práva, a nikoliv jiné údaje o zapsané věci (k tomu srov. J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: *Občanský zákoník, Komentář*, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 1021, 1029).

Dovolací soud se shoduje se soudem odvolacím v tom, že v přezkoumávaném případě nebylo místo pro aplikaci § 984 o. z. již proto, že mezi evidovaným a skutečným stavem neexistoval rozpor. Převodkyně bytové jednotky – povinná – byla podle nezpochybněných závěrů soudů obou stupňů vlastníci bytové jednotky, jako vlastnice této bytové jednotky byla v katastru nemovitostí také evidována, a zároveň byla v době převodu omezena v nakládání s majetkem generálním inhibitoriem pod sankcí absolutní neplatnosti případného převodu. Obě tyto okolnosti vylučují uplatnění § 984 o. z. Povinná byla v době převodu vlastníci bytové jednotky, což vylučuje podmínku rozporu mezi skutečným právním stavem a stavem zapsaným ve veřejném seznamu. V katastru nemovitostí pouze nebylo zapsáno generální inhibitorium; na veřejnoprávní omezení se však materiální publicita nevztahuje. Okolnost, že byla povinná omezena v nakládání s majetkem generálním inhibitoriem, pak zase vylučuje podmínku aplikace § 984 o. z. spočívající v tom, že k nabytí došlo na základě právního jednání, neboť takové jednání bylo absolutně neplatné.

Odvolací soud dále uvedl, že další okolností vylučující ochranu žalobce vyplývající z materiální publicity je i možnost ovlivnit vznik nežádoucí situace, kdy se protichůdně působící principy dostávají do vzájemného rozporu. Zatímco žalobce mohl omezení povinné v nakládání s bytovou jednotkou zjistit z centrální evidence exekucí, oprávněná žalovatelka reálnou možnost ovlivnit vznik kolidujících práv neměla.

V této souvislosti dovolací soud uvádí, že tento důvod potvrzujícího zamítavého rozhodnutí odvolacího soudu není v dovolání napaden jakoukoliv argumentací, a proto se jeho věcným posouzením (a prověřením případné správnosti či nesprávnosti) dovolací soud vůbec nemohl zabývat. Protože však odvolací soud o tento důvod opřel také svůj závěr o nedůvodnosti podané žaloby, jde o důvod, pro který je namíste odmítnutí dovolání, neboť dovolatel nenapadl právní závěr (jeden ze dvou), který vedl odvolací soud k zamítnutí žaloby, resp. potvrzení zamítavého rozhodnutí soudu prvního stupně.

Jelikož Nejvyšší soud neshledal dovolání žalobce přípustným, podle § 243c odst. 1 o. s. ř. je odmítl.

Komentář:

Jednou z nejzásadnějších změn spojených s novou občanskoprávní úpravou v oblasti věcných práv je zavedení institutu tzv. materiální publicity veřejných seznamů a nabývání od neoprávněného. Zákonodárce tímto reagoval na vzrůs-

tající kritiku absence výslovné úpravy tohoto institutu v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb.,¹ která se na sklonku jeho účinnosti projevila především otevřením otázky – zejména mezi Nejvyšším soudem a Ústavním soudem –, zda je nabývání od neoprávněného ve vztahu k věcem evidovaným v katastru nemovitostí vůbec možné.

Principy a východiska nové úpravy soukromého práva vycházely z toho, že „dosavadní úprava možnosti nabytí vlastnictví k věci od nevládníka se rozšíří. Dnes se v našem soukromém právu víceméně důsledně respektuje zásada, že nikdo nemůže na jiného převést více práva, než sám má. Tato zásada je prolomena jednak předpisem § 486 obč. z. o nabytí nějaké hodnoty z pozůstalosti od nepravého dědice, jednak § 446 obč. z. o nabytí vlastnictví ke zboží od nevládníka.

Toto pojetí, které chrání dobrou víru nabyvatele, bude ve shodě s novodobými trendy v zákonodárství vyspělých států rozšířeno k ochraně nabyvatele získavšího předmět vlastnictví v dobré víře. Nepůjde se přitom cestou omezení jen na nabytí vlastnictví od nevládníka na případy převodů od podnikatele (za současného splnění podmínky dobré víry nabyvatele), protože tím se mezi různými skupinami účastníků privátních vztahů kodifikuje nerovnost.

Bude tedy stanoveno, že pokud je ten, na něhož se vlastnictví k věci převádí, se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že převodce je vlastník (nebo je z jiného důvodu oprávněn vlastnictví převést), pak získává vlastnictví k věci.

Odlíší se skupiny situací, ve kterých je namíste dobrou víru obecně předpokládat (koupě zboží v provozovně) – a pak bude důkaz o její absenci na tom, kdo ji popírá, a naopak těch, kdy generální presumpce dobré víry není namíste a kdy bude vhodné přenést důkazní břemeno na toho, kdo dobrou víru pro konkrétní případ tvrdí.

Zároveň se zváží vhodnost prolomení ochrany vlastnictví nabyvatele ve prospěch ochrany původního vlastníka, jde-li o nabytí věci ukradené či ztracené. Pro tyto zvláštní případy se jeví jako vhodné povolit, aby se vlastník věci, kterou ztratil či která mu byla ukradena, mohl v určité krátké lhůtě (např. roční) domoci její vindikace i proti dobromyslnému nabyvateli.

V každém případě se zavede zvláštní ochrana pro případy nabytí vlastnictví k věcem evidovaným v seznamech nadaných veřejnou vírou, zejména v katastru nemovitostí.

Základ je v pojetí, že skutečnému vlastníkovi náleží relativně krátká lhůta v rádech týdnů, dozvěděl-li se, že ke změně v seznamu došlo, a lhůta relativně delší (v rádech let), nedozvěděl-li se to, k popření zapsaného stavu. Přitom bude též hrát roli, zda k nabytí věci došlo v dobré, či zlé víře nabyvatele.

(Obdobná úprava bude zvolena i pro nabytí dalších věcných, resp. absolutních majetkových práv, pokud je k jejich nabytí uplatněn režim registrace s konstitutivními účinky.)

Současná právní úprava nad únosnou míru chrání nedbalého vlastníka i nepoctivého převodce na úkor dobromyslného nabyvatele a odporuje obecnému požadavku na ochranu dobré víry.²

¹ Zákonné výjimky umožňující tzv. nabývání od neoprávněného byly obecně v právní praxi považovány za nedostačující a představující nikoliv úpravu institutu nabývání od neoprávněného, ale pouze jeho jednotlivé projevy v zákonem výslovně předvídaných situacích.

² K. Eliáš, M. Zuklínová: *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*, Linde Praha a. s., Praha 2001, str. 187-189.

Naproti tomu důvodová zpráva ke klíčovému ust. § 984 pouze jednou větou uváděla, že navržené ustanovení sleduje ochranu dobré víry těch, kdo nabudou věcné právo v dobré víře a za úplaty od osoby oprávněné podle stavu zápisů ve veřejném seznamu takové právo zřídit.³

Význam tohoto institutu naznačoval, že mu bude věnována patřičná pozornost i v odborné literatuře.⁴ I když odborná literatura publikovaná krátce po nabytí účinnosti nové právní úpravy byla v nevýhodě v tom, že se nemohla opřít o žádnou judikaturu a v zásadě ani literaturu, byly patrně zásadní kvalitativní rozdíly především v literatuře komentářové. Část z ní argumentačně v zásadě nepřesáhla obsah „principů“ a důvodové zprávy a pro praxi neobsahovala téměř žádné použitelné informace.⁵ V této souvislosti můžeme jen s lítostí odkázat na rozsah zpracování dané materie např. v literatuře polské.⁶ Nicméně se zdá, že určitý literární monografický dluh by mohl být v dohledné době splacen.⁷

Část komentářové literatury však již v době nabytí účinnosti občanského zákoníku představovala velmi solidní zpracování problematiky veřejných seznamů a nabývání od neoprávněného,⁸ přičemž tento standard si drží i v současné době.⁹

Na první pohled vcelku nenápadné ust. § 984 o. z. je záklonnou oporou pro postup, který byl v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. spojen nejprve s absolutním odmítáním možnosti nabytí vlastnického práva od převodce, který vlastníkem nebyl, a v návaznosti na judikatorní přístup Ústavního soudu, časově spadající až do období po skončení účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb., pak se zásadním střetem mezi judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.¹⁰ Zakotvení úpravy § 984 o. z. tuto otázku co do základu vyřešilo a praxe se bude v jednotlivých případech zabývat formulováním konkrétních podmínek předpokládajících nabývání od tzv. neoprávněného.

3 K. Eliáš a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, Ostrava 2012, str. 431.

4 Stranou tohoto komentáře necháváme časopisecké příspěvky, z nichž některé významné jsou citovány přímo ve zveřejněném rozhodnutí.

5 J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala: Občanský zákoník, Komentář, Svazek III., Wolters Kluwer, a. s., Praha 2014, str. 16-17.

6 K tomu srov. např. T. Dobowski a kol.: Prawo rzeczowe, 2. wydanie, Wydawnictwo C. H. Beck, Instytut nauk prawnych pan, Warszawa 2007, str. 348 a násl.

7 V nakladatelství C. H. Beck je připravována monografie P. Tégla s pracovním názvem Veřejné seznamy v občanském zákoníku, která by měla být zřejmě dosud nejpodrobnějším zpracováním uvedené problematiky v tuzemském právním prostředí. Na některé z autorových článků k problematice veřejných seznamů odkazovalo i publikované rozhodnutí.

8 K tomu blíže J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník III., Věcná práva (§ 976-1474), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 9-65.

9 K tomu srov. <https://www.beck.cz/obcansky-zakonik-iii-vecna-prava-976-1474-komentar>, nebo J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 1028 a násl.

10 K tomuto vývoji srov. blíže P. Vrchla: Nabytí nemovitosti (zapsané v katastru nemovitosti) od nevladníka, Leges, Praha 2015.

11 Proti tomuto rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, která je vedena pod sp. zn. III. ÚS 3644/19. Nálezem Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2020 bylo mimo jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu zrušeno, nikoliv však v důsledku odlišného názoru na aplikovatelnost § 984 odst. 1 o. z. na uvedenou situaci, ale z důvodu odlišného náhledu Ústavního soudu na existenci dobré víry nabyvatele.

12 Rozhodnutí bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 69/2020.

Dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se k otázkám spojeným s aplikací § 984 dostávala právě skrze jednotlivé dílčí problémy, a v jednotlivých věcech tak začala přijímáním rozhodnutí vytvářet mozaiku celého konceptu dosahu a podmínek aplikace § 984 o. z. Dlužno však dodat, že v této mozaice je stále ještě více „okének“ prázdných než zaplněných, což je však logické vzhledem k relativní krátkosti účinnosti o. z.

V rámci této komentářové poznámky jenom **stručně shrňme některé dosavadní závěry soudní praxe.**

Základní východisko formuloval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2379/2019, tak, že **princip materiální publicity a nabývání v dobré víře nelze uplatnit tam, kde převodce není zapsán jako vlastník převádné nemovité věci v katastru nemovitostí, což platí i tehdy, je-li převodcem stát.** Tento závěr je opřen o úvahu, podle které, pokud státu jako převodci nesvědčí zápis jeho práva v katastru nemovitostí, nejsou tu ani z hlediska spravedlnosti, ani při uplatnění zásady, že práva bdělých jsou chráněna, a už vůbec ne kvůli principu materiální publicity katastru nemovitostí, důvody vázat na „nabytí“ od neoprávněného státu nabytí převádného vlastnického práva, neboť nabyvatel měl a mohl evidovaný právní stav ověřit nahlédnutím do katastru nemovitostí.

Na základě tzv. materiální publicity bude v praxi nabýváno nejčastěji vlastnické právo, ale může dojít k nabytí i zástavního práva (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018), resp. úprava § 984 odst. 1 o. z. se uplatní i v případech převodu panujícího pozemku, kde je nesprávně zapsána v jeho prospěch služebnost (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1187/2019).¹¹

V souvislosti s nabytím vlastnického práva a splněním podmínky úplatnosti, též požadované § 984 odst. 1 o. z., jsou podstatné závěry formulovány v rozsudku ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2769/2018,¹² podle kterých **je-li v souvislosti s darovací smlouvou uzavřena smlouva o výměnku, posuzuje se pro účel předpokládaný § 984 odst. 1 o. z. darovací smlouva zpravidla jako úplatná.** Uvedené rozhodnutí bylo zajímavé především tím, že i v souvislosti s tradičně chápaným bezúplatným právním jednáním, jakým je darovací smlouva, vyložilo, že v kontextu současného uzavření smlouvy o výměnku může jít z pohledu § 984 odst. 1 o. z. o úplatné právní jednání. V tom případě se obdarovaný stává podle § 984 odst. 1 o. z. vlastníkem nemovitosti na základě dobré víry v obsah katastru nemovitostí, i když dárce ve skutečnosti nemovitosti nevladnil. Z hlediska použitelnosti § 984 o. z. je pak třeba zhodnotit, zda lze daný výměnek považovat za protihodnotu převádného vlastnického práva, přičemž je třeba též zohlednit, že osobě zavázané z výměnku mohou vzniknout povinnosti stanovené v § 2709 až 2111 o. z. (příspěvek při nemoci, úrazu či v nouzi, přeměna naturální renty v peněžité důchod, zajištění vhodného náhradního bydlení apod.). I když právní věta rozhodnutí vyznívá obecněji, odůvodnění samotného rozhodnutí opakovaně zdůrazňuje, že splnění podmínek § 984 odst. 1 je v těchto případech vždy přísně individuální, nicméně se může prosadit i v souvislosti s uzavřenou darovací smlouvou.

O něco ucelenější je již judikatura k dobré víře jakožto dalšímu – vedle úplatnosti – předpokladu nabytí práva v režimu § 984 odst. 1 o. z. Oproti přístupu v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. za současné úpravy především platí, že dobrá víra se předpokládá.¹³ Nejvyšší soud v usnesení ze dne 10. 10. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4174/2017, formuloval závěr, podle kterého **dobrou víru z hlediska § 984 o. z. je nezbytné hodnotit obdobně jako v případě problematiky oprávněné, resp. nyní poctivé držby, objektivně, a nikoliv pouze ze subjektivního hlediska** (osobního přesvědčení) samotného účastníka,¹⁴ přičemž v dalším lze přiměřeně aplikovat obecné judikatorní závěry týkající se dobré víry. V souladu s obvyklým chápáním pojímá judikatura dobrou víru jako vnitřní přesvědčení osoby, že nejedná bezprávně; jde o psychický stav jedající osoby, který sám o sobě nemůže být předmětem dokazování. Na dobrou víru lze usuzovat z konkrétních vnějších skutečností, jejichž prostřednictvím se toto vnitřní přesvědčení projevuje navenek a které dokazovány být mohou.¹⁵

Současně také judikatura naznačuje rozsah požadované aktivity ve vztahu k dobré víře i při její presumpci. Vychází z toho, že **dobrá víra se nevztahuje pouze ke správnosti zápisu v katastru nemovitostí, ale při zkoumání dobré víry nelze odhlížet od dalších skutečností, např. od stavu na místě samém**, tedy zda vlastník nemohl prostou prohlídkou pozemku mít pochybnosti o tom, že prodávající je skutečným vlastníkem převáděné nemovité věci.¹⁶ Uvedené odpovídá i dosavadní judikatuře Ústavního soudu týkající se problematiky *nemo plus iuris*, podle níž je nezbytné přihlídnout ke všem relevantním okolnostem případu,¹⁷ prvorepublikové judikatuře vyžadující v případě důvěry v zápis ve veřejných knihách obhlídku věci,¹⁸ jakož i názorům právní nauky.¹⁹

Jinak řečeno, judikatura vychází z toho, že **běžná (obvyklá) opatrnost smluvní strany při nabývání věcného práva zásadně nezahrnuje její povinnost činit aktivní kroky (šetření) směřující k tomu, aby se ujistila, že stav zápisů ve veřejném seznamu, o němž se přesvědčila nahlédnutím do něj, je vskutku v souladu se skutečným právním stavem a že nedošlo ke změně oprávněné osoby, aniž by se tato změna promítla ve veřejném seznamu. Uvedené však neplatí, jsou-li tu objektivní okolnosti vzbuzující pochybnosti o souladu mezi stavem zapsaným ve veřejném seznamu a skutečným právním stavem**. V takovém případě naopak je na nabývací osobě, aby si ověřila (aktivně zjišťovala), zda zápis ve veřejném seznamu je v souladu se skutečným stavem.²⁰ Judikatura tu začíná pracovat s pojmem tzv. investigativní aktivity.

V zásadě platí, že nedostatek investigativní aktivity, spočívající v tom, že držitel musel mít o svém právu pochyby a nepokusil se o zjištění skutečného stavu věci, tedy nepostupoval s obvyklou mírou opatrnosti, kterou lze se zřetelem k okolnostem konkrétního případu po každém požadovat, zpochybňuje jeho dobrou víru. Nicméně mezi nedostatkem uvedené aktivity (zanedbáním obvyklé míry opatrnosti) a nevědomostí o skutečném stavu věci musí být příčinná souvislost. **Tam, kde převodce, byť evidovaný ve veřejném seznamu (v katastru nemovitostí) jako subjekt věcného práva, zjevně sám převáděné právo (jeho obsah) nevykonává, vyžaduje se po nabyvateli investigativní aktivity spočívající ve sna-**

ze o zjištění, z jakého důvodu převodce toto právo nevykonává, resp. proč toto právo (jeho obsah) vykonává někdo jiný. Pokud nabyvatel takovou aktivitu nevyvine, pak v případě, že převodce subjektem práva nebyl, nebude nabyvatel zpravidla, s přihlédnutím však k okolnostem věci, v dobré víře a stav zapsaný ve veřejném seznamu v rozporu se skutečným právním stavem mu nebude svědčit. V případě převodu vlastnického práva tak investigativní aktivitu v zásadě vyžaduje stav, kdy převodce není detentorem převáděné věci (např. převáděný rodinný dům obývá někdo jiný). Jde-li o držbu služebnosti, pak takovou aktivitu vyžaduje – opět s přihlédnutím ke všem okolnostem dané věci – stav, kdy její obsah není zjevně vykonáván, a povinná osoba dokonce jeho výkonu brání.²¹ Tyto tzv. investigativní povinnosti by se měly uplatnit nikoliv jako obecné povinnosti, ale v případech, kdy je zvýšená pravděpodobnost, že převodce nemusí být vlastníkem.²²

Zde publikované a komentované rozhodnutí obsahuje vyjádření obecnějšího konceptu nabytí ve smyslu § 984 o. z. a v rámci možností daných rozsahem dovolacího přezkumu. Především vysvětluje, že **podmínkou smluvního nabytí práva v režimu § 984 o. z. je platně uzavřená smlouva s tím, že dobrá víra nabyvatele zahrnuje jeho mylné přesvědčení, že převodce je vlastníkem věci, resp. osobou oprávněnou ke zřízení příslušného práva, ačkoliv není. Jinak řečeno, je-li dán nějaký důvod absolutní neplatnosti smlouvy, nemůže nabyvatel nabýt právo s odkazem na § 984 o. z.** V praxi se objevují tendence i v těchto případech dovozovat ochranu nabyvatele skrze § 984 o. z., je nutné si však uvědomit, že takový dosah z § 984 nevyplývá již proto, že pokud je nabývání právním jednáním absolutně neplatným, nemůže nabyvatel právo nabýt. Je-li pak v takových případech převodce

13 K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4925/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4147/2017 (proti uvedenému rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 4115/17), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018, název Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2020, sp. zn. III. ÚS 3644/19, nebo P. Lavický: Význam domněnky dobré víry pro rozdělení důkazního břemena v civilním řízení soudním, Právní rozhledy č. 13-14/2017, str. 464-470.

14 Shodně dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018.

15 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018.

16 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4174/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3698/2016, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 22 Cdo 552/2017.

17 Srov. název Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/12, či usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. IV. ÚS 775/16 (obě rozhodnutí dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

18 K tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 5. 1925, sp. zn. Rv II 113/25 (uveřejněné pod č. 5 032/1925 ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských – dále jen „Vážného sbírka“ – svazek VII, ročník 1925, str. 881), či rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 11. 1926, sp. zn. Rv I 1306/26 (uveřejněné pod č. 6 425/1926 ve Vážného sbírce, svazek VIII.b, ročník 1926, str. 1570).

19 Srov. např. L. Vrzalová in op. cit. sub 8, str. 40 a násl., marg. č. 18, R. Pavlů in J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran, a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 978, marg. č. 20.

20 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018.

21 K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1187/2019.

22 K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. 22 Cdo 240/2019.

vlastníkem věci zapsaným ve veřejném seznamu, tím spíše se § 984 o. z. vůbec neuplatní, protože není dán rozpor mezi stavem skutečným a stavem právním. Jinak řečeno, v případě smlouvy např. absolutně neplatné pro nezpůsobilost převodce k převodu, se nemůže nabyvatel dovolávat ochrany skrze § 984 o. z. proto, že převodní smlouva je absolutně neplatná a žádný rozpor mezi stavem evidovaným a skutečným není. Je tu tak nutné opustit velmi silně zakořeněný přístup, že jednání v souladu s informacemi vyplývajících z veřejného seznamu zakládá vždy ochranu nabyvatele. Nejenže tomu tak není vždy, ale naopak je tomu tak pouze tehdy, pokud je nesprávný zápis o právu převodce nebo zřizovatele práva a tato okolnost je jediným nedostatkem převodní smlouvy. Širší dosah § 984 odst. 1 o. z. přisuzovat nelze, ač se v praxi tyto tendence objeví; zpravidla se zde dostává do hry hledisko „spravedlnosti“ vycházející z toho, že pokud je nabyvateli poskytována ochrana v případech, kdy mu právo převádí nebo zřizuje osoba, která není vlastníkem převáděné věci, pak „spravedlivé posouzení“ vyžaduje ochranu nabyvatele i v případech, kdy právo převádí nebo zřizuje vlastník, který ale z nějakého důvodu tak nemůže platně učinit. V tom je ale právě zásadní rozdíl mezi dosahem § 984 odst. 1 o. z. vyplývajícím již z toho, že podmínkou nabytí je rozpor mezi stavem skutečným a evidovaným. Úvaha o analogické aplikaci § 984 odst. 1 o. z.

²³ K tomu srov. M. Králík: Společné jmění manželů a rok 2020, Právní rozhledy č. 3/2021, str. 88 a násl. V článku je podrobně vysvětlena podstata problematiky, dosud existující judikatura i přístupy odborné literatury k řešení této otázky.

na případy absolutně neplatných právních jednání pouze s ohledem na „ochranu nabyvatele“ zde nemá žádné místo a praxe si musí tuto skutečnost uvědomit.

Publikované rozhodnutí řešilo dosah dobré víry právě na případy absolutně neplatné smlouvy. Od toho je však třeba odlišovat situace, kdy je převodní jednání relativně neplatné a následně dojde k dovolání se relativní neplatnosti. Jde typicky o případy, kde je nemovitost součástí společného jmění manželů, nicméně je evidována jako výlučné vlastnictví jednoho z manželů, který ji bez souhlasu druhého manžela převede, a následně se tzv. opomenutý manžel dovolá relativní neplatnosti převodního jednání. Tyto situace publikované rozhodnutí nemohlo řešit a aktuální odborná literatura tyto otázky podrobně vysvětlila.²³

Bez ohledu na stručnost úpravy § 984 o. z. praxe přinese řadu otázek, na které dá jednoznačnou odpověď až rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, případně Ústavního soudu. Judikatura je bude řešit v poměrech jednotlivých konkrétních případů, které postupem času vytvoří komplexnější pohled na celkovou aplikaci a celkový dosah zejména § 984. Publikované rozhodnutí je jedním z prvních, které základ výkladu tohoto institutu tvoří.

- ❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Ústavní soud:

K posuzování nároku na bezplatnou pomoc obhájce

Při posuzování nároku na bezplatnou pomoc obhájce podle § 33 odst. 2 trestního řádu jsou obecné soudy povinny zohledňovat především stávající finanční možnosti obviněného. Vycházejí-li soudy výhradně z tzv. majetkové potenciality obviněného, tedy z budoucích možností obviněného dostat svým závazkům, které však reálně nemusejí nastat, porušují práva obviněného na bezplatnou právní pomoc podle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2021, sp. zn. III. ÚS 3582/20

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení napadených usnesení

Nejvyššího soudu a vrchního soudu, neboť byl toho názoru, že jimi byla porušena jeho práva zakotvená v čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

Ústavní soud ze zapůjčeného spisu vrchního soudu zjistil, že stěžovatel byl rozsudkem krajského soudu ve znění roz-

sudku vrchního soudu pravomocně uznán vinným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 a § 283 odst. 2 písm. a), b) a c) zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v délce trvání sedmi let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Stěžovateli byl dále uložen trest propadnutí konkrétně specifikovaných věcí a trest propadnutí finanční částky ve výši 23 400 Kč.

Stěžovatel podal ke krajskému soudu návrh na přiznání nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu. Svůj návrh odůvodnil zejména zahájením insolvenčního řízení u krajského soudu. V návrhu na oddlužení stěžovatel doložil své výdělkové, majetkové a rodinné poměry, z nichž vyplývá, že není schopen dostát svým závazkům. Součástí návrhu je i předpokládaný propočet příjmů v následujících letech (s přihlédnutím k délce trestu odnětí svobody), přičemž lze předpokládat, že do budoucna veškeré výděvky stěžovatele poslouží k pokrytí závazků spojených s insolvenčním řízením. V době podání návrhu na přiznání nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu se trestní řízení nacházelo ve stadiu odvolacího řízení před vrchním soudem, a tudíž o uvedeném nároku byl příslušný rozhodovat předseda senátu vrchního soudu.

Vrchní soud rozhodl předsedou senátu usnesením tak, že stěžovatel nemá nárok na bezplatnou obhajobu, neboť v budoucnu bude jistě mít možnost získat prostředky na uhrazení předmětného závazku.

Usnesení vrchního soudu bylo na základě stížnosti stěžovatele usnesením Nejvyššího soudu zrušeno a vrchnímu soudu bylo uloženo, aby blíže rozvedl své úvahy ohledně budoucích schopností stěžovatele uhradit své závazky.

Vrchní soud provedl ve věci další dokazování, přičemž zjistil, že stále probíhá insolvenční řízení, v němž byl zjištěn úpadek stěžovatele jako dlužníka a bylo povoleno řešení úpadku formou oddlužení. V rámci insolvenčního řízení bylo zjištěno, že nezajištěné dluhy stěžovatele činí 771 643 Kč, zajištěné dluhy činí 244 654,83 Kč. V rámci insolvenčního řízení byla dále tvrzena pohledávka stěžovatele za konkrétní fyzickou osobou ve výši 25 000 Kč, vlastnictví nemovitosti v hodnotě 280 000 Kč a očekávaný příjem stěžovatele ve výkonu trestu odnětí svobody ve výši 4 000 Kč měsíčně. Věznice Stráž pod Ralskem sdělila, že stěžovatel nebyl pracovním zařazen z důvodu špatné zdravotní klasifikace a s jeho pracovním zařazením se ani do budoucna nepočítá. Dále bylo zjištěno, že stěžovateli v pracovním zařazení brání spíše organizační důvody na straně věznice. Jde-li o zdravotní stav stěžovatele, byl mu diagnostikován syndrom závislosti na drogách, subjektivně stěžovatel udával bolesti bederní páteře. V květnu 2020 byl stěžovatel uznán způsobilým absolvovat kurz přípravy teplých pokrmů a byl též shledán způsobilým pro psychicky nenáročnou práci, lehkou až středně těžkou s vyloučením přenášení těžkých břemen. Vrchní soud dále zjistil, že od roku 1999 do roku 2015 byl stěžovatel zaměstnán u šesti zaměstnavatelů, opakovaně byl též veden v evidenci Úřadu práce České republiky.

Na základě těchto informací se vrchní soud znovu zabýval návrhem stěžovatele, přičemž dospěl k závěru, že stěžovatel nesplňuje podmínky pro přiznání nároku na bezplatnou obhajobu, případně na obhajobu za sníženou odměnu, a proto rozhodl, že stěžovatel nemá nárok na bezplatnou obhajobu. V odůvodnění napadeného usnesení vrchní soud poukázal zejména na zásadu, že každý je povinen plnit své závazky, s důrazem na skutečnost, že nedostatek pohotových finančních prostředků není sám o sobě důvodem pro poskytnutí bezplatné obhajoby. Vrchní soud se tedy zaměřil na tzv. majetkovou potencialitu stěžovatele v budoucnu, přičemž zdůraznil, že prekluzivní lhůta pro pohledávky z náhrad ustanoveným advokátům činí 20 let, a tudíž své úvahy dále vztáhl k této době. Vrchní soud konstatoval, že doba pro splnění oddlužení činí nejvýše šest let, a tudíž stěžovatel bude mít stále dostatečný časový prostor pro úhradu svého závazku z obhajoby v trestním řízení. Stěžovateli bylo v době rozhodování vrchního soudu 41 let, z čehož je zřejmé, že v prekluzivní době dvaceti let ani nedosáhne důchodového věku. Závěrem vrchní soud konstatoval, že stěžovatel je pracovním kvalifikován jako opravář zemědělských strojů, a tudíž není odkázán toliko na nekvalifikovanou práci. Pokud jde o zdravotní omezení stěžovatele, ta nejsou natolik závažná, aby mu zabránila ve výkonu práce. Vrchní soud předpokládal, že odměna a náhrada hotových výdajů budou činit přibližně 100 000 Kč.

Stěžovatel napadl usnesení vrchního soudu stížností, která byla napadeným usnesením Nejvyššího soudu jako nedůvodná podle § 148 odst. 1 písm. c) zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zamítnuta, neboť Nejvyšší soud se ztotožnil se závěry uvedenými v napadeném usnesení vrchního soudu.

Usnesením krajského soudu byla obhájce stěžovatele přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 247 414,75 Kč.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že osvědčil svou nemajetnost, poukázal na probíhající insolvenční řízení a na nemožnost pracovního zařazení ve výkonu trestu odnětí svobody. Částka, která byla pravomocně vyčíslena jako odměna a náhrada hotových výdajů advokáta, značně přesahuje stěžovatelovy současné, ale i budoucí majetkové poměry. Po propuštění stěžovatele z výkonu trestu odnětí svobody pro něj bude velmi obtížné najít zaměstnání, a spolu s absencí bydlení a rodinného zázemí bude takto stěžovatel uvržen do sociální propasti. Stěžovatel uvedl, že nebude za popsaných okolností mít možnost se jakkoliv vymanit z okraje společnosti.

Nad rámec uvedeného stěžovatel podotkl, že stát nepostupoval s péčí řádného hospodáře, neboť přestože mu bylo známo, že svou pohledávku z titulu odměny a náhrady hotových výdajů advokáta může přihlásit do insolvenčního řízení (a sám tuto možnost i připustil), neučinil tak, byť mu to časové okolnosti umožňovaly.

Ústavní soud přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i průběh řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

Ústavní soud poukázal na to, že v posledních letech se při posuzování práva na bezplatnou pomoc obhájce podle čl. 40 odst. 3 Listiny odchyľuje od své judikatury obsažené v řadě usnesení (např. ze dne 17. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 624/06, ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 2824/11, ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 841/06, ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. I. ÚS 4618/12, či ze dne 11. 4. 2013, sp. zn. II. ÚS 3723/12, dostupná na <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako další rozhodnutí zde citovaná), jež akceptovala při zohledňování, zda jsou naplněny podmínky podle § 33 odst. 2 tr. řádu, tzv. majetkovou potencialitu obviněného, tedy nikoliv současnou finanční situaci, nýbrž možnosti obviněného do budoucna uhradit závazek vzniklý z uplatnění svého práva na obhajobu v trestním řízení.

Ústavní soud připomněl, že v nálezu ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 3966/17, se vymezil vůči praxi vycházející z tzv. majetkové potenciality obviněného a jako základní hledisko stanovil finanční situaci obviněného v době rozhodování o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu, resp. obhajobu za sníženou odměnu, což jsou podmínky vycházející i z doslovného znění § 33 odst. 2 tr. řádu. Na tento právní názor dále Ústavní soud navázal např. v nálezu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2590/19.

Ústavní soud zdůraznil, že ústavně zaručené právo na obhajobu, jehož součástí je i právo na obhajobu bezplatnou či za sníženou odměnu, je spolu s presumpcí nevinu základní podmínkou řádného procesu, v němž má být zjištěna vina [viz nálezy ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96 (N 87/6 SbNU 123; 293/1996 Sb.), ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 22/10 (N 77/57 SbNU 43), a ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 848/16 (N 174/82 SbNU 693)]. Obhajoba přispívá k rovnému postavení obou stran v soudním řízení tím, že pomáhá obviněnému porozumět tomu, co se právě děje a co se od něj očekává, a to z pohledu porozumění odbornému jazyku, ale také situačnímu kontextu řízení. Právo na obhajobu je subjektivním právem a jeho respektování má přímý vliv na naplnění objektivní hodnoty spočívající ve zjištění a spravedlivém potrestání osoby, která ve společensky škodlivých případech páchá trestné činy, a tím ohrožuje integritu společnosti v právním státě žijící a na něj se spoléhající. Vzhledem k nutnosti zajistit základní práva a svobody všem osobám bez rozdílu majetku musí být právo na obhajobu zajištěno všem, tedy stejně osobám majetným i nemajetným.

Ústavní soud uvedl, že o nutné obhajobě platí, že nemá-li obviněný zvoleného, ale ustanoveného obhájce, náklady na ni nese sice stát, nicméně v případě pravomocného uznání viny je obžalovaný povinen nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, pokud nemá nárok na obhajobu bezplatnou [§ 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu]. Nutná obhajoba tedy neznamená obhajobu bezplatnou, a nelze ji považovat za bezplatnou právní pomoc ve smyslu čl. 40 odst. 3 Listiny.

Ústavní soud dodal, že právo na bezplatné poskytnutí obhájce zaručuje pro určité případy rovněž čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy jako součást práva na spravedlivý proces. Jednou z minimálních záruk v trestním řízení je právo kaž-

dého obviněného z trestného činu obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují. Právo na bezplatnou pomoc obhájce podle čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy tedy vyžaduje splnění dvou souběžných podmínek, totiž že obviněný nemá prostředky na zaplacení obhajoby a že poskytnutí obhajoby vyžadují zájmy spravedlnosti. Splnění druhé z uvedených podmínek český právní řád uznává především v případech, pro něž stanovuje tzv. nutnou obhajobu.

Ústavní soud dovodil, že pohledem na posuzovanou věc optikou výše uvedených východisek nelze napadená usnesení obecných soudů považovat za ústavně souladná. Soudy *de facto* zcela pominuly aktuální majetkové poměry stěžovatele, který se nyní nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, jehož výměra je pravomocně stanovena na sedm let. O nepříznivých majetkových poměrech stěžovatele vypovídá zejména skutečnost, že dne 4. 11. 2019 podal u krajského soudu insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení. Z veřejně přístupného insolvenčního rejstříku vyplývá, že usnesením krajského soudu byl zjištěn úpadek stěžovatele a bylo povoleno řešení úpadku oddlužením. Z insolvenčního rejstříku dále vyplývá, že celková zjištěná výše pohledávek od různých věřitelů za stěžovatelem činí celkem 679 345,13 Kč. Stěžovatel se tedy nyní nachází ve výkonu trestu odnětí svobody a zároveň je vázán podmínkami oddlužení formou splácení splátkového kalendáře. Namísto zohlednění stávající, velmi neuspokojivé finanční situace stěžovatele v době rozhodování o návrhu na přiznání bezplatné obhajoby, resp. obhajoby za sníženou odměnu, obecné soudy toliko posuzovaly majetkovou potencialitu stěžovatele, a to v nepřiměřeně dlouhém časovém období příštích 20 let. **Popsané úvahy, hypoteticky vypočítávající majetkovou potencialitu stěžovatele do daleké budoucnosti v řádu desítek let, aniž by zároveň bylo přihlédnuto k sociálním poměrům stěžovatele jako osoby inklinující k závislosti na omamných látkách a bez dostatečného rodinného zázemí, nelze považovat za souladné s právem na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny, resp. čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, v důsledku čehož je taktéž porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.**

Na základě výše uvedeného dospěl Ústavní soud k závěru, že napadenými usneseními došlo k porušení základního práva stěžovatele na bezplatnou pomoc obhájce podle čl. 40 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, jakož i k porušení základního práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, a proto ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, napadená rozhodnutí zrušil.

✿ Rozhodnutí zpracovala

JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

Ústavní soud:

K přiznání náhrady nákladů řízení z tarifní hodnoty

Spor o náhradu škody vedený žalobkyní (úpadcem) vůči žalovanému správci konkursní podstaty (stěžovateli), a to s důsledky pro přiznání náhrady nákladů řízení z tarifní hodnoty, není sporem vyvolaným konkursem (není tedy incidenčním sporem). Za této situace proto ani nelze přisvědčit argumentaci vrchního soudu, že úpravu obsaženou v § 9 odst. 4 písm. c) advokátního tarifu lze (analogicky) vztáhnout také na spor vyvolaný konkursním řízením, neboť by tím došlo k porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

**Nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2021,
sp. zn. I. ÚS 2079/19**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení napadeného usnesení vrchního soudu, neboť byl toho názoru, že jim bylo porušeno ústavně zaručené právo podle čl. 90 Ústavy České republiky, čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

V předmětné věci Vrchní soud v Olomouci (dále jen „vrchní soud“) napadeným usnesením změnil usnesení Krajského soudu v Brně ve II. výroku tak, že žalobkyně je povinna nahradit stěžovateli jako žalovanému na nákladech řízení částku 8 228 Kč. Vrchní soud v první řadě k právnímu režimu posuzované věci konstatoval, že se jedná o spor vyvolaný konkursem. Poukázal na to, že zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“), byl sice s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „zákon č. 328/1991 Sb.“), avšak s ohledem na § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se pro konkursní a vyrovnávací řízení zahájená před účinností tohoto zákona použijí dosavadní právní předpisy, tedy i zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 31. 12. 2007, a to bez zřetele k tomu, že řízení o tomto sporu bylo zahájeno žalobou podanou po 1. 1. 2008 (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3375/2010).

Vrchní soud uvedl, že soud prvního stupně zvažil všechny okolnosti případu a následně správně konstatoval, že prohlášení konkursu na majetek žalobkyně nemůže být samo o sobě důvodem pro aplikaci § 150 o. s. ř. Současně však poukázal na pochybení při výpočtu náhrady nákladů řízení, když soud pominul skutečnost, že částka 50 000 Kč je v souladu s § 9 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, tarifní hodnotou ve věcech rozhodovaných v insolvenčním nebo obdobném řízení.

Vrchní soud připomněl odkaz žalobkyně na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 ICdo 79/2016, podle kterého spor o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinnosti insolvenčním správcem je ve smyslu § 159 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona incidenčním sporem (srov. též usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 43/2015). Vrchní soud uzavřel, že úpravu obsaženou v § 9 odst. 4 advokátního tarifu lze vztáhnout také na spor o náhradu škody způsobené konkursním správcem.

Nejvyšší soud dovolání stěžovatele podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřijatelné odmítl, neboť nesměřovalo proti žádnému z usnesení uvedených v § 238a o. s. ř. Současně také poukázal na to, že posouzení podmínek přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. brání ust. § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř., podle něhož dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné rovněž proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení. Nejvyšší soud konečně konstatoval, že přípustnost dovolání nezakládá ani nesprávné poučení odvolacího soudu o tom, že dovolání je (při splnění zákonem určených podmínek) přípustné; v této souvislosti připomněl judikaturu vlastní (srov. např. usnesení sp. zn. 29 Odo 425/2002) i Ústavního soudu [nález ze dne 2. 12. 2008, sp. zn. II. ÚS 323/07 (N 210/51 SbNU 627), dostupný na <http://nalus.usoud.cz>].

Stěžovatel v ústavní stížnosti poukázal na to, že v usnesení odvolacího soudu byl sice výslovně poučen, že proti němu lze – za tam uvedených podmínek – podat dovolání; má však za to, že toto poučení je v rozporu s § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. Stěžovatel přesto dovolání z důvodu procesní opatrnosti a v souladu s poučením podal. Současně si byl vědom toho, že Ústavnímu soudu, který není součástí obecné soudní soustavy, standardně nepřisluší přezkoumávat rozhodnutí civilních soudů o nákladech řízení. Stěžovatel se domníval, že odvolací soud nepřihlédl k jeho stanovisku, s jeho argumenty se nevypořádal a uvedl, že posouzení věci odvolacím soudem je v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu (konkrétně poukázal na jeho rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 1043/2012). Výklad a aplikace práva odvolacím soudem proto představuje nepředvídatelnou in-

terpretační libovůli, zasahuje do jeho legitimního očekávání, do právní jistoty a principu rovnosti vůbec.

V doplnění ústavní stížnosti stěžovatel poukázal na citované odmítací usnesení Nejvyššího soudu a připomněl rozsudek vrchního soudu ze dne 16. 10. 2019, č. j. 9 Cmo 5/2019-465 (a také usnesení téhož soudu ze dne 9. 10. 2019, č. j. 9 Cmo 7/2019-251), ve kterých byla řešena otázka nákladů právního zastoupení mezi týmiž účastníky řízení v obdobném sporu. Zdůraznil, že vrchní soud v citovaném rozsudku výslovně konstatoval, že **rozhodl-li vrchní soud v (stěžovatelem napadeném) usnesení o stanovení výše odměny v řízení o náhradu škody vedeném proti správci konkursní podstaty jako o odměně ve sporu obdobném řízení insolvenčnímu, znamená takové rozhodnutí odklon od konstantní judikatury, který nebyl přesvědčivě vysvětlen.** Právní názor vyslovený v tomto rozhodnutí je v rozporu s ust. § 432 odst. 1 insolvenčního zákona a na odměnu advokáta ve sporu o náhradu škody správce konkursní podstaty na majetkové podstatě úpadce ust. § 9 odst. 4 advokátního tarifu nelze aplikovat ani analogicky. Přiznání nákladů řízení z tarifní hodnoty určené podle § 7 advokátního tarifu je proto správné a uvedl, že ústavní stížností napadené usnesení je zcela ojedinělé, vybočuje ze standardů dlouhodobě respektovaného výkladu a nemá oporu v soudní praxi.

Ústavní soud zvážil argumentaci stěžovatele, obsah napadeného rozhodnutí i příslušného spisu a dospěl k závěru, že **ústavní stížnost je důvodná.**

Ústavní soud v první řadě poukázal na jasnou judikaturu civilních soudů, která zřetelně odlišuje spor o náhradu škody vedený úpadcem vůči správci konkursní podstaty [nebo úpadcem (či správcem jeho konkursní podstaty) vůči bývalému správci konkursní podstaty], jenž není sporem vyvolaným konkursem, od sporu o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinnosti insolvenčního správce, která je podle § 159 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona incidenčním sporem. K tomu srov. nejen stěžovatelem výše připomínané rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1043/2012, ale také jeho další rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 3375/2010 a v něm příkladmo uváděnou judikaturu včetně stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Opjn 8/2006 (uveřejněného pod č. 74/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek); dále též srov. důvody rozsudků Nejvyššího soudu uveřejněných pod č. 74/2009, 86/2009, 114/2009, 20/2010, 42/2010, 63/2010 a také dalších uveřejněných též ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. V této souvislosti Ústavní soud nemohl pominout ani usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 43/2015 a 29 ICdo 79/2016, ve kterých jednoznačně poukázal na charakter sporu o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinnosti insolvenčním správcem jako sporu incidenčního [§ 159 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona; současně srov. také usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 79/2016]. Nejvyšší soud v něm také připomněl, že se jedná o spor ve věcech rozhodovaných v insolvenčním nebo obdobném řízení, u kterého se považuje za tarifní hodnotu částka 50 000 Kč [srov. § 9 odst. 4 písm. c) advokátního tarifu].

V posuzované věci však Ústavní soud (stejně jako Nejvyšší soud a další civilní soudy) za rozhodnou považoval skutečnost, že **spor o náhradu škody vedený žalobkyní (úpadcem) vůči stěžovateli, a to s důsledky pro přiznání náhrady nákladů řízení z tarifní hodnoty, není sporem vyvolaným konkursem (není tedy incidenčním sporem).** Za této situace proto ani **nepřisvědčil argumentaci vrchního soudu, že úpravu obsaženou v § 9 odst. 4 písm. c) advokátního tarifu lze (analogicky) vztáhnout také na spor vyvolaný konkursním řízením.**

Ústavní soud dodal, že na této skutečnosti nic nemění ani vrchním soudem ve vyjádření připomínané rozhodnutí Nejvyššího soudu č. j. 29 Cdo 2800/2019-153, ve kterém v posuzované věci Nejvyšší soud odmítl jako objektivně nepřipustné dovolání stěžovatele z důvodu procesní opatrnosti. Předmětnou otázkou přiznání náhrady nákladů řízení z tarifní hodnoty ve sporu, který není vyvolán konkursem, se Nejvyšší soud tedy ani vůbec nezabýval a zabývat ani nemusel. Ústavní soud proto tuto argumentaci vrchního soudu vztahující se k citovanému usnesení Nejvyššího soudu považoval za lichou a zavádějící. Navíc Ústavní soud poukázal na to, že nemohl přehlédnout skutečnost, že v předmětném řízení vedeném před vrchním soudem, jež se týká stejných či obdobných řízení mezi stejnými účastníky probíhajícími či proběhlými před tímto soudem, došlo bez hlubší argumentace k nedůvodnému odchýlení se od dlouhodobé výkladové praxe. Ta navíc nebyla argumentačně podepřena ani v podaném vyjádření vrchního soudu. Ústavní soud uzavřel, že v tomto směru napadené usnesení v části argumentace týkající se přiznání náhrady nákladů z tarifní hodnoty ve sporu, který není vyvolán konkursem, nepřispívá k přesvědčení o předvídatelném soudním rozhodování stejných či obdobných věcí, a tedy k potřebné právní jistotě účastníků řízení.

Ústavní soud proto dospěl k závěru, že vrchní soud svým formalistickým postupem v předmětné věci z mezi práva na soudní ochranu vybočil, a odepřel tak stěžovateli právo na řádné posouzení napadené věci. Jedná se o důvody, které vedou Ústavní soud k závěru, že **postupem odvolacího soudu došlo k porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.**

Ústavní soud, dodal, že – jak již bylo naznačeno – sám neposuzuje okolnosti týkající se stanovení mimosmluvní odměny z tarifní hodnoty podle advokátního tarifu. **Na základě zrušujícího nálezu proto bude ve věci nákladů řízení (dotčená výroková část) napadeného rozsudku opětovně rozhodovat odvolací soud.**

Na základě výše uvedeného Ústavní soud shledal, že napadeným usnesením vrchního soudu bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadené usnesení vrchního soudu zrušil.

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

Nejvyšší správní soud:

K formátu příloh datové zprávy u žaloby proti rozhodnutí správního orgánu

Je-li z obsahu datové zprávy doručené soudem prostřednictvím systému datových schránek patrné, že jí žalobce podává žalobu proti rozhodnutí konkrétního správního orgánu označenému v datové zprávě, je nutné považovat za žalobu tuto (v zákonné lhůtě pro podání žaloby zaslou) datovou zprávu, ačkoli k ní byla připojena příloha ve formátu, který není soudem přijímán, a tato příloha byla doložena v akceptovaném formátu až po uplynutí lhůty pro podání žaloby.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 11. 2020, č. j. 6 Afs 206/2020-37

K věci:

Podanou kasační stížností se žalobkyně domáhá zrušení usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2020, č. j. 8 Af 19/2020-16, kterým byla dle § 46 odst. 1 písm. b) s. ř. s. jako opožděná odmítnuta žaloba proti rozhodnutí žalovaného (Odvolacího finančního ředitelství) ze dne 13. 2. 2020. Městský soud si za účelem ověření včasnosti podané žaloby vyžádal od žalovaného žalobou napadené rozhodnutí a doklad o jeho doručení žalobkyni. Z něj vyplynulo, že rozhodnutí žalovaného bylo žalobkyni doručeno do datové schránky dne 18. 2. 2020. Na základě těchto zjištění **městský soud uzavřel, že pokud žalobkyně podala žalobu až dne 28. 4. 2020, učinila tak po uplynutí dvouměsíční lhůty stanovené v § 72 odst. 1 s. ř. s. Zároveň doplnil, že i v případě včasného podání by žaloba musela být odmítnuta pro absenci žalobních bodů dle § 37 odst. 5 s. ř. s.**

Žalobkyně (stěžovatelka) v kasační stížnosti namítala, že žalobu podala k městskému soudu prostřednictvím datové schránky již dne 16. 4. 2020, a to ve formátu ODT (*Open Document Text*). Oddělení příjmu a zpracování datových zpráv městského soudu odeslalo stěžovatelce datovou zprávu, ve které jí sdělilo, že podání obsahuje nepovolené formáty příloh, a tedy na ně soud nahlíží jako na nedodané a přílohy je nutné opětovně zaslat v povoleném formátu. Tato datová zpráva byla stěžovatelce doručena dne 28. 4. 2020 v 11:46 hod. Téhož dne v 13:27 hod. zaslala stěžovatelka prostřednictvím datové schránky městskému soudu žalobu ve formátu PDF. Závěr městského soudu o opožděnosti podané žaloby proto stěžovatelka pokládala za nezákonný, neboť posledním dnem lhůty pro podání žaloby bylo podle § 72 odst. 1 s. ř. s. pondělí 20. 4. 2020.

Dle názoru stěžovatelky postup městského soudu v daném případě odporoval § 37 odst. 2 s. ř. s. a § 18 zák. č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů (dále jen „zákon o elektronických

úkonech“). Přípustné formáty příloh datových zpráv stanoví Příloha č. 3 prováděcí vyhlášky č. 194/2009 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek (dále jen „vyhláška č. 194/2009 Sb.“), v níž je v čl. I. písm. f) jako přípustný formát výslovně uveden i formát ODT. Závěr městského soudu o nedodání dokumentu zaslou v jiném než povoleném formátu je v rozporu také s vyhláškou č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby (dále jen „vyhláška č. 259/2012 Sb.“). Stěžovatelka se proto domnívala, že jí byla postupem městského soudu upřena možnost bránit se proti excesivnímu postupu správce daně, hájit u soudu svá práva a že jí byl v rozporu s čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod odepřen přístup k soudu. Stěžovatelka se neztotožnila ani se závěrem městského soudu o naplnění důvodu pro odmítnutí žaloby dle § 37 odst. 5 s. ř. s. s ohledem na absenci žalobních bodů. Byla přesvědčena, že pokud žalobu podala včas dne 16. 4. 2020, měl jí městský soud vyzvat k odstranění vad (doplnění žalobních bodů) a stanovit jí k tomu lhůtu, která v okamžiku podání žaloby ještě do konce lhůty (tj. do 20. 4. 2020) zbývala.

Žalovaný ve svém vyjádření k otázce přijímaných formátů elektronických podání upozornil na skutečnost, že jejich výčet je zveřejněn na internetových stránkách městského soudu s tím, že formát ODT, který v dané věci užíla stěžovatelka, v tomto výčtu obsažen není. Žalovaný nepokládal kasační stížnost za důvodnou, naopak měl za to, že městský soud postupoval v souladu s § 4 vyhlášky č. 259/2012 Sb. Ani stěžovatelčin odkaz na vyhlášku č. 194/2009 Sb. nepokládal žalovaný za případný. V této souvislosti uvedl, že vyhláška č. 194/2009 Sb. pouze upravuje výčet formátů souborů technicky způsobilých k přenosu v datové zprávě, což ovšem nijak nesouvisí s rozsahem formátů, které jsou jednotliví uživatelé datových schránek způsobilí přijímat. Dle žalovaného by ani případná výzva městského soudu k doplnění žalobních bodů nemohla na celé věci nic změnit, neboť stěžovatelka by výzvě nebyla schopná vyhovět včas.

Nejvyšší správní soud usnesení Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle § 37 odst. 2 věty první s. ř. s. „podání obsahující úkon, jímž se disponuje řízením nebo jeho předmětem, lze provést písemně, ústně do protokolu, popřípadě v elektronické formě“.

Podle § 18 odst. 1 a 2 zákona o elektronických úkonech „fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba může provádět úkon vůči orgánu veřejné moci, má-li zpřístupněnou svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky. Úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob.“

Judikatura Nejvyššího správního soudu opakovaně potvrdila, že úkon učiněný prostřednictvím datové schránky osobou oprávněnou či osobou pověřenou, která doložila své pověření, má podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, proto nemusí být podepsán elektronickým podpisem ani jej není třeba potvrzovat písemným podáním shodného obsahu či předložením jeho originálu dle § 37 odst. 2 věty druhé s. ř. s. (např. rozsudek NSS ze dne 17. 2. 2012, č. j. 8 As 89/2011-31). Podání žaloby jako úkon, jímž se disponuje řízením, tak bylo v posuzovaném případě učiněno v zákonem předepsané formě, neboť stěžovatelka podala žalobu prostřednictvím datové schránky. O tom ostatně není mezi stranami sporu.

Mezi účastníky řízení rovněž není sporné, že rozhodnutí žalovaného o odvolání (napadené žalobou) bylo stěžovatelce doručeno dne 18. 2. 2020 a že dvouměsíční lhůta k podání žaloby podle § 72 odst. 1 s. ř. s. (ve spojení s § 40 odst. 2 a 3 s. ř. s.) uplynula v pondělí dne 20. 4. 2020. Nesporná je rovněž skutečnost (patrná ze záznamu z elektronické podatelny městského soudu), že stěžovatelka prostřednictvím systému datových schránek doručila dne 16. 4. 2020 městskému soudu podání označené jako „Žaloba č. j. X“, obsahující přílohu ve formátu ODT; a Nejvyšší správní soud již na tomto místě poznamenává, že uvedené číslo jednací odpovídá žalobou napadenému rozhodnutí žalovaného. V reakci na výzvu městského soudu, odeslanou stěžovatelce dne 16. 4. 2020 a doručenou jí dne 28. 4. 2020, stěžovatelka zaslala dne 28. 4. 2020 přílohu žaloby v požadovaném formátu PDF. Toto podání bylo téhož dne doručeno městskému soudu.

Podle § 64 odst. 1 zák. č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o archivnictví a spisové službě“), platí, že „určení původci zajistí příjem dokumentů. V případě dokumentů v digitální podobě určení původci zajistí jejich příjem alespoň v datových formátech stanovených jako výstupní datové formáty nebo formáty dokumentů, které jsou výstupem z autorizované konverze dokumentů obsažených v datové zprávě. Pokud veřejnoprávní původci umožní příjem dokumentů v digitální podobě také v dalších datových formátech nebo pokud umožní příjem dokumentů v digitální podobě na přenosných technických nosičích

dat, zveřejní jejich přehled na úřední desce, nebo [...] na svých internetových stránkách.“ V návaznosti na § 70 odst. 1 písm. m) zákona o archivnictví a spisové službě prováděcí vyhláška č. 259/2012 Sb. v § 23 odst. 2 stanoví, že „výstupním datovým formátem statických textových dokumentů a statických kombinovaných textových a obrazových dokumentů je datový formát *Portable Document Format for the Long-term Archiving (PDF/A, ISO 19005)*“. Rovněž vyhláška č. 193/2009 Sb., o stanovení podrobností provádění autorizované konverze dokumentů (na základě zmocnění obsaženého v § 24 odst. 3 zákona o elektronických úkonech, dle kterého „technické náležitosti provádění konverze, vstupu a výstupu stanoví ministerstvo vyhláškou“), stanoví v Příloze č. 1 bodu 4 formáty výstupu obsaženého v datové zprávě jako formáty PDF (*Portable Document Format*) verze 1.7 a vyšší.

Zákon o archivnictví a spisové službě tak ukládá určeným původcům zajistit příjem dokumentů v digitální podobě alespoň v datovém formátu PDF, PDF/A; a městský soud v souladu s § 2 odst. 3 písm. f) prováděcí vyhlášky č. 259/2012 Sb. zveřejnil na svých internetových stránkách přehled všech datových formátů dokumentů obsažených v datové zprávě, ve kterých přijímá dokumenty v digitální podobě. Zde uvedl vedle formátů PDF a PDF/A rovněž formáty DOC, DOCX, ISDOC, ISDOCX XLS, XLSX, ZFO, TXT a RTF.

V tomto ohledu tedy městský soud postupoval v souladu se shora citovanými předpisy, které určují minimální standard, pokud jde o formát dokumentů přijímaných v digitální podobě (PDF a PDF/A). Městský soud toto povinné minimum naplnil, a navíc poskytuje účastníkům možnost zasílat dokumenty též v dalších (v praxi nejrozšířenějších) formátech digitálních dokumentů, které řádně zveřejnil. Jak v této souvislosti správně podotkl žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti, Příloha č. 3 k vyhlášce č. 194/2009 Sb., kde je v čl. I. písm. f) výslovně uveden jako přípustný formát ODT, pouze určuje okruh jednotlivých formátů datové zprávy, které mohou být dodávány do datových schránek. Nestanoví však povinnost uživatelů datových schránek, kteří jsou z nejrůznějších důvodů omezeni svými softwarovými možnostmi, všechny tyto formáty zpráv přijímat.

V projednávaném případě je z napadeného postupu městského soudu patrné, že datovou zprávu, doručenou stěžovatelkou dle záznamu z elektronické podatelny dne 16. 4. 2020 prostřednictvím systému datových schránek, pokládal za nedodanou, přestože z ní bez pochybností vyplynula vůle stěžovatelky podat správní žalobu proti označenému rozhodnutí žalovaného. Učinil tak z toho důvodu, že datová zpráva obsahovala přílohu v nepřijímaném formátu ODT.

Vyhláška č. 259/2012 Sb. v § 4 odst. 2 a 3 stanoví, že pokud je „doručený dokument v analogové podobě neúplný nebo nečitelný, a veřejnoprávní původce je schopen určit odesílatele tohoto dokumentu a kontaktní údaje odesílatele, vyzoomí odesílatele o zjištěné vadě dokumentu a stanoví další postup pro její odstranění. Nepodaří-li se veřejnoprávnímu původci vadu doručeného dokumentu ve spolupráci s jeho odesílatelem odstranit, veřejnoprávní původce dokument dále nezpracovává. Není-li veřejnoprávní původce schopen určit odesílatele doručě-

ného dokumentu, který je neúplný nebo nečitelný, a kontaktní údaje odesílatele, dokument dále nezpracovává. Veřejnoprávní původce takto postupuje i tehdy, pokud zjistí, že doručený dokument v digitální podobě včetně datové zprávy, v níž je obsažen, je neúplný, nelze jej zobrazit uživatelsky vnímatelným způsobem, obsahuje škodlivý kód, není v datovém formátu, ve kterém veřejnoprávní původce přijímá dokumenty v digitální podobě, nebo není uložen na přenosném technickém nosiči dat, na kterém veřejnoprávní původce přijímá dokumenty v digitální podobě, je-li k doručení dokumentu užito přenosného technického nosiče dat.“

V uvedené věci městský soud v souladu s citovanou právní úpravou postupoval, neboť stěžovatelku o zjištěné vadě dokumentu (přílohy) vyrozuměl a informoval ji, že podání obsahuje nepovolené formáty příloh (ODT) a že tyto přílohy je nutné soudu zaslat v povoleném formátu. Jak bylo uvedeno výše, městský soud tuto výzvu stěžovatelce zaslal do její datové schránky dne 16. 4. 2020; výzva byla doručena dne 28. 4. 2020. Téhož dne stěžovatelka na oznámení soudu reagovala a přílohu odeslala v požadovaném formátu PDF.

Shora uvedené ovšem nic nemění na skutečnosti, že **datová zpráva, z níž bez pochybností vyplývá vůle stěžovatelky učinit podání vůči soudu, konkrétně žalobu proti rozhodnutí žalovaného Odvolacího finančního ředitelství (ve zprávě označeného jako „OFŘ“), které stěžovatelka specifikovala konkrétním číslem jednací, byla městskému soudu doručena již dne 16. 4. 2020** (tj. v době, kdy běžela lhůta pro podání žaloby). Bez ohledu na formát přílohy, která byla k této datové zprávě připojena (aniž by se soud vyjadřoval k technickým možnostem tuto přílohu otevřít), tak bylo z datové zprávy doručené soudu ze stěžovatelčiny datové schránky patrné, že učinila podání v zákonem požadované formě, tj. elektronicky – prostřednictvím systému datových schránek; a z obsahu zprávy (jejího „těla“ – stejně jako např. u e-mailové zprávy) je patrné, že se jedná o žalobu proti rozhodnutí OFŘ č. j. X. **Za žalobu, byť blanketní, je za daných okolností nutné považovat samotnou datovou zprávu, nikoli až její přílohu v nepřijímaném formátu.**

Pokud tedy městský soud nepřijal shora uvedené podání stěžovatelky, které bylo dne 16. 4. 2020 včas doručeno do datové schránky soudu, dopustil se pochybení majícího vliv na zákonnost jím vydaného usnesení o odmítnutí žaloby pro opožděnost. **Za dané procesní situace byl namísto postup podle § 37 odst. 5 s. ř. s., tedy výzva k odstranění vad žaloby ve lhůtě, která v době jejího podání zbývala do konce zákonné lhůty pro její podání** (tj. do 20. 4. 2020), a to v intencích závěrů rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu vyslovených v usnesení ze dne 20. 3. 2018, č. j. 3 Azs 66/2017-31, č. 3733/2018 Sb. NSS.

Rovněž Ústavní soud opakovaně judikoval, že nedostatky v činnosti soudní moci nemohou jít k tíži těch, kteří se na soud s důvěrou obrazejí (např. nálezy ÚS ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 618/01, č. 20/2002 Sb. ÚS, ze dne 27. 8. 2013, II. ÚS 3042/12, č. 155/2013 Sb. ÚS, či ze dne 25. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 281/04, č. 165/2005 Sb. ÚS); a také rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 12. 10. 2004, č. j. 5 Afs 16/2003-56, č. 534/2005 Sb. NSS,

připomněl, že „*primárním účelem soudní ochrany obecně je poskytování ochrany subjektivním právům [...] tato ochrana musí být skutečná a spravedlivá. Soudy jsou nezávislé a nestranné státní orgány, které usilují o nalezení spravedlnosti rozhodováním v konkrétních věcech a které nemohou odmítnout zabývat se určitou věcí ze zcela formálních či spíše formalistických důvodů, ale pouze z takových příčin, které poskytování soudní ochrany skutečně vylučují; jiný přístup by byl stěžejí ústavně konformní a znamenal by odepření spravedlnosti. Právo na spravedlivý proces je jedním ze základních práv, které má každý vůči státu a které mu garantuje nejen Listina základních práv a svobod, ale též Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Meze práva na spravedlivý proces stanoví jednotlivé procesní řády (např. náležitosti žaloby, lhůtu pro její podání, procesní podmínky), při jejichž výkladu je v souladu s čl. 4 odst. 4 Listiny nezbytné šetřit jejich podstaty a smyslu a nezneužívat je k jiným účelům, než pro které byla stanovena.“*

Ve světle výše uvedeného tak Nejvyšší správní soud uzavírá, že **procesní postup městského soudu aplikovaný v projednávané věci neobstojí**. Žaloba byla městskému soudu doručena dne 16. 4. 2020, tj. ve lhůtě podle § 72 odst. 1 s. ř. s., jejíž poslední den připadl na pondělí 20. 4. 2020. Nesprávné posouzení včasnosti (resp. opožděnosti) podání správní žaloby v daném případě mělo za následek odepření práva na přístup k soudu a práva na soudní ochranu stěžovatelky, garantovaných čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny.

Komentář:

Komentované rozhodnutí se zabývá poměrně praktickou otázkou, která se týká tzv. blanketní žaloby proti rozhodnutí správního orgánu, tedy v řešeném případě žaloby, která byla doručena datovou zprávou toliko tak, že z této zprávy vyplývalo, že jde o žalobu proti rozhodnutí správního orgánu s tím, že bylo možné určit odesílatele zprávy, resp. žalobce, nicméně další obsah žaloby byl umístěn v příloze zasláné ve formátu ODT. Ačkoli datová zpráva došla správnímu soudu ve stanovené lhůtě pro podání žaloby, příslušná příloha byla ve (soudem přijímaném) formátu PDF na výzvu soudu doplněna až po uplynutí lhůty. Otázkou tedy bylo, zda mohla být žaloba odmítnuta pro opožděnost.

Nejvyšší správní soud s odkazem na judikaturu Ústavního soudu naznačil nutnost nepostupovat v případě elektronické komunikace datovou schránkou příliš formalisticky. **Jestliže sice byla příloha zaslána v nevhodném formátu, nicméně z podání bylo patrné, že jde o žalobu, proti jakému rozhodnutí směřuje a kdo ji podává, navíc za situace, kdy příloha byla obratem na výzvu soudu doplněna ve vyhovujícím formátu, lze souhlasit s tím, že nebylo přiměřené v takovém případě žalobu pro opožděnost odmítnout.**

Na druhou stranu však lze jistě doporučit přílohy k žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, podávané do datové schránky, **přikládat nejlépe ve formátu PDF**, který je jako obecný standard soudu akceptován.

Podobně se ostatně postupuje v zahraničním srovnání. Tak např. německé procesní právo dovršilo v poslední době elektronizaci právního styku se soudy zákonem o podpoře

elektronického právního styku se soudy¹ a od roku 2018 zavedlo povinnost účasti na elektronickém právním styku, a to postupně pro soudy a příslušníky právnických povolání, jako např. advokáty. I tato úprava, resp. konkrétní prováděcí předpisy, jakož i příslušné metodiky při vyhotovování elektronických podání doporučují používat formát PDF. Jiné typy datových souborů mohou být přijímány pouze tehdy, pokud to určí konkrétní prováděcí předpisy v různých spolkových zemích.²

Zřejmě nejvyspělejší systém elektronické komunikace se soudy má Rakousko. Již v roce 2007 zavedlo povinnost advokátů a notářů tento systém používat, od roku 2011 se pak tato povinnost rozšířila i na banky a pojišťov-

ny. To samozřejmě nebrání, aby tímto způsobem komunikoval i kdokoli další. Prostřednictvím elektronického právního styku funguje rovněž řízení rejstříkové a katastrální. Advokáti komunikují v rámci elektronického právního styku prostřednictvím speciálního softwaru (v praxi nejrozšířenější je program ADVOKAT). I v Rakousku se připouští obecně k elektronickému podání přiložit přílohy, a to ve formátu PDF (§ 5 odst. 1 nařízení o elektronickém právním styku³). V citovaném nařízení je dále obsaženo zmocnění spolkového ministerstva spravedlnosti stanovit i další přípustné formáty přílohy, nadto mohou určité specifikace stanovovat na svých internetových stránkách i příslušní adresáři podání, tedy soudy.

1 Gesetz zur Förderung des elektronischen Rechtsverkehrs mit den Gerichten (BGBl. I. S. 3786).

2 Informace o přijímaných formátech jsou dostupné na stránkách jednotlivých německých soudů v rámci různých spolkových zemí - <https://egvp.justiz.de/gerichte/index.php>.

3 Verordnung über den elektronischen Rechtsverkehr, BGBl. II 333/2007.

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Soudní dvůr EU:

K povolení přístupu k souboru provozních nebo lokalizačních údajů o elektronické komunikaci v trestním řízení

Přístup k souboru provozních nebo lokalizačních údajů o elektronické komunikaci, z nichž lze vyvodit přesné závěry o soukromém životě, lze v souvislosti s trestním řízením povolit pouze za účelem boje proti závažné trestné činnosti nebo předcházení závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti. Unijní právo kromě toho brání vnitrostátní právní úpravě, která přiznává státnímu zastupitelství pravomoc povolit orgánu veřejné moci přístup k těmto údajům pro účely přípravného řízení.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. 3. 2021 ve věci C-746/18, H. K v. Prokuratuur

Z odůvodnění:

Proti H. K. bylo v Estonsku zahájeno trestní řízení v souvislosti s trestnými činy krádeže, použití bankovní karty třetí osoby a násilí vůči účastníkům soudního řízení. Soud prvního stupně odsoudil H. K. za tyto trestné činy k trestu odnětí svobody v délce dvou let. V odvolacím řízení bylo toto rozhodnutí potvrzeno. Protokoly, ze kterých vychází závěr o spáchání těchto trestných činů, byly vyhotoveny zejména na základě osobních údajů získaných v souvislosti s poskytováním služeb elektronických komunikací. Riigikohus (Nejvyšší soud, Estonsko), u kterého H. K. podala

kasační opravný prostředek, vyjádřil pochybnosti o slučitelnosti podmínek, za kterých měly vyšetřovací orgány k těmto údajům přístup, s unijním právem.

Tyto pochybnosti se za prvé týkají otázky, zda délka období, ve vztahu k němuž měly vyšetřovací orgány k údajům přístup, představuje kritérium umožňující posoudit závažnost zásahu do základních práv dotčených osob, který tento přístup představuje.

Pokud je tato doba značně krátká nebo je nashromážděno jen omezené množství údajů, předkládající soud si položil otázku, zda lze takový zásah odůvodnit cílem boje proti trestné činnosti obecně, a nikoli pouze boje proti závažné trestné činnosti.

Za druhé má předkládající soud pochybnosti o tom, zda lze estonské státní zastupitelství považovat s ohledem

na různé úkoly, které mu svěčuje estonská právní úprava, za „nezávislý“ správní orgán ve smyslu rozsudku *Tele2 Sverige a Watson a další*, který může vyšetřovacímu orgánu povolit přístup k dotčeným údajům.

Velký senát Soudního dvora EU ve svém rozsudku **rozhodl, že směrnice o soukromí a elektronických komunikacích ve spojení s Listinou brání vnitrostátní právní úpravě, která pro účely prevence, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů umožňuje orgánům veřejné moci přístup k provozním nebo lokalizačním údajům, z nichž mohou vyplynout informace o komunikaci uživatele prostředku elektronické komunikace nebo o umístění koncových zařízení, která používá, a z nichž lze vyvodit přesné závěry o jeho soukromém životě, přičemž tento přístup není vyhrazen pouze pro řízení, jejichž cílem je boj proti závažné trestné činnosti nebo předcházení závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti.**

Délka období, ve vztahu, k němuž je přístup k těmto údajům požadován, a množství či povaha údajů dostupných v souvislosti s takovým obdobím jsou podle Soudního dvora v tomto ohledu irelevantní. Soudní dvůr kromě toho konstatoval, že tato **směrnice ve spojení s Listinou brání vnitrostátní právní úpravě, která přiznává státnímu zastupitelství pravomoc povolit orgánu veřejné moci přístup k provozním a lokalizačním údajům pro účely přípravného řízení.**

Závěry Soudního dvora EU

Pokud jde o podmínky, za kterých lze orgánům veřejné moci umožnit pro účely prevence, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů přístup k provozním a lokalizačním údajům, které uchovávají poskytovatelé služeb elektronických komunikací, na základě opatření přijatého podle směrnice o soukromí a elektronických komunikacích, Soudní dvůr EU připomněl to, co uvedl v rozsudku *La Quadrature du Net a další*. Tato směrnice umožňuje členským státům přijmout – mj. pro tyto účely – legislativní opatření, kterými omezí rozsah práv a povinností uvedených v této směrnici, zejména povinnost zajistit důvěrný charakter sdělení a provozních údajů, jen tehdy, jsou-li tato opatření v souladu s obecnými zásadami unijního práva, k nimž patří zásada proporcionality, a se základními právy zaručenými Listinou.

Uvedená směrnice v tomto rámci brání legislativním opatřením, kterými se poskytovatelům služeb elektronických komunikací ukládá povinnost preventivního plošného a nerozlišujícího uchovávání provozních a lokalizačních údajů.

Pokud jde o cíl spočívající v prevenci, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů, který sleduje dotčená právní úprava, Soudní dvůr EU v souladu se zásadou proporcionality konstatoval, že přístup orgánů veřejné moci k souboru provozních nebo lokalizačních údajů, z nichž lze vyvodit přesné závěry o soukromém životě subjektů údajů, **mohou odůvodnit pouze cíle spočívající v boji proti závažné trestné činnosti nebo předcházení závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti, přičemž další faktory související s přiměřeností žádosti o přístup, jako je délka období, ve vztahu k němuž je přístup k takovým údajům požadován, nemohou zapříčinit, aby bylo možné takový přístup odůvodnit cílem prevence, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů obecně.**

Co se týče pravomoci státního zastupitelství povolit orgánu veřejné moci přístup k provozním a lokalizačním údajům pro účely přípravného řízení, Soudní dvůr připomněl, že je na vnitrostátním právu, aby stanovilo podmínky, za nichž poskytovatelé služeb elektronických komunikací musí poskytnout příslušným vnitrostátním orgánům přístup k údajům, které mají k dispozici. Za účelem splnění požadavku proporcionality nicméně **musí taková právní úprava stanovit jasná a přesná pravidla pro rozsah a použití předmětného opatření a vymezit minimální požadavky tak, aby osoby, o jejichž osobní údaje jde, měly dostatečné záruky umožňující účinně chránit tyto údaje před rizikem zneužití.** Tato právní úprava musí být ve vnitrostátním právu právně závazná a musí vymezit okolnosti a hmotněprávní a procesní podmínky, za nichž může být přijato opatření týkající se zpracovávání takových údajů, čímž zaručí, že se zásah omezí na to, co je nezbytně nutné.

K tomu, aby byly v praxi tyto podmínky plně dodržovány, je podle Soudního dvora EU zásadní, aby přístup příslušných vnitrostátních orgánů k uchovávaným údajům podléhal předchozímu přezkumu ze strany soudu nebo nezávislého správního orgánu a aby tento soud nebo orgán rozhodoval na základě odůvodněné žádosti těchto orgánů, zejména v rámci postupů pro prevenci, odhalování nebo stíhání trestných činů. V řádně odůvodněných naléhavých případech musí být přezkum proveden v co nejkratší době.

Soudní dvůr EU v tomto ohledu uvedl, že předchozí přezkum mimo jiné vyžaduje, aby soud nebo orgán, který má tento přezkum provádět, měl všechny pravomoci a vykazoval všechny záruky nezbytné pro sladění jednotlivých dotčených zájmů a práv. Pokud jde konkrétně o vyšetřování, takový přezkum vyžaduje, aby tento soud nebo orgán byly schopny zajistit spravedlivou rovnováhu mezi zájmy souvisejícími s potřebami vyšetřování v rámci boje proti trestné činnosti na jedné straně a základními právy na respektování soukromého života a na ochranu osobních údajů osob, jichž se přístup dotýká, na straně druhé. Neprovádí-li tento přezkum soud, nýbrž nezávislý správní orgán, tento orgán musí mít postavení, které mu umožňuje jednat při plnění svých povinností objektivně a nestranně, a za tímto účelem musí být zcela mimo dosah jakýchkoli vnějších vlivů.

Podle Soudního dvora EU z toho vyplývá, že z požadavku nezávislosti, který musí naplňovat orgán pověřený výkonem předchozího přezkumu, plyne, že tento orgán musí být ve vztahu k orgánu, který žádá o přístup k údajům, třetím subjektem, aby byl prvně uvedený schopen tento přezkum vykonat objektivně a nestranně zcela mimo dosah jakýchkoli vnějších vlivů. V oblasti trestního práva požadavek nezávislosti konkrétně znamená, že **orgán pověřený tímto předchozím přezkumem nesmí být zapojen do předmětného vyšetřování a musí mít vůči účastníkům trestního řízení neutrální postavení.** V případě státního zastupitelství, které stejně jako estonské státní zastupitelství vede vyšetřování a případně vykonává úlohu veřejného žalobce, tomu tak ovšem není. Z toho vyplývá, že **státní zastupitelství nemůže provádět výše uvedený předchozí přezkum.**

✿ Rozhodnutí za využití informačního servisu SD EU připravila JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Evropský soud pro lidská práva:

Ke komunikaci mezi advokátem a klientem

Ústní komunikace mezi advokátem a klientem spadá do pojmu „soukromý život“ a je „civilním“ právem ve smyslu Úmluvy.

Rozsudek ESLP ze dne 9. 4. 2019 ve věci *Altay v. Turecko* (no. 2), stížnost č. 11236/09

Shrnutí fakt:

Stěžovatel je vězněm ve výkonu doživotního trestu odnětí svobody. Jeho obhájkyňě mu do věznice zaslala poštovní zásilku, která obsahovala knihy a noviny. Vězeňská správa shledala zásilku podezřelou a požádala státního zástupce, aby podal návrh k příslušnému soudu, který by rozhodl, zda se obsah zásilky vztahuje k obhajobě stěžovatele, nebo zda se jedná o obsah, který by neměl být stěžovateli předán. Vnitrostátní soud návrhu státního zástupce vyhověl a shledal, že zásilka se nevztahovala k obhajobě, a neměla by být tudíž stěžovateli podle zákona předána. Stěžovatel se odvolal a namítal, že požádal svoji obhájkyňi o zaslání knih a novin pouze proto, aby si je mohl přečíst, a že vězeňská správa sdělila jeho obhájkyňi, že obsah zásilky nemůže stěžovateli osobně přinést, ale pouze zaslat poštou. Rovněž namítal, že ačkoliv se zásilka netýkala jeho obhajoby, její obsah nebyl nezákonný, a tudíž neexistoval důvod pro to, aby byla vězeňskou správou zadržena. Odvolací soud zamítl stěžovatelovy námitky pouze na základě obsahu spisu (písemných materiálů), aniž by nařídil ústní jednání.

V mezidobí vězeňská správa podala další podnět státnímu zastupitelství ohledně zaslání zásilky, ve které uvedla, že jednání obhájkyňě bylo neslučitelné s jejími profesními povinnostmi, a navrhla, aby v případě stěžovatele bylo aplikováno zákonné ustanovení, podle kterého u konzultací mezi obhájcem a klientem má být přítomen příslušník vězeňské služby. Vnitrostátní soud návrhu vězeňské správy vyhověl a rozhodl, že konzultací mezi stěžovatelem a jeho obhájkyňi má být přítomen příslušník vězeňské služby, a to bez časového omezení. Vnitrostátní soud rozhodoval opět pouze na základě obsahu spisu a bez nařízení ústního jednání, a aniž by si vyžádal vyjádření stěžovatele nebo jeho právní zástupkyňě. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno odvolacím soudem, který rovněž nenařídil ústní jednání a nevyslechl stěžovatele ani jeho obhájkyňi. Aniž by se vypořádal se stěžovatelovými námitkami, odvolací soud konstatoval, že rozhodnutí prvoinstančního soudu bylo v souladu se zákonem a s procesními předpisy.

Předmět stížnosti:

Stěžovatel namítal, že rozhodnutí, kterým vnitrostátní soud povolil přítomnost příslušníka vězeňské služby při kon-

zultacích s jeho obhájkyňi, bylo v rozporu s právem na důvěrnou komunikaci mezi klientem a jeho obhájcem ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Stěžovatel dále namítal porušení práva na spravedlivý proces chráněného čl. 6 Úmluvy, a to z důvodu, že řízení, ve kterém vnitrostátní soudy rozhodly o omezení soukromí jeho komunikace s jeho obhájkyňi, nebylo spravedlivé, jelikož **neproběhlo ústní jednání, kterého by se mohl zúčastnit, a ani on, ani jeho obhájkyňě neměli možnost vyjádřit se k návrhu vězeňské správy nebo k žádosti státního zástupce.** Podle stěžovatele rozhodnutí vnitrostátních soudů nebyla dostatečně odůvodněna.

Rozhodnutí ESLP:

K namítanému porušení čl. 8 Úmluvy:

Čl. 8 Úmluvy garantuje právo každého jednotlivce navazovat kontakty s jinými za účelem zakládání a rozvíjení vztahů s okolním světem, jinými slovy, zahrnuje právo na „*soukromý sociální život*“. Toto právo se vztahuje také na profesní aktivity a na aktivity, které jsou vykonávány ve veřejném prostředí (*Bărbulescu v. Rumunsko* [GC], § 70-71). Tudíž vzájemná interakce mezi jednotlivci ve veřejném prostoru může spadat pod pojem „*soukromý život*“ ve smyslu Úmluvy (*Uzun v. Německo*, § 43). **Komunikace jednotlivce s jeho právním zástupcem v rámci poskytování právní služby spadá do rozsahu pojmu „soukromý život“, jelikož účelem takové interakce je umožnit jednotlivci učinit informovaná rozhodnutí o svém životě.** Velmi často jednotlivci sdílí se svým právním zástupcem informace, které zahrnují otázky intimního a osobního charakteru nebo citlivá témata. Jednotlivci, kteří komunikují se svým právním zástupcem, ať již v kontextu poskytování právní pomoci v civilním či trestním sporu, nebo v kontextu poskytování obecného právního poradenství, mohou rozumně očekávat, že taková komunikace bude soukromá a důvěrná.

Je v obecném zájmu, aby osoba, která si přeje poradit se s advokátem, mohla takto svobodně učinit za podmínek, které jí umožní plnohodnotnou a nerušenou diskusi (*Campbell v. Spojené království*, § 46). ESLP se již dříve vyslovil, že **důvěrná komunikace mezi klientem a advokátem je chráněna Úmluvou jako jedna z důležitých záruk práva na obhajobu** (*Apostu v. Rumunsko*, § 96). V případě *Beuze v. Belgie* (§ 133) ESLP zdůraznil význam práva vězně komunikovat se svým právním zástupcem mimo doslech vězeňské správy. Dle mínění ESLP se vězni mohou cítit omezení v diskusi se svými právními zástupci, pokud se jí účastní také pří-

slušníci vězeňské správy. Povinnost státních orgánů zajistit soukromí komunikace mezi vězněm a jeho právním zástupcem je uznávanou mezinárodní normou.

Co se týče obsahu komunikace mezi klientem a jeho právním zástupcem u osob, které byly zbaveny osobní svobody, není důvod rozlišovat mezi různými druhy komunikace, které se týkají otázek osobního a důvěrného charakteru (*Campbell v. Spojené království*, § 48). Je velmi obtížné stanovit hranici mezi komunikací, která se týká konkrétního sporu, a takovou, která je obecného charakteru; komunikace klienta s jeho právním zástupcem se může týkat také otázek, které mají málo nebo vůbec nic společného s konkrétním sporem, a to bez ohledu, zda se jedná o písemnou korespondenci, nebo o ústní komunikaci. V zásadě proto **jak ústní komunikace mezi advokátem a jeho klientem, tak korespondence mezi nimi spadá pod ochranu čl. 8 Úmluvy.**

Právo na důvěrnou komunikaci mezi klientem a advokátem není absolutní a může být předmětem omezení. Taková omezení nesmí zasahovat do samotné podstaty práva na důvěrnou komunikaci ani do účinného výkonu takového práva. ESLP proto zkoumá, zda taková opatření jsou pro dotčené osoby předvídatelná, zda sledují legitimní cíl nebo cíle podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy a zda jsou „nezbytná v demokratické společnosti“ (tj. proporcionální ve vztahu ke sledovanému cíli). Meze uvážení států při nastavování přípustných zásahů do soukromé komunikace mezi advokátem a klientem jsou úzké, jelikož pouze výjimečné okolnosti mohou odůvodnit nezbytnost jejího omezení [např. předcházení páchaní závažných trestných činů nebo porušování bezpečnostních pravidel ve věznicích (*Öcalan v. Turecko (no. 2)*)].

Úmluva nezakazuje, aby advokátům byly ukládány určité povinnosti, které se mohou dotýkat jejich vztahů s klienty, a to zejména v případech, kdy existují věrohodné důkazy prokazující zapojení advokáta do trestné činnosti, nebo za účelem potírání určitých nezákonných praktik. V každém případě je však nutné, aby pro ukládání takových povinností byl stanoven striktní legislativní rámec, a to vzhledem k tomu, že advokáti zastávají důležitou pozici při výkonu spravedlnosti, když vystupují jako prostředníci mezi spornými stranami a soudy (*André a další v. Francie*, § 42; *Morice v. Francie* [GC], § 132).

V daném případě **došlo k zásahu orgánu státní správy, podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy, do práva stěžovatele na respektování jeho soukromého života v kontextu ústní komunikace mezi ním a jeho právním zástupcem.** Je proto nezbytné vyhodnotit, zda tento zásah je odůvodněný ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, tj. zda je v souladu se zákonem, zda sleduje legitimní cíl a zda je „nezbytný v demokratické společnosti“. Požadavek zákonnosti znamená nejenže dotčené opatření musí mít oporu v právním předpise, ale také, že právní předpis musí vykazovat určitou kvalitu (tj. musí být dostupný a jeho účinky musí být předvídatelné). Právní předpis je předvídatelný, pokud stanoví s dostatečnou přesností podmínky, za kterých určité opatření může být aplikováno, tak, aby dotčené osoby mohly náležitě upravit své jednání.

Při zásahu do důvěrnosti komunikace mezi stěžovatelem a jeho obhájkyň vnitrostátní soudy odkázaly na zákonné ustanovení a konstatovaly, že jednání obhájkyň, které spo-

čívalo v zaslání knih a periodik stěžovateli, nebylo slučitelné s její advokátní profesí, jelikož taková zásilka nesouvisela s obhajobou. Nicméně dotčené zákonné ustanovení je možné použít pouze ve výjimečných taxativně vymezených případech, ve kterých lze omezit důvěrnost komunikace mezi advokátem a klientem. Jedná se o případy, kdy je z dostupných materiálů zjevné, že profesní tajemství, které se váže na komunikaci mezi vězněm a jeho obhájcem, je využíváno pro spolupráci s teroristickou organizací, nebo pro páchaní trestného činu, nebo jinak ohrožuje bezpečnost vězeňského zařízení. V takových případech může být nařízeno, aby u konzultací mezi vězněm a jeho právním zástupcem byl přítomen příslušník vězeňské služby.

Zadrženi korespondence pouze z toho důvodu, že se nevztahuje k obhajobě stěžovatele, není v příslušném zákonném ustanovení upraveno jako zákonný důvod pro omezení důvěrnosti komunikace mezi klientem a jeho obhájcem.

Takový výklad by šel proti smyslu zákonného ustanovení a znamenal by, že jakákoliv korespondence ze strany advokáta, která se nevztahuje k obhajobě, by mohla být předmětem závažného omezování důvěrnosti komunikace bez časového omezení. V případě stěžovatele interpretace a aplikace dotčeného zákonného ustanovení vnitrostátními soudy byla zjevně bezdůvodná, a tudíž nepředvídatelná ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Takový extenzivní výklad vnitrostátního ustanovení není tudíž v souladu s požadavkem zákonnosti podle Úmluvy. ESLP dospěl k jednomyslnému závěru, že **v daném případě došlo k porušení čl. 8 odst. 1 Úmluvy z důvodu nedostatku předvídatelnosti interpretace a aplikace zákona vnitrostátními soudy na skutkové okolnosti stěžovatelova případu.** ESLP se již proto dále nezabýval tím, zda opatření sledovalo legitimní cíl a zda bylo nezbytné v demokratické společnosti.

K namítanému porušení čl. 6 Úmluvy:

Relevantní vnitrostátní legislativa přiznává vězňům právo na důvěrnou komunikaci s jejich obhájci v souladu s evropskými vězeňskými pravidly. V daném případě tudíž existuje „spor ohledně práva“, které je přiznáno vnitrostátním právem, ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Pro aplikovatelnost čl. 6 odst. Úmluvy je nutné, aby spor byl skutečný a závažný a nevztahoval se pouze k samotné existenci práva, ale také k rozsahu a způsobu jeho výkonu, přičemž výsledek řízení se musí tohoto práva přímo dotýkat. Povaha zákona, který určuje, jakým způsobem má být věc vyřešena, nebo druh orgánu, který o věci rozhoduje (soud, správní orgán), nejsou tudíž tolik důležité (*Micallef v. Malta* [GC], § 74). Otázkou je, zda se jedná o civilní právo. V souladu s judikaturou ESLP se o civilní právo jedná také v případech, které se sice zdánlivě netýkají civilního práva, ale které mají přímý a významný dopad na peněžitě či nepeněžitě právo jednotlivce. Na základě tohoto přístupu lze civilní rozsah čl. 6 odst. 1 Úmluvy aplikovat na řadu sporů, které jsou ve vnitrostátním právu označovány jako spory veřejnoprávní (*Denisov v. Ukrajina* [GC], § 51).

ESLP se již vyslovil, že některá omezení práv vězňů spadají do oblasti „civilních práv“. Např. ESLP shledal, že čl. 6 Úmluvy je aplikovatelný na určitá disciplinární řízení vztahující se k výkonu trestu odnětí svobody (*Gülmez v. Turecko*,

§ 27-31) nebo že za „civilní právo“ lze považovat návštěvy rodiny vězně či korespondenci s osobami, které nejsou členy rodiny vězně (*Enea v. Itálie* [GC], § 119, ECHR; *Ganci v. Itálie*, § 20-26). Tuto judikaturu lze aplikovat rovněž v tomto případě, ve kterém ESLP již shledal, že na ústní komunikaci klienta s jeho právním zástupcem se vztahuje pojem „soukromý život“. Tudiž **podstata práva na soukromou komunikaci klienta s jeho právním zástupcem je převážně osobního a individuálního charakteru, jenž přibližuje daný případ více k civilní sféře.** Vzhledem k tomu, že omezení možnosti jak stěžovatele, tak jeho právního zástupce důvěrně komunikovat mezi sebou maří z velké části výkon tohoto práva, ESLP je toho názoru, že soukromoprávní aspekty sporu převládají nad aspekty veřejnoprávními. Čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho civilním rozsahu je tudíž aplikovatelný.

Základní zásadou čl. 6 odst. 1 Úmluvy je ústní a veřejné jednání (*Jussila v. Finsko* [GC], § 40). Podle tohoto ustanovení Úmluvy povinnost ústního jednání není absolutní a za výjimečných okolností týkajících se povahy věci soud nemusí nařídit ústní jednání (*Göç v. Turecko* [GC], § 42). Strana sporu se může také práva na ústní jednání vzdát jak výslovně, tak tacitně, za předpokladu, že na nařízení ústního jednání není veřejný zájem (*Juričić v. Chorvatsko*, § 87). V případě *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugalsko* velký senát ESLP shrnul určité situace, ve kterých výjimečné okolnosti mohou odůvodnit nekonání ústního jednání, jakož i situace, ve kterých je nařízení ústního jednání nezbytné. ESLP v uvedeném případě rovněž konstatoval, že absence ústního jednání na nižším soudním stupni může být napravena odvolacím soudem, za předpokladu, že tento soud přezkoumává jak skutkový, tak právní stav věci.

Pokud řízení probíhá v písemné podobě, strany musí mít alespoň možnost požádat o ústní jednání, i když tato žá-

dost může být soudem zamítnuta (*Martinie v. Francie* [GC], § 42). **V daném případě však ústní jednání neproběhlo na žádném stupni vnitrostátního řízení. V řízení soudy vycházely pouze z obsahu spisu a stěžovatel ani jeho právní zástupce neměli možnost se soudního jednání zúčastnit.** Nebylo důležité, že stěžovatel výslovně nepožádal o ústní jednání, jelikož vnitrostátní procesní předpisy ústní jednání nepřikazovaly, pouze s výjimkou disciplinárního řízení. Bylo výlučně na soudu, zda jednání nařídí, nikoliv na stěžovateli, zda o ústní jednání požádá. Tudiž nelze mít za to, že se stěžovatel svého práva na ústní jednání vzdal.

Rozhodnutí omezit právo stěžovatele na důvěrnou komunikaci s jeho právním zástupcem bylo vydáno, aniž by si vnitrostátní soud vyžádal vyjádření stěžovatele. S námitkami stěžovatele proti tomuto rozhodnutí se odvolací vnitrostátní soud rovněž vypořádal pouze na základě spisu, bez nařízení ústního jednání, ačkoliv se stěžovatelovy námitky týkaly faktických a právních otázek. Odvolací soud měl pravomoc zrušit rozhodnutí soudu první instance a posoudit sám právní a skutkový stav věci. S ohledem k okolnostem případu, zejména ke kombinaci toho, že se stěžovatel nemohl vyjádřit k návrhu vězeňské správy před vydáním rozhodnutí, závažnosti přijatého opatření a absenci ústního jednání na obou soudních stupních, stěžovatelův případ nebyl projednán v souladu s požadavky čl. 6 odst. 1 Úmluvy. ESLP dospěl k jednomyslnému závěru, že **v daném případě došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.** ESLP přiznal stěžovateli spravedlivé zadostiučinění za nemajetkovou újmu ve výši 2 000 eur.

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Glosa:

K rozhodnutí NS ohledně zákonného předkupního práva dle § 3056 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 22 Cdo 1995/2020

I. Východisko a vymezení právní otázky

Dne 25. 11. 2020 vydal Nejvyšší soud (NS) ve věci vedené pod sp. zn. 22 Cdo 1995/2020 rozsudek, v němž se zabýval **několika aspekty zákonného předkupního práva dle § 3056 odst. 1 o. z.** Upozorníme alespoň na tři z nich.

V první řadě šlo o otázku, **zda obě předkupní práva** (tj. předkupní právo vlastníka pozemku ke stavbě a předkupní právo vlastníka stavby k pozemku) **mohou existovat vždy jen současně (reciprocně)**, popř. zda je možné, aby v konkrétní situaci svěd-

čilo předkupní právo jen jednomu z vlastníků, nikoli oběma.

Dále se soud zabýval problematikou aplikace § 3056 odst. 1 o. z. v situaci, **kdy je stavba umístěna na více pozemcích současně.**

Konečně NS řešil otázku, **zda uvedená zákonná předkupní práva vznikají i v případě staveb, které nejsou předmětem evidence v katastru nemovitostí.**

Vzhledem k tomu, že v principu souhlasíme se závěry uvedenými v glosovaném rozhodnutí, je účelem tohoto textu v první řadě informovat čtenáře o dané problematice. Dále nabízíme alternativní pohled na řešení jedné dílčí otázky a doplňujeme některé další argumenty, které v rozsudku nezazněly, ačkoli by jimi bylo možné věcně správné závěry NS podpořit.

II. Závěry plynoucí z glosovaného rozhodnutí a jejich zhodnocení

1. K otázce, zda obě předkupní práva mohou existovat vždy jen současně (recipročně)

Soud prvního stupně vyšel z myšlenky (kterou akceptoval i odvolací soud), že **předkupní práva** vlastníka pozemku a vlastníka stavby **jsou na sebe vázána v tom smyslu, že jsou vzájemná, resp. podmíněná**. Dle tohoto názoru by platilo, že pokud v konkrétní situaci nemůže jeden z vlastníků uplatnit své předkupní právo, nemůže je uplatnit ani druhý vlastník.

Specificky šlo o to, že vlastník V měl ve svém vlastnictví hlavní stavbu (jako samostatnou nemovitou věc), která byla umístěna na pozemku 1 (tento pozemek byl rovněž v jeho vlastnictví). Dále měl tentýž vlastník ve svém vlastnictví vedlejší stavbu (jako samostatnou věc), která byla umístěna na sousedním pozemku 2 patřícím osobě O; tato vedlejší stavba tvořila příslušenství stavby hlavní.

Soud prvního stupně i odvolací soud uvedly, že vlastník vedlejší stavby, která je příslušenstvím jiné jeho stavby, ležící na jiném pozemku, nemá vůči vlastníkovi pozemku 2 k tomuto pozemku předkupní právo (a vlastník pozemku 2 nemá předkupní právo k takové vedlejší stavbě). Je tomu tak proto, že kdyby vlastník pozemku 2 měl k vedlejší stavbě předkupní právo a úspěšně je uplatnil, přerušil by se hospodářský vztah mezi hlavní věcí (tj. hlavní stavbou) a jejím příslušenstvím (tj. vedlejší stavbou); to je podle soudů obou stupňů nežádoucí, neboť by došlo k maření účelu institutu příslušenství věci. Nemůže-li však předkupní právo k vedlejší stavbě uplatnit vlastník pozemku 2, pak vzhledem ke vzájemnosti předkupních práv, plynoucích z § 3056 odst. 1 o. z. [„Vlastník pozemku (...) má ke stavbě předkupní právo a vlastník stavby má předkupní právo k pozemku“], nemůže ani vlastník vedlejší stavby uplatnit své předkupní právo k pozemku 2.

Oproti tomu NS k uvedené otázce zaujal **odlišný závěr**: „Ve většině případů předkupního práva uplatněného v § 3056 o. z. a násl. předkupní právo jak vlastníka pozemku, tak i vlastníka stavby dáno bude, **mohou však existovat výjimky**. Tak např. je třeba v zásadě (s přihlédnutím ke konkrétním skutkovým okolnostem věci) odepřít předkupní právo vlastníkovi neoprávněné stavby, zejména pokud při jejím zřízení nebyl v dobré víře, nebo dokonce jednal úmyslně; to ovšem neznamená, že by vlastník zastavěného pozemku neměl v takovém případě předkupní právo vůči vlastníkovi neoprávněné stavby. Podobně to platí v případě stavby nepovolené z hlediska stavebního práva (černé); pokud by totiž pozemek, na kterém stojí, získal v důsledku uplatnění předkupního práva vlastníkem takové stavby a stavební úřad nařídil později její odstranění, zůstalo by vlastníkovi stavby vlastnictví pozemku, ke kterému úspěšně uplatnil předkupní právo, zachováno; to je z hlediska zásad spravedlnosti, dobrých mravů i „obyčejného lidského cítění“ (§ 2 odst. 3 o. z.) nepřijatelný výsledek. Nic však nebrání přiznat předkupní právo vlastníkovi pozemku k nepovolené stavbě, bude-li toto právo uplatňovat.“

Dále se nebudeme věnovat řešení konkrétního skutkového stavu, kdy existovaly dvě stavby jako samostatné nemovité věci v právním smyslu, přičemž každá byla umístěna na jiném pozemku a současně jedna z nich tvořila příslušenství druhé. Nebudeme tedy rozebírat závěr nižších soudů,

že využití zákonného předkupního práva dle § 3056 odst. 1 o. z. jen ve vztahu k jedné z obou staveb by ve svém důsledku vedlo k dotčení funkce institutu příslušenství věci. Nicméně je vhodné jen velmi stručně poznamenat, že nižšími soudy nastíněný problém má obecnější povahu a lze se s ním setkat i v rámci jiných situací. Lze uvést např. skutkovou podstatu § 2149 odst. 2 o. z.; dle tohoto ustanovení „Zavázali se koupěchtivý koupit věc společně s jinými za souhrnnou cenu, zaplatí předkupník poměrnou část souhrnné ceny. Prodávající může požadovat, aby předkupník koupil s věcí vše, co od ní nemůže být odděleno bez poškození.“ Jde tedy o typové situace, v nichž se předkupní právo sice týká pouze konkrétní (jedné) věci, avšak v důsledku různých zákonných konstrukcí je třeba při realizaci předkupního práva řešit otázku jeho účinků ve vztahu k dalším věcem (odlišným od té, již se týká předkupní právo).

Vraťme se k závěru NS, dle něhož obecně nelze uvažovat o vzájemnosti (podmíněnosti) zákonných předkupních práv dle § 3056 odst. 1 o. z. Uvedený názor NS je dle našeho mínění korektní. Souhlasíme s tím, že v **převážné většině všech případů budou dána předkupní práva vlastníka pozemku i vlastníka stavby současně**; koneckonců, takový je hlavní smysl dané konstrukce. **Nelze však vyloučit** – byť budou takové situace připadat v úvahu zcela ojediněle (jak ostatně připouští i NS samotný) –, že **in concreto bude třeba jednomu z obou vlastníků předkupní právo odepřít, resp. jeho případný výkon testovat prostřednictvím obecných principů občanského práva**. Vhodným (doplňujícím) argumentem pro řešení těchto typových případů by byl i odkaz na § 6 upravující **princip poctivosti** (jde zejm. o jeho odst. 2, dle něhož „Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu“), popř. na § 8 upravující **zákaz zneužití práva**.

NS v rozsudku uvádí jako příklady situace, kdy vlastníkovi stavby nevzniká předkupní právo k pozemku, jednak neoprávněnou stavbu, jednak potom nepovolenou (černou) stavbu. S posouzením postavení vlastníka **neoprávněné stavby**, tj. stavby, která byla zřízena na cizím pozemku bez soukromoprávního titulu, lze zcela jistě souhlasit – takovému vlastníkovi předkupní právo nemá náležet. Zřízením neoprávněné stavby (tj. protiprávním činem) by si totiž stavebník zlepšil svou právní pozici získáním předkupního práva, což by bylo ve zjevném rozporu s výše citovanou zásadou obsaženou v § 6 odst. 2.

Jako poněkud problematictější se však jeví posouzení postavení vlastníka **nepovolené (černé) stavby**, tj. stavby zřízené na cizím pozemku v rozporu s veřejnoprávními (stavebními) předpisy. Tato stavba nemusí být současně stavbou neoprávněnou, může být totiž zřízena i se souhlasem vlastníka pozemku. V této situaci však není zřejmý důvod, proč by vlastníku stavby nemělo vznikat předkupní právo k zastavěnému pozemku. Snad jen v případě, kdy je již zahájeno řízení o odstranění stavby, resp. je zde vysoká míra pravděpodobnosti, že bude nařízeno odstranění stavby, by bylo v rozporu s účelem § 3056 o. z., aby vlastníkovi stavby vznikalo předkupní právo. V takovém případě je totiž zjevné, že nehrozí dlouhodobý stav odlišného vlastnického režimu stavby a pozemku, když právě tomuto stavu má uvedené ustanovení zabránit. V tomto ohledu je třeba se závěrem glosovaného rozhodnutí souhlasit.

2. K aplikaci § 3056 o. z. na situace, kdy je stavba umístěna na více pozemcích současně

Skutkový stav byl následující (v detailech sice není skutkový stav z rozhodnutí zcela jasně patrný, ovšem jeho základní obrysy – nutné pro pochopení situace – jsou zřejmé). Trvalá stavba byla umístěna na dvou pozemcích. Na jednom z nich byla umístěna ze své převážné části, na druhém z menší části; **nešlo však o situaci, kdy by byly splněny předpoklady pro aplikaci ustanovení o přestavku** (§ 3059 ve spojení s § 1087). Stavba se posléze stala součástí toho pozemku, na němž byla umístěna její převážná část, na základě § 3059 ve spojení s § 3056 odst. 1 o. z. Svoji druhou (nikoli převážnou) částí však i nadále spočívala na sousedním pozemku patřícím odlišnému vlastníkovi. Otázkou bylo, zda vlastníkovi pozemku, jehož součástí se stavba stala, vzniká k sousednímu pozemku předkupní právo dle § 3056 odst. 1 o. z. Je vhodné připomenout znění § 3059 o. z.: „*Je-li stavba zřízena na několika pozemcích, použijí se § 3056 až 3058 jen ve vztahu k pozemku, na němž je převážná část stavby. Stane-li se stavba součástí tohoto pozemku, použije se ve vztahu k pozemkům, na něž částí stavby přesahují, ustanovení o přestavku.*“

K uvedenému otázkou zaujal NS následující závěry: „*Je-li stavba zřízena na více pozemcích a stane se v souladu s § 3059 o. z. součástí jen jednoho z nich (toho, na kterém je zřízena její převážná část), nemá vlastník pozemku, jehož součástí se stavba stala, předkupní právo proti vlastníkovi sousedního pozemku, na kterém se nachází menší část stavby, a to ani v případě, že nejsou splněny podmínky pro nabytí vlastnického práva k části sousedního zastavěného pozemku podle ustanovení o přestavku.*“

Zasahuje-li totiž trvalá stavba zřízená na vlastním pozemku nikoliv jen malou částí na nikoliv jen malou část cizího pozemku (může jít ale i o případ, kdy zasahuje nikoliv jen malou částí na malou část sousedního pozemku nebo zasahuje malou částí na velkou část sousedního pozemku), nelze použít ustanovení o přestavku. Ust. § 3059 věta první o. z. je formulováno jasně: „Je-li stavba zřízena na několika pozemcích, použijí se § 3056 až 3058 o. z. jen ve vztahu k pozemku, na němž je převážná část stavby.“ Jinak řečeno, předkupní právo vlastníka stavby vůči vlastníkovi pozemku, upravené v § 3056 ve spojení s § 3059 o. z. se týká jen toho pozemku, na kterém leží převážná část stavby. Vlastník stavby (přesně řečeno vlastník pozemku, jehož součástí je stavba přesahující na sousední pozemek) v takovém případě nemá předkupní právo proti vlastníkovi sousedního pozemku, na kterém se nachází menší část stavby.“

I tento závěr je korektní. Je namístě doplnit i další argumentaci. Kromě odkazu na samotný text § 3059 (který mluví o tom, že předkupní právo se uplatní jen ve vztahu k tomu z více pozemků, na němž je umístěna převážná část stavby) je vhodné poukázat zejména na smysl a účel uvedeného přechodného ustanovení. Jím je dosažení právní jednoty stavby a pozemku, resp. zamezení dlouhodobě odlišnému vlastnickému režimu stavby a pozemku. Cílem zákona je tedy nastolit „standardní stav“, kdy stavba zřízená na pozemku je jeho součástí. Je-li však stavba i po 1. 1. 2014 zřízena na více pozemcích, neznamená to, že se stane součástí všech těchto pozemků. Spíše se stane součástí jen toho pozemku, se kterým je nejvíce hospodářsky spojená.¹ S tím pak zcela koresponduje řešení § 3059, podle které-

ho se stavba má stát (výlučnou) součástí (pouze) toho z více pozemků, na němž je umístěna její převážná část. Jak z dikce § 3059 věty první, tak i jeho uvedeného smyslu a účelu tedy plyne, že ve vztahu k ostatním dotčeným pozemkům (na nichž leží nikoli převážná část stavby) takový následek nastat nemůže (stavba se nestane jejich součástí, popř. se nestane společnou součástí obou, resp. všech pozemků, na nichž je umístěna). Výjimkou je jen pravidlo druhé věty § 3059 o přestavku. Ve vztahu k těm pozemkům, jejichž součástí se stavba nestane, resp. nemůže stát, se tedy uplatní řešení obsažené v rámci obecných pravidel (např. pravidel o stavbě na cizím pozemku).

Ust. § 3059 je tedy aplikovatelné ve dvou typových (na první pohled podobných) situacích. Pro obě je shodné to východisko, že stavba je umístěna na více pozemcích, přičemž na jednom z nich spočívá její převážná část. Je-li dáno toto základní východisko, mohou dále existovat **dvě varianty**: buď jsou ve vztahu ke stavbě umístěné na více pozemcích současně splněna kritéria pro aplikaci ustanovení o přestavku, nebo splněna nejsou. **Jsou-li splněna kritéria pro aplikaci ustanovení o přestavku, pak se aplikuje jak první, tak i druhá věta § 3059. Nejsou-li tato kritéria splněna, aplikuje se pouze první věta § 3059.**

3. K otázce, zda předkupní práva vznikají i v případě staveb neevidovaných v katastru nemovitostí

NS se v rozhodnutí vyjádřil i k otázce, zda zákonná předkupní práva dle § 3056 odst. 1 o. z. existují i tam, kde se v konkrétním případě jedná o stavbu nejsoucí předmětem evidence v katastru nemovitostí. Soud zaujal správný názor, dle něhož „*To, zda stavba je evidována v katastru nemovitostí, či nikoliv, nemá na existenci předkupního práva podle § 3059 vliv.*“ Je zřejmé, že dle smyslu a účelu zkoumaného přechodného ustanovení je zcela bez právního významu, zda je stavba předmětem katastrální evidence. Úmysl zákonodárce je jasný, tj. sjednotit právní režim pozemků a staveb na nich umístěných. Tento cíl je ve stejné míře naplněn bez ohledu na to, zda se *in concreto* jedná o stavbu evidovanou či neevidovanou v katastru nemovitostí (aspekt spočívající v evidování stavby v katastru nemá představovat výjimku z aplikovatelnosti daného přechodného ustanovení).

Naopak lze zdůraznit, že **předkupní právo zde není v případech, kdy stavba na cizím pozemku je samostatnou věcí v právním smyslu na základě § 3061 o. z.**: „*Ustanovení tohoto oddílu se nepoužijí, jedná-li se o stavbu, která není součástí pozemku podle tohoto zákona, nebo o nemovitou věc podle § 498 odst. 1 věty druhé.*“ Je vhodné upozornit na skutečnost, že v praxi se opakovaně vyskytly případy, kdy se vlastníci staveb, které dle o. z. (či jiného právního předpisu se silou zákona) nejsou součástí pozemku, domáhali výkonu (údajného) předkupního práva dle § 3056 odst. 1 o. z. – typicky tomu bylo v případě vlastníků liniových staveb v režimu § 509 o. z. Takový postup však odporuje smyslu a účelu uvedeného ustanovení; pokud je totiž určitá stavba samostatnou (nemovitou) věcí v právním smyslu, pak si svoji povahu podrží bez ohledu na to, kdo je jejím vlastníkem (tj. bez ohledu na to, zda je vlastníkem této stavby, jakož i pozemku, na kterém je umístěna, tatáž osoba).

❁ Autory komentáře jsou doc. JUDr. PETR TÉGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

¹ K tomu srov. Tégl, Melzer in F. Melzer, P. Tégl, a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III., § 419-654, Leges, Praha 2014, komentář k § 506, m. č. 44 a násl.

Petr Hůrka, Nataša Randlová, Jiří Doležilek, Dana Roučková, Margerita Vysokajová, Soňa Doudová, Michal Košnar, Vladimír Horna:

Zákoník práce. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2020, 6. vydání, 848 stran, 1 950 Kč.

Publikace je již 6. vydáním komentáře k zákoníku práce, zpracovaným dle právního stavu k 1. 1. 2021. Aktualizovaný komentář zahrnuje výklad ustanovení novelizovaných tzv. velkou novelou zákoníku práce (zákon č. 258/2020 Sb.) s účinností od 30. 7. 2020 a 1. 1. 2021.

Oproti 5. vydání došlo k určité změně autorského kolektivu. Mezi novými autory jsou další zaměstnanci Ministerstva práce a sociálních věcí, kteří se podíleli na přípravě velké novely, a jsou tak osobami nejpovolanějšími pro její výklad (minimálně do doby, než bude k dispozici odpovídající judikatura). Mezi dalšími autory jsou renomovaní odborníci v oblasti pracovního práva z řad akademických pracovníků, advokátů a zaměstnanců státní správy za garance předsedy senátu Nejvyššího soudu JUDr. Jiřího Doležilky. Samotné složení autorského kolektivu zaručuje kvalitní zpracování.

Publikace je strukturována klasickým stylem komentářů, za jednotlivá

ustanovení zákona je přidán výklad následovaný přehledem vybrané judikatury a souvisejících ustanovení českého právního řádu a případně též práva Evropské unie či mezinárodních úmluv. Seznam souvisejících citovaných předpisů je uveden v úvodu komentáře, což v kombinaci s věcným rejstříkem usnadňuje práci s textem a umožňuje rychlou orientaci a vyhledávání i pro uživatele, kteří se zákoníkem práce na denní bázi nepracují.

Jako zejména přínosné oceňuji začlenění praktických příkladů k řadě komentovaných ustanovení. Příklady jsou vhodně zvolené bez zbytečných komplikací a velmi přehledným způsobem ilustrují podstatu daného tématu. V tomto ohledu lze zejména vyzdvihnout podrobné a srozumitelné vypracování částí týkajících se klíčových oblastí upravených velkou novelou, tedy oblastí dovolené, vysílání zaměstnanců a přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, které umožňují čtenáři snadné seznámení s novelizovanou právní úpravou.

Přehledně zpracované jsou i ostatní kapitoly, zmiňují zejména kapitolu týkající se rozvázání pracovního poměru, která je v praxi často vyhledávaným tématem. Zpracování nejenže přehledně vysvětluje rozdíly mezi jednotlivými způsoby rozvázání pracovního poměru a výpovědními důvody, ale je doplněno také bohatou judikaturou, která je v této oblasti obzvláště významná. Obdobně to platí i pro ostatní ustanovení, včetně těch dotčených velkou novelou, jako je oblast doručování pracovněprávních dokumentů a odškodňování pracovních úrazů, které vysvětlují novinky zavedené novelou a jsou taktéž doplněny obsáhlým přehledem judikatury.

Vedle zákoníku práce obsahuje publikace komentář k nařízení vlády č. 590/2006 Sb., kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci. Tento právní předpis je součástí každodenní personalistické praxe, jeho textace není přitom vždy na první pohled zcela srozumitelná. Komentář v této části usnadňuje orientaci v předpisu zvýrazněním důležitých pasáží a řadou praktických poznámek k jednotlivým případům překážek v práci.

Lze uzavřít, že komentář klade způsobem svého zpracování důraz na sro-

zumitelnost a praktickou použitelnost. Domnívám se, že dobře poslouží nejen právníkům, ale i personalistům, manažerům či zaměstnancům kontrolních orgánů bez právního vzdělání. Publikace však současně obsahuje obsáhlý přehled judikatury a podrobné odkazy na související úpravu práva EU a mezinárodních úmluv, což určitě ocení studenti právnických fakult či zájmu o hlubší studium pracovního práva.

✦ JUDr. TEREZA ERÉNYI, LL.M.,
advokátka se specializací
na pracovní právo a zaměstnanost

Tomáš Grygar, Kateřina Frumarová, Ondřej Horák, Marek Masarik:

Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení

Wolters Kluwer ČR, Praha 2021, 316 stran, 638 Kč.

Monografie *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení* si klade za cíl poskytnout čtenáři komplexní pohled na problematiku vyvlastnění, a to nejen ve vztahu k analýze jeho současné právní úpravy (ústavní i zákonné), ale též co do jeho teoretického pojmového vymezení, právněhistorických souvislostí a v neposlední řadě též jeho komparace s vybranými zahraničními podobami (str. XV, 265, 266).

Je třeba zdůraznit, že takto vymezený záměr autorů je nepochybně dostatečně ambiciózní a rozhodně nepatří mezi ty cíle, jejichž naplnění by mohlo být snadné, zvládnutelné „každým“, či snad bylo „pouhou formalitou“. To, že se tohoto záměru ujal autorský kolektiv zahrnující zkušené akademické pracovníky a respektované autory již zavedených a hojně citovaných prací, jistě není náhoda, a lze tak velmi přivítat to, že takto specifické a nesnadné téma nebylo „literárně obsazeno“ (zdůrazňuji uvozovky) autorem či autory s menšími zkušenostmi a odbornými dovednostmi. Jde totiž o **první ucelenou monografii na toto téma**, která může – a doufejme, že i bude – představovat neopominutelný milník v akademickém zpracování předmětné problematiky.

Z hlediska struktury vychází kniha z obecného teoretického a právněhistorického základu vlastnického práva a analýzy možných forem jeho omezení (primárně, ale nejen veřejnoprávního), následuje pojmové vymezení vyvlastnění jako takového, a to již včetně jeho pozitivněprávní, resp. ústavněprávní reflexe, po němž již autoři přistupují k samotnému jádru celého díla, jímž je **rozbor současné pozitivněprávní úpravy vyvlastňovacího zákona**.

Zde publikace sice respektuje strukturu tohoto právního předpisu, kdy nejprve rozebírá – zjednodušeně řečeno – hmotněprávní aspekty vyvlastnění, a následně pak vyvlastňovací řízení (včetně „nápravné“ fáze v podobě řízení o opravných či dozorcích prostředcích nebo o zrušení vyvlastnění), je však třeba ocenit snahu autorů „nasklouznout“ k pouhému komentování jednotlivých ustanovení, ale naopak poskytnout čtenáři souvislý a ucelený obraz konkrétní rozebírané materie. Text tak i v těchto pasážích stále zůstává monografickým pojednáním, ve kterém jeho autoři neváhají nejen vyplňovat mezery v právní úpravě, ale též polemizovat s již dříve předloženými závěry či „návodů k řešení“, a předkládat také své vlastní (i při vědomí jejich možné nejednoznačnosti).

Na **rozbor vyvlastňovacího zákona organicky navazuje kapitola o soudní ochraně vyvlastnění** (která opět namísto pouhého komentování pozitivněprávní úpravy důkladně analyzuje

nejen důvody stávajícího duálního modelu soudní ochrany, ale též jeho následky a praktické projevy), po které se již autoři věnují jednotlivým možným expropriačním důvodům obsaženým v jednotlivých zvláštních zákonech. **Publikaci uzavírá popis (logicky již spíše stručnější) právních úprav vyvlastnění v Německu a Rakousku.**

V obecné rovině je možné konstatovat – a z některých výše uvedených poznámek je to zřejmé i patrné –, že text předložené knihy je zpracován na odborné úrovni odpovídající očekávaním zainteresované veřejnosti. Nejde ani jen o glosátorsky pojaté komentování relevantních právních úprav, ani o pouhý kompilát shrnující poznatky prezentované v již publikovaných pracích jiných autorů, ale o originální a důkladně pojaté odborné dílo nabízející svému čtenáři komplexní a ucelený pohled na vybranou problematiku. Jednotliví členové autorského kolektivu při této práci evidentně využili nejen své dosavadní znalosti z „dotčených“ právních oblastí (zejména pak z práva správního, ústavního a občanského, a to včetně právních dějin), ale také bohaté autorské zkušenosti získané při zpracování předcházejících knih. To vše se na výsledku velmi příznivě podepsalo.

Text je nejen čtivý, ale též nabízející odpovědi na řadu teoretických a praktických otázek, které se v oblasti vyvlastňování vyskytují a na které nenabízí jednoznačná řešení nejen aktuální pozitivněprávní úprava, ale pohříchu často ani judikatura, doktrína či „praktická“ komentářová literatura. Autoři zcela správně potlačili možnou ambici vyřešit svou knihou všechny tyto problémy či sporné momenty související s expropriací, nerezignovali však na svou úlohu právních vědců, jejichž úkolem by – kromě jiného – mělo být i hledání řešení těch problémů, na které v důsledku jejich komplikovanosti nemá (s)právní praxe čas, prostor či jiné kapacity.

Z textu práce je přitom patrné, že tvůrci jsou si sami dobře vědomi toho, že řada nejednoznačností a problematických aspektů objevujících se v materii vyvlastňování nemá jediné možné (jednoznačné) právní řešení, přičemž to v určitých situacích může být od-

vislé také od konkrétních skutkových okolností daného případu. To platí i o některých konkrétních otázkách, které při čtení publikace mohou vytahnout na mysl – jako je např. teoretický vztah zásady legality a zákonnosti (str. 39) či některé problematické dopady vyplývající z kombinace zásady subsidiarity vyvlastnění se zásadou dispozitivní (str. 124, 158) –, které by mnohdy samy o sobě vydaly na samostatné zpracování.

Je tak možné uzavřít, že zpracovávaná publikace *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení* je více než důstojným příspěvkem do současné právněvědecké literární produkce.

✿ JUDr. PhDr. JAN MALAST, Ph.D.,
odborný asistent na Katedře správního
práva Právnické fakulty Západočeské
univerzity v Plzni

Michal Králík a kolektiv:

Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů

Leges, Praha 2021, 5. vydání,
1 128 stran, 1 790 Kč.

Jedna z věčných otázek, které se neustále objevují v souvislosti s právnickým vzděláváním, je míra jeho zaměření na praxi. Na straně jedné stojí stoupenci názoru, podle něhož právnícké studium je a má zůstat především teoretické, protože praktické poznatky přijdou později, zatímco teorie se již dohnat nedá, a na straně druhé tvrdí důslední praktici, že nepotřebují zaměstnávat někoho, kdo neumí napsat žalobu, neví, kde sídlí katastr nemovitostí a jaký formulář je tam třeba vyplnit, nedokáže spočítat výši soudního poplatku nebo odměny advokáta, o používání slangových termínů ani nemluvě. Dodnes mám v živé paměti, jakým pohledem plným despektu mne obdařila zkušená soudkyně, když mne kdysi poslala, abych se podíval do „budníku“, a já jsem nevěděl, co to je.

Jsem vděčen osudu, že mohu řadu let působit v justici i akademické sféře, a možná i proto zastávám názor, že

právníkové fakulty by měly své studenty vybavit zejména potřebnou teorií a schopností korektní a kreativní právní argumentace. Dobrý právník totiž není chodící software a nedává žádný rozumný smysl, aby se učil nazpaměť paragrafy, čísla zákonů a spisové značky soudních rozhodnutí. Dobrý právník je ten, který dokáže především pochopit daný právní problém, uvědomit si jeho celkový kontext a najít argumenty pro optimální řešení. Což konkrétně znamená, aby toto řešení odpovídalo nejlepšímu zájmu klienta (jak se očekává od advokátů a dalších svobodných profesí), anebo bylo tím nejspravedlivějším z možných (soudci, právníci působící ve veřejné správě). Takto viděno je proto nejpraktičtější taková výuka, která studenty povede k samostatnému a tvůrčímu způsobu myšlení a bude v nich rozvíjet schopnost přesvědčivé vlastní právní argumentace, vycházející z hlubokých teoretických základů a znalostí.

Právo je však také řemeslo, které z velmi dobrých důvodů ctí určitou formu. Každá smlouva nebo podání k soudu proto musí mít nejen kvalitní obsah, ale nesmí opomíjet i nezbytné formální požadavky. Žaloba podaná k soudu totiž sice může být argumentačně skvělá, nicméně, je-li podána opožděně, soud jí nemůže vyhovět, ani když by nakrásně chtěl. Smlouva pomíjející základní zákonné náležitosti způsobí smluvním stranám více problémů než užitku. Sebepřesvědčivější soudní rozhodnutí bude vadné, když ne-

bude obsahovat poučení o opravném prostředku, anebo opomene-li soud oslovit některého z účastníků řízení.

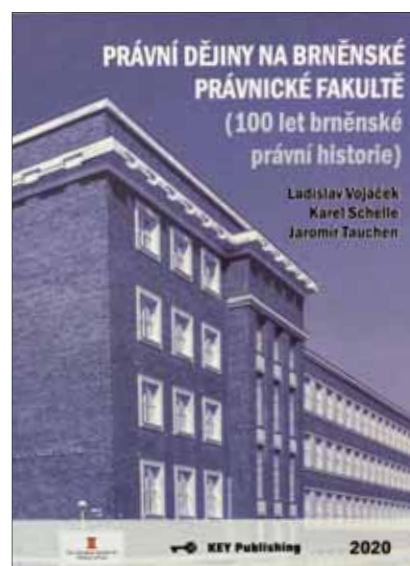
Právě proto je velmi důležité, že vycházejí takové publikace, jako je recenzovaný počin kolektivu 23 autorů, shromážděných kolem soudce Nejvyššího soudu Michala Králíka. Myslím si totiž, že když by měl soudce kteréhokoliv soudu poctivě odpovědět na dotaz, bez kterých publikací se při své práci neobejde, určitě by mezi nimi (vedle právních předpisů a komentářů) nechyběl souhrn vzorů rozhodnutí a úkonů, které „jeho“ soud vydává. Je proto velmi dobře, že díky péči nakladatelství Leges právě vyšlo již **5. vydání almanachu těchto vzorů, aktualizované a doplněné podle stavu k 1. 1. 2021.**

Za velmi důležitou považuji rovněž okolnost, že jejich autory jsou skuteční praktici, z převážné většiny samotní soudci působící na všech úrovních soudní soustavy. Čtenáři se tak dostávají do rukou **soubor reálných vzorů, s jakými může počítat ve své praxi.** Je také důležité, že **jednotlivé vzory jsou opatřeny praktickými poznámkami a komentáři.** Čtenář se tak dozví nejen to, jak má konkrétní rozhodnutí nebo jiný úkon soudu vypadat a co konkrétně by měl obsahovat, nýbrž také, jak vypadá referát (komu a jakým způsobem je třeba rozhodnutí doručit) a která hmotněprávní zákonná ustanovení je třeba zohlednit. Na řadě míst autoři poskytují čtenáři i praktické rady, jak postupovat – např. kdo by měl být vyslechnut, jaké další řízení je namísto zahájit či co se dále děje po vydání rozhodnutí.

Přehlednosti knihy prospívá její **velmi vhodná systematika, která odděluje nalézací civilní řízení od řízení vykonávacího a insolvenčního;** samostatně jsou pojednávána rozhodnutí a úkony podle soudního řádu správního a ve zvláštních řízeních soudních. Poslední část knihy představuje rozhodnutí a úkony soudů vydávané v opravných řízeních. Cenné je rovněž oddělení procesních úkonů a rozhodnutí od rozhodnutí meritorních. Pozitivně hodnotím konečně prezentaci vzorů podle hmotněprávních kritérií, takže je velmi snadné se v knize zorientovat a najít si třeba pouze vzory občanské, obchodní, dědické nebo rodinněprávní.

Závěrem nezbyvá než knihu vřele doporučit (především) všem současným nebo budoucím soudcům, jejich odborným spolupracovníkům, ale i advokátům a dalším právním praktikům. Jakkoliv se totiž nejedná a ani jednat nemá o publikaci, kterou si čtenář bude pročit každý večer před spaním, je to kniha velmi přínosná a důležitá a je pro každého praktika dobré přinejmenším vědět, že ji má a že do ní v případě potřeby může kdykoliv nahlédnout.

✦ doc. JUDr. VOJTĚCH ŠIMÍČEK, Ph.D.,
soudce Ústavního soudu

Ladislav Vojáček, Karel Schelle, Jaromír Tauchen:

Právní dějiny na brněnské právnické fakultě (100 let brněnské právní historie)

Key Publishing s. r. o. –
The European Society for History of Law, Ostrava 2020, 624 stran,
1 590 Kč.

Ke stému výročí založení Právnické fakulty Masarykovy univerzity napsali ve výročním roce 2019 a o rok později knižně vydali brněnští právní historikové a zčásti též pamětníci obnovu brněnské právnické fakulty v roce 1969 a jejího dalšího vývoje velice za-

jímavý a informačně bohatý text, **věnovaný brněnské právní historii a tamější Katedře dějin státu a práva**, s níž více či méně spojili své životní osudy. Dovolím si dodat, že anotovaná publikace je nastaveným zrcadlem všem, kdož považují právní dějiny za okrajový obor, jehož badatelské výsledky stačí zmínit v úvodních přednáškách v oborech platného práva.

V první části se autoři zabývají **přestavami a výukou právní historie a romanistiky na brněnské právnické fakultě v letech 1919-2019**. Pro toto období si stanovili periodizaci na etapy 1919-1938, 1938-1945, 1945-1969, 1969-1989 a 1989-2019. Již z této periodizace je patrné, že fakulta a v jejím rámci právní historie a romanistika procházely a procházejí obdobiami rozmachu a časy stinnými.

V letech 1919-1938 výuku právní historie a romanistiky vedli vesměs profesori, kteří sami vystudovali na pražské právnické fakultě, kde byli žáky vynikajících učitelů, např. romanista Jan Vážný byl žákem Leopolda Heyrovského a Josefa Vančury, František Čáda, jenž vyučoval národní právní dějiny, byl frekventantem pověstného právně-historického semináře profesora Jana Kaprase. Pozorný čtenář nepřehlédne, že v období první republiky se ještě nevyučovaly obecné právní dějiny, zato daleko větší pozornost než dnes byla věnována církevnímu právu, které přednášel profesor Josef Vacek.

Další rozvoj fakulty a výuky právních dějin byl přerušen za okupace v letech 1939-1945, a po krátkém období od osvobození do zrušení fakulty v roce 1950 znovu až do roku 1969.

V letech 1945-1950 výuku právních dějin a romanistiky vedli kromě dalších syn bývalého prezidenta Moravské advokátní komory Hynek Bulín a romanista a papyrolog Jiří Cvetler. Mohu zmínit, že oba tito profesori učili i mého tatínka, právního historika Stanislava Balíka, který s profesorem Cvetlerem udržoval přátelský a odborný kontakt až do roku 1991.

Nelze přehlédnout, že právní historikové a romanisté, kteří působili na Právnické fakultě Masarykovy univerzity ve shora zmiňovaných obdobích, pěstovali své obory i v době, kdy nemohli učit. František Čáda tak působil v Komisi pro soupis rukopisů, Jiří Cvetler ve Slovanském ústavu. Právní historii však neopustil ani Hynek Bulín, věnoval se jí i numizmatik Jaroslav Pošvář, který do zrušení fakulty vyučoval správní právo a správní vědu.

K obnovení fakulty v rámci přejmenované Univerzity Jana Evangelisty Purkyně došlo v roce 1969. V počátcích na katedře působil znovu Jiří Cvetler, na fakultě dále též právní historik a procesualista Hynek Bulín. Vybavuji si, že zprvu jezdili na fakultu příležitostně přednášet i členové pražské Katedry dějin státu a práva, včetně mého otce. Za pozornost stojí okolnost, že jak v roce 1919, tak v roce 1969 přišli zprvu na fakultu a katedru absolventi pražské právnické fakulty, což bylo dáno tím, že během relativně krátkých období, kdy se fakultě dařilo, se nestihl vytvořit pedagogický sbor složený z vlastních absolventů. Ten byl pak postupně budován až od roku 1969.

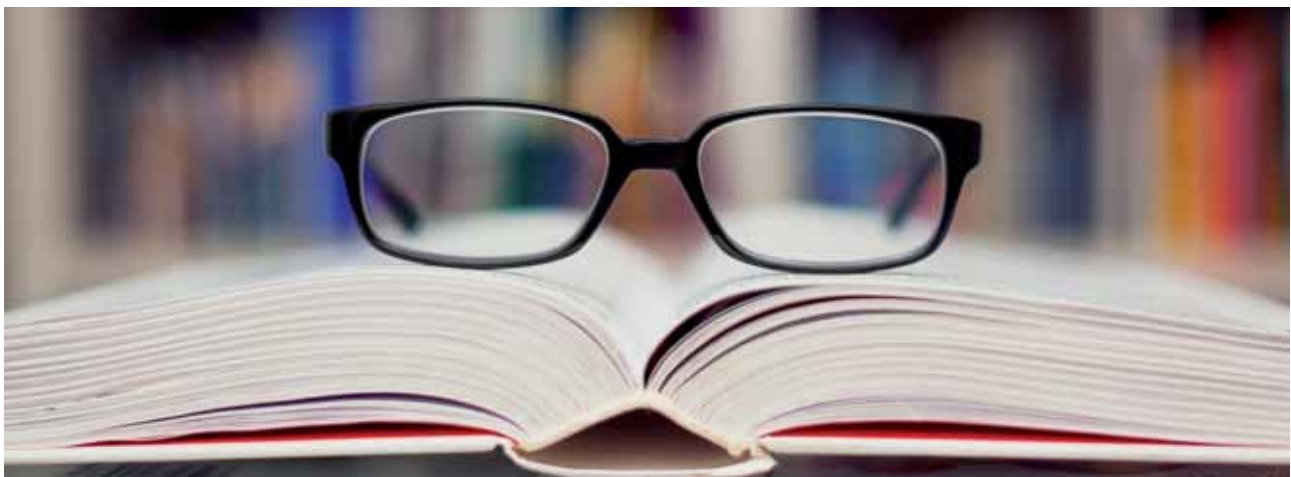
Členové katedry se však nevěnovali pouze pedagogické, ale výrazně též

vědecké činnosti. V současné době je katedra výborně personálně zajištěna, věnuje se výchově doktorandů a její členové jsou velice aktivní v oblasti vědy. Monumentální Encyklopedie českých právních dějin je pouze jednou z mnoha možných ukázek.

Kniha přináší dále nejen biografické medailonky všech jednotlivých právních historiků a romanistů, kteří na fakultě působili, ale též jejich bibliografie, v čemž je její další významný přínos pro badatele v oboru právních dějin. Nechybí ani seznamy diplomových, bakalářských, rigorózních a dizertačních prací, obhájených na katedře, které svědčí o zájmu o katedrou vyučované obory. Pro obor právních dějin se na fakultě habilitovali Jan Vaščka, Karel Schelle, Pavel Mates a Jaromír Tauchen. Nechybějí konečně ani vzpomínky těch, kteří jsou pamětníky, Eduarda Vlčka a Karla Schelleho.

Autorům lze ke zdařilé publikaci pogratulovat, zároveň ji však lze brát jako výzvu právním historikům a členům kateder na dalších českých právnických fakultách ke zpracování daného tématu pro jejich fakulty, byť na fakultách plzeňské a olomoucké se zatím jedná o krátká období. Z rekapitulace osudů romanistiky a právních dějin na brněnské právnické fakultě si lze vzít s potěšením ponaučení, že tyto obory nelze „zašlapat“ ani ve chmurných časech.

❁ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.,
děkan Fakulty právnické Západočeské
univerzity v Plzni, advokát, právní historik
a emeritní ústavní soudce

7 let Unie obhájců České republiky

Z důvodu nedostatečných pojistek justičního systému na straně státních zastupitelství vznikla na jaře roku 2014 Unie obhájců. Jak tehdy deklarovala, jejím účelem je dohled nad zákonností a dodržováním základních práv a svobod garantovaných ústavním pořádkem České republiky a respektováním přirozených práv člověka a poskytování ochrany před porušováním, poškozováním a krácením těchto práv a svobod v trestním řízení, zejména práva na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Prvních sedm let Unie obhájců hodnotí v rozhovoru dva její zakládající členové, JUDr. Tomáš Sokol a Mgr. Lukáš Trojan.

- **Prosím připomeňte úvodem hlavní impuls, onu „poslední kapku“, proč byla před těmi sedmi lety Unie obhájců založena a jaké je její poslání.**

LT: Myslím, že ta pomyslná poslední kapka nebyla. Před sedmi lety zakladatelé Unie obhájců, tedy Tomáš Gřivna, Marek Nespala, Filip Seifert, Tomáš Sokol, Petr Toman, Václav Vlk a já, jsme jako advokáti a obhájci dospěli k závěru, že je třeba začít veřejně poukazovat na množící se procesní excesy orgánů činných v trestním řízení. Rozhodně se v tehdejší atmosféře nejednalo o snadný, či dokonce populární krok. Společnost byla naladěna na vlně tehdy populární protikorupční revoluce.

Při založení Unie obhájců, stejně jako dnes, nám jde o jediné, aby v České republice v trestním řízení byly dodržovány ústavně zakotvené principy spravedlivého procesu, aby práva podezřelých, obviněných, odsouzených, ale i svědků, poškozených a obětí trestných činů byla za-

JUDr. Tomáš Sokol

Mgr. Lukáš Trojan

chována. Ideálně, aby se tak dělo v souladu s přirozeně-právními východisky a aby při využití pozitivistického výkladu nedocházelo k ohýbání či obcházení ústavních principů. Zároveň jsme při založení cílili na kultivaci a přizpůsobení trendů trestního práva západoevropským trendům.

TS: Trestný čin je ve zdrcující většině případů tím největším možným porušením právních předpisů, a tedy právního řádu. Vyšetřování trestných činů a prokazování viny podezřelým je často provázeno vysokou motivací usvědčit podezřelého. V řadě případů je vyšetřování provázeno emocemi, mediální publicitou a roli namnoze hraje i ambice být úspěšný. To pak spolu s vnitřním přesvědčením o tom, že obviněný či obžalovaný je zcela jistě pachatelem trestného činu, nutně vytváří podmínky pro chybná rozhodnutí a chybné postupy. Směs svatého nadšení a ambice být úspěšný v boji se zločinem je dost traskavá kombinace. Mým motivem pro participaci na projektu Unie obhájců nebyla ani tak absence pojištěk justičního systému, a asi bych ani nehovořil o poslední kapce. Dlouhodobě jsem ale měl pocit, který přerostl v přesvědčení, že celý systém, zejména pokud jde o orgány činné v přípravné fázi trestního řízení, bere výše zmíněné chyby jako samozřejmost bez dostatečné reflexe a snahy se jim do budoucna vyhnout. Kromě toho jsem vnímal, že vedle České advokátní komory by zde mělo být i uskupení, které reprezentuje výhradně a jedinečně obhájce a může se vyjadřovat i tam, kde už se Komora musí vzhledem ke své povaze přece jen mírnit.

• Jak se daří naplňovat cíle Unie?

LT: Můj soukromý názor je, že Unie obhájců byla založena v minutě dvanácté. V současné době můžeme na Slovensku pozorovat, kam může dojít zneužívání či nadužívání institutů trestního práva, jako je např. nelimitovaná koluzní vazba. Myslím, že založení Unie obhájců bylo důležitým milníkem, který částečně vyrovnal vychýlené kyvadlo. Nechci tím říct, že by Unie obhájců byla spasitelem trestního procesu v ČR, ale ozveme se vždy, když dochází k excesivnímu jednání v rámci trestního procesu. Myslím, že se nám daří naší činností spoluutvářet pravidla trestního procesu a snad i bránit nejhorším vybočením. Mohu uvést např. vlnu kriminalizace jednání volených zástupců municipalit, problematiku odposlechlů a sledování, otázky mlčenlivosti obhájce, spolupráce na formování trestní legislativy a další. Samozřejmě často jsou to dva kroky vpřed a jeden dozadu.

TS: Myslím, že se to daří docela dobře. Jak říká Lukáš, ozýváme se vždy, když máme pocit, že by se něco v přístupu k trestnímu procesu nebo k aplikaci trestního zákoníku mělo změnit, a prakticky vždy vnímáme, že naše stanoviska jsou brána vážně. Někdy jsou patrné i přímé efekty našich argumentů. Typicky, pokud jde o zmiňovaná trestní stíhání obecných zastupitelů, anebo v poslední době poukaz Unie na někdy přehnaně tvrdé tresty ukládané za marginální trestné činy jen proto, že byly spáchány v době nouzového stavu.

• A kde naopak vidíte ještě prostor pro efektivnější využití možností Unie?

TS: Prostor nám vytvářejí lidé a doba. Když si jakžtakž vyjasníme problematiku možná zbytečně stíhaných zastupitelů, objeví se něco jiného. Nyní třeba stíhání advokátů za to, že svému klientovi poradili, aby nevypovídal, což je interpretováno jako zapojení těchto advokátů do organizované zločinecké skupiny. A nepochybuji, že jakmile se vyřeší tento problém, skoro zaručeně se objeví nějaký další. Asi to stále souvisí s tím samým, shora uvedeným přesvědčením, že, stručně řečeno, když se bojuje s kriminalitou, tak holt mohou i léta trýsky. Což si tak úplně nemyslíme.

LT: Je zřejmé, že s určitým odstupem opět dochází k zásahům do zákonné mlčenlivosti. Komunikace obhájců a obviněných opět přestává být tabu. Dalším neblahým trendem poslední doby je snaha kriminalizovat poskytování právních služeb. Jde o velmi nebezpečný precedent, vůči kterému budeme ve spolupráci s Českou advokátní komorou ostře vystupovat. Samostatnou kapitolou je trestní legislativa. Trestní zákoník i řád si žádá systémové změny, které však, dle mého názoru, nebude reálně uskutečnit formou rekodifikace. Půjde opět o mravenčí práci formou dílčích novelizací trestních předpisů. Co považuji za velký dluh, je nastavení komunikačních mostů mezi obhájci, státními zástupci a soudy. Zejména po poslední novelizaci, která konečně otevřela možnost dohod o vině a trestu, je právě komunikace v profesionální rovině to, co může být ku prospěchu všem zúčastněným. Bohužel občas stále narážíme bariéry uměle vystavěné v posledních letech, které stojí na tezi, že komunikace obhájců, státních zástupců a soudců je nepatřičná. Uvedená teze vždy byla naprosto nesmyslná. Jsme profesionálové a všichni děláme svoji práci, nerozumím, proč bych nemohl na pracovní bázi komunikovat s kolegy státními zástupci a soudci. Musím však říci, že zejména po zmiňované novele začaly ledy roztávat, což je jistě pozitivní.

• Právo na obhajobu a na spravedlivý proces jsou těmi základními lidskými právy, co vůbec historie pamatuje. V poslední době však sledujeme více zjevných excesů a účelových postupů ze strany státu. Vnímáte to tak?

LT: Mám pocit, že se z procesně excesivních postupů stala norma. Soudy drobná procesní vybočení začaly vnímat jako standard, a pokud se nejedná o skutečně významné vybočení, tak se jimi nezabývají, naopak je konkludentně aprobují. Řekl bych, že v trestním procesu před soudy dochází k jakési normalizaci. Určitou rezignaci vidím i na nás, obhájcích, kdy máme tendenci takovou normalizaci přijmout s tím, že prostě tento stav nezměníme. Sám vím, že tomu tak není, a pokud nebudeme opakovaně za klienty bojovat i malé procesní bitvy a rezignujeme, poškodíme nejenom jejich práva, ale spravedlnost a systém jako takový. Je třeba se nevzdávat.

TS: Nesouhlasil bych tak úplně s tím, že právo na obhajobu a na spravedlivý proces je základním lidským právem, co vůbec historie pamatuje. Historie to má dobré, nemá žádnou paměť, protože netrpí vzpomínkami. V dějinách lidstva ale byla i velmi nepěkná období, kdy právo na obhajobu neexistovalo buď vůbec, nebo jen ve velmi minimalizované podobě. Ani já si nemyslím, že by excesů nějak přibývalo. Je to pořád ten samý „hon“ na zločince, který se ale občas zvrhne v hon na zcela nevinného. Takže, když třeba se nelze k potřebným informacím dostat přes advokáta, který má povinnou mlčenlivost, tak zkoušejí v některých případech orgány činné v trestním řízení přemluvit obviněného, aby advokáta zbavil mlčenlivosti, ve svatém přesvědčení, že jde o další vylepšení sady instrumentů pro boj s kriminalitou.

- **Každý rok zveřejňuje Unie několik stanovisek. Většina z nich je odbornou veřejností velmi bedlivě sledována. Která z vašeho pohledu jsou ta nejvýznamnější a proč?**

LT: Nemám pocit, že některé stanovisko je podstatnější než jiné. Stanoviska jsou platformou, kde se snažíme v profesionální rovině reflektovat právní postupy a jevy, které považujeme za rozporné s principy právního státu, či jevy, které je třeba „osvítit“ a upozornit na ně odbornou veřejnost. Velké téma nejbližší budoucnosti je otázka odposlechů a sledování. Snahy o průlom do soukromí občanů neustávají a nabývají leckdy až oblodných rozměrů. Jedno ze stanovisek se věnuje snaze o zprocednění odposlechů pořízených zpravodajskými službami. Toto téma přitom již před lety překonal svým nálezem Ústavní soud.

TS: Ani já nedokážu rozhodnout, které naše stanovisko bylo to nejdůležitější. Jak jsem již napsal, jedno téma se jakžtakž vyřeší, například za pomoci veřejně vyjádřeného stanoviska Unie obhájců, problém je zapomenut, včetně zmíněného stanoviska, a přichází nějaký jiný. Třeba, jak uvádí Lukáš, nápad používat obsahy odposlechů pořízených zpravodajskými službami jako pramen důkazů v trestním řízení.

- **Odposlechy jsou v posledních letech velké téma...**

TS: Odposlechy jsou velké téma už asi tak třicet let, a to nepočítám aktivity gestapa, které odposlouchávalo hojně telefonní rozhovory, a aktivity Státní bezpečnosti, která tuto agendu převzala od gestapa, včetně technického vybavení. Nyní jsme se dostali do stadia, kdy víme, že jde o zásadní průlom do základních občanských práv, realizovatelný jen v některých, řekněme výjimečných případech a na základě přesných procesních postupů. Jen se někdy nemůžeme shodnout na tom, zda zrovna konkrétní kauza do kategorie těch výjimečných patří. Anebo zda proces předcházející vydání příkazu k odposlechu nebo k jeho povolání byl takový, jaký být měl.

- **Poslední rok se celá společnost potýká s pandemií onemocnění covid-19. V nouzovém stavu jsou často ukládány nepřiměřeně přísné tresty. K tomu jste vydali rovněž stanovisko, chystáte nějaké další v souvislosti s aktuálním stavem?**

LT: Ukládání extrémních trestů za bagatelní trestné činy krádeže housek, bonbonů, vibrátorů, je ilustrujícím příkladem promoření soudů právním pozitivismem. Za varovně považují, že tato jednoznačně excesivní rozhodnutí justice nepřijímá ani veřejnost, která nechápe, proč jsou ukládány takto vysoké tresty za banální provinění. Vítáme, že Nejvyšší soud přijal velkým senátem logické a srozumitelné výkladové stanovisko.

TS: Již jsem to zmínil a nechci rozhodně tvrdit, že bychom velký senát Nejvyššího soudu inspirovali k výkladovému stanovisku, které v této věci zaujal, ale je potěšující, že jsme, dokonce s určitým předstihem, měli na řešení problému přísných trestů stejný názor.

- **Má Unie obhájců možnost ovlivnit také legislativní proces? Pokud ano, jaké změny ovlivnila?**

LT: Určitě ano. Unie obhájců spolupracovala a spolupracuje při přípravě relevantních právních předpisů. Máme zástupce v komisi pro přípravu nového trestního řádu, což je trochu nekonečný příběh. Zároveň má Unie obhájců příležitost vyjadřovat se k návrhům na změny trestněprávních norem v širším slova smyslu. Naše připomínky byly např. vyslyšeny v rámci legislativního procesu při přijímání poslední novely trestního zákoníku, která rozšířila mj. možnost uzavírání dohod o vině a trestu, zvýšila hranice výše škody a prospěchu v § 138 trestního zákoníku apod. Využívám tímto příležitost a dovoluji si poděkovat poslankyním a poslancům, kteří otevírají Unii obhájců prostor pro dialog. Věřím a doufám, že podobný prostor bude mít Unie obhájců i po podzimních volbách.

TS: Unie obhájců nejenže má možnost ovlivnit legislativní proces, ale také jej aktivně ovlivňuje. Hlas Unie obhájců byl zcela jistě slyšet v diskusi o dekriminizaci a depenalizaci. Uspořádali k tomu i konferenci a změny trestního zákoníku v této oblasti jsou nepochybně inspirovány i názory členů Unie obhájců.

- **Během své existence uspořádala Unie i několik odborných konferencí. Jaký ohlas jste na ně zaznamenali a jak ovlivnily další fungování Unie a její činnost?**

LT: Jedním z cílů, které stály u zrodu existence Unie obhájců, byla snaha obnovit profesionální a odbornou komunikaci napříč právními profesemi. Pořádání odborných konferencí vždy bylo ideální platformou pro vzájemné

setkávání a výměnu názorů. Díky spolupráci s právníckými fakultami se podařilo z konferencí pořádaných Unii obhájců vytvořit mimořádně kvalitní a silnou akademickou platformu, která dávno překročila původní záměr profesního setkání na dané téma. Z konferencí jsou publikovány sborníky. Odborná úroveň konferenčních příspěvků, jakož i osobnosti vystupujících, učinily z odborných konferencí Unie obhájců pravidelnou a v právních kruzích oceňovanou odbornou událost.

TS: Možná se mýlím, ale za poslední léta nevím o žádné odborné diskusi pořádané v takovém rozsahu, jako bylo několik posledních odborných konferencí pořádaných Unii obhájců. Na půdě právnických fakult v ČR, které se pravidelně střídají a jimž touto cestou děkuji, vystoupili ti nej přednější odborníci z této oblasti, ať již z akademické oblasti, soudci a státní zástupci, ale též poslanci nebo zástupci Vězeňské služby. A se všemi měli možnost diskutovat i členové Unie obhájců.

- **Kolik členů má dnes Unie, a pokud se někdo z kolegů rozhodne stát se členem Unie obhájců, co musí splnit? Jaké jsou vůbec předpoklady pro členství v ní?**

LT: Aktuálně má Unie obhájců 151 členů. Předpokladem pro standardní členství je být advokátem, ideálně, nikoliv však nutně, praktikujícím obhájcem. Především je třeba, aby se uchazeč ztotožňoval s principy a myšlenkami, na kterých Unie obhájců byla založena a na kterých doposud stojí. Ochrana právního státu, spravedlivého procesu, ochrana základních práv a svobod. Formálním předpokladem je doporučení ke členství od dvou členů a zaplacení příspěvku.

- **Děkuji za rozhovor.**

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Odešli do nebeské síně

V listopadu a prosinci 2020 a v lednu 2021 opustilo svoji praxi i své blízké patnáct advokátů a jedna advokátka:

JUDr. Hynek Appl, advokát v Olomouci	*7. 11. 1949	+6. 1. 2021
JUDr. Josef Bouček, advokát ve Slušovicích	*24. 9. 1951	+24. 11. 2020
JUDr. Milan Jebavý, advokát v Horních Počaplech	*7. 3. 1937	+18. 11. 2020
JUDr. František Novosad, advokát ve Vsetíně	*16. 12. 1953	+1. 12. 2021
JUDr. Lukáš Polák, advokát v Srchu	*9. 6. 1979	+3. 11. 2020
Miroslav Kutěj, advokát v Náchodě	*2. 5. 1949	+6. 1. 2021
JUDr. František Liška, advokát v Brně	*1. 11. 1945	+20. 12. 2020
Mgr. Konstantin Mitić, advokát v Praze	*9. 9. 1951	+8. 11. 2020
JUDr. Josef Pešta, advokát v Praze	*17. 9. 1944	+16. 11. 2020
JUDr. Jiří Rubek, advokát v Říčanech	*31. 10. 1950	+15. 12. 2020
JUDr. Vladimír Řičica, advokát v Praze	*16. 11. 1950	+1. 1. 2021
JUDr. Lygie Snášelová, advokátka v Praze	*3. 12. 1925	+12. 11. 2020
JUDr. Milan Schwarz, advokát ve Slavkově	*11. 10. 1939	+3. 1. 2021
JUDr. Oldřich Ševčík, advokát v Brně	*12. 5. 1956	+22. 1. 2021
JUDr. Luděk Zakopal, advokát v Rudné pod Pradědem	*3. 3. 1952	+8. 11. 2020
JUDr. MUDr. Roman Žďárek, Ph.D., advokát v Praze	*30. 3. 1973	+8. 11. 2020

Čest jejich památce!

Pochybení advokáta a řešení nároků poškozeného klienta z profesního pojištění

Česká advokátní komora prostřednictvím pojišťovacího makléře WI-ASS ČR, s. r. o., zajišťuje všem svým členům možnost profesního pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou klientovi, a to v rámci tzv. hromadného pojištění. Přestože ne všichni advokáti jsou zahrnuti v této rámcové pojistné smlouvě, následující postupy a doporučení při uplatňování případných pojistných událostí mohou být užitečné i pro advokáty pojištěné individuálně.

Povinnosti ve vztahu k pojištění

Jedním ze základních předpokladů pro úspěšné uplatnění práva z pojištění obecně je **včasné oznámení škodní události pojistiteli**. V případě pojištění advokátů je tedy oznamován dostatečně určitý a zdůvodněný požadavek poškozeného klienta na náhradu škody nebo jiné újmy vznesený vůči advokátovi. Včasné je oznámení učiněné pojistiteli **bez zbytečného odkladu**. To je důležité zvláště v případech, kdy je již nárok uplatněn klientem žalobou (což ale není podmínkou pro zahájení šetření škodní události ze strany pojistitele). Pojistitel následně provádí často poměrně náročné posouzení věci, nezřídka je totiž předmětem šetření předchozí zvláště komplikovaná nebo „letitá“ kauza klienta s objemným spisovým materiálem. V případě nároku uplatněného vůči advokátovi soudně pak musí mít pojistitel dostatek času ke kvalifikovanému rozhodnutí o možnosti vstoupit do řízení na straně advokáta jako vedlejší účastník, neboť má dle § 93 o. s. ř oprávněný zájem na výsledku takového řízení.

Je namístě zopakovat, že **pro zahájení šetření škodní události pojistitelem není podmínkou uplatnění nároků ze strany poškozeného klienta soudní cestou** (nebo dokonce již vydání pravomocného rozsudku v takové věci). Naopak, jak je uvedeno výše, je **nezbytné bez zbytečného odkladu oznamovat každý dostatečně určitý požadavek na náhradu újmy**. Je však možné, že pojistitel na základě šetření škodní události nakonec nedospěje k jednoznačnému závěru, že jsou beze zbytku prokázány všechny předpoklady vzniku odpovědnosti advokáta za škodu: porušení povinnosti při výkonu advokacie (jako příčina), vznik škody (jako následek) a příčinná souvislost mezi nimi. Pokud poškozený klient se stanoviskem pojistitele nebude souhlasit, nezbude mu než se obrátit na soud s nárokem na náhradu škody vůči advokátovi. Poškozený totiž v tomto případě přímý nárok vůči pojistiteli nemá. Soud v rámci vyřešení tzv. předběžné otázky provede i dokazování, ke kterému neměl pojistitel v rámci šetření škodní události adekvátní procesní oprávnění nebo možnosti (jako např. výslechy svědků apod.).

Za situace, kdy je již nárok poškozeného klienta uplatněn žalobou, je advokát při své obraně povinen postupovat aktivně a v součinnosti s pojistitelem. V této souvislosti musí pojistitele (pokud ten není vedlejším účastníkem řízení) zavčas informovat o nařízených jednáních soudu a předem sdělit pojistiteli všechny kroky, které bude v řízení podnikat. **Případné uzavření soudního smíru je možné pouze po předchozí dohodě s pojistitelem.**

S ohledem na pojištění **není advokát obecně oprávněn poškozenému klientovi uznat nebo vyrovnat nárok (ani část nároku) na náhradu škody nebo jiné újmy bez předchozího souhlasu pojistitele**. Důsledkem takového kroku (kromě toho, že není pro pojistitele závazný) by mohlo být až zamítnutí pojistného plnění pro porušení podmínek pojištění. Advokát je vázán i dalšími povinnostmi zakotvenými v pojistných podmínkách, které by měl předem znát nebo je průběžně konzultovat (nejlépe se svým pojišťovacím makléřem).

Samotným oznámením škodní události však aktivní role advokáta ve vztahu k pojištění nekončí. Je povinen zajistit všechny pojistitelem vyžádané podklady jak z advokátního, tak např. i z příslušného soudního spisu. Advokát se dále musí pojistiteli ke své povinnosti nahradit újmu kvalifikovaně vyjádřit a informovat jej o všech relevantních skutečnostech, které nastaly v rámci poskytování právních služeb klientovi a které nelze bez dalšího dovodit z předložených dokladů (např. pokyny klienta a související vzájemná komunikace).

Tyto základní principy a povinnosti v oblasti profesního pojištění jsou principy obecnými, aplikovanými pojistiteli v České republice i v zahraničí. Další zajímavé informace týkající se této problematiky naleznete i na Advokátním deníku, www.advokatnidenik.cz, v příspěvku publikovaném dne 22. 10. 2020 specialisty Generali České pojišťovny, a. s., pod názvem *Pojištění odpovědnosti advokáta za škodu aneb Promiňte, stala se chyba...*

Obecná doporučení

V souvislosti s případným tvrzením klienta o pochybení advokáta lze jen doporučit řádné a systematické vedení dokumentace všech skutečností při poskytování právních služeb. Kromě toho, že jde o obecný požadavek zákona o advokacii (§ 25 odst. 1), je v zájmu samotného advokáta být schopen kdykoliv doložit, v jakém rozsahu např. klienta poučil, na čem se s ním dohodl, jaké dokumenty a pokyny od něj obdržel a kdy. V případě osobního jednání je tedy vhodné učinit společný zápis, u telefonické komunikace následně potvrdit dohodnuté e-mailem apod.

Z pohledu předcházení škodám je snad nejzásadnější nenechávat jakékoliv úkony na poslední den lhůty. Její zmeškání je totiž nejčastějším prohřeškem advokátů a zpravidla nejhůře zhojitelným. Důvodem takových zmeškání jsou sice okolnosti mnohdy těžko ovlivnitelné, přitom však snadno předvídatelné. Zcela zbytečně pak vyvstávají hypotetické otázky

(„co by bylo, kdyby“), které musí v rámci šetření škodní události reálně zodpovědět pojištitel při hledání příčinné souvislosti mezi pochybením a jeho následky.

Důležitým požadavkem ve vztahu k pojištění je **sjednaný dostatečný limit pojistného plnění, který by dle zákona o advokacii měl být přiměřený možné újmě** (§ 24a odst. 2). Z praxe řešení pojistných událostí víme, že pojištění pouze na zákonné minimum nemusí být dostatečné. Některé nahlášené škodní události jsou na hraně tohoto limitu, přitom je zřejmé, že advokát v průběhu roku neřešil pouze uvedenou kauzu. Vhodné nastavení výše limitu pojistného plnění je tedy třeba pečlivě zvážit. Neméně důležité při nastavení optimálního pojistného krytí je i zvážení vhodnosti možných připojištění v návaznosti na zaměření advokátem poskytovaných služeb. S adekvátním nastavením pojistného krytí je ideální obrátit se na pojišťovacího makléře, který se v této oblasti spolehlivě orientuje.

Odborná pomoc

Tak, jako je přirozené obracet se s právním problémem na advokáta, mělo by být samozřejmé řešit otázky pojištění s odborníkem v této oblasti. Společnost WI-ASS ČR jako pojišťovací makléř České advokátní komory je pověřena řešením škodních událostí advokátů z hromadného pojištění a sjednáváním navazujících (rozšiřujících) připojištění. Přes naši společnost probíhá oznamování škodních událostí pojištiteli. Specialisté v oblasti likvidace škod jsou vám k dispozici pro konzultace potřebných kroků během celého procesu likvidace pojistné události. Provedou vás všemi náležitostmi nezbytnými pro tento proces a budou na vaší straně. Partnerem advokátů v této oblasti je naše společnost již více než 25 let. Věříme, že se při řešení škodních událostí budeme setkávat co nejméně, pokud k nim však dojde, poskytneme vám maximální potřebnou podporu.

✿ DANIEL ZACHARCZYK, senior specialista likvidace škod WI-ASS ČR

Můžeme vám pomoci při sjednání pojištění či jakémkoliv dalším požadavku? Naši specialisté jsou vám ochotně k dispozici.

Pobočka Praha , Florentinum, vstup C, Na Florenci 15, 110 00 Praha				Sídlo Olomouc , Ostružnická 362/3, 779 00 Olomouc
Zdeněk Chovanec +420 274 812 921 +420 605 298 336 chovanec@wiass.cz	Mgr. Martina Ludwig +420 222 390 870 +420 739 524 298 ludwig@wiass.cz	Ing. Stanislav Pažout +420 221 421 733 +420 734 166 829 pazout@wiass.cz	Mgr. David Kovařík +420 226 231 901 +420 730 598 131 kovarik@wiass.cz	Libor Karný +420 585 230 256 +420 730 522 520 karny@wiass.cz

Z kárné praxe

Povinnost vést o svých úkonech přiměřené záznamy, povinnost vyúčtovat provedené služby

§ 16 odst. 1, 2 zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 a čl. 10 odst. 4 Etického kodexu

Rozhodnutí odvolacího kárného senátu Kárné komise ČAK z 28. 8. 2020, sp. zn. K 149/2019

Advokátka se dopustila kárného provinění tím, že poté, co ukončila vypovězením plné moci právní zastoupení svého klienta, společnosti S., spol. s r. o., jako žalobce v řízení vedeném u Krajského soudu v Brně proti společnosti P., a. s., jako žalovanému o zaplacení 323 258 Kč a o vzájemném návrhu na zaplacení částky 1 340 979 Kč, a poté, co přijala na svůj účet od společnosti P., a. s., částku 108 310 Kč jako náhradu nákladů žalobce před soudem prvního stupně, o nichž bylo rozhodnuto rozsudkem odvolacího soudu, v jehož záhlaví byla v důsledku písařské chyby uvedena jako právní zástupce žalobce, tuto částku náležející společnosti S., spol. s r. o., do současné doby zadržuje, a to přes nesouhlas této společnosti a přes její opakované výzvy k vydání, přičemž do současné doby společnost S., spol. s r. o., nepředložila řádné vyúčtování své odměny za poskytnuté právní služby v uvedené věci.

Kárné opatření – pokuta 70 000 Kč.

Z výpovědi kárně obviněné vyplývá, že poskytnutí právních služeb společností S., spol. s r. o., nevyúčtovala. Kárně obviněná má za to, „že částka reprezentující náklady řízení, kterou je povinen žalovaný zaplatit k rukám právního zástupce žalobce, je částkou **určenou jí**, protože se jedná o náklady jí vynaložené a vyčíslené na výzvu soudu přesně podle advokátního tarifu. Kdyby to byly náklady žalobce, musely by být úplně jiné.“

Kárně obviněná projevila svou zásadní neznalost nejen pravidel, jimiž se řídí advokát při uplatňování nároků na odměnu za vykonanou práci, ale i obsahu ust. § 149 odst. 1 o. s. ř., což kárně obviněná *de facto* výslovně přiznala. Představa advokáta o tom, že částka reprezentující náklady jeho klienta přijatá na jeho účet je platbou, která mu náleží, je flagrantním pochybením advokáta zasahujícím do majetkové sféry klienta. Rozhodnutí soudu o tom, že náhradu nákladů je ten, jemuž byla tato povinnost uložena, povinen zaplatit advokátu, je pouze určením platebního místa. Není pochyb o tom, že přisouzená náhrada nákladů je nárokem klienta, a nikoli advokáta. Možnost přiměřeným postupem uplatnit zápočet nároku advokáta proti nároku klienta je samozřejmě dána, ale advokát není v žádném případě oprávněn ponechat si náhradu nákladů řízení bez dalšího (např. J. Jirsa a kol.: *Občanské soudní řízení*, Soudcovský komentář, 3. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2019, J. Svejkovský, A. Macková, M. Vychopeň a kol.: *Advokátní právo*, C. H. Beck, Praha 2017).

✿ Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje

★ Z legislativy Evropské unie

Změna nařízení o prosazování práva v oblasti mezinárodního obchodu

Od 13. února začalo platit pozměněné nařízení, které umožňuje EU reagovat i v případech, že člen WTO blokuje postup řešení sporu tím, že se odvolává u nefungujícího odvolacího orgánu a nesouhlasí s alternativním rozhodčím řízením v rámci dohody WTO o řešení sporů.

Veřejná konzultace pro spravedlivou a konkurenceschopnou digitální ekonomiku

Evropská komise spustila veřejnou konzultaci k hlavním problémům spojeným se zdaněním digitální ekonomiky pro členské státy a podniky. Bude otevřena do 12. 4. a stane se podkladem pro návrh na zakotvení digitálního poplatku, který bude předložen v polovině r. 2021.

Návrh předpisů v souvislosti s tokem osobních údajů do Spojeného království

Dne 19. 2. Komise zveřejnila návrh rozhodnutí vztahující se k předpisům o předávání osobních údajů do Spojeného království. Spojené království podle Komise zajišťuje v současnou chvíli rovnocennou úroveň ochrany osobních údajů jako EU, ale je nutné zavést mechanismy, které umožní reagovat na případné změny.

★ Z činnosti Rady Evropských advokátních komor (CCBE)

Výroční zpráva CCBE za rok 2020

Rada evropských advokátních komor (CCBE) zveřejnila svou výroční zprávu za rok 2020, která poskytuje přehled její organizační struktury a veškeré činnosti.

★ Různé

Komise zaregistrovala iniciativu pro zákaz praktik hromadného biometrického sledování

Evropská komise se dne 7. ledna rozhodla zaregistrovat evropskou občanskou

iniciativu vyzývající Komisi k návrhu právního aktu, jenž by trvale ukončil nerozlišující a nahodilé využívání biometrických údajů způsoby, které mohou vést k hromadnému sledování nebo neoprávněnému zasahování do základních práv.

Průzkum FRA s názvem „Zločin, bezpečnost a práva obětí“

Agentura EU pro základní práva (FRA) publikovala v únoru svůj průzkum s názvem „Zločin, bezpečnost a práva obětí“. Jedná se o druhý rozsáhlý lidskoprávní průzkum FRA, přičemž zpráva vychází z údajů více než 35 000 respondentů – obětí vybraných typů trestných činů.

Tribunál: jmenován český soudce

Druhým českým soudcem Tribunálu EU byl jmenován David Petrlík. Nahradí tak na zbývající část funkčního období soudce Jana M. Passera, který byl jmenován soudcem Soudního dvora EU.

★ Z judikatury evropských soudů

ESLP: Ramazan Demir proti Turecku

ESLP ve svém rozsudku z 9. února 2021 ve věci *Ramazan Demir proti Turecku*, stížnost č. 68550/1, jednomyslně rozhodl, že znemožněním vězňům – advokátovi zjišťovat informace na internetových stránkách (např. ESLP) ohledně jeho právních záležitostí a zájmů došlo k porušení čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (svoboda projevu; svoboda přijímat a zjistit si informace).

SD EU: Stanovisko generálního advokáta ve věci *Komise v. Maďarsko*

Generální advokát Athanasios Rantos ve svém stanovisku ze dne 25. února 2021 ve věci *Komise v. Maďarsko*, uvedl, že Maďarsko nespĺnilo své povinnosti vyplývající z unijního práva, když stanovilo, že organizační činnost vyvíjená za účelem umožnit zahájení řízení o mezinárodní ochraně osobám, jež nespĺňují vnitrostátní kritéria pro přiznání této ochrany, se trestá podle předpisů trestního práva. Kriminalizace této činnosti narušuje výkon práv zaručených unijním normotvůrcem v oblasti pomoci žadatelům o mezinárodní ochranu.

SD EU: *VK v. An Bord Pleanála*
Soudní dvůr rozsudkem ze dne 10. března 2021 ve věci *C-739/19, VK v. An Bord Pleanála*, rozhodl, že čl. 5 směrnice 77/249 nebrání tomu, aby byla advokátovi, který poskytuje služby zastupování svého klienta, uložena povinnost spolupracovat s advokátem, který působí u dotyčného soudu a který by byl v případě odpovědný vůči tomuto soudu, v rámci systému, který advokátům ukládá takové stavovské a procesní povinnosti, jako jsou povinnosti předložit soudu, který věc projednává, veškeré nezbytné poznatky pro účely řádného průběhu řízení, které právní subjekt není povinen předložit, pokud se rozhodne nebýt zastoupen. Obecná povinnost spolupracovat s advokátem, který působí u dotyčného soudu, která neumožňuje zohlednit zkušenost hostujícího advokáta, jde nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení cíle řádného výkonu spravedlnosti. Je tedy na předkládajícím soudu, aby posoudil, zda může být pro účely stanovení této skutečnosti platná odborná praxe v hostitelském členském státě.

✦ Odbor mezinárodních vztahů ČAK

Detailní informace jsou k dispozici v rubrice „Aktuality z Evropské unie“, kterou pravidelně zpracovává Odbor mezinárodních vztahů ČAK a která je k dispozici na stránkách www.cak.cz/ /Mezinárodní vztahy/ Zastoupení ČAK v Bruselu a EU a v Advokátním deníku na www.advokatnidenik.cz v kategorii Svět práva.

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

uvádíme přehled ZATÍM POTVRZENÝCH vzdělávacích akcí pro vás, které budeme DÁLE DOPLŇOVAT.

SEMINÁŘE NA NEJBLIŽŠÍ OBDOBÍ plánujeme v ONLINE PODOBĚ a pozvánky a registrace na ně jsou již uveřejněny na webových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz a MŮŽETE SE NA NĚ PŘIHLAŠOVAT – viz levé menu nazvané Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

POKUD TO SITUACE UMOŽNÍ, POZDĚJŠÍ PLÁNOVANÉ AKCE SE BUDOU KONAT PREZENČNĚ, a to v Praze na nové adrese Vzdělávacího a školicího střediska ČAK: Myslíkova 258/8, Praha 2 – Nové Město, a v Brně buď v sídle pobočky ČAK na nám. Svobody 84/15, nebo v sídle veřejného ochránce práv, Údolní 39.

POZVÁNKY NA POZDĚJŠÍ SEMINÁŘE PROTO BUDEME ZVEŘEJŇOVAT POSTUPNĚ A PŘIHLAŠOVAT SE NA NĚ BUDE MOŽNÉ ASI MĚSÍC PŘED JEJICH KONÁNÍM (to už bychom měli vědět jistě, zda situace umožní prezenční konání vzdělávací akce, nebo bude muset proběhnout v online podobě).

Sledujte tedy, prosím, průběžně webové stránky Komory. Informace o potvrzených a dosud volných vzdělávacích akcích bude rovněž uvedena v Newsletteru ČAK.

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK v Praze

ve čtvrtek 6. května 2021

Povinnosti advokátů v oblasti AML po novele provedené zákonem č. 527/2020 Sb.

Lektorka: Mgr. Petra Vrábliková, vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

ve čtvrtek 13. května 2021

Advokát jako opatrovník

Diskutující: JUDr. Hana Nová, emeritní soudkyně, JUDr. Pavel Kotrady, předseda Okresního soudu ve Vsetíně, JUDr. Daniela Kovářová, advokátka, Mgr. Barbora Brožová, Ministerstvo spravedlnosti, Mgr. Petra Vrábliková, advokátka, JUDr. Renáta Šinová, Ph.D., PF UP v Olomouci, Mgr. Alena Vlachová, advokátka, Mgr. Zuzana Durajová, právnička kanceláře veřejného ochránce práv

ve čtvrtek 27. května 2021

Promlčení práva

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

úterý až čtvrtek 1. až 3. června 2021

Mediation Advocacy aneb advokát v mediaci

Lektorky: JUDr. Martina Doležalová, Ph.D., advokátka, zapsaná mediátorka, vedoucí sekce ADR ČAK a vedoucí zkušební komisař pro SZK v mediaci PhDr. Dana Potočková, MDR., zapsaná mediátorka, odbornice na konflikt management

ve čtvrtek 4. června 2021

Civilní řízení soudní a jeho ústavněprávní souvislosti

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 17. června 2021

Právní jednání – platnost, účinnost, výklad

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

ve čtvrtek 24. června 2021

Podílové spoluvlastnictví se zaměřením na jeho vypořádání z pohledu aktuální rozhodovací praxe Nejvyššího soudu

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno

ve čtvrtek 22. dubna 2021

Výběr z aktuální ústavněprávní judikatury a civilní judikatury Nejvyššího soudu a odvolacích soudů

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 27. května 2021

Zadávání veřejných zakázek

Lektor: JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze, externí člen Katedry občanského práva PF UK

ve čtvrtek 29. dubna 2021

Pojištění profesní odpovědnosti – příklady z praxeLektoři: Mgr. Tereza Poláková, jednatelka společnosti WI-ASS ČR
Zdeněk Chovanec, pojišťovací makléř senior společnosti WI-ASS ČR
Daniel Zacharczyk, senior specialista likvidace škod společnosti WI-ASS ČR

ve středu 2. června 2021

Aktuální otázky dědického řízení

Lektor: JUDr. Václav Bednář, Ph.D., akademický pracovník na Univerzitě Palackého v Olomouci, o. p. s.

ve středu a čtvrtek 5 a 6. května 2021

Společné jmění manželů

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 10. června 2021

Povinnosti advokátů v oblasti AML po novele provedené zákonem č. 527/2020 Sb.

Lektorka: Mgr. Petra Vrábliková, vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

ve čtvrtek 20. května 2021

Rekodifikace trestního řízení – řízení před soudem prvního stupně

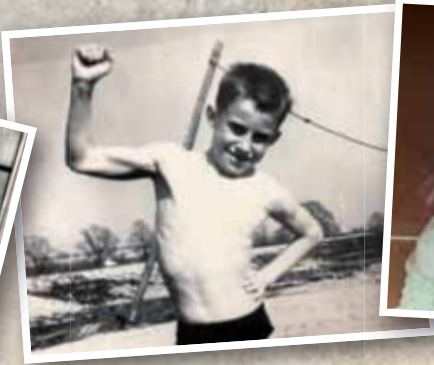
Lektor: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 24. června 2021

Zajištění a utvrzení dluhu

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

Předseda ČAK Vladimír Jirousek

Milý Jirdo,

probírali jsme se novinkami v právníkém světě a překvapilo nás, že Ti bude sedmdesát (10. 4. 2021). Vzhledem k počtu okresů, které mezi námi leží, Ti v současném lockdownu nemůžeme přijet gratulovat osobně, jak by se patřilo. Píšeme Ti tedy dopis.

Nebudeme Ti nahlávat, že jestli je to pravda, tak život teprve začíná. Sedmička na začátku mužského zneklidní. Už to není šestka. Když ráno z holicího strojek vyklepeš tmavé vousy, není pravděpodobné, že jsou Tvoje, spíše si holicí strojek vypůjčil některý z Tvých potomků.

Na druhou stranu: nenech si namluvit, že ta číslovka znamená stáří. Kdo by se to v Tvém případě pokusil tvrdit, fatálně si pleče stáří se zkušeností.

V dětství jsme hrávali takovou hru – později ji od nás převzali psychologové a zařadili ji do svých testů pro znalecké posudky – já řeknu slovo a ty řekneš první, co tě napadne. Okno – rozbité. Škola – poznámka. Old Shatterhand – já.

Zkusili jsme to teď a vyšlo nám:

Superman – Jirda.

Divadelník zběhlý k advokacii – Jirda.

Škoda pro divadlo – Jirda.

Výhra pro advokacii – Jirda.

Vino, zpěv, čtyři děti, osm vnoučat – Jirda.

Skoro Jágr – Jirda.

Skoro Panenka – Jirda.

Skoro Tiger Woods – Jirda.

Skoro Federer – Jirda.

Sportem nejpothlučenější člověk – Jirda.

Za sedmdesát let jsi nahamonił záviděníhodné bohatství – spoustu přátel. Že máš také nepřátele? No a? To už tak je, že bez několika spolehlivých nepřátel by člověk nemohl mít ani přátele.

70!

slaví sedmdesáté narozeniny

Od roku devadesát se potloukáš funkcemi v advokátní komoře, celkem bezmála deset let jsi v jejím čele. Bídně placený vůdce nevděčné advokátní smečky, která na Tebe v jednom kuse poštekává, a současně očekává, že ji budeš bránit před politiky, novináři..., před zarytým obecným přesvědčením, že advokáti jsou hrbatí psi, kteří za peníze zakrývají ty nejhorší špatnosti světa. Když se to spojí s týdenním dojížděním z Ostravy do Prahy a zpět za proplacenou jízdenku na vlak, znamená to pracovat jako na Nobelovku a počítat s tím, že ji nedostaneš.

Tady končí sranda – my Ti děkujeme! Za sebe i za smečku. Jednou jsme spolu jeli autem a Ty jsi pronesl hezkou větu: „Svá nejlepší léta by si člověk neměl šetřit, měl by je rozdat.“ Že si to nepamatuješ? Ani nemůžeš, právě jsme si to vymysleli. Ale kdybychom spolu někdy my tři jeli autem, určitě bys to řekl právě tak.

Nemáme pro Tebe žádné zvláštní přání. Ne proto, že bychom Ti nepřáli, ale ze zkušenosti víme, že Nejvyšší autorita na taková přání zvysoka kašle. Někdy se jim i pošklebuje, dělá schválnosti a učiní pravý opak – a to bychom Ti nepřáli.

Nemáme přání, máme radu. Víme, že na rady moc nedáš, a víc než všechny kolem posloucháš toho báječného chlapa uvnitř, ale přesto se pokusíme:

Když celý život rozdááš, měl by sis nechat také kousek pro sebe. Jinak by ses v tom rozdávání mohl ztratit. Pečuj o sebe, za chvíli přijdou vrásky, děvčata si všimnou. A pak – na báječných lidech je spousta dalších závislů.

Vlastně je ta naše rada dost sobecká...

Kolegové snažíci se předbíhat ve frontě ostatních gratulantů

Petr Ritter a Zdeněk Šťastný, advokáti

Petr Ritter *Zdeněk Šťastný*

ADVOKÁTNÍ ^{ONLINE} DENÍK

- váš zpravodaj v PC i telefonu

**DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO
A PODSTATNÉHO NEJEN Z DĚNÍ NA KOMOŘE, V ADVOKACII,
ALE I V CELÉM SVĚTĚ PRÁVA**

**RYCHLE A PŘEHLEDNĚ SE V NĚM DOZVÍTE O VŠECH
DŮLEŽITÝCH ROZHODNUTÍCH ORGÁNŮ ČAK.**

**UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY, TIPY A PODNĚTY!
PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ**

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

Odešel dlouholetý a mimořádný advokát JUDr. Jaroslav Liška

JUDr. Jaroslav Liška (*21. 11. 1946 †11. 2. 2021) po ukončení právnické fakulty a absolvování základní vojenské služby nastoupil do advokacie jako koncipient do Krajského sdružení advokátů Plzeň dne 11. 11. 1970, a to do advokátní poradny Klatovy, pracoviště Sušice. Jeho školitelem byl JUDr. František Tibitancl. Jako advokát byl zapsán ke dni 1. 4. 1973.

Při našem posledním setkání mi Jarda vyprávěl o tom, jak po skončení studia pro něj nebylo jednoduché najít místo, protože měl, v tehdejší terminologii, „*kádrový škraloup*“, a tak existovala pouze naděje, že by ho mohla přijmout advokacie. Jarda se skutečně pro ni rozhodl a byla to mimořádně šťastná volba nejen pro něho samotného, ale i pro celou advokacii.

Protože advokátů v předlistopadové době bylo málo, tak museli poskytovat právní služby prakticky ve všech oblastech práva a JUDr. Jaroslav Liška v tom nebyl výjimkou.

Po změně politických poměrů v naší republice se JUDr. Jaroslav Liška věnoval nejen své profesi advokáta, ale byl činný i pro Českou advokátní komoru, a to v kontrolní radě od té doby, co byla zřízena, a dlouhodobě působil i jako regionální poradce pro západní Čechy.

Své advokátní geny se mu podařilo přenést i na další generaci, když jeho koncipientkou byla pozdější velice úspěšná a aktivní advokátka JUDr. Daniela Kovářová.

V advokacii JUDr. Jaroslav Liška strávil celý svůj profesní život a pracoval do posledních svých dnů při vědomí zdravotních problémů, které měl. Byl jsem mile překvapen, při našem osobním setkání v říjnu loňského roku, tak ještě i při letošním telefonickém rozhovoru, jak byl Jarda plný energie, přestože se jeho zdravotní stav nelepšil a nebyla naděje, že by se podstatně mohl zlepšit.

Jarda byl velice družný. Jako dobrý lyžař jezdil pravidelně s advokací na hory, jezdil i na vodu a nikdy nechyběl na společenských akcích, které advokacie pořádala. Byl výjimečným člověkem a advokátem nejen díky svým vlastnostem a znalostem, ale i vzhledem ke svému nadhledu a lidskému přístupu jak ke kolegům, tak i ke klientům. Byl pohotový a měl skvělé vyjadřovací schopnosti, což se projevovalo nejen v jeho písemných projevech, ale i v tom, že byl skvělý vypravěč. Jestliže se o někom hovoří, že nezakázal žádnou legraci, tak se často jedná o klišé. V případě Jardy tomu bylo jinak, protože u něho nešlo o to, zda zakázal či nezakázal nějakou legraci, nýbrž on sám byl schopen bavit celou společnost. V tom byl naprosto nepřekonatelný. Proto se také všichni jeho kamarádi a kolegové těšili na setkání s ním, když patřil k nejoblíbenějším advokátům vůbec.

Závěrem bych chtěl říci to, co se mezi kamarády neříká. Měli jsme Tě, milý Jardo, všichni moc rádi a nezapomeneme na Tebe.

Čest Tvé památce.

JUDr. Jiří Bednář, advokát v Praze

Maklérův manévr

O současném stavu i výhledech české měny leccos naznačují denní listy. Činí tak nejen v komentářích ekonomů. Uveřejňují inzeráty soukromníků, kteří nehodlají cokoliv prodat, a tím získat peníze. Jejich cílem je koupě věci, do nichž by peníze vložili. Zajímají se o movité předměty nejrůznějšího druhu, jako jsou pivní láhve a sklenice; křesla chromovaná i jiná; psací stoly a gauče; sbírky (obrazů, známek, pohlednic, bankovek, medailí...) a také o rozsáhlé knižní pozůstalosti.

Zvlášť vyhledávaným sortimentem a vhodným úložištěm peněz bývají nemovitosti. Jejich prodej a koupi často zprostředkují realitní makléři. O počínání těchto profesionálů se zajímavě píše v publikaci „ŠPEKONOMIE aneb FREAKONOMICS“ (autoři D. Levitt a Stephen J. Dubner, do češtiny přeložil Pavel Černý; v Praze roku 2006 vydalo nakladatelství Alfa Publishing). Jde o knihu, která prý byla „2 roky New York Times Bestseller“. O různých odborných námětech se v ní autoři vyjadřují postupy spíše beletristickými. Poskytuje tak zajímavé náměty i pro výzkumný směr „právo v krásné literatuře“.

Nedávno jsem v té publikaci dost náhodně nalistoval text na str. 58 a násl., kde se píše: „Vezměte si jen zdánlivě bezproblémový obchod, jakým je prodej vašeho domu. Z čeho byste měli mít strach? Odhlédneme-li od faktu, že jde o největší obchodní transakci v životech většiny z nás a že se nejspíš neorientujete na trhu s realitami nebo že vás k domu poutá řada vzpomínek, najdeme minimálně dva důvody, proč mít strach – a to že dům prodáte za mnohem méně, než stojí, nebo že jej neprodáte vůbec.“

V prvním případě se bojíte, že stanovíte nízkou cenu; v druhém naopak, že chcete moc. Pak se ale objeví realitní makléřka a určí cenu tak, že není ani nízká, ani přehnaně vysoká. Ona je člověk, který disponuje strategickými informacemi – o tom, jak se prodávají podobně velké domy, jak kolísají ceny, ví všechno o hypotékách, a v neposlední řadě může vědět o někom, kdo takovou nemovitost hledá. Máte pocit, že vás nemohlo potkat větší štěstí. K vaší smůle se na to ale ona dívá úplně jinak. Nevidí ve vás ani tak spojence jako čísla. Souvisí to se studií, která porovnávala, jak si realitní makléři vedou v našich službách a jak ve chvíli, kdy prodávají vlastní domy. Studie prokázala, že vlastní nemovitost nabízejí v průměru o deset dní déle, čekají na nejlepší nabídku a prodávají je zhruba o tři procenta draž než domy svých klientů...

Jak to celé funguje v praxi, ilustruje například následující příběh, který nám vyprávěl profesor z právnické fakulty Stanfordské univerzity: Chystal jsem se koupit dům poblíž univerzity a makléř, který zastupoval prodejce, mě neustále utvrzoval v tom, jak dobrý je to obchod. Podobných domů je prý na trhu čím dál méně, a jejich cena bude proto neustále růst. Když jsme uzavřeli smlouvu, zeptal se mě, jestli mu nechci svěřit prodej svého starého domu, který stál rovněž ve Stanfordu. Odpově-

děl jsem mu, že jej zkusím prodat bez pomoci makléře, a on mi na to řekl: John, za normálních okolností by to snad šlo, ale trh momentálně expanduje a nabídka se zvyšuje, věř mi, ty potřebuješ makléře. ... Tenčí se nabídka se během několika minut změnila v expandující trh. I takové zázraky se mohou dít, alespoň podle makléře...

Zdá se, že podstatou práce realitního makléře je přesvědčit prodávajícího, aby se smířil s tím, že nedostane tolik, kolik by si představoval, a kupujícího, aby se nebál jít s cenou dolů...

Jedna studie o realitních makléřích zahrnuje i údaje o tom, jak šifrují informace v jazyce inzerátu či reklamy. Spojení ‚dobře udržovaný‘ znamená to, že dům je starý, i když ještě ne úplně na odpis. Kupec, který se o reality jen trochu zajímá, to dobře ví (nebo to záhy zjistí, jakmile si dům prohlédne), ale pro šedesátiletého důchodce, který dům prodává, zní fráze ‚dobře udržovaný‘ jako kompliment...

Analýza slovních spojení užitých v inzerátech a reklamách odhalila, že řada z nich se výrazným způsobem odrazí v ceně, za kterou bude dům nakonec prodán. To nemusí nutně znamenat, že se dům označený za ‚dobře udržovaný‘ prodá automaticky za méně, než kolik je jeho skutečná cena. Pravdou nicméně je, že tak dotyčný realitní makléř nabádá potenciálního kupce, aby se nebál jít s cenou dolů.

Když se podíváte na to, jaká slova užívají makléři, když inzerují vlastní domy, zjistíte, že jde výhradně o výrazy vystihující stavbu samotnou, vyhýbají se oněm nic neříkajícím přídavným jménům (jako jsou ‚skvělý‘, ‚bezvadný‘). Pak už jen čekají. Až dostanou nejvyšší nabídku.

„Ale zlatým časům díky internetu pomalu ale jistě odzvání. Konec konců kdokoliv, kdo dnes prodává dům, může veškeré informace o trhu a vývoji cen, potažmo hypotékách, získat během pouhých několika minut... Makléři sice stále ještě prodávají vlastní domy za víc než srovnatelné domy svých klientů, ale od té doby, kdy byly zprovozněny internetové stránky věnované problematice realit, se rozdíl v cenách sčvrkl o třetinu.“

Když jsem citoval předchozí řádky, nehodlal jsem pohnět povolání realitních maklérů. Jistě i mezi nimi nalezneme tvory, kteří si ve své profesi počínají odpovědněji i úspěšněji než v záležitostech osobních. Pokud realitní makléř (nebo jiný odborník, např. advokát) má více informací i zkušenosti a zbaví klienta napětí, které přináší každá významnější obchodní transakce, musí i o něm platit ono klasické: „Hoden jest dělník mzdy své.“ A někdy nás méně bolí ty výsledky vyjednávání, za které můžeme činit odpovědným někoho druhého, nikoliv sami sebe.

✦ prof. PETR HAJN

VZBUD' DĚTI, CHCI JIM VYPRÁVĚT O SVOJÍ KAUZE!

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- časopis Soudcovské listy přinesl v roce 1928 dodnes aktuální příspěvek o poměru soudců k advokátům? „*Poměr soudců k advokátům má a musí být co nepřátelštější a nejkoncilientnější. Vyžaduje toho nejen jejich každodenní úřední styk, ale i vědomí, že oba jsou vlastními nositeli právnícké elity a ochránci právního řádu a v četných směrech jsou na sebe odborně i společensky odkázáni. Soudcové si nadto musí být i vědomí, že přízeň stavu advokátského a notářského je pro ně i stavovsky důležitá a cenná. Proto nelibě se nás dotýkají tu a tam vyskytující se zprávy o napjatém poměru mezi některými soudci a právními zástupci a o zbytečně briskním a soudců nedůstojném tónu vůči advokátům. Prosíme kolegy, aby se své strany snažili se nezavdávati k podobným stížnostem příčiny. Je to v zájmu jejich i celého soudcovského stavu,*“ nabádal soudce autor. Není ani divu, že tato výzva neunikla pozornosti redaktora časopisu Česká advokacie Jana Choura, který pouze doplnil: „*Výzvu tuto vítají advokáti s povděkem.*“

- prvním haličským advokátem, „*kterýž na veřejném přelíčení r. 1857 hájil právo obžalovaného, aby nebylo s ním jednáno v němčině, jazyku to haličskému lidu neznámém*“, byl Mikuláš Zyblikiewicz? Zyblikiewicz (1825-1887) byl tou dobou dva roky advokátem v rodném Krakově. Tímto činem si získal po-

pularitu, která mu pomohla v roce 1861 k volbě zemským poslancem a k vyslání do říšské rady. Jako politik usiloval Mikuláš Zyblikiewicz o samostatnost Haliče. Během další politické dráhy byl i zemským maršálkem a v roce 1881 byl jmenován doživotním členem panské sněmovny. Podle nekrologu v Národních listech z 18. května 1887 „*byl mužem velké ctízádnosti, který by svou úlohu politickou zajisté nebyl ještě dohrál, kdyby předčasná smrt nebyla jeho životu konec učinila.*“

- brněnský advokát Augustin Schindler se kromě advokacie věnoval též matematice a astronomii? Schindler (1766-1848) si zřídil observatoř na zahradě brněnského muzea, výsledky svých pozorování pak i publikoval ve vídeňském astronomickém časopise *Ephemeridaes astronomicae*, jehož redaktorem byl uznávaný rakouský astronom, jezuita Franz de Paula Triesnecker (1745-1817), a v prvním astronomickém vědeckém časopise *Monatliche Correspondenz zur Beförderung der Erd- und Himmelskunde*, vydávaném od roku 1800 astronomem, matematikem a geodetem Franzem Xaverem von Zach (1754-1832). Schindler byl v kontaktu též s geodety, kteří se podíleli na budování první rakouské triangulační sítě, sloužící mimo jiné pro vyměření stabilního katastru.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Leitartikel

Petr Toman: **Vorparlamentarische und postfaktische Ära** 3

Aktuelles

Václav-Mandák-Preis 2020 an Dozent Filip Melzer für seine Beiträge zu Erstattungen für durch die Covid-19-Pandemie verursachte Nachteile Hana Rýdlová 4
 Aktuell im Recht Hana Rýdlová 6

Aus der Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Kontrolle des Mandanten und Ersatzverfahren zur Identifikation und Kontrolle des Mandanten gemäß AML-Gesetz Petra Vrábliková 9
 Rechtliche Regelung der sog. Bankidentität František Korběl, Dalibor Kovář 17
 Zur Vereinbarung über Schuld und Strafe zwischen dem Beschuldigten und Staatsanwalt nach dem Vortragen der Anklage Pavel Vantuch 24
 Sozialschädlichkeit als Merkmal der Ordnungswidrigkeit Pavel Mates, Karel Šemík 30
 Mitgliedsanteil an einer Wohngenossenschaft und eheliche Gütergemeinschaft – ich widerrufe, was ich widerrufen habe, verspreche, was ich versprochen habe Vladimír Muzikář 34
 Was bringt die zehnte Novelle des Katastergesetzes? Daniela Šustrová 39
 Fehlende Eigenberechtigung bedeutet nicht Nicht-Eintragbarkeit in ein öffentliches Register und Unzurechnungsfähigkeit Radka Macháčková 41

Aus der Judikatur

Oberstes Gericht: Zum Erwerb des Eigentumsrechts auf Grundlage des Prinzips der materiellen Publizität im Fall eines absolut ungültigen Rechtsgeschäfts 47
 Verfassungsgericht: Zur Beurteilung des Anspruchs auf kostenlose Hilfe eines Verteidigers 52
 Verfassungsgericht: Zur Zuerkennung des Ersatzes der Verfahrenskosten aus dem Tarifwert 55
 Oberstes Verwaltungsgericht: Format von Anhängen der Datennachricht bei einer Klage gegen die Entscheidung eines Verwaltungsorgans 57
 EuGH: Zur Genehmigung des Zugriffs auf Betriebs- oder Standortdaten über die elektronische Kommunikation im Strafverfahren 60
 EGMR: Zur Kommunikation zwischen dem Rechtsanwalt und Mandanten 62
 Glosse: Zur Entscheidung des Obersten Gerichts betreffend das gesetzliche Vorkaufsrecht gemäß § 3056 BGB 64

Aus der Fachliteratur

Petr Hůrka, Nataša Randlová, Jiří Doležilek, Dana Roučková, Margerita Vysokajová, Soňa Doudová, Michal Košnar, Vladimír Horna: **Arbeitsgesetzbuch. Kommentar** (Tereza Erényi) 67
 Tomáš Grygar, Kateřina Frumarová, Ondřej Horák, Marek Masarik: **Enteignung und Enteignungsverfahren** (Jan Malast) 67
 Michal Králík und Kollektiv: **Muster von Entscheidungen und Amtshandlungen von Gerichten aller Instanzen** (Vojtěch Šimíček) 68
 Ladislav Vojáček, Karel Schelle, Jaromír Tauchen: **Rechtsgeschichte an der Juristischen Fakultät in Brünn (100 Jahre Brünnner Rechtsgeschichte)** Stanislav Balík 69

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Sieben Jahre Union der Verteidiger der Tschechischen Republik Hana Rýdlová 71
 Von uns gegangen 74
 Verfehlung des Rechtsanwalts und Regelung der Ansprüche eines geschädigten Mandanten aus der Berufshaftpflichtversicherung Daniel Zacharczyk 75
 Aus der Disziplinarpraxis Petra Vrábliková 76

Aus Europa und der Welt

Die ständige Vertretung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer in Brüssel informiert 77

Informationen und Interessantes

Wissenswertes

Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in Zeiten der Pandemie 78

Aus der Juristengemeinschaft

Zum 70. Geburtstag des Vorsitzenden der Tschechischen Rechtsanwaltskammer Vladimír Jirousek Petr Ritter, Zdeněk Šťastný 80
 Zum Ableben des langjährigen außergewöhnlichen Rechtsanwalts JUDr. Jaroslav Liška Jiří Bednář 83

Zum Schluss

Manöver des Maklers Petr Hajn 84
 Zeichnung von Lubomír Lichý 85
 Wussten Sie, dass ... Stanislav Balík 85

Inhaltsverzeichnis 86
 Zusammenfassung/Summary 87
 Table of Contents 88

Petra Vrábliková: Kontrolle des Mandanten und Ersatzverfahren zur Identifikation und Kontrolle des Mandanten gemäß AML-Gesetz

Die Autorin knüpft an ihren Beitrag Novelle des AML-Gesetzes: Identifikation des Mandanten durch den Rechtsanwalt in BA Nr. 3/2021 an und analysiert detailliert Inhalt und Umfang der Kontrolle des Mandanten durch den Rechtsanwalt unter Akzentuierung der Neuerungen in Verbindung mit Gesetz Nr. 253/2008 Ges.-Slg., wirksam ab 1. 1. 2021, das durch Gesetz Nr. 253/2008 Ges.-Slg. und eine Reihe weiterer Gesetze, einschließlich des Gesetzes über die Anwaltschaft, novelliert wurde und wesentlich in den Prozess der Durchführung von Maßnahmen gegen Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung (AML/FT) eingreift.

František Korbek, Dalibor Kovář: Rechtliche Regelung der sog. Bankidentität

Die Autoren des Artikels befassen sich mit dem sog. Gesetz über die Bankidentität, welches das imaginäre Tor zur Welt einer einfachen, verfügbaren, einheitlichen und effektiven elektronischen Identifizierung quer durch den privaten und öffentlichen Sektor eröffnet, und zwar praktisch nur dadurch, dass sie ermöglicht, Anmeldeverfahren im Internetbanking auch für weitere Zwecke zu nutzen. Diese Möglichkeit für mehr als 5 Millionen aktive User von Internetbanking in der Tschechischen Republik brachte eine völlig neue Dimension der Nutzung einer ansonsten relativ unspektakulären, vertrauenswürdigen elektronischen Identifizierung durch wenig verbreitete, mit Chip ausgestattete elektronische Personalausweise. Für Rechtsanwälte könnte dies in Zukunft insbesondere Fernzugriffe auf Gerichts- und Verwaltungsakten ermöglichen, was unser Leben wesentlich erleichtern würde.

Pavel Vantuch: Zur Vereinbarung über Schuld und Strafe zwischen dem Beschuldigten und Staatsanwalt nach dem Vortragen der Anklage

Das Institut der Vereinbarung über Schuld und Strafe ist Bestandteil der Strafprozessordnung seit ihrer Novellierung durch Gesetz Nr. 193/2012 Ges.-Slg. Am 1. 10. 2020 wurde Gesetz Nr. 333/2020 Ges.-Slg. wirksam, welches im Strafverfahren die Möglichkeit des Abschlusses von Vereinbarungen über Schuld und Strafe in § 196 Abs. 2, Abs. 3, § 206a bis § 206d Strafprozessordnung erweitert hat. Nach fünf Monaten Wirksamkeit der neuen rechtlichen Regelung informiert der Autor über praktische Erkenntnisse aus der Anwendung der neuen Bestimmungen. Er thematisiert außerdem Unklarheiten und Probleme, die in der Praxis beim Abschluss von Vereinbarungen über Schuld und Strafe zwischen dem Staatsanwalt und dem/den Beschuldigten sowohl nach Erhebung der Anklage als auch nach Vortragen der Anklage durch den Staatsanwalt nach Eröffnung des Hauptverfahrens vor Gericht auftreten.

Pavel Mates, Karel Šemik: Sozialschädlichkeit als Merkmal der Ordnungswidrigkeit

Der Artikel verweist darauf, dass es trotz der Bemühungen des Gesetzgebers nicht immer gelungen ist, Straftatbestände so zu formulieren, dass sie sich nicht mit Ordnungswid-

rigkeiten überschneiden, und gerade die Sozialschädlichkeit vermag zwischen ihnen zu differenzieren. Dieses Institut wird durch die Autoren im Artikel detailliert beschrieben.

Vladimír Muzikář: Mitgliedsanteil an einer Wohngenossenschaft und eheliche Gütergemeinschaft – ich widerrufe, was ich widerrufen habe, verspreche, was ich versprochen habe

Der Autor möchte mit diesem Beitrag die Entwicklung der rechtlichen Regelungen, der Judikatur und Auffassungen in der Rechtstheorie zur Problematik des gegenseitigen Verhältnisses von Mitgliedsanteil an einer Wohngenossenschaft und ehelicher Gütergemeinschaft übersichtlich darstellen.

Daniela Šustrová: Was bringt die zehnte Novelle des Katastergesetzes?

Das Gesetz Nr. 256/2013 Ges.-Slg. über das Liegenschaftskataster (Katastergesetz) wurde seit seinem Wirksamwerden bereits zehnfach novelliert, aber nicht, weil es schlecht geschrieben wäre. Die Änderungen beruhen auf Novellierungen anderer Rechtsvorschriften. Der Artikel befasst sich mit den Änderungen, die ab 1. Januar 2021 in Verbindung mit der Novelle des Flurbereinigungsgesetzes wirksam geworden sind.

Radka Macháčková: Fehlende Eigenberechtigung bedeutet nicht Nicht-Eintragbarkeit in ein öffentliches Register und Unzurechnungsfähigkeit

Dieser Artikel behandelt ein eher unauffälliges Problem, über das aktuell wenig gesprochen wird, obwohl es bereits seit mindestens 2012 existiert. Es handelt sich um den Schutz von Personen mit eingeschränkter Eigenberechtigung, die nicht in speziellen Einrichtungen sozialer oder medizinischer Art hospitalisiert sind, gleichzeitig keine nahestehende Person haben, die als ihr Vormund in Frage käme, und für die somit ein Amtsvormund bestellt wird.

Petra Vrábliková: Client screening and alternative methods of client identification and screening under the AML Act

Following on her article "Amendment to the AML Act: Identification of the client by a lawyer" published in Bar Bulletin No. 3/2021, the author describes in detail the contents and scope of client's screening by the lawyer and presents new rules introduced by Act No. 253/2008 Coll., effective from 1 January 2021, amending Act No. 253/2008 Coll. and several other laws (including the Legal Profession Act), which significantly affected the process of implementation of AML/FT measures.

František Korbek, Dalibor Kovář: Legal regulation of the "bank ID"

The article concerns the "Bank ID Act", which shall provide technological means for simple, accessible, reliable, uniform and effective electronic identification in private and public sectors, consisting in practice simply in allowing the use of the logging ID to internet banking for other purposes. For more than 5 million active internet banking users in the Czech Republic, the legislation

has thus substantially extended the range of use of the otherwise relatively rare method of trustworthy electronic identification by chip electronic identity cards. Lawyers could use this method for remote access to court and administrative files in the future, which would certainly facilitate their work.

Pavel Vantuch: On agreement on guilt and punishment between the defendant and the public prosecutor after submission of indictment in trial

The concept of agreement on guilt and punishment was implemented in the Code of Criminal Procedure by Act No. 193/2012 Coll. Act No. 333/2020 Coll., which became effective on 1 October 2020, extended the possibility of concluding agreements on guilt and punishment in Sections 196 (2) and (3) and 206a to 206d of the Code of Criminal Procedure. This article presents the practical experience from the five months of application of the new provisions. The author also notes practical ambiguities and issues arising in negotiating agreements on guilt and punishment between the state attorney and the defendant, or several defendants, both at a time after filing the indictment and after submission of the indictment by the state attorney before the court at the trial.

Pavel Mates, Karel Šemik: Social harmfulness as an element of administrative delicts

The article points out that despite its efforts, the legislature has not always successfully formulated the elements of crimes with a clear distinction from administrative delicts. Nevertheless, distinction between these two can be made based on social harmfulness, an institution which the authors of the article describe in detail.

Vladimír Muzikář: Share in a housing co-operative and the community property of spouses – I revoke what I have revoked; I promise what I have promised

The author attempts to clarify the development of the legislation, case-law and jurisprudence concerning the mutual relationship between a share in housing co-operative and the community property of spouses.

Daniela Šustrová: Tenth amendment to the Land Registry Act and the new rules

Act No. 256/2013 Coll., on the Land Registry (the Land Registry Act) has been amended ten times since its effective date. However, the changes were not necessitated by a poor quality of the law, but rather by amendments to other legal regulations. The author presents changes that came into effect on 1 January 2021 in connection with the amendment to the Land-Use Planning Act.

Radka Macháčková: Legal incapacity does not prevent registration in a public register and is not equivalent to insanity

This article focuses on an often ignored issue that has nonetheless existed for a long time, at least since 2012. The issue concerns the protection of individuals whose legal capacity is limited but who are not hospitalised in a social or healthcare facility and have no close relative who could serve as their guardian ad litem and have thus been assigned a public guardian.

Leading Article

Petr Toman: **The pre-assembly and post-truth era** 3

Current News

Assistant professor Filip Melzer receives the 2020 Václav Mandák's award for his articles concerning compensation for losses caused by the Covid-19 pandemic Hana Rýdlová 4

Legal updates Hana Rýdlová 6

Legal Theory and Practice

Articles

Client screening and alternative methods of client identification and screening under the AML Act Petra Vrábliková 9

Legal regulation of the "bank ID" František Korbek, Dalibor Kovář 17

On agreement on guilt and punishment between the defendant and the public prosecutor after submission of indictment in trial Pavel Vantuch 24

Social harmfulness as an element of administrative delicts Pavel Mates, Karel Šemik 30

Share in a housing co-operative and the community property of spouses – I revoke what I have revoked; I promise what I have promised Vladimír Muzikář 34

Tenth amendment to the Land Registry Act and the new rules Daniela Šustrová 39

Legal incapacity does not prevent registration in a public register and is not equivalent to insanity Radka Macháčková 41

Judicial Decisions

Supreme Court: On acquisition of ownership title based on the principle of correctness of registered information in case of void legal act 47

Constitutional Court: On assessment of the entitlement to free legal aid in criminal proceedings 52

Constitutional Court: On awarding costs of the proceedings based on tariff value 55

Supreme administrative court: Form of data message enclosures concerning an administrative action 57

EU Court of Justice: On access to traffic or location data on electronic communication in criminal proceedings 60

ECTHR: On lawyer - client communication 62

Comment: On the Supreme Court's judgement concerning a statutory pre-emptive right under Section 3056 of the Civil Code 64

Professional Literature

Petr Hůrka, Nataša Randlová, Jiří Doležilek, Dana Roučková, Margerita Vysokajová, Soňa Doudová, Michal Košnar, Vladimír Horna: **Labour Code. Commentary** (Tereza Erényi) 67

Tomáš Grygar, Kateřina Frumarová, Ondřej Horák, Marek Masarik: **Expropriation and expropriation proceedings** (Jan Malast) 67

Michal Králík et al.: **Forms of court decisions and acts for all instances** (Vojtěch Šimíček) 68

Ladislav Vojáček, Karel Schelle, Jaromír Tauchen: **Legal History at the Brno Faculty of Law** (100 years of legal history teaching at the Brno faculty) Stanislav Balík 69

Legal Profession

Czech Legal Profession

Seven's anniversary of the Union of Defence Lawyers of the Czech Republic Hana Rýdlová 71

Passed Away 74

Lawyer's fault and assessment of the injured client's claims under professional liability insurance Daniel Zacharczyk 75

Disciplinary decisions Petra Vrábliková 76

From Europe and from the world

Information from the permanent representation of the Czech Bar Association in Brussels 77

Information and Points of Interest

You Should Know

Lectures and seminars for lawyers and trainee lawyers during the pandemic 78

Law Society

CBA Chairman Vladimír Jirousek turns seventy Petr Ritter, Zdeněk Šťastný 80

Obituary for an excellent lawyer JUDr. Jaroslav Liška Jiří Bednář 83

Finally

A broker's manoeuvre Petr Hajn 84

Drawing by Lubomír Lichý 85

Do you know that ... Stanislav Balík 85

Inhaltsverzeichnis 86

Zusammenfassung/Summary 87

Table of Contents 88

ROZVÍJEJTE SVOU KARIÉRU

Posilujte svou značku

Získejte nové klienty!

MÁTE PRÁVO NAKUPOVAT VÝHODNĚ!

**Jste zapsáni v seznamu advokátů vedeném
Českou advokátní komorou?
Na alza.cz teď můžete využívat speciální program s řadou výhod.**

OSOBNÍ OBCHODNÍK

Privátní rádce vám bude k dispozici na telefonu či e-mailu.

EXKLUZIVNÍ CENÍK A SPLATNOST

Lepší ceny a splatnost dohodou, jak vám to zní?

VYJDEME VÁM VSTRÍC

Nenašli jste u nás vysněný produkt? Seženeme ho.

RYCHLÉ DODÁNÍ PO CELÉ ČR

Nejpozději do dvou dnů u vás, nebo na pobočce.

Jak se registrovat do programu? Stačí mít vytvořený účet na alza.cz a pak se nám ozvat na číslo +420 601 570 572 nebo na e-mail org@alza.cz.

Veškeré informace a podmínky programu: www.alza.cz/advokati